

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN
ROMANLARINDA**

AKIL ve RUH HASTALIKLARI

Yüksek Lisans Tezi

Cem İRAZ

155160105

DANIŞMAN: Yard. Doç. Dr. Ürün ŞEN SÖNMEZ

İstanbul, 2017

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN

ROMANLARINDA AKIL ve RUH HASTALIKLARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan: **Cem İRAZ**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi/doktora tezi/dönem projesi olarak sunduğum “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Akıl ve Ruh Hastalıkları ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlâk ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03/10/2017

Cem İRAZ

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

03/10/2017

Enstitümüz **Türk Dili ve Edebiyatı** Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **155160105** numaralı **Cem İRAZ** "İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN ROMANLARINDA AKIL VE RUH HASTALIKLARI**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun **05.09.2017** tarih ve **2017/14** sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (**30**) dakika süre ile savunmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

YARD.DOÇ.DR. ÜRÜN ŞEN SÖNMEZ

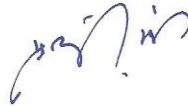

ÜYE

PROF.DR. MUHAMMET YELTEN

ÜYE

PROF.DR. ÖNDER GÖÇGÜN

ONAY

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

03/10/2017

Cem İRAZ

ÖZET

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN ROMANLARINDA AKIL ve RUH HASTALIKLARI

Cem İRAZ

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yard. Doç. Dr. Ürün ŞEN-SÖNMEZ

Ekim, 2017 – 205

1864 – 1944 yılları arasında yaşayan ve Türk edebiyatının önemli isimleri arasında sayılan Hüseyin Rahmi Gürpınar, kırk bir adet roman kaleme almıştır. Araştırmacı ve gözlemci bir yazar olan Gürpınar, romanlarında toplumsal konulara yer vermiştir. Kadının toplumdaki yeri, kadın – erkek ilişkileri, alafranga yaşam, batıl inançlar, din – bilim çatışması, halkın sefaleti, toplumsal yozlaşma yazarın romanlarında temel konulardır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanları konu çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Halka bir şeyler anlatmanın derdinde olan yazar, romanlarında birçok toplumsal soruna değinmiştir. Eserlerini ortaya koyarken araştırmalar ve gözlemlerden de faydalanan yazar, sosyoloji, psikoloji, felsefe gibi çeşitli alanlarda da bilgi sahibidir.

Yazarın romanlarının dikkat çeken taraflarından biri, söz konusu metinlerin her birinde akıl ve ruh hastalıklarına dair detaylı malumatın yer alması ve hemen her romanda akıl veya ruh hastalıklarından mustarip bir veya daha fazla karakterin bulunmasıdır. Bu nedenle Gürpınar'ın romanlarındaki akıl ve ruh hastalıkları ile psikolojik ve toplumsal anomalileri araştırmak, incelemek, tasnif etmek, yorumlamak ihtiyacı hissedilmiş, bu ihtiyacın karşılanması için yazarın kurmaca dünyasının ve yazar kimliğinin aydınlatılmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmanın amacı yazarın romanlarındaki psikolojik sorunlar, akıl ve ruh hastalıkları gibi konuları tespit ederek elde edilen bulguları psikolojik bağlamda bir değerlendirmeye tâbi tutup yorumlamaktır. Bu çalışmada ulaşılan

sonuçların hem akıl ve ruh hastalıkları bağlamında edebi metinleri merkeze alarak yapılan tematik çalışmalara, hem edebiyat tarihine hem de Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarına ve romancılığına dair çalışmalara ve birikime katkı sağlaması mit edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Rahmi Gürpınar, psikoloji, akıl hastalıkları, ruh hastalıkları, Türk romanı.

ABSTRACT

THE MENAL AND MENTAL DİSEASES İN NOVELS OF HÜSEYİN RAHMI GÜRPNAR

Cem İRAZ

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Yard. Doç. Dr. Ürün ŞEN-SÖNMEZ

October, 2017 - 205

Hüseyin Rahmi Gürpınar had written up forty one novels who had taken part in important names and had lived between years of 1864-1944. Gürpınar who was a observer and researcher written who had told about social issues in his novels. Main topics are social corruptions, people's misery, science clash, religion, superstitions, adopt western ways in his novels. The novels of Hüseyin Rahmi Gürpınar are quite rich in terms of subject variety. He was a wrote had talked about social issues in his novels. While he was putting out his works, taken advantages of researches and observations and he had in information in varios feld sociology and psychology, phisology.

So, felt need the novels of Gürpınar mental and mental illnesses with social anomies research, examine, classify and comment. Meeting this need contributed contribution author's fiction world and to clarify the author's identity. Purpose of this study is interpretation in author's novels psychological problems, mental and mental illnesses topic by detecting findings obtained, in a psychological contex evaluating.

The reuslts achieved in this study contribution is hoped for both Hüseyin Rahmi Gürpınar of novels and work on the novelist both history of literature

Keywords: Hüseyin Rahmi Gürpınar, psychology, mental illness, turkish novel.

ÖNSÖZ

Edebiyat, insanların duygularını, düşüncelerini, ilgilerini konu almaktadır. Bu açıdan bakıldığında edebiyatın diğer bilimlerle olan ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Edebiyatın, tarih, sosyoloji, felsefe, psikoloji gibi bilim dallarıyla az ya da çok ilişkisi vardır.

Edebiyat, okuyanda estetik duygular uyandırır. Psikoloji, okuyucuda estetik duygular uyandıran edebiyatın faydalandığı kaynaklardan birisidir. Bir roman yazarı, bir eseri kaleme alırken yarattığı karakterlerin ruh dünyalarını da ortaya koyar. Bu durumda yazar, psikolojiden faydalanmış olur. Psikoloji, insan davranışını inceleyen bilim dalıdır. Edebiyat ve psikolojinin birbirini tamamlayıcı ve birbirine yardımcı olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Dünya edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında da psikolojik romanlar edebi gelenek içerisinde önemli yer tutmaktadır. Ancak edebiyat ve psikolojinin ilişkisi psikolojik roman kavramı ile sınırlı değildir. Özellikle olay çevresinde gelişen metinlerin karakterizasyonun her aşamasında psikoloji ile iç içe olduğu aşikârdır. Haliyle bu metinlerin çözümlenmesi sırasında da psikoloji bilimi ile işbirliği yapmak gerekir. Bunun yanı sıra bazı metinlerin inşasında, karakterin kurulmasında psikolojik derinliğe daha fazla önem verildiği ve hatta karakterlerin psikolojilerinin doğrudan tematik bir çalışma konusu yaratacak kadar detaylandırıldığı da görülür.

Bu bağlamda, bu çalışmada Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerindeki psikolojik anomalileri oluşturan akıl ve ruh hastalıkları ile, bu hastalıklarla bağlantısı kurulabilen toplumsal boyutlu anomaliler incelenmiştir. Çalışmada incelenen metinler, Gürpınar'ın karakter kurgusunda ve olay örgüsünün ilerleyişinde akıl ve ruh hastalıklarına biçimlendirici ve özgün bir önem vermesi sebebi ile seçilmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın hayatı ve roman özetlerine yer verilmiş, ikinci bölümde romanların içerisinde geçen psikolojik bulgular, akıl ve ruh hastalıkları değerlendirilmiş, son bölümde ise varılan nihai sonuçlar ve değerlendirmeler belirtilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma sırasında, edebiyat tarihlerinden, bir tür olarak romana odaklanan metinlerden, teorik ve pratik metin tahlili çalışmalarından, psikoloji bilimi ile ilgili kaynaklardan ve tabii olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar'ı merkeze alan biyografik çalışmalardan faydalanılmıştır.

Lisans eğitimimin her aşamasında olduğu kadar, yüksek lisans eğitimimde de yanımda olan ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli danışman hocam Yard. Doç. Dr. Ürün Şen Sönmez'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bugünlere gelmemi sağlayan başta babam Duran İraz ve annem Nilgün İraz olmak üzere tüm aileme, dostlarıma ve hocalarıma şükranlarımı sunarım.

İSTANBUL, 2017

Cem İRAZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ	VII
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN HAYATI

ve

ROMANLARIN KONUSU

1.1. HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'IN HAYATI	9
1.2. ROMANLARIN	
KONUSU	12
1.2.1. Acı Gülüş	12
1.2.2. Aşk Batağı	13
1.2.3. Ben Deli miyim?	14
1.2.4. Cadı	14
1.2.5. Can Pazarı	15
1.2.6. Cehennemlik	16
1.2.7. Deli Filozof	17
1.2.8. Dirilen İskelet	17
1.2.9. Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?	18
1.2.10. Efsuncu Baba	19
1.2.11. Eşkîya İninde	19

1.2.12. Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür.....	20
1.2.13. Hakka Sığındık.....	20
1.2.14. İffet.....	21
1.2.15. Kaderin Cilvesi.....	22
1.2.16. Kaynanam Nasıl Kudurdu?.....	22
1.2.17. Kokotlar Mektebi.....	23
1.2.18. Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç.....	24
1.2.19. Metres.....	25
1.2.20. Mezarından Kalkan Şehit.....	26
1.2.21. Muhabbet Tılsımı.....	26
1.2.22. Mutallâka.....	27
1.2.23. Mürebbiye.....	28
1.2.24. Namuslu Kokotlar.....	28
1.2.25. Nimetşinas.....	29
1.2.26. Ölüler Yaşıyor mu?.....	30
1.2.27. Ölüm Bir Kurtuluş mudur?.....	31
1.2.28. Sevda Peşinde.....	31
1.2.29. Son Arzu.....	32
1.2.30. Şeytan İşi.....	33
1.2.31. Şık.....	33
1.2.32. Tesadüf.....	34
1.2.33. Toraman.....	35
1.2.34. Utanmaz Adam.....	36

2. BÖLÜM

ROMAN İNCELEMELERİ –AKIL VE RUH HASTALIKLARI-

2.1. ROMAN İNCELEMELERİ

AKIL VE RUH HASTALIKLARI.....	36
2.1.1. Algı Bozukluğu.....	36

2.1.2. Arteryoksleroz.....	39
2.1.3. Aşk Hastalığı.....	40
2.1.4. Cinsi Anomaliler.....	47
2.1.4.1. Nyphomanie.....	47
2.1.4.2. Necrophilie.....	47
2.1.4.3. Hemcins Sevgisi.....	47
2.1.4.4. Triolismus.....	48
2.1.4.5. Bestialitê.....	48
2.1.5. Dedoublement.....	54
2.1.6. Delilik.....	54
2.1.7. Depresyon/Bunalım.....	66
2.1.8. Gençlik Takıntısı.....	73
2.1.9. Hastalık Hastalığı.....	82
2.1.10. İntihar.....	85
2.1.11. İntikam Duygusu.....	100
2.1.12. İspazmoz.....	105
2.1.13. İsteri.....	107
2.1.14. Kıskançlık.....	116
2.1.15. Korku.....	120
2.1.16. Kuduz.....	121
2.1.17. Kuruntu.....	123
2.1.18. Madde Bağımlılığı.....	126
2.1.18.1. Alkolikler.....	126
2.1.18.2. Esrarkeşler.....	126
2.1.18.3. Kokain.....	126
2.1.19. Megalomani.....	134
2.1.20. Mitomani.....	137
2.1.21. Narsistik Kişilik Bozukluğu.....	139
2.1.22. Nevrasteni.....	141
2.1.23. Nevrotik.....	144
2.1.24. Obsesif – Kompulsif Bozukluklar.....	147
2.1.25. Paranoya.....	151
2.1.26. Psikolojik ve Toplumsal Anomali.....	159
2.1.27. Saldırganlık Eğilimi.....	161

2.1.28. Unutma – Unutkanlık.....	163
2.1.29. Uyku Hastalığı.....	163
2.1.30. Yalancılık - Dolandırıcılık.....	166
2.1.31. Yaşlılıkta Cinsellik Takıntısı.....	168
2.1.32. Zihin Bulanıklığı.....	174
SONUÇ.....	181
KAYNAKÇA.....	187
ÖZGEÇMİŞ.....	192

GİRİŞ

Akıl ve ruh hastalıkları beyin fonksiyonlarının bozulması sonucunda oluşmaktadır. Vücudu etkileyen hastalıklarda fiziksel belirtiler söz konusudur. Akıl ve ruh hastalıklarında genellikle fiziksel bir belirti yoktur. Zihinsel ve ruhsal yapıdaki değişiklik davranışlara yansır. Psikiyatrlar akıl ve ruh hastalıklarını genellikle “nevrozlar” ve “psikozlar” şeklinde iki grupta toplarlar. Nevrozlarda akıl yürütme ve mantık süreçleri etkilenmemiştir. Hasta kendisinde olan değişikliğin farkındadır. Psikozlar, nevrozlardan daha ağır ve ciddi hastalıklardır. Psikotik bozukluklar yaşayanların, bilinçli düşünceleri yoktur; hastalıklarının farkında olamazlar; yarattıkları dış dünya ile gerçekleri birbirinden ayıramazlar. Akıl ve ruh hastalıklarının tedavisinde akla iki yöntem gelebilir. İlk yöntem hastayla konuşmak, onu dinlemek; ikinci yöntem ise ilaç tedavisidir.

Eski dönemlerde insanlar akıl ve ruh hastalıklarının nasıl geliştiğini anlayamamışlar ve “deli” dedikleri bu hastaların içine kötü ruhların girdiğine inanmışlardır:

“Milattan önceki dönemlerde asırlar boyu yaygın olarak kabul görmüş olan ciddi fiziksel rahatsızları ve ruhsal bozuklukları Tanrıların ceza olarak gönderdiğine dair Yunan inancını ilk reddeden Hipokrat’tır. (M.Ö. 460-377). Hipokrat’a göre sapkın düşünce ve davranış bir ceza değil, bir tür beyin patolojisinin gösterimleridir. Ona göre ruhsal bozukluklar üç kategoriye ayrılmıştır: Mani, melankoli ve frenitis ya da beyin ateşi” (Sayar ve Dinç, 2008: 169).

Ortaçağda akıl hastaları kimsesizler yurduna kapatılmakta, karanlık veya pis mahzenlerde kilit altında tutulmakta veya zincire vurulmaktadır:

“Batı’da durum böyle iken akıl hastalarına ve hastalıklarına bakış açısı Doğu’da çok daha farklıdır. Dünyanın ilk akıl hastaneleri Bağdat (705), Kahire (800) ve Şam’da (1270) kurulmuştur. Selçuklu Dönemi’nde bazı köyler hastaların rehabilite edildiği, topluma karıştıkları açık hastaneler olarak işlev görmüş ve devlet bu hizmetleri karşılığında köylülerden

vergi almamıştır. Mısır'da Sultan Kalavun Darüşşifası'nda (1284) 12 tabip bulunuyor ve şifahanedeki 306 akıl hastalığına yakalanmış hastayı macun ve ilaçlarla tedavi ediyorlardı. Osmanlı Dönemi'nde Fatih Sultan Mehmet Han Tımarhanesi'nde hastalar ilaçlar tedavi ediliyorlar, ipekten gecelikler giydirilip keklik, sülün gibi av hayvanlarının etiyle besleniyorlar ve rahatsızlıklarını gidermek amacıyla tedavinin bir parçası olarak tayin edilen müzisyenler musiki icra ediyorlardı. Edirne'deki Bayezid Han Şifahanesi'nde (1486), akıl hastaları güzel kokulu çiçeklerle bezenmiş bir bahçeye çıkarılıyor ve haftada 3 kere hanende ve sazandeler şifahaneye gelerek musiki faslı yapıyorlardı” (Sayar ve Dinç, 2008: 171-172).

19. yüzyılın ortalarında akıl ve ruh hastalıklarının incelenmesini, tanısını ve tedavisini konu alan “psikiyatri” dalı gelişme gösterir. Psikiyatri, ruhsal bozuklukların incelenmesini ve tedavisini konu alır. Ruhsal bozukluk teriminin geniş bir anlamı vardır. Hafif ve geçici bozukluklar, ağır ve uzun süreli bozukluklar olarak kendi içerisinde ayrılabilir. Psikoz, en ağır ruhsal bozukluktur. Psikozlar kadar ağır olmayan hastalıklar nevroz başlığı altında toplanır. Psikoloji, kelime anlamı olarak ruh bilimi demektir. İnsanların duygu, düşünce, yetenek, zekâ veya davranışlarını inceler. Psikoloji, bir bilim dalı olarak ortaya çıkmadan önce felsefe, insan davranışlarını akıl yürüterek açıklamaya çalışır daha sonra psikoloji bir bilim dalı olarak ortaya çıkar ve insan davranışlarını inceler. Psikolojide uzmanlık alanları oluşturulur ve her alanın ayrı bir görevi oluşur. *Genel Psikoloji*, insan davranışlarının temellerini araştırır. *Deneysel Psikoloji*, laboratuvar ortamında bir davranışı etkileyen unsurları inceler. *Sosyal Psikoloji*, insan davranışlarının diğer insanlarla kurulan ilişkilerde nasıl incelendiğini ele alır. *Gelişim Psikolojisi*, bireyin yaşamı boyunca geçirdiği değişimleri ele alır. *Eğitim Psikolojisi*, eğitim ve öğretim sürecinin verimli olması amacıyla eğitim olgusunun psikolojik temellerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Klinik Psikoloji, Endüstri ve Örgüt Psikolojisi, Adli Psikoloji... olarak kendi içerisinde ayrılmaktadır.

Akıl ve ruh hastalıklarına dair örneklerin tamamı romanlarda geçen bulgulardan hareketle yola çıkarak tasnif edilmiştir. Romanlarının barındırdığı akıl ve ruh hastalıklarına ilişkin bulguların bolluğu aslında yazarın bu alandaki bilgi ve birikimini de gözler önüne sermektedir. Hüseyin Rahmi Gürpınar, ruhsal bozukluğu olan karakterleri çoğunlukla bu bozukluğun adını da vererek ve söz konusu bozukluğun bilimsel tanımına göre göre romanda şekillendirir, o hastalık türünün şekillerini, belirtilerini roman boyunca karakterin çiziminde ve davranışlarında sürdürür. Yazar, bazı romanlarında yarattığı karakterlerin nasıl bir yapıya sahip olduğunu, hangi bozukluğu olduğunu direkt olarak söylerken; bazı romanlarında ise bunu okuyucuya bırakmayı yeğlemiştir. Örneğin *Cehennemlik* adlı romanda Hasan Ferruh Efendi adlı karakterin “hastalık hastalığı”na sahip olduğu romanın içerisinde hiç düşündürmeden belirtilirken, *Acı Gülüş* adlı romanda karakterlerin, “bunalım, depresyon, buhran” gibi sorunlarının çıkarımını okuyucuya bırakmıştır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın romanlarındaki tipler yazarın gözlem gücünün ürünleridir. Küçük yaşlarda annesini kaybeden yazar, anneannesinin yanında yaşamaya başlar. Gürpınar, evlerine gelip giden kadınların şivelerini, konuşmalarını, hareketlerini gözlemler. Kadınların anlattığı hikâyeleri dinler. *Aşk Batağı* adlı romanın ön sözünde Gürpınar şöyle der:

“Bir köylü Pembe Hanım vardı. Sözlerinin doğruluğuna bizi inandırmak için yeminler ede ede en korkunç ‘Gulyabani’, ‘Çarşamba Karısı’ fıkralarını o hikâye ederdi.

Mısır ve bostan zamanı, tarladaki kulübelerinde ürünü beklerken bir gece mehtapta gulyabaninin biri kulübe kapısına kadar gelip de içeride süpürge bulunduğu için o tılsımdan korkarak kulübeye girmeye cesaret edememiş, giremediği için de hiddetinden dişlerini gıcırdata gıcırdata, öfkeli öfkeli çekilip gittiğini hikâye ettiği sırada ben dehşetimden büzüle büzüle yanımdaki kadına olabildiği kadar sokulmakla da kanaat edemez, eteğimi onun eteğine sımsıkı düğümlerdim. Sonra o gulyabaninin arkasından dev, cadı hikâyelerinde korkum büsbütün artar, yanımdaki

hanımla eteklerimizin düğümlü olduğunu unutur, o kadın kalkınca tabii eteğimden beni de sürüklerdi. O zaman beni gulyabaniler çekiyor sanarak avazım çıktığı kadar haykırırdım” (Gürpınar, 1972: 8).

Romanlarındaki tipler genellikle onun gözlemlediği insanların yansımaları olarak ortaya çıkar. Gürpınar’ın, Hikmet Feridun ile yaptığı bir röportajdaki konuşmalar bu durumu destekler niteliktedir:

“Biz eskiden Aksaray’da otururduk. Orada bir kere koyu bir mahalle hayatı gördüm.

Sonra bir yaz ailece Gebze’ye gitmiştik... Orada da dar, sıkışık, tahta bir mahallede oturuyorduk. Mahallemizin kadınları sık sık kavga ediyorlardı. Bazen kavgaları gece yarısına kadar sürer giderdi, ne kavgalar, ne kavgalar ederler, birbirlerine akla, hayale gelmeyen şeylerden söylerlerdi...

Pencerenin önüne oturur, hayran hayran mehtapta onları seyrederek, onları dinlerdim. Söyledikleri tuhaf şeyler öyle garibime gitmiş ki onları uzun müddet bütün teferruatıyla, konuşuş tarzlarıyla, konuşurken yaptıkları hareketler ile aklımda tutmuşum. Hatta daha tuhafı... Bu sözler bana o derece tesir etmiş ki mahallede duyduklarımı odada yalnız kalınca kendi kendime söyler, aynı hareketleri yapardım.” (Gürpınar, 2006: 83-84)

Yazar, eserlerini yaratırken sadece gözlemlerinden değil, araştırmalardan da faydalanmaktadır. Gürpınar, Hikmet Feridun ile röportajında şunu söyler:

“Birçok notlar alırım. Şimdi ruhlara dair bir inceleme yapıyorum. Bunların üzerine birçok eserler okuyorum, birçok notlar topluyorum. Örneğin Camil Flamarion’un *Avant la Mort* adındaki eserlerini getirttim. Durmadan inceliyorum. *Perili Evler* adındaki eseri okuyorum. Ben romanlara dair birçok elemanlarımı da kitaplardan okuyarak alırım.

Örneğin, ömrümde kokain çekmemişken romanlarımda kokaini, kokainin etkilerini, kokain kullananların hayatlarını iyice anlatmışımdır.” (Gürpınar, 2006: 62)

Arkadaşlarından olan Refik Ahmet Sevengil, Gürpınar’ın *Ben Deli miyim?* romanını araştırmalar sonucunda ortaya koyduğunu söyler:

“*Ben Deli miyim?*, romanı Grase’nin ‘Deliler tam deli olursa..., isimli iki ciltlik Fransızca eseri okunduktan sonra yazılmıştır.” (Sevengil, 1944: 66)

Röportajlarında Voltaire, Schopenhauer, Nietzsche, Maupassant’ı sevdiğini ve okuduğunu söyler. İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile yaptığı bir röportajda Nietzsche’den bahseder. Gürpınar için Nietzsche birçok insandan daha cesurdur:

“Birçokları onun için deli derler ya; ben Nietzsche’yi okudum. Bu adam deli falan değil; cesur! Birçoklarının söylemeye cesaret edemediği şeyleri o çekinmeden söylemiş.” (Gürpınar, 2006: 129)

Gürpınar’ın yeğeni Saffer Hanım ile yapılan röportajda amcasının bazı takıntılarından bahseder:

“Mesela paraların gayrimuntazam bir şekilde bükülüp cebe atılmasına çok kızardı. Mutlaka kıvrılmadan portföyün arasına yerleştirecekti. Temizliği de çok severdi. Elinde eldiven bulunmadığı zaman hiçbir şeye dokunmazdı. Kapı tokmağı veya para gibi şeyleri tutsa da derhal ellerini yıkardı.” (Gürpınar, 2006: 147)

Saffer Hanım ile yapılan röportajda Gürpınar’ın takıntılı hâlini yeğeni şu sözlerle destekler:

“Amca beyim o kadar titizdi ki en küçük bir toz ve kire tahammül edemezdi. Hizmetçinin getirdiği suyu çok defa içmez, kalkıp kendi elleriyle bardağı gıcır gıcır yıkamadan içi rahat etmezdi. Hatta ölüm yatağında iken doktorun tavsiyesiyle bir hastabakıcı getirdik. Lakin amcam hasta

bakıcıyı bir türlü yanına sokma, ona işlerini yaptırmak istemiyordu. O kadar canı tezdi ki seksen yaşında ve ağır hasta olduğu halde etrafında kusurlu bir şey görmeye tahammül edemiyor, kalkıp kendisi yapmak istiyordu, diyor.

Evde olsun, sokakta olsun gayet temiz ve kusursuz giyinir, yaz kış yatmazdan evvel musluk başında iyice yıkanmadan rahat edemezmiş.” (Gürpınar, 2006: 154)

Bu aşamada akla ilk gelen *Cehennemlik* romanındaki Hasan Ferruh Efendi'dir. Hasan Ferruh Efendi de titizliğe, hastalığa karşı hassas bir yapıdadır. Gürpınar, romanın kahramanlarından olan Hasan Ferruh Efendi ile benzer özellikler göstermektedir. Romanın şu kısmı bunu destekler niteliktedir:

“Bu ölmez hastanın ödü koptuğu her tehlikelerden biri de mikroplar idi. Hayatının bu görünmez düşmanlarına karşı şimdiki tıbbın korunma tedbirlerini kâfi bulmuyor, bütün mikropları hayat çevresinden adını yok edecek çarelerin hâlâ niçin keşfedilmediğine pek hiddet ediyor: ‘Mikropsuz hayat olmaz’ diyenlere karşı ümitsizlikten ter ter tepiniyordu.

İstanbul'da kolera çıktığı zamanlar kızın divaneye döner. Odasına kimseyi sokmaz. Aile insanlarına sokağa çıkmayı, misafir kabul eylemeyi yasak eder. Odasındaki bütün eşya her saat süblime ile pülverize edilir, saatlerce kaynatılmadıktan sonra ağzına bir şey koymaz, etüvden geçmedikten sonra sigarasını bile içmez” (Gürpınar, 1984: 9-10).

Ben Deli miyim? adlı romanın ana karakteri olan Şadan'ın romanın içeriği boyunca kendini sorgulaması, davranışlarındaki bozukluklar “delilik” ve “akıllık” sorununu karşılaştırması romanın temel konularındandır. Karakterin yaratıcısı olan Gürpınar romanda ona yön veren birincil kişidir. Şadan'ın küçüklüğü ile Hüseyin Rahmi'nin küçüklüğü arasında benzerlikler bulunmaktadır. Küçük yaşlarda annesini kaybeden Hüseyin Rahmi, anneannesi ve teyzesinin yanında yaşamaya başlar. Kadınların arasında büyüyen Gürpınar,

evlerine gelen giden misafirlerin anlattıkları hikâyeleri çok dikkatli bir şekilde dinler. Hatta bu hikâyelerden etkilendiğini kendisi de itiraf eder.

Yarattığı Şadan adlı karakterin küçüklüğü ile kendisi arasında bir bağlantı olduğunu romanın şu kısmı destekler niteliktedir:

“Herkesin yalnız adını duyduğu umacıyı ben kaç kere gördüm. Gelir, elimden simidimi, kurabiyemi kapardı. Bu, suratı karnaval maskesine benzeyen, uzun kuyruklu redingot giyen, istediği zaman göz önünden kaybolan birisiydi. Kâh odamın kapısı arkasına, kâh karyolamın altına saklanarak benimle şakalaşmak isterdi.

Annem hocalara, muskalarla, tütsülerle uğraştı. Bana, içinde yazılı kâğıtlar ıslatılmış çok şerbetler içirdi. Sakalları enfiye, nargile kokan kocan kavuklu, salyalı herifler zorla ağzımı açarak içine tükürdüler. Büsbütün çıldırdım, elimden şekerlemelerimi kapam umacıyı onlardan iyi bulur oldum” (Gürpınar, 1981: 30).

Şadan’ın okuduğu kitaplarla, Gürpınar’ın okuduğu kitaplar arasında da bir bağlantının olduğunu söylemek mümkündür. Batılı düşünürleri Gürpınar beğenerek okur, onlardan etkilenir. Eserlerinin içeriğinde de sık sık bunlara vurgu yapar. Bu aşamada denilebilir ki Gürpınar’ın yarattığı Şadan’ın Batılı düşünürleri okuması ile yazar arasında bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkiyi sağlayanın da yazarın kendisinin olduğunu söylemek mümkündür:

“Beni büyüleyen kitap yazarları sayılıdır. Nietzsche ve Schopenhauer sırlarımın ortağı dostlarımdır. Birincisi çok defa tımarhanelere girdi çıktı ve sonunda çılgın öldü” (Gürpınar, 1981: 30).

Hüseyin Rahmi Gürpınar, eserlerinde gülünç sahnelere, hayatın hazin taraflarına, kadın-erkek ilişkilerine, batıl inançlar gibi konulara yer vermektedir. Eserlerini ortaya koyarken etrafı iyi gözlemlemesi ve incelemesi, bir konu hakkında bilgi verecekse araştırmalar yapması, yaratacağı karakterleri gözlemleri sonucunda ortaya koyması önemlidir. Ayrıca halk edebiyatı unsurlarından faydalanması, halka bir şeyler öğretmenin derdinde olması da Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın dikkat çekici özelliklerinden arasındadır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarını incelerken akıllarda yer eden “batıl inançlar, kadın-erkek ilişkileri, yanlış batılılaşma” gibi temel temaların yanı sıra, romanların içerisinde yer alan psikolojik derinlik ve çeşitlilik dikkate değerdir. Psikolojik sorunlar, bu romanlarda çokça geçmekte hatta bazı hastalıkların isimleri yazar tarafından direkt olarak zikredilmektedir. Böylelikle yazarın akıl ve ruh hastalıkları üzerine bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Daha önceki çalışmalarda “batıl inançlar, kadın-erkek ilişkileri, yanlış batılılaşma” gibi temel sorunlar ele alınmıştır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarının akıl ve ruh hastalıkları bakımından incelenmeye değer oldukları görülerek söz konusu metinler seçilmiş yazarın romancılığı üzerine özgün bir çalışma ortaya koyabilmek hedefi ile ilgili bağlamda değerlendirilmiştir. Karakterlerin çöküşleri, kaygıları, bunalımları veya doğuştan gelen bir hastalığının olup olmadığı romanların içeriğine bakarak tespit ve tasnif edilmiştir. Bu amaçla Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın kırk bir adet romanı incelenip, bu romanların otuz dördünde bu çalışmaya konu olacak bölümler tespit edilmiştir. İncelenen romanlar şunlardır: *Acı Gülüş, Aşk Batağı, Ben Deli miyim?, Cadı, Can Pazarı, Cehennemlik, Deli Filozof, Dirilen İskelet, Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?, Efsuncu Baba, Eşkuya İnde, Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür, Hakka Sığındık, İffet, Kaderin Cilvesi, Kaynanam Nasıl Kudurdu?, Kokotlar Mektebi, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Metres, Mezarından Kalkan Şehit, Muhabbet Tılsımı, Mutallaka, Mürebbiye, Namuslu Kokotlar, Nimetşinas, Ölüler Yaşıyor mu?, Ölüm Bir Kurtuluş mudur?, Sevda Peşinde, Son Arzu, Şeytan İşi, Şık, Tesadüf, Toraman, Utanmaz Adam.*

1. BÖLÜM
HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR’IN HAYATI
ve
ROMANLARIN KONUSU

1.1. Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hayatı

Hüseyin Rahmi Gürpınar, 17 Ağustos 1864 tarihinde İstanbul’da doğar. Babasının adı Mehmet Sait, annesinin adı Ayşe Sıdıka’dır. Gürpınar 4 yaşındayken annesi vefat eder. Annesinin vefatına çok üzülen Gürpınar’ı anneannesi büyütür. Bir dönem hastalığı sebebiyle okulu bırakmak zorunda kalır. Meslek yaşamında gazetelerde, tercüme ve telif yazılar yazar.

Edebi anlamda Ahmet Midhat Efendi’ye yakınlığı ile bilinen Gürpınar, ustasının tarzını devam ettirir. Herhangi bir edebi topluluğa bağlı kalmayan Hüseyin Rahmi natüralizmin *gözlemci* ve *deneyci* tarzını benimsemiştir. Bunun yanı sıra hemen her romanında sosyal eleştirilere rastlamak mümkündür. Gürpınar, realist ve natüralist edebiyat akımlarının etkisindedir. Bazı eserlerinde, materyalist felsefeye kafa yorduğunu ya da materyalist düşünceden etkilendiğini gösteren bulgular da mevcuttur.

“Emile Zola’nın ‘deneysel roman’ anlayışını ve natüralizmi benimsemiştir ve ‘fen ve hakikat adına’ insanlardan hiçbir şey gizlememeyi, bütün iğrenç sosyal yaraları deşmeyi bir görev sayar. Ancak bütün malzemesini yerli hayattan almasını veya yerlileştirmesini bilir. Gördüklerini not ederek, en inanılmaz sahneleri bile bizzat hayattan çıkardığını söyleyen Hüseyin Rahmi, bu tarafı ile realist, anlatım ve yapı bakımından meddah üslubunun daha yeni bir devamıdır” (Enginün, 2015: 311-312).

Gürpınar, romanlarında çevre tasviri ve gözlemlere yer verir. Eserlerinin özgün taraflarının başında yazarın şahsi gözlemlerinin ürünü olmaları gelir.

“Yetişmesinde çocukluğundan itibaren duyduğu masalların etkili olduğunu, kendisiyle yapılan röportajlarda daima

belirten Hüseyin Rahmi'nin eserlerindeki halk edebiyatına yakınlık, belki de bu ilk zevk terbiyesiyle ilgilidir. Dinlediği masalları sonra, kendi eserlerinin malzemesi olarak kullanmıştır. Hüseyin Rahmi'nin çevresindeki kadınlardan öğrendiği en önemli şey, eserlerinde büyük bir başarıyla kullandığı İstanbul Türkçesi ve eski Türk örf âdetleridir” (Enginün, 2015: 309).

Romantizmin yapmacık hassasiyetine karşı çıkan yazar, Ahmet Midhat Efendi'den etkilenir. Gürpınar, Ahmet Midhat'ın halk için roman yazma geleneğini devam ettirir. Yapıtlarında halk edebiyatına ait türlerden de faydalanır. Romanlarında İstanbul'u bütün canlılığıyla anlatan yazar, yarattığı karakterleri bulunan çevreye göre şekillendirir:

“Konaklardan kenar mahallelere kadar İstanbul'da yaşayan hemen bütün tipler eserlerinde yer alır. Hüseyin Rahmi çok yakından tanıdığı mahalle kadınlarını tasvirdeki başarısını, sokak serserilerini tasvirde de gösterir. Bu onun keskin gözlem gücünden kaynaklanır. Hüseyin Rahmi ev içi-aile münasebetleri üzerinde geniş olarak durduğu gibi, aileyi çökerten dış tesirleri de anlatır” (Enginün, 2015: 312).

Gürpınar'ın romanlarındaki tipler genel olarak şunlardır: batıl inançlılar, cahiller, züppeler, alafrangalar, sapkınlar, fahişeler, şöhret düşkünleri vb. Bu kişilerin ortak yönleri gülünç olmalarıdır:

“Mümkün mertebe düşünceye ve ondan hareketle kültür konusuna ağırlık veren Hüseyin Rahmi; her sosyal ve kültürel seviyedeki kahramanları ile Türk toplumunu aydınlatmak, bilgili kılmak, uyandırmak, ilerleyip yükselmesine hizmet amacını gütmüştür. Böylece, O'nun eserlerinde son derece zengin bir insan kadrosu karşımıza çıkmaktadır.” (Göçgün, 1990: 36).

Ahmet Midhat ile Hüseyin Rahmi'nin benzer noktaları iki yazarın da halkı eğitmeyi amaçlamalarıdır. Fakat ayrıldıkları nokta Ahmet Midhat'ın İslami değerleri paylaşan, bunları halka aşılamaaya çalışan, Hüseyin Rahmi

Gürpınar'ın ise din-bilim, ahlak, felsefe alanlarında halka seslenmeyi, onlara bir şeyler öğretmeyi amaçlayan tutumlarıdır. Ayrıca Ahmet Midhat'ın eserlerinde roman ile okuyucunun arasındaki bağı bozması yani romanlarında kendi varlığını hissettirmesi de onu Hüseyin Rahmi'den ayırır. Hüseyin Rahmi Gürpınar, yazar kimliği ile araya girip konuşmaktan ziyade –bunu hiç yapmadığı söylenemez- yarattığı karakterler aracılığıyla kendi düşüncelerine roman içerisinde yer vermektedir.

“Ahmet Midhat'ın üslup kaygısı duymadan meddah ağzıyla yazmasına ve dialoglarında doğallık sınırına ulaşamamasına karşılık, Hüseyin Rahmi, orta oyunundan, tekerlemelerden yararlandığı birkaç romanı dışında dialog ustası olarak görünür. Kişilerin değişik ruh hallerini, kişiliklerini bile konuşmalarıyla verme başarısı gösterir.” (Kurdakul, 1986: 252-253).

Hüseyin Rahmi'nin özellikle roman ve öykü türündeki eserleri önemlidir. Eserleri “Tercüman-ı Hakikat, İkdam, Söz, Zaman, Vakit, Milliyet, Cumhuriyet, Son Posta” gazetelerinde tefrika edildikten sonra kitap olarak yayınlanır. Eserlerinde mekân olarak İstanbul dışına çıkmayan yazar, İstanbul'un birçok semtine eserlerinde yer vermiştir. Konu bakımından din-bilim çatışması, batıl inançlar, yasak aşklar, aile geçimsizlikleri, mirasyedilik, sosyal meseleler, yanlış batılılaşma gibi konuları işleyen yazar sokak ağzına da eserlerinde zaman zaman yer vermiştir. Günlük konuşma dilinin edebi esere girmesinde önemli bir rolü olan yazarın sade bir üslupla eser verdiği görülür.

“Bütün bunların yanısıra Hüseyin Rahmi, Karagöz ve Ortaoyunundaki gibi kelime oyunlarına başvurur. Onun mizahında bu kaynaklar önemli bir yer tutmaktadır.” (Bakırcıoğlu, 2013: 81).

Eserlerinin bir kısmının teknik bakımdan kusurlu olmasının sebebi zaman zaman olaylar içerisinde kendi varlığını hissettirmesi veya olaya müdahale etmesi olarak gösterilebilir.

Romancı kişiliği ile ön plana çıkan yazarın ayrıca hikâye, eleştiri, makale, tiyatro gibi türlerde de eserleri vardır. Memurluktan ayrıldıktan sonra bir dönem milletvekilliği yapan Gürpınar 1944 yılında vefat eder.

1.2. Romanların Konusu

1.2.1. Acı Gülüş

Aldatma konusunu ele alan roman iki bölüme ayrılmaktadır. İlk bölümde Uncu Ahmet adlı karakterin genelevine yapılan baskın anlatılmaktadır. İkinci bölümde ise bir aşk macerası anlatılır. Mehmet Kenan Bey adlı karakter, karısı Ragıbe Hanım'ı bir hayat kadını olan Vuslat adlı karakterle aldatır. İlk bölümdeki Uncu Ahmet'in genelevinde Vuslat ile tanışan Mehmet Kenan Bey karısını bu tanışmadan sonra aldatmaya başlar. Romanın bir diğer karakteri Yağlıkçı Hasan Efendi'dir. Mehmet Kenan Bey' le arkadaşken daha sonra fikir ayrılıklarından dolayı araları açılmıştır. Uncu Ahmet' in evine yapılan baskında Yağlıkçı Hasan Efendi'nin ihbarı önemlidir.

Yağlıkçı Hasan Efendi, Ragıbe'ye durumun nasıl geliştiğini, eşi Mehmet Kenan'ın kendisini Vuslat adlı hayat kadınıyla aldattığını bildiren bir mektup gönderir. Ragıbe Hanım eşinin kendisini aldattığını duyunca adeta yıkılır ama ne olursa olsun mücadele etmeye karar verir. Kenan Bey de masraflarını karşılayabilmek adına Ragıbe ile iyi geçinmenin derdine düşer. Vuslat'a tuttuğu evin kirasını Ragıbe aracılığıyla sağlar. Bu ev Uncu Ahmet'in evine döner. Didar Bey adlı karakter Vuslat'ın parasız müşterilerinden birisidir. Cabir Efendi Vuslat'ı kontrol altında tutan, onun sırtından para kazanan adamdır. Benli Faika, Cabir Efendi'nin dostudur. Ömer Numan Bey Ragıbe Hanım'a aşk mektubu gönderen birisidir. Ragıbe Hanım kocası ve Vuslat'ı kendi hallerine bırakmak adına Vuslat'a mektup yazarak onu yüzleşmeye davet eder. Emellerine ulaşan Ragıbe Hanım Kenan Bey'den ayrılır. Kenan Bey maddî gelir kaynağı kaybolduğu için zor günler geçirir. Annesi Zehra Hanım ve kardeşi Namiye'den yardım ister. Parayı geri getirmek üzere aldığını belirterek onları kandırır. Elindeki paralar yine tükenince kendini çaresiz bir halde bulur. Camiye gider ve tövbekâr olur. "Velilik" unvanını alır. Annesi ve kız kardeşinin yanına döner kendince kerametler söylemeye başlar. Annesi bu

durum üzerine oğlunun delirdiğini düşünerek Esmâ Molla adlı karakteri çağırarak kurşun döktürür. Kenan, Vuslat'ı unutmamıştır. İntikam ateşiyle yanıp tutuşan Kenan, Vuslat'la Didar Bey'i aynı yatakta görünce rastgele kurşunları savurur ve bulunduğu bölgeden uzaklaşır. Bu olay onu depresyona, bunalıma korkuya sürükler. Gazetelerdeki cinayet haberlerinde olayı göremeyince tekrar Vuslat'ın yanına gider parasız kalıncaya kadar orada yaşar. Parası bitince Didar Bey onu evden atar. Bunun üzerine annesi ve kardeşinin yanına dönmeye karar verir. Evde kendisini karşılayan Benli Faika'dan haberleri alır. Vuslat'ın Zübeyri adındaki zengin bir adıyla Mısır'a gittiğini öğrenir. Yaşlı bir kadının annesinin öldüğünü söylemesi, her şeyin alt üst olduğunu, yaşantısında kendisini kurtaracak tek kişinin Ragibe olduğunu düşünür fakat Ragibe de Ömer Numan adlı biriyle evlenmiştir. Artık dayanacak gücü kalmayan Kenan çareyi intihar etmekte arar ve kendini ölümlü cezalandırır.

1.2.2. Aşk Batağı

Bu romanda, zengin bir ailenin oğlu olan Naki Bey adındaki karakterin son evliliğiyle başına gelen problemler anlatılmaktadır. Bedia Naki Bey'in karısıdır. Bedia romanda kocasını aldatan biri olarak kurgulanır. Fatin Bey, Bedia Hanım'la aşk yaşayan diğer erkek karakterdir. Romanın diğer karakterleri: Nazire, Fatin, Dadı Kalfa'dır. Nazire, Fatin'in karısıdır. Nazire'nin eğitim seviyesi düşüktür. Bedia Hanım'ın Fatin'e yazdığı mektupları okuyamamasından dolayı Naki Bey'le iş birliği yapar. Dadı Kalfa ise Nazire'nin yardımcısıdır. Bedia'nın Fatin'e yazdığı mektupları Naki'ye getirme görevini yapan kişidir.

Naki Bey, Bedia ile evlenmeden önce başından iki evlilik geçer. Bedia Hanım bu evliliğe pek razı değildir. Zira başka birini sevmektedir. Naki Bey karısının kendisini aldattığını bile bile ondan ayrılma cesaretini bir türlü gösteremez. Nihayet Naki Bey, Bedia'nın itiraflarına dayanamaz ve boşanır. Uzun bir deniz yolculuğuna çıkar.

1.2.3. Ben Deli miyim?

Bu romanda psikolojik sorunları olan Şadan Bey adlı bir gençle arkadaşı Kalender Nuri'nin maceraları anlatılır. Şadan adlı karakter işsiz güçsüz bir delikanlıdır, annesi ile beraber yaşamaktadır, maddi durumları iyidir. Annesi, Hidayet Efendi adında bir adamla evlenmiştir. Kalender Nuri, Şadan'ın arkadaşıdır. Revan Hanım, Haşmet Bey ve Sermet romanın akışı içerisine sonradan dâhil olan karakterlerdir. Revan Hanım ve Haşmet Bey evlilerdir. Sermet ise Revan Hanım'ın kardeşidir. Karı kocanın arasını açan ve boşanmalarına neden olanlar ise Şadan ve Kalender Nuri'dir. Kalender Nuri, Revan Hanım ile evlenmek için Şadan'dan yardım ister. Şadan ve Kalender Nuri, karı kocayı ayırmak için ellerinden geleni yaparlar. Bunun için Sermet'ten yardım alırlar. Hedefine ulaşan Kalender Nuri, Revan Hanım'la evlilik hayalleri kurarken, Şadan hızlı davranıp Revan Hanım'ın gönlüne girmeyi başarır. Şadan ve Revan Hanım evlenirler. Şadan bekârken "deliliklerini" rahat rahat yapabilirken, evlendikten sonra bu rahatlığı bulamaz. "Deliliğini" Revan Hanım'ın anlayacağını düşündüğü için rahat düşünemez, hareket edemez. Diğer taraftan da Kalender Nuri'nin Revan Hanım'a olan ilgisi ve evlilik hayallerini sürdürmesi Şadan'ı psikolojik olarak çöküşe uğratar. Kalender Nuri'yi sarhoş ederek onu bir kuyuya bırakır. Şadan, ölüme terk ettiği Kalender Nuri'yi unutamaz. Akli Kalender'in yaşayıp yaşamadığındadır. Şadan, olayı gören Sermet'in her şeyi Revan Hanım'a anlatmasından korkar. Şadan bu olaydan sonra sık sık nöbetler geçirir. Nuri ile ilgili sanrılar görmeye başlar. Bu duruma daha fazla dayanamayarak tabancayla Revan'a ve kendisine ateş eder. Revan Hanım ölmez, Şadan ölür.

1.2.4. Cadı

Fikriye Hanım, kocası öldükten sonra kızı Latife ile beraber dayısının evinde yaşamaya başlar. Fikriye Hanım'ın dayısının adı Hasan Efendi'dir. Hasan Efendi'nin eşinin adı Emine Hanım'dır. Emine Hanım, Fikriye'den kurtulmak için ona sürekli evlenmesi gerektiğini söyler. Bu ısrarların sonucunda Naşit Nefi Efendi adlı kırkını geçkin bir adamla Fikriye Hanım evlilik planları yaparlar. Fakat Fikriye Hanım'ın aklında Naşit Nefi Efendi'nin

daha önceki yaptığı evliliklerde eşlerine ne olduğu merak eder. Naşit Nefi Efendi'nin ilk eşi Binnaz öldükten sonra onun ruhu Naşit Nefi'yi yalnız bırakmaz ve evlendiği kadınları tek tek elinden alır. Bu dedikoduların Fikriye Hanım'ın kulağına gitmesi onu şüpheye düşürür. Bir gün eve Hasibe Hanım adında birisi gelir. Naşit Efendi'nin eşlerinden olan ve evden kaçan Şükriye Hanım'ın evine giderek onu dinlemeleri gerektiğini söyler. Bunun üzerine Şükriye Hanım'a giderler.

Şükriye Hanım evde geçirdiği zor günleri anlatır. Sözde Naşit Efendi'nin eşlerini öldüren, onlara zor zamanlar yaşatan aslında Binnaz'ın kendisini ve Naşit'i zor durumda bıraktığını anlatır. Ancak "Cadı" diye zihinlere yerleşen Binnaz değildir. Onun komşusu olan Aram-ı Dil Hanım'dır. Binnaz'ın kimliğine bürünerek onun ruhunun geldiğini ve aileyi rahat bırakmayacağı algısını evdekilere yaşatır. Aram-ı Dil Hanım'ın oğlu Kadir Bey'den gelen mektupla olayın iç yüzü anlaşılır. Cadı diye bir şeyin olmadığını, Binnaz Hanım'la Aram-ı Dil Hanım'ın yakın komşu oldukları ve birbirlerine çocuklarını korumak üzere verdiklerini belirtir. Binnaz'ın ölümüyle, Aram-ı Dil Hanım Naşit Efendi'nin eşlerini, çocuklara zarar vereceği şüphesiyle Naşit Efendi'den uzak tutmaya çalışır. Romanın diğer karakterleri: Nesip ile Ragıbe, Naşit Efendi'nin ilk karısından olan çocuklarıdır. Gülendamlar, çocukların bakıcısıdır. Aşçı Ferah, evin emektar hizmetçilerinden İrfan Kadın romanda geçen karakterlerdendir.

1.2.5. Can Pazarı

Bu romanda aldatma mevzusu üzerinde durulmaktadır. Roman iki aşamadan meydana gelmektedir. İlk bölümde kendisine Yavuzlar Çetesi adını veren bir çete ile Tavcılar diye anılan dolandırıcılık yapan bir gruptan bahsedilir. İkinci bölümse ise iki evli çiftin arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır. Romanın ilk bölümündeki önemli karakterler: Veysi, Muhsin, Maşuk, Hımhım Osman, Moloz Ağa, Patlıcan Ahmet, Boğmaklı Reşide'dir. Tavcılar diye anılan dolandırıcı grubundaki Boğmaklı Reşide elindeki sahte malı değerinin üstünde satar. Boğmaklı Reşide'nin bu oyununu gören Maşuk, Muhsin, Veysi

ise onu uzaktan seyrederek. Kendilerini Yavuzlar Çetesi olarak tanıtan Maşuk, Veysi, Muhsin'in bulunduğu grup, Reşide'den düşen kâğıt parçasıyla bazı oyunların ve sırların sahibi olurlar. İnsanları dolandıran Tavgılar'ı bu sefer Yavuzlar Çetesi dolandırır. Kâğıt parçasını ele geçiren Veysi, kâğıtta yazanlardan yola çıkarak kendini romanın ikinci bölümünde isimleri geçecek olan Nafia Hanım, İrfan Bey, Nasih Bey, Halâvet Hanım'ın arasında geçen olaylar arasında bulur.

Nasih Bey ile Nafia Hanım, İrfan Bey ile Halâvet Hanım evlidir. İrfan Bey ve Nafia Hanım başkalarıyla evli olduklarından birbirlerine kavuşamazlar ve çareyi kaçmakta ararlar. Nafia Hanım boşanmak istediğini kocasına belirtir fakat Nasih Bey karısını boşamak istemez. İrfan Bey'i öldürmek ister. Tavgılar ve Yavuzlar Çetesi'ne kendisine yardım etmeleri için bağlantı kurar. Bir süre sonra İrfan Bey'i öldürmekten vazgeçer. Karısını ve İrfan Bey'in izini bulur. Karısı, İrfan Bey'in evinde gizli gizli görüşür. Nasih Bey, romanın bir diğer karakteri olan Madam Takuhi'nin evinden bu kaçamaklı ilişkiyi gözetler. Nasih Bey, baskın yapmak için uygun bir zamanı bekler. Bu baskına Halâvet Hanım ve Yavuzlar Çetesi'nden olan Necati de dahil olur. Necati'nin konuşmaları evli çiftler üzerinde etkili olur ve herkes eşlerine geri gönder.

1.2.6. Cehennemlik

Bu romanda evlilik dışı ilişkiler ve bunun etrafında gelişen olaylar ele alınmaktadır. Romandaki karakterler: Hasan Ferruh Efendi ve onun genç karısı Cazibe, Hasan Ferruh Efendi'nin kız kardeşi Ferhunde ve onun kocası Sabri Bey, Hasan Ferruh Efendi'nin kızı Atıfet, Ferhunde Hanım'ın oğlu Muzaffer Sabri ve kızları olan Mahmure'dir. Ayrıca romanda doktor olarak belirtilen karakterler vardır. Bunların isimleri Senai, Geberes ve Alimyan'dır. Hasan Ferruh Efendi'nin evlatlık edindiği Şems adlı karakter de romanda önemli bir yere sahiptir. Şems, Atıfet ile nişanlıdır. Ferhunde Hanım Atıfet'in nişanlısı Şems ile ilişki kurar. Cazibe de, Muzaffer'le ilişki kurar. Hem Ferhunde hem de Cazibe bu ilişki sonucunda hamile kalır. Bu hamilelik önce eve sonra etrafa yayılır.

1.2.7. Deli Filozof

Hikmetullah Efendi adındaki karakter felsefi düşünceleri olan, derin analizler yapabilen bir karakterdir. Deli Filozof adıyla anılan Hikmetullah Efendi'nin karısının adı Fehime Hanım'dır. Oğlunun adı Çelebi, kızının adı Caize'dir. Uğur Ayşe hizmetli, Küstah ve Yamyam evin köpek ve kedisidir. Caize, Umrani Bey adlı karakterle flört eder daha sonra evlenir. Romanın diğer karakterleri ise Ali Senaver Bey ve kendinden daha genç olan karısı İclal'dir.

Çelebi evli olan İclal'le aşk yaşar. Birbirine âşık olan Çelebi ve İclal, tüm itirazlara rağmen birlikte olmak için kaçarlar. Romanın ilerleyen bölümlerinde İclal, Çelebi'yi Caize'nin kocası Umrani ile aldatır. Bu durumu fark eden Çelebi ve Caize intikam alma peşine düşerler. Caize ve Çelebi insanı bir yıl sonra öldüren bir ilacı Umrani ve İclal'e içirirler. Bir yıl sonra etkisini gösteren bu zehirden içen Çelebi ve Caize'yi babaları yaptığı bir panzehirle kurtarır. Aynı zehirden içen Umrani ve İclal kurtulamazlar, ölürlər.

1.2.8. Dirilen İskelet

Bu romanda din-bilim çatışması, batıl inançlar, kadın erkek ilişkileri gibi konular üzerinde durulmaktadır. Romanın önemli karakterleri: Doktor Ferhat, Tayfur, Feyzi, Sadi, Nihat, Nâsıra, Bânu ve Cevri Bey'dir.

Romanda akli ve bilimi ön planda tutan karakterler Doktor Ferhat ve Tayfur'dur. Onların karşısında ise dini ön planda tutan ancak yeniliklere de açık olan Feyzi, Sadi ve Nihat vardır. Tayfur zevk düşkünüdür, her ne görse öğrenmek ister ancak bir süre sonra sıkılır başka arzular peşinde koşmaya başlar. Konaklarındaki Tatar kızı Nâsıra'yı beğenir. Tayfur gece yarısı mezarlıktan topladıkları kemiklerle salonunda bir iskelet yapma düşüncesindedir. Avrupa'da bulunduğu dönemde bir evde görerek ve oradan esinlenerek kendisinin de böyle bir şey yapması gerektiğini düşünür. Mezarlıkta dolaşıp kemik toplamasındaki amaç budur. Bânu Hanım ile Tayfur evlenir fakat Bânu Hanım, Cevri Bey ile olan münasebetini sürdürür. Tayfur, Bânu Hanım ile evlenince Nâsıra ile münasebeti en aza indirger. Bânu Hanım, Tayfur'a Cevri Bey'i süt kardeşi diye tanıtır. Nâsıra, Tayfur'u uyarır. Bânu

Hanım'ın yalan söylediğini ve kendisini aldattığını söyler. Aldatıldığını öğrenen Tayfur hastalanır. Bânu Hanım ile Cevri Bey iskeletin olduğu salonda Nâsıra tarafından yakalanır. Hem Bânu hem Cevri iskeletin kızgınlığına uğrar. Cevri bek aklî dengesini yitirir. Bânu Hanım da ölür.

1.2.9. Dünyanın Mihveri Kadın mı Para mı?

Bu romanda, Edip Münir Bey adlı karakterin başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Edip Münir Bey, Sirkeci taraflarında bir pansiyonda oturur. Kaldığı pansiyona birikmiş borcunu ödemekten kaçır. Atıf Cemal ve Ruhsar, Edip Münir'in arkadaşlarıdır. Bu arkadaşlar birlikte hareket ederler. Ruhsar ev işlerine bakar. Edip Münir, Dikkat gazetesinde ülkede yaşanan cinayetleri veya eğlenceli şeyleri ele alarak yazdığı yazılarla, Atıf Cemal ise fotoğraf çekerek para kazanmaya çalışır. Edip Münir ve arkadaşlarının ekonomik durumu iyi değildir. Para kazanmanın derdindedirler.

Romanın bir diğer önemli karakteri ise Semahat Hanım'dır. Semahat Hanım, Rübaioğlu adlı kişiyle evlidir. Yaş bakımından birbirinin dengi olmayan bu evlilikte Semahat Hanım, Rübaioğlu'nu aldatır. Semahat Hanım kocasını Mahir Hüsnü Bey ve Mithat Şekip Bey adlı karakterlerle aldatır. Mahir Hüsnü Bey, Mithat Şekip adlı karakteri öldürür. Eşini aldattığı kişilerden biri de Edip Münir adlı kişidir. Semahat Hanım'la yakınlaşan Edip Münir, Semahat Hanım'ın uygunsuz fotoğraflarını elinde bulundurarak ondan para alabileceğini düşünür. Semahat Hanım ise bu şantajın önüne geçebilmek adına karakola başvurur. Edip Münir ise Dikkat gazetesinde yazdıklarıyla geçimini sağladığı için bu durumdan faydalanmak ister. Semahat Hanım etrafında gelişen bu cinayet olayını göz önünde bulundurarak bir yazı yazar. Yazdığı bu eser beğenilir. Edip Münir Bey artık paralı ve mutlu bir yaşam sürer.

1.2.10. Efsuncu Baba

Bu romanda Ebülfazıl Enverî Efendi adındaki bir adamın yaşantısı ve onun çevresinde gelişen olaylar ele alınır. Ebülfazıl Enverî, Efsuncu Baba adıyla anılır. Agop ve Kirkor adındaki iki Ermeni delikanlısı romanın önemli karakterlerindedir. Efsuncu Baba, romanda bu ikiliyi Lahur ve Mahur adında iki melek zanneder.

Efsuncu Baba'nın ilk evliliğinden Mevlüde adlı bir kızı vardır. Karısının ölümünden sonra, Zeynep adında bir kadınla ikinci evliliğini gerçekleştirmiştir. Efsuncu Baba batıl inançları olan birisidir. Büyülü, tılsımlı şeylere karşı ilgisi olan Ebülfazıl Enverî Efendi, Binbirdirek'e gider gelir. Define bulmaya çalışır. Nurullah Hasip ve Mevlüde birbirlerini seven iki genç olarak romanda yer alır. Efsuncu Baba bu evliliğe başlarda karşı çıksa bile zeki ve batıl inançları olmayan Nurullah Hasip bir yolunu bularak evlenme niyetini sonuna kadar sürdürür. Düzenlediği bir oyunla, Agop ve Kirkor adlı karakterlerin de yardımıyla Efsuncu Baba'ya bir tılsım bulunduğu söylenir. Bu tılsımın ancak Mevlüde ve Nurullah'ın evlenmesiyle açılacağı şartı konulur ve iki genç bu sayede evlenme imkanına kavuşurlar.

1.2.11. Eşkîya İnde

Bu romanda esir düşen karakterlerin eşkıyaların arasında geçirdikleri zamanı anlatan yazar, romanın sonlarına doğru karakterlerin eşkıyalardan kurtulmalarını ve onlardan aldıkları intikamı anlatır. Yedi yıllık evli olan Nef'i Bey, iki çocuğu Orhan'la Perihan, kayınbiraderi Hikmet Enis ve kayınvalidesi ile beraber yaşarlar. Kayınpederinden kalma Değirmendere taraflarındaki çiftliğe giden Hikmet Enis, Nef'i Bey ve uşakları Murteza, eşkıyaların eline düşerler. Zor günler geçirirler, kurtulmak için çok uğraşırlar. Kurtulmayı başardıktan sonra eşkıyalardan intikam almaya çalışırlar. Romanın diğer önemli karakterleri: Deli Kaptan, Madam Araksi, Matmazel Virjini Altınyan, Şerif Efendi, Kara Bela Mustafa'dır.

1.2.12. Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğüttür

Bu eser birbirlerini aldatarak boşanan bir çiftin tekrar evlenmelerini konu alan bir romandır. Romanın kahramanı Şadan, çapkın ve ahlakı bozuk bir gençtir. Ailesi onu evlendirmek ister. Şadan komşuları olan Mesrure'ye mektup yazar. Lûtfüyar Hanım, Mesrure'nin annesidir. Mektup olayını öğrenince araya girer. Şadan, evde de çapkınlığa devam eder. Hizmetlilere sarkıntılık eder, yakınlık kurmaya çalışır. Şadan, Rûbaizâde Didar Bey ailesinin kızı olan Sabiha Hanım ile evlenir. Erenköy'de yaşamlarını sürdürürler. Evlerinin yakınlarında kiralık bir köşk vardır. Bu köşte Osman Sadık Bey ve karısı Raile yaşamıştır. Osman Sadık Bey, karısını bu köşte öldürdüğü için bir dönem boş kalan köşk, ünlü profesör Hürrem Medari Bey tarafından tutulmuştur. Sabiha Hanım, Hürrem Medari Bey'in bilgi ve tecrübesine hayranken Şadan onu küçümser.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Şadan'ın zihninde Hürrem Bey'in karısı olan Cevher'den hoşlanmaya başlar. Ayrıca romanın diğer karakteri olan Servinaz ile Nevres arasında da zaman zaman gidip gelmektedir. Şadan, Cevher'e ilgi duyar. Romanın diğer bir karakteri olan Halis Didar da Cevher'e ilgi duyar. Ancak Cevher Hanım Halis Didar'dan hoşlanmaz. Romanın ilerleyen bölümlerinde Şadan, Cevher'le yakınlaşır. Aynı zamanda Hürrem Bey'le Sabiha Hanım arasında da bir yakınlaşma olur. Sonra iki taraf da yaptıklarından dolayı pişmanlık duyarlar ve herkes eşlerine geri döner.

1.2.13. Hakka Sığındık

Bu romanda zengin ve fakir hayatlar arasındaki zıtlık anlatılmaktadır. Hacı Ferhat Efendi ve Hafız İshak Efendi iki yakın arkadaştır. Ekonomik durumları yerindedir. Halk onların umurunda değildir. İstanbul'un Hoşkadem taraflarında İspanyol nezlesi salgını halkı tedirgin etmeye başlar. Hacı Efendi bu salgına karşı dikkatli olmaya çalışır. Bir gün Hafız İshak Efendi, Hacı Ferhat'ın evine gelerek Abdal Veli Hazretleri denilen birinden mektup geldiğini, mektupta ailedeki her bir kişi için yüz lira gönderilmezse İspanyol nezlesinin ailesinin canlarını alacağını bildirir. Hacı Ferhat Efendi, bu durumun dolandırıcılıktan ibaret olduğunu söyler ve konuyu kapatırlar.

Abdal Veli'nin mektubunun üzerinden zaman geçmeden, Hafız İshak Efendi'nin ailesinde olanlar ölür. Bu olaydan sonra Hafız, fakir insanlara etmeye başlar. Bir mektup da Hacı Ferhat Efendi' ye gelir. Mektupta belirttiği adrese beş yüz lira isteyen Abdal Veli, paranın gönderilmemesi halinde aile bireylerinin İspanyol nezlesinden öleceklerini bildirir. Abdal Veli adlı şahıs, Hacı Ferhat Efendi ve Hafız İshak' a sözde evlilik taslayan bir karakterdir. Asıl adı Nüzhet Ulvi Bey'dir. Hacı Hurşit Efendi Abdal Veli'ye parayı götüren kişidir. Hacı Ferhat Efendi'nin hac arkadaşıdır. Komiser Şinasi Bey, Abdal Veli olayını aydınlatmaya çalışan bir karakterdir. Methi Bey, Hacı Ferhat Efendi'nin damadıdır. Hacı Ferhat'ın kızı Nermin ile evlenir.

1.2.14. İffet

Bu roman ekonomik durumu iyi olmayan bir ailenin yaşamı ve bu ailenin etrafında gelişen olayların anlatıldığı bir romandır. Ailenin babası Macar dönmelerinden Şakir Efendi'dir. Ancak ailesiyle çok fazla vakit geçiremez, vefat eder. Fatih taraflarında yaşadıkları ev bir süre sonra yanınca aile iyice zora düşer. Aile; kırk beş elli yaşlarında olan Şakir Efendi'nin karısı, yirmi yaşlarında bir kız olan İffet ve on, on bir yaşlarındaki Sabire'den oluşmaktadır. Latif, İffet'in nişanlısıdır. Latif'in maddi durumu da pekiyi değildir.

Fettan Raziye, İffet'in güzelliğinden faydalanarak onu tuzağa düşürmek isteyen bir karakterdir. İffet'e, Nermi adında birinden bahseder. Nermi Bey'in bütün servetini ortaya koyacağını söyler. İffet başlarda kabul etmese bile daha sonra Fettan Raziye'nin tuzağına düşer. İffet'e nişanlısı Latif'in öldüğü yalanını söyler. İffet de bundan dolayı bu teklifi eder. Bu olaydan sonra İffet, evdekilere Kanlıca'da bir yalıya mürebbiye olarak gittiğini söyler. Ancak İffet nişanlısı Latif'in ruhu ile karşı karşıya kalınca pişman olur, üzüntüsünden yatağa düşer. Annesine tüm gerçekleri anlatır. Raziye Hanım'ı iyiliğe davet ederek kötü yollardan vazgeçmesi gerektiğini dile getirir. Romanın sonunda İffet, annesi ve nişanlısının öldüğü ve mezarlarının yan yana olduğu belirtilmektedir.

1.2.15. Kaderin Cilvesi

Romanın ana karakterlerinden olan Salâh Efendi ve onun ailesinin başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Salâh Efendi'nin karısının adı Şefika, kaynanası Hâlise Hanım, kız kardeşi Saime, kızı Şükran ve oğlunun adı Rıdvan'dır. Evde hizmet gören besleme bir kız olan Mihriban adında bir de hizmetli vardır. Bir başka karakter ise evin kiracısı konumunda bulunan Şemi Bey'in sevgilisi Ülfet adlı kadındır.

Durumları iyi olmayan Salâh Efendi ve ailesi evlerinin bir bölümünü Şemi Bey adlı birine kiralarlar. Şemi Bey kiraladığı evin bir bölümünü kendine göre düzenler. Kiraladığı yeri kumarhaneye, umumhaneye çeviren Şemi Bey'den Salâh Efendi ve ailesi rahatsız olsalar bile bu duruma göz yumarlar. Bunun nedeni ise ekonomik durumlarının iyi olmamasıdır. Şemi Bey'i evden çıkartırlarsa ellerine para geçmeyecektir. Onun her şeyine katlanmak zorunda kalırlar. Salâh Efendi'nin kızı birkaç erkekle beraber olduktan sonra tekrar eve döner. Oğlu Rıdvan bir tartışma sonucu evden ayrılır. Romanda ünlü milyoner olarak tanınmış İzzet Dinari Bey olarak geçen karakterin oğlu Salâh Efendi'nin evinde doğar. Her ay belli bir miktar para verilerek bu çocuğa bakılması istenir. Bu para zamanla çocuğun büyümesiyle birlikte yetmemektedir. Çocuğu alıp İzzet Dinari Efendi'nin konağına giderler ancak çocuk onların değildir. Şemi Bey ise kayıplara karışır. Şükran'la Rıdvan öldürülür. Salâh Efendi ise çaresizce ortada kalır.

1.2.16. Kaynanam Nasıl Kudurdu?

Bu romandaki kadın karakter Makbule Hanım tıpkı *Cehennemlik* adlı romanındaki kadın karakter gibi gençlik takıntısı, genç görünme arzusu olan birisidir. Hastalıklı diğer karakter ise Makbule Hanım'ın oğlu Ali Harun'dur. Saldırganlığı ve cinayete meyilli olması bakımından değerlendirilebilir ancak Harun keyif verici maddeleri kullandığı vakit bu düşünceler içerisinde. Romandaki anlatıcı olan damat Osman Zihni ve eşi olan Vehibe ailenin iyiliğini isteyen karı kocadır. Genç Avukat Vassaf Bey ise paragöz, züppe birisidir. Roman, Makbule Hanım'ın damadının anlattıklarından yola çıkılarak işlenmektedir.

Vassaf Bey, kendi çıkarları için Makbule Hanım ile birlikte vakit geçirir, onu etkilemeye çalışır. Makbule Hanım'ın paralarında gözü vardır. Aslında Makbule Hanım'ı sevmemektedir. Bu durumu gören ev halkı özellikle Ali Harun duruma üzülür. Ali Harun, bu olaya müdahale etmek ister. Ali Harun son çare olarak arkadaşı Doktor Cafer'in yardımıyla bir oyun düzenler. Bir köpek tarafından ısırıldığını ve kuduz olduğunu, yakında öleceğini söyler. Bu durumu duyan Makbule Hanım oğlunun yanına gider. Ali Harun annesinin boynunu ısırır. Ali Harun, düzenlediği kuduz vakası ile hedefine ulaşır, Vassaf Bey Makbule Hanım'ı terk eder. Makbule Hanım, Vassaf Bey'in evden gittiğini öğrenince ondan intikam almak ister. Vassaf'ın peşine düşer ve onu yakalayıp ısırır. Gerçekte Ali Harun'un kuduz vakası bir oyundur fakat Makbule Hanım bu durumu gerçekmiş gibi yaşar. Romanın sonlarında Makbule Hanım'a uygun bir eş bulunur ve aile halkı bu olaydan kurtulur.

1.2.17. Kokotlar Mektebi

Bu romanda Ulviye Melek adlı karakterin metreslik kavramını kurumlaştırdığı evinden ve evin içinde yaşamlarını sürdüren kadınlardan bahsedilmektedir.

Ulviye Melek adlı karakterin amacı metresliği meşru hale getirmektir. Romanın bir diğer karakteri Muharrir Kudret Ali Bey'dir. Ulviye Melek, Kudret Ali Bey'e "Kokotlar Mektebi" adında bir yer açacağını söyler. Ali Bey bu duruma muhalefet etse bile, Ulviye Melek kararından vazgeçmez ve Kokotlar Mektebi'ni açar. Kokotlar Mektebi'ndeki kadınlardan önemlileri: Şefkat, Neşide, Dilkeş, Cazibe, Maide, Nasip, Anafor, Revnakdâr'dır. Şefkat adlı genç kız, İrfan Yekta'nın metresi olur. İrfan Yekta, Kudret Ali Bey'in yeğenidir. Ekonomik açıdan sıkıntı çeken İrfan Yekta, Şefkat ile zaman geçirme konusunda kısıtlı imkanlara sahiptir. Ulviye Melek, Şefkat'i Ali Vahit Bey adında biriyle tanıştırır. Ali Vahit, Şefkat'i kaçıırır. Haberi duyan İrfan Yekta zor günler geçirir. Ali Vahit'in peşine düşer ancak Şefkati oradan alamaz. İrfan Yekta, Ali Vahit ve arkadaşları tarafından dayak yer. Kudret Ali'nin evinde bir süre yatar. Şefkat, İrfan Yekta'ya mektup gönderir. İrfan Yekta'ya kaçtığını ve onu kurtarması gerektiğini bildirdiği bu mektubu Ali Bey ve eşi uygunsuz bularak saklarlar. Ali Bey'e misafir olarak gelen Nevber Fikri

adındaki gençle İrfan Yekta'nın yakınlaşmasını Ali Bey ve karısı isterler. Nevber, İrfan Yekta'ya âşık olsa bile İrfan Yekta'nın gönlü Şefkat'tedir. Bu durumun farkında olan Nevber, mektup olayından İrfan Yekta'ya bahseder ve sevenlerin kavuşmasını arzular. Romanda adı geçen diğer karakterler de şunlardır: Ragıp Şeyda Bey ve eşi Fahire Hanım. Ragıp Şeyda Bey, Ulviye Melek'in evindeki kadınlardan olan Nevvare adındaki kıza âşık olur.

Bunu duyan Fahire Hanım ise Kokotlar Mektebi'ne gelir. Ulviye Melek kadını yatıştırır. Ulviye Melek, Fahriye Hanım'a Ragıp Şeyda Bey'den intikam alması gerektiğini söyler. Ulviye Melek, Cevherioğlu Baha Bey ile Fahire Hanım'ın aralarını yapar. Daha sonra karı koca olan Fahriye Hanım ile Şeyda Bey yaptıkları hataları anlayıp birbirlerine geri dönerler.

1.2.18. Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç

Bu romanda, kadın, aşk, evlilik meselesi, Halley Kuyruklu Yıldızı'nın dünyaya çarpma olasılığı ve bunun toplum üzerindeki etkisi anlatılmaktadır. Romanın ana karakterlerinden olan İrfan Galip Bey, yirmili yaşlarda, çeşitli bilim dallarıyla uğraşan bir gençtir. İrfan Galip Bey, eğitilmiş, Avrupa'da gelişen ilimleri takip eden birisidir. Memleketteki cehaletten şikâyetçidir. İrfan Galip Bey, mahallesindeki kadınları toplayıp "Kuyruklu Yıldız" ile ilgili çeşitli bilgiler verir. İrfan Galip, kadınları kendinden zayıf görür fakat kadınların kendisini takdir etmesini de ister. Bir müddet sonra İrfan Galip Bey'e mektup gönderilir. Mektupta Kuyruklu Yıldız hakkında bilgi istenilmektedir. Bu mektubu gönderen Feriha Davut adında bir kadındır.

İrfan Galip Bey'in kadınlara bakışı, Feriha Davut'un hayatına girmesiyle değişir. Artık kadınları bir düşman olarak görmez. İrfan, Feriha'dan etkilenir. Onunla evlenmek ister. Feriha Davut ise Kuyruklu Yıldız felaketi geçmeden duvağını açtırmak istemez. Felaket gerçekleşmediği için, İrfan Galip Bey'le Feriha Davut mutluluklarına erişirler.

1.2.19. Metres

Alafranga gençlerin Batılı bir kadın karşısında yok olmalarını konu alan bir romandır. Şadi Efendi zengin, varlıklı bir aileden gelmektedir. Kendisinden yaşça küçük olan Firuze Hanım ile evlenir. Hami bu karı kocanın oğludur. Şadi Efendi, Hami beş yaşındayken vefat eder. Bu vefatın getirdiği karışıklık ile herkes mirastan payını almak ister. Miras dağıtılır. Yazın yalıda, kışın Beyoğlu'nda yaşantısını sürdüren Firuze Hanım bir süre yas tuttuktan sonra tekrar o eski yaşantısına döner. Eğlenceler düzenler. Bu durum dedikodulara sebep olur. Firuze Hanım'ı pek çok insan ister. Hami Bey özel dersler alarak yetişir. Ailenin para harcaması, eğlenceye düşkünlüğü bir dönem sonra azalır. Elde kalan şeyler teker teker satılır. Hami'nin harcamaları arttığından Firuze Hanım onu Saffet Hanım'la evlendirir. Saffet Hanım cahil ve oldukça saf bir karakterdir. Yalıdaki hizmetkârlardan birisi Nedime'dir. Firuze'nin her sırrını bilmektedir. Revaî Bey, Şadi Efendi'nin yeğenidir. Meryem Dudu'ya âşıktır. Meryem Dudu yalı hizmetkârlarındandır. Hami Bey'in oğlu Rıfki'dir. Madam Krike, Rıfki'nin eğitimini veren mürebbiyedir. Müştak adlı karakter alafranga biridir. Romandaki Matmazel Parnas kötü kadın rolündedir. Müştak, Parnas'ı görebilmek için arkadaşı Reyhan'dan borç para alır. Reyhan da, Matmazel Parnas ile bir yakınlık kurmak ister. Müştak ile Reyhan'ın dostluğu Parnas yüzünden bozulur. Parnas'ın Hami Bey'le birlikte olduğu haberini alan Müştak ve Reyhan, Parnas ve Hami'ye karşı cephe alırlar.

Müştak Hami'nin karısına, Reyhan ise Firuze Hanım'a karşı bir yakınlık gösterecektir. Yazdığı mektuplarla dikkat çekmeyi başaran Reyhan, Firuze Hanım'ı etkilemeyi başarır. Müştak ve Reyhan, Saffet Hanım ve Firuze'den para alarak Parnas'a kavuşabileceklerini düşünürler. Hami, Müştak ve Reyhan bu aşk macerasından zararlı çıkarlar. Birbirlerini çekemeyen bu karakterler Parnas'ı paylaşamazlar. Hami ölür, Reyhan hapse girer. Müştak ortada kalır. Parnas ise İstanbul'dan ayrılır.

1.2.20. Mezarından Kalkan Şehit

Bu romanda, Şevki Nurullah Bey adlı karakterin İstanbul'un gündelik hayatından sıkılmasıyla, yakın arkadaşı olan Kadri Bey'in Kartal ile Soğanlık arasındaki köy evine yaptığı ziyarette gelişen olaylar anlatılır. Romanda, Cinli Köşk adında bir ev vardır. Evin sahibi Şahika Hanım'dır. Şevki Nurullah Bey, Şahika'ya âşık olur ve evlenir. Cinli Köşk hakkında pekiyi şeyler söylenmez ancak Şevki Nurullah Bey bunlara aldırmaz.

Şevket Bey adlı karakter Sarıkamış'ta şehit düşer. Şevket'in hayaletinin ailesini zaman zaman ziyaret ettiği romanda anlatılır. Büyükanne torununun hayaliyle karşılaştıktan sonra akli dengesini kaybeder. Romanın diğer karakterlerinden olan Felekser ve Safinur batıl inançları olan karakterlerdir. Muzaffer Bey ise Şevket'in arkadaşıdır. Şevket'in ruhu olarak konağa gelip giden Muzaffer Bey'dir. Şevki Nurullah Bey ise bu garip olayın aslını öğrenmek için araştırmalara başlar. Araştırma sonucunda Şevket Bey'in ruhunun gelmediği, onun kılığına girerek aileyi ziyaret edenin Muzaffer Bey olduğu anlaşılır. Muzaffer Bey, Şevki Nurullah Bey ve ailesine bu durumu açıklayıcı bir mektup gönderir. Bu mektupta tüm gerçekler açıklanır. Muzaffer ve Şevki'nin birbirlerine söz verdikleri görülür. Birinin ölmesi durumunda diğeri ailesini ziyaret edecektir. Muzaffer Bey'in eve gelip gitmesinin nedeni de budur. Bu okunan mektupla her şey açıklığa kavuşur.

1.2.21. Muhabbet Tılsımı

Fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Ali Bekir'in tanıtımı ile romana giriş yapan yazar, Ali Bekir ve onun etrafında gelişen olayları ele alır. Ali Bekir Kartal ilçesine bağlı köylerden birinde ailesiyle birlikte yaşamını sürdürmektedir. Buldukları köye arada birkaç torba tarhana ile İstanbul'u dönüp dolaşarak gelen Güllü Kadın adlı şahıs son gelişinde Adnan Şem'i Paşa'nın konağına dokuz on yaşlarında bir oğlan çocuğu evlatlık olarak istediklerinin haberini getirir. Ali Bekir artık o konakta büyür. Romanda evli olarak karşımıza çıkan Adnan Şem'i Paşa ve Mebrure Hanım karı koca olarak bir münasebeti kalmamış iki insandır. Paşa, çeşitli yerlerden getirilen Çerkez

kızlarını konağa getirerek kendine odalıklar seçer. Mebrure Hanım ise kocasına göre daha erken çökmüştür.

Gülizar Hanım, Paşa'nın ikinci karısıdır. Câzim Bey, Paşa'nın büyük oğludur. Vekilharç Abdullah Neyir Efendi, Adnan Şem'i Paşa konağının bütün ahlaksızlıklarının içinde yetişmiş biri olarak romandaki yerini alır. Ali Bekir büyür aynı konakta olan Paşa'nın oğlu Râgıb Bey'in odalığı olarak yetiştirilen Pervin'e aşık olur. İlyas Ağa ile Lala İshak çok iyi dostturlar. Zaman zaman bir araya gelerek muhabbet ederler. Bir akşam mangal başında bu ikilinin muhabbetlerini dinleyerek etkilenen Ali Bekir, Pervin'i kendine bağlayacak bir yol olarak gördüğü muhabbet tılsımını aramaya başlar. Aradığını bulan Ali Bekir sahip olduğu muhabbet tılsımıyla insanları etkileyebileceğini düşür. Bu sayede de Pervin ile rahat rahat görüşebilecektir. İlk olarak tılsımın etkisini haremşn güvenliğini sağlayan Kalfa Hanım üzerinde denemeye karar verir. Kalfa Hanım'ı etkilemeyi başaran Ali Bekir için önemli olan Pervin'dir. Onun gönlüne girmek ister. Pervin'in gönlüne de girer. Paşa'nın odalığı Gülizar, Ali Bekir'in arkadaşı Aziz Sakıp ile yakınlaşır. Mebrure Hanım da Abdullah Neyir Efendi adındaki biriyle yakınlaşır. Câzim Bey olayları fark eder. Annesi ve Abdullah Neyir'i yaralar. Pervin Ali Bekir'le, Gülizar Aziz Sakıp'la kaçmıştır. Paşa, evlerine yeniden Pervin'le Gülizar'ın boşluğunu dolduracak güzel kızlar getirir. Câzim Bey tılsımı söker içindeki parçaları ateşe atar

1.2.22. Mutallâka

Bu romanda, Âkile Hanım ile boşandığı eşi Mâil Bey'in yaşadığı olaylar ele alınmaktadır. Âkile Hanım, okumayı seven, bilgili bir hanımdır. Mâil Bey ile Âkile Hanım altı ay ayrı yaşarlar bu ayrılık acısına dayanamayan Âkile, Mâil Bey'e mektup yazar. Aralarındaki soğukluk yerini tekrardan sevgiye, aşka bırakır.

Önlerindeki tek engel Mâil Bey'in annesidir. Kayınvalidesini kendi babası Zekâi Efendi ile evlendiren Âkile Hanım, Mâil Bey'e aylar sonra tekrar kavuşur.

1.2.23. Mürebbiye

Bu eser, mülkiye memurluğundan emekli Dehri Efendi'nin konağına mürebbiye olarak gelen Anjel adlı karakterin konağın bütün erkeklerini etkisi altına almasını anlatır. Romanın önemli karakterleri Dehri Efendi'nin kızı Melâhat, oğlu Şem'i Bey'dir. Vahip Bey ve Nezahat Hanım ise Dehri Efendi'nin ikinci eşinden olma çocuklarıdır. Sadri Bey ise Melâhat'ın kocasıdır. Diğer bir karakterse Dehri Efendi'nin kardeşi Amca Bey'dir.

Anjel bir hayat kadınıdır. Fransa'da doğup büyür. Romanın ilerleyen bölümlerinde bir aşığıyla beraber İstanbul'a gelir fakat aşığını başka erkekle aldatır. Bu olaydan sonra aşığı tarafından terk edilir. Mürebbiye sıfatıyla Dehri Efendi'nin konağında çalışmaya başlar. Anjel, mürebbiyelik sıfatını çeşitli yalanlarla aldığı için asıl işi olan fahişelik kimliğini gizler. Anjel, konaktan dışarıya sık sık çıkması yasaklandığı için zamanla bu durumdan sıkılmaya başlar. Yalıdaki insanlardan başka kimse görmediği için Şem'i, Sadri Bey, Amca Bey gibi evin erkeklerine karşı daha samimi ve sıcak olmaya çalışır. Yalıdaki erkekleri parmağında oynatan Anjel her şeye rağmen Dehri Efendi'ye şirin biri olarak görünür. Kıskançlıktan birbirlerinin kuyusunu kazan âşıklar ise Anjel'e sahip olmak isterler. Kâhyalık görevinde olan evdeki Eda Hanım, Anjel'in neler yaptığının farkındadır. Anjel, belirli geceler evdeki erkekler ile beraber zaman geçirir. Bu durumu fark eden Eda Hanım, Anjel'i suçüstü yakalamaya çalışır. Anjel tedbirli olduğu için yakalanmaz. İftiracı konumuna düşen Eda Hanım evden uzaklaştırılır. Şemi, Anjel'in başkalarıyla olan ilişkisini öğrenir ve bu ihaneti kanıtlamak için Anjel'i suçüstü yakalamayı planlar. Anjel'i suçüstü yakaladıktan sonra onu öldürüp, ardından da intihar etmeyi düşünür. Bir gece Anjel'in odasına girer etrafı arar kimseyi bulamaz. Odadaki dolabı görür. Anjel'in direnmesine rağmen dolabın kapağını açar ve dolaptakinin babası Dehri Efendi olduğunu görür.

1.2.24. Namuslu Kokotlar

Namuslu Kokotlar romanı kadın erkek ilişkilerini ele alan bir romandır. Romanın karakterlerinden olan Şehnaz Hüsrev ve Perran Mazlum kendilerinden yaşça büyük olan kocalarını başka erkeklerle aldatırlar.

Genç ve güzel bir kadın olan Şehnaz, Hüsrev Nizami Bey ile evlidir. Ancak aralarındaki yaş farkı nedeniyle Şehnaz'ın gözü hep dışarıdadır. Sermet Nadir ve Hürrem Lütfi, Şehnaz'ın sevgilileridir. Şoför Seyfettin de Şehnaz'a karşı ilgi duyar. Seyfettin evli ve iki çocuk babasıdır. Şehnaz gezmeyi, baloları, seyahatleri seven kısacası dışa dönük, eğlenceye düşkün bir karakterdir. Romanın diğer önemli kişisi ise Perran Mazlum'dur. Perran Mazlum, Hürrem Lütfi ile yakınlaşır. Bu yakınlaşma haberini alan Şehnaz, Abdullah adlı karaktere yakınlık gösterir. Hürrem Lütfi, Perran'la ilişkisini kesince, Perran kokainman olan Sakıp Cemal'le yakınlık kurar. Bir süre sonra Sakıp Cemal'i terk eder. Sakıp Cemal tarafından öldürülür. Şehnaz hayatını mahvettiği Seyfettin adlı Şoföre döner. Seyfettin ise arabayla beraber kendilerini bir uçurumdan aşağıya atarak yaşamlarına son verir.

1.2.25. Nimetşinas

Bu roman, Neriman adındaki hizmetçi bir kızın yaşantısını anlatır. Hayriye Hanım, Neriman'ın annesidir. Anne ve kız Kadıköy'de bir konakta uzun yıllar hizmetçilik yaparlar. Romanın bir diğer karakteri olan Nevber ise Neriman'la aynı yaştadır. Neriman, kendi yaşındaki Nevber'in hizmetine verilir. Bu iki kız çok yakın arkadaş olurlar. Nevber, hastalanıp yaşamını yitirdikten sonra, Neriman'ın dünyası başına yıkılır. Yaşadığı acıyı unutmak için annesiyle beraber başka bir konağın hizmetine giderler.

Bu konak Talât Hanım'ın ve ailesinin yaşadığı yerdir. Talât Hanım, kibar birisidir. Eşinin adı Nihat Bey'dir. Oğlunun adı Şekip, annesinin adı Didâr Hanım, halası Nuriye Hanım'dır. Şerafet Abla ve Kalfa Sabire evin hizmetçileri, Pamuk ve Ceylan ise evin kedileridir. Neriman, bu konakta Talât Hanım'ın hizmetinden sorumludur. Nihat Bey, Neriman'ı gördüğü andan itibaren onun etkisi altındadır. Neriman'a olan sevgisi gittikçe artar. Tartışmalardan ötürü karı kocanın arası açılır. Talât Hanım, Nihat'ın Neriman'a olan sevgisini görünce aradan çıkmak ister. Neriman'ın bu teklifi kabul etmemesi ve söylediği güzel sözler karı kocayı birbirine tekrar bağlar. Nihat Bey de eskisi gibi Talât Hanım'ı sevmeye devam eder.

1.2.26. Ölümler Yaşıyor mu?

Bu romanda, ruh ve insan ikilemi, ruh kavramının var olup olmadığı, ölüm ve ölüm sonrası, psikolojik sorunlar, batıl inançlar gibi konular anlatılmaktadır. Mahinur Hanım, iki oğlu Orhan'la Turhan, kızı Leman ve akrabalarından oluşan üç dört kişi ve birkaç hizmetçi ile birlikte Velittin Paşa'nın ailesine bıraktığı konakta yaşamlarını sürdürmektedirler. Babalarının yokluğu aileyi etkilese de ayakta kalmaya başarabilmişlerdir. Orhan yirmi bir, Turhan on sekiz, Leman ise on altı yaşındadır. Anneleri bu üç çocuğun üzerinde titremektedir. Çocuklarını yanından bir an olsun ayırmak istememektedir. Babanın hayatta olduğu vakitlerde köşke Fransız bir mürebbiye alınmıştır. Mürebbiye Madam Luiz Şermin, çocuklar için ikinci bir anne görevindedir. Mürebbiye çocukların okuması için uygun gördüğü bir kitaplık kurdurtmuştur. Ancak kendilerine çok şeyler okutturulmuş olmakla birlikte çocuklar planlı bir eğitim görememişlerdir. Evin diğer karakteri çocukların dayısı olan Talât Bey'dir. Talât Bey ağırbaşlı, yerine göre davranan, batıl düşüncelere karşı katı bir tavır sergileyen, akılcı ve herkesin aklıyla hareket etmesi fikrinde bir karakterdir. Konakta olan diğer karakterler Çeşmifettan ve Dilaver'dir. Çeşmifettan, çocukların dadısıdır. Dilaver ise Çeşmifettan'ın oğludur; oldukça zeki bir çocuktur. Velittin Paşa ailesinin evlerinin yan tarafında ise komşuları Abdüllâtif ve ailesi yaşamaktadır. Evin efendisi Abdüllâtif adında birisidir. Orhan'la yaşıt bir oğlu vardır. Adı Keramet Lâtif Bey'dir. Kızının adı Şehamet'tir. Karısının adı Rasiha Hanım'dır. Münire adlı genç bir hizmetçileri vardır. Doktor Muammer Feyzi Bey, Velittin Paşa ailesinin evlerine yakın bir yerde kalır. Bazen aile ile birlikte vakit geçirmektedir. Sakıp Cemal ve Ulvi Nadir romana ilerleyen bölümlerde dahil olan iki karakterdir. Orhan'la Şehamet, Keramet'le Leman arasında sıkı bir dostluk oluşur. Bu dostluk anneleri rahatsız eder. Hoca olarak gösterilen bir şeyhin evine giderler. Bu yakınlaşmayı önlemek isterler. Fakat başarılı olamazlar. Romanın ilerleyen bölümlerinde Orhan'la Şehamet evlenirler çocukları olur. Şehamet ölür. Ruhlar, Şehamet'ten intikamını alırlar. Veysi ve Münire çarpılmaktan korktukları için hizmetlerini terk ederler. Turhan kokainman olur. Şehamet'in cenazesi kaybolur. Sonra Orhan'da kaybolur. Orhan cesedinin karısının yanına gömülmesini istemiştir. Ortadan kaybolan

Orhan ve karısının cesedini Dilaver yeraltı taş odasında bulmuştur. Orhan'ı oraya vasiyeti üzerine Turhan indirmiştir.

1.2.27. Ölüm Bir Kurtuluş mudur?

Doktor Nusret Hulki Bey, tıp alanında tanınmamış bir hekimdir. Bu durum onun canını sıkmaktadır. İşsizliğe ve mesleğindeki tanınmamışlığa bir çare aramaktadır. İntihar düşüncesi olan insanları yazdığı yazılarla muayenehanesine davet eder. Bu duruma ilgi gösterenler başlarda olmasa bile ilerleyen zamanlarda doktora gelen hastalar, takma adlarla yazılmış mektuplarda artış olur. Doktor Nusret Hulki Bey, tüm hastalarıyla tek tek ilgilenmek ister. Para kazanmakta zorlanan Nusret Hulki Bey, yaptığı işin önemini bilir. Şefika Hanım ve Ali Tayfur Efendi, Doktor Nusret'in verdiği görevleri yapan romanın diğer karakterlerindedir. Yazar, romanda intiharın sebeplerini, intihar düşüncesinin engellenip engellenemeyeceğini, kaç tür intihar olduğunu ayrıntılarıyla inceler. Romandaki intihar düşünceleri karakterler üzerinden verilmeye çalışılmaktadır.

1.2.28. Sevda Peşinde

Bu romanda evli olduğu halde başka bir erkeği seven ve bunun sonucunda intihar eden bir kadının yaşadıkları ele alınmaktadır. Romanda evlilik dışı yaşanan ilişkilere ve bunun doğurduğu sonuçlara değinilmektedir.

Romanın karakterlerinden Nezih Bey ve Aynınur Hanım evlidir. Aynınur Hanım akli başında, okumuş bir kadındır. Okul yıllarında gördüğü bir delikanlıya âşık olur. Fakat ismini bile bilmediği bu gençle yakınlaşmadan Nezih Bey'le evlendirilir. Aynınur Hanım bu evlilikten memnun değildir. Aradan yıllar geçmesine rağmen adını bile bilmediği o genci unutamaz. Bir gün dışarıda o genci görünce duyguları yeniden alevlenir. Bu gencin adı Ali İlhami Bey'dir. Ali İlhami Bey'le aralarındaki kardeşçe konuşmalar tutkulu bir aşka dönüşür. Aynınur, kocasının yanında mutsuz, Ali İlhami Bey'in yanında mutlu zamanlar geçirir. Romanın diğer karakterleri Seza Hanım'la Sermet Bey'dir. Seza Hanım, Aynınur'un yakın arkadaşıdır. Sermet Bey ise Seza

Hanım'ın kocasıdır. Romanın okurları, Aynınur'un düşüncelerin Seza Hanım'a yazdığı mektuplardan öğrenmektedir. Sermet Bey bu yasak aşka müdahale etmek ve Nezihî'yi uyarmak istese bile karısına verdiği sözlerden dolayı kendini geri planda tutar. Nezihî'nin sütünesi olan Naciye Hanım adlı kişinin evinde iki âşık buluşur; hasret giderirler. Sermet Bey yaşanan hadiselerle daha fazla dayanamaz ve Ali İlhamî'ye uyarı mektubu göndererek Aynınur Hanım'dan vazgeçmesi gerektiğini söyler. Nezihî'nin Aynınur hakkındaki şüpheleri artar. Aynınur, kocasının her şeyi öğrendiğini ve ondan intikam alacağını düşünür. Heybeliada'da kendini denize atarak intihar eder. İlhamî de bu intihara dayanamayarak kendini sulara atarak sevdiği kadına kavuşmak ister. Olaydan aylar sonra Nezihî Bey, Aynınur'dan daha güzel ve daha genç bir kızla evlenir.

1.2.29. Son Arzu

Bu romanda kadın erkek ilişkisine, toplum yapısına, eğitime, ahlâka değinilmiştir. Romanın ana karakteri olan Nuriyezdân; masum, hassas güzel bir kızdır. Dedesi tarafından çeşitli okullarda okutulur. Ahlakının bozulacağı düşüncesi ile tek başına bir yere yollanmamaktadır. Okuyacağı kitaplara dedesi Feyzullah Efendi karar vermektedir. Rasime, Nuriyezdân'ın arkadaşıdır. Aşk, sevgi gibi konuları Rasime'nin verdiği kitaplardan öğrenir. Zirşan ve Vicdan da, Nuriyezdân'ın arkadaşlarıdır. Nuriyezdân, bir ramazan gecesini dadısı Hoşkadem ile beraber eğlenmeye çıkarlar. Bu eğlence esnasında Rıdvan Sabih, Namık Senai, Necdet Eşref adlı romanın diğer karakterlerinden olan üç arkadaşla karşılaşır. Nuriyezdân'la Rıdvan Sabih, Vicdan'la Necdet Eşref, Zirşan'la Namık Senai yakınlaşırlar.

Eşref Necdet'le Vicdan evlenirler ancak Eşref Necdet'in aldatmasından dolayı boşanırlar. Zirşan, Senai ile yakınlık kursa bile ondan ayrılarak Ali Süheyli isimli bir gençle ilişki kurar. Nuriyezdân'la Rıdvan arasındaki ilişkiyi mektuptan öğrenen, Rıdvan'ın annesi Ziba Hanım bu duruma karşı çıkarak aralarındaki ilişkiyi bitirmeleri istese bile Nuriyezdân kolay kolay vazgeçmek istemez. Ziba Hanım'ın evini ziyaret eder ancak beklediği karşılığı almadan geri döner. Rıdvan ise, Nuriyezdân'la ilgilenmeyi keser. Nuriyezdân odasına

kapanır, zor günler geçirir. Rıdvan, Fazlünisa adlı biriyle evlenir. Ragıp Şeyda Bey romana sonradan dahil olan taşradaki görevinden ayrılmış İstanbul'a gelmiş, terbiyeli, gerçekçi biri olarak romanda tanıtılır. Nuriyezdân'ı beğenir, onunla evlenir. Ancak Nuriyezdân'ın gönlü Rıdvan' dadır. İntihara teşebbüs eden Nuriyezdân'ın son arzusu Rıdvan'ı bir kere görmektir. Ragıp Şeyda Bey bu dileğini onu çok sevdiği için yerine getirecektir. Romanın sonunda Nuriyezdân ölür. Telli duvaklı bir tabutun içerisine konur.

1.2.30. Şeytan İşi

Roman, kimsesiz, ekonomik durumu iyi dul bir kadın olan Hayriye Hanım'ın komşuları tarafından gönderilen mektuplarla rahatsız edilmesi sonucu akli dengesinin bozulmasını anlatır. Romandaki önemli karakterler: Hayriye Hanım'ın komşuları olan Muammer Efendi ve ailesidir. Muammer Efendi'nin eşi Ayşe, Muammer Efendi'nin gelini Server, oğulları Fevzi, Necip ve Hüsnü'dür. Ayşe Hanım'ın Muhsine isminde ahretliği vardır. Büyük oğlu Fevzi, Server ile evlidir. Enver adında bir çocukları vardır.

Romanın sonlarında ortaya çıkan yazıcılık işleriyle uğraşan ve Hayriye Hanım'la evlenmek isteyen Zihni Efendi adlı bir karakter de romandaki meselelerin çözümlenmesi, Hayriye Hanım'ın başına gelen olayları araştırması açısından önemlidir. Kimsesiz, dul bir kadın olan Hayriye Hanım yaşadığı olaylara daha fazla dayanamayarak evini ateşe verir. Akli dengesi bozulduğu için hastaneye yatırılır.

1.2.31. Şık

Bu romanda, alafranga Şatırzade Şöhret Bey ve onun etrafında gelişen olaylar ele alınmaktadır. Şöhret Bey modaya meraklıdır. Ekonomik durumu iyi olmadığı için ünlü terzilere gitmek yerine sokak içlerindeki terzilere gider. Beyoğlu alemlerinin birinde Madam Potiş ile tanışır. Onunla beraber yaşamaya başlar. Şöhret Bey elindeki parayı Potiş'le tüketir ve parasızlık yüzünden Madam Potiş'ten bir süre ayrı kalır. Para bulmak ve tekrar Potiş'e kavuşmak için annesinin küpelerini çalar ve onları satarak tekrar Potiş'e kavuşur. Uzun ayrılığın hasretini gidermek amacıyla dışarı çıkmaya karar verirler. Şöhret Bey,

alafranga gereği yanlarında bir köpeğin olması gerektiğini düşünür. Madam Potiş bu dileğini yerine getirir. Potiş'in ayarladığı bir sokak köpeğini, Şöhret Bey asil bir köpek olarak görür ve adını Drol koyarlar. Baba Perdikiş'in lokantasında yemek yemeğe giderler. Drol orada ortalığı alt üst ederek her türlü zararı çevresine yansıtır. Etrafa zarar veren Drol'ün Aşçı Todori tarafından dövüldüğünü gören Şöhret Bey, Todori'ye saldırır. Bu esnada Madam Potiş'e eski bir dostu rastlar ve onu zorla bulunduğu bölgeden götürür.

Lokantaya verilen zarardan ötürü Şöhret Bey parasız kalır. Romanın diğer karakterleri: Maşuk Bey, Razi Efendi, Selami Efendi, Raik Bey'dir. Yolda arkadaşı Maşuk Bey'e rastlayan Şöhret onun evine misafir gider. Maşuk Bey'in sevgilisinin Adel'dir. Adel güzel bir kadındır. Raik Bey, Adel'den etkilenir. Orada da barınamayan Şöhret Bey'i sokağa atarlar. Şöhret sokağa atılmadan önce evdekilerin eşyalarını çalar. Evdekiler ise bu hırsızlık olayının peşine düşerler ve kimin yaptığını öğrenmek isterler. Eğlenmeye giden bu arkadaşlar, Şöhret Bey ve Potiş'i görürler. Şöhret'in kılık kıyafetindeki şıklık dikkatlerini çeker. Şöhret'ten şüphelenmeye başlarlar. Hırsto, Madam Potiş'i lokantadan zorla götüren kişidir. O da Şöhret Bey'den faydalanmak ister. Potiş, Hırsto adlı karakteri Şöhret'e Mösyö Trel adıyla tanıtır. Mösyö Trel'i Şöhret Bey dans hocası olarak tanır. Maşuk Bey ve Şöhret'in annesi yapılan hırsızlığın hesabını sormak için Şöhret'i ararlar. Şöhret Bey romanın sonunda hapis cezasına çarptırılır.

1.2.32. Tesadüf

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Tesadüf* adlı romanında kadınların batıl inançları karşısındaki durumlarını anlatır. Bu romanda aile anlayışının dışında kurulan ahlaki ve hukuk dışı münasebetlerin doğurduğu kötü sonuçlar da anlatılmaktadır.

Romanın ana karakterlerinden Nefise Hanım, romanın merkezinde yer alır. Nefise Hanım merkezinde iki ayrı olay anlatılır. İlk olayın kahramanı Gülsüm Hanım'dır. Okuma yazması olmayan saf bir kadındır. Bir gün sokaktan geçen bir kitapçıdan kendi hikâyesini anlattığını zannettiği bir kitabı alıp komşusu Nefise Hanım'a gider. "Hoca Hanım" lâkaplı Nefise Hanım fal

büyü, gibi işlerle de uğraşmaktadır. Nefise Hanım, Gülsüm Hanım'ın getirdiği kitabı okuduğunu ve yakın zamanda kocasının aldatacağını Gülsüm Hanım'a söyler. Saf yaratılıştaki Gülsüm Hanım ise bu durumu önleyebilmesi için Nefise Hanım'a elinde avucunda ne varsa verir. Bu durumu aydınlığa çıkaran karakter Gülsüm'ün kocası Rıfki Efendi olur. Nefise Hanım'ın yalanlar uydurduğunu söyleyerek, şikâyetçi olur. Nefise Hanım başka bir yere taşınır ve orada büyücülük işlerine devam eder.

İkinci olay ise romanın karakterlerinden olan Mâil Bey, karısı Sâibe ve Mâil Bey'in metresi Şöhret arasında geçmektedir. Mâil Bey, karısını Şöhret adındaki kadınla aldatır. Bu durumu öğrenen Sâibe Hanım, "Çardaklı Bakıcı" adıyla tanınan Nefise Hanım'a başvurarak çare arar. Birkaç gün sonra da Şöhret, Nefise Hanım'a gelir. Sâibe ve Şöhret'i ağına düşüren Nefise Hanım bu sayede çok para kazanmayı planlar. Mâil Bey, karısı ve Şöhret arasında zaman zaman kararsız kalmaktadır. Bütün servetini aşk uğruna tüketir. Karısı Sâibe'yi terk edip Şöhret'le beraber yaşar. Mâil, Sâibe'nin hastalandığını öğrenince pişmanlık duyar. Mâil'in arkadaşı Hayati ile Şöhret yakınlaşırlar. Mâil bu durumu öğrenir ve daha çok pişmanlık duyar. Hayatının bütün pişmanlıkları sonucunda ölümü ister.

1.2.33. Toraman

Bu romanda kadın erkek ilişkileri, aile yapısındaki bozukluklar ele alınmaktadır. Şuayip Efendi ve onun etrafında gelişen olayları ele alan yazar kadın erkek ilişkilerini inceler. Hasnâ Hanım, Şuayip Efendi'nin karısıdır. Komisyonculuk yapan Şuayip Efendi'nin gönlüne Servinaz adlı karakterin kızı olan Binnaz girer. Anne ve kız, Şuayip Efendi'den çok para sızdıracaklarını düşünürler. Şuayip Efendi'yi ağına düşüren Binnaz ona her dediğini yaptırmaya başlar. Şuayip Efendi'ye fazla yüz vermez. Şuayip Efendi'nin oğlunun adı Aziz'dir. Babası gibi o da hovardadır. Yazıhanede Binnaz ile karşılaşan Aziz onu tanır. Binnaz ile daha önce bir umumhanede ilişkisi olan Aziz, babasından habersiz yeniden yasak bir ilişki yaşar. Binnaz'ı sakinleştirmek, mutlu etmek artık Aziz'in işi olur. Şuayip Efendi bazı geceler gizlice bahçede nöbet tutar. Binnaz'ın hayatında birisi olduğu şüphesi onu bu

yola sürükler. Bir gece sarhoş bir şekilde duvardan atlayarak eve girmeye çalışan Aziz'i babası yakalar ancak ondan şüphelenmez. Beraberce eve girerler. Binnaz'ı Ziya adından tanımadıkları bir adamla beraber yakalarlar. Sinirlenen Aziz'i sakinleştirmek Binnaz'a düşer. Ziya'yı serbest bırakır. Tüm bu olanları seyreden Şuayip Efendi, her şeyin farkına varır. Kendinden geçer ve bu yaşadıklarından sonra ölür.

1.2.34. Utanmaz Adam

Bu romanda, kadın-erkek ilişkileri, sosyal adaletsizlik gibi konular üzerinde durulmaktadır. Avnussalâh, romanın ana karakteridir. İşi gücü olmayan, ailesine faydası olmayan biri olarak romanda yer almaktadır. Avnussalâh, hırsızlık, dolandırıcılık, şantaj gibi türlü işlere bulaşır. Bunların kötü olduğunu bilir fakat bunları yaptıranın toplum düzenindeki adaletsizlikten dolayı olduğunu ifade eder. Avnussalâh'ın arkadaşı Ali Safder de Avnussalâh gibi işi gücü olmayan biridir. Avnussalâh, Ali Safder ve tıp bölümünü bitirmeyi başaramayan Sudurî adındaki bir arkadaşını da yanına alarak bir muayenehane açar. Bu muayenehanenin adı "Yaralı Gönülleri Teselli Yurdu" olur. Bu muayenehaneye zamanla birçok hasta gelip gitmeye başlar.

2. BÖLÜM

2.1. ROMAN İNCELEMELERİ – AKIL VE RUH HASTALIKLARI

2.1.1. Algı Bozukluğu

"Bunlar tuhaf bedensel duyuları ve halüsinasyonları kapsar. Halüsinasyon, çevreden herhangi bir uyarıcı olmaksızın meydana gelen duyuusal deneyimlerdir" (Plotnik, 2009: 538).

Acı Gülüş adlı romanın karakterlerinden olan Kenan Bey'in yaşadığı olumsuz durumlar psikolojik açıdan çökmesine neden olur. Elindeki her şeyi kaybeden Kenan halüsinasyonlar görmeye başlar. Bunun sebebi Vuslat'ın

zengin bir adama kaçması, annesinin ölümü ve eski karısı Ragıbe'nin başka bir adama ilişkisinin olduğunu öğrenmesidir. Bu olumsuzluklar Kenan'ın zihnini harap etmektedir:

“Göklerle denizler arasında bu ne azametli, ne heybeti bir gece mahkemesi idi. Yorgun beyinde birdenbire ‘hallucination’ dedikleri duygu sapıklığı ile bir işitme ve görme saçmalığı, bir çeşit anî delilik peyda oldu. Var olmayan şeyleri görüp işitmeye başladı” (Gürpınar, 1973a: 338).

Ölüler Yaşıyor mu? adlı romanda, romanın kahramanlarından olan Orhan yirmi bir, Turhan on sekiz, Leman ise on altı yaşındadır. Yaşları birbirine yakın olan kardeşlerin ispiritizmaya olan merakları, bu alana ilgi duymaları onları derinden etkileyecektir. Hüseyin Rahmi Gürpınar bu kardeşleri tanıtırken şu ifadeleri kullanır:

“Sosyeteden uzak büyütülmüş bu çocuklar biraz hülyalı, karanlık duygulu, maddi dünyada karamsar gözle bakarak bir çeşit doğaüstü hayatı arar gibiydiler. Bu hallerinde, kendilerini yaşlarından, eğlencelerinden uzak bırakan köşeye çekilmenin etkisi vardı” (Gürpınar, 1975: 14).

Leman; saf, içine kapanık genç bir kızdır. Kardeşleri gibi kendisi de ruh kitapları okumaktadır. “Ölümden önce, ölüm etrafında, ölümden sonra” bu tarz kitaplar okuması onun bilinçaltına ister istemez girecektir. Dolayısıyla bu okuduklarından etkilenecek ve kendinde de böyle şeyler olduğunu hissedecektir. Leman'ın şu sözleri onun mantıklı düşünmediğini belirtilerinden birisidir:

“Geçen akşam ortalık kararırken bir mendil almak için yatak odama girdim. Bir de ne göreyim... Karyolamda upuzun birisi yatıyor. Hava alaca esmerliğe dönmekte olmakla beraber yan pencereden vuran aydınlık, dōşekte yatanın yüz çizgilerini seçmeye tamamıyla yetiyordu. Ah efendim,

inanınız. Bu, bendim, ben, evet orada upuzun yatan ölü bendim. Ne kadar solup sararmıştım... Kendi ölümden korkarak kaçtım. Haykıra haykıra hepinizi odaya toplayarak ölümü göstermek istedim... Dışarıda birkaç dakika geçirdikten sonra hala ölü döşekte duruyor mu diye tekrar odaya döndüm. Aman bu kez yatağımı boş buldum. Lambayı yaktım. Döşeğin her tarafını muayene ettim. Örtü, yorgan, çarşaf yastıklar hepsi düzeltildikleri gibi düzgün duruyorlardı. Hiçbir şey bozulmamıştı..." (Gürpınar, 1975: 101).

Leman psikolojik olarak bir çöküş içerisinde olduğu için gerçekte olmayan şeyleri varmış gibi görmektedir. Karakterde kuruntuların yanı sıra halüsinasyon belirtileri de gözlemlenmektedir. Halüsinasyon kişinin var olmayan bir durumu görmesi, işitmesidir. Halüsinasyon tek başına bir hastalık olmaktan ziyade bir semptom olarak değerlendirilmelidir:

"Zavallı kız işittiği ve okuduğu garip şeylerin birer sabit düşünce halinde beyninde billurlaşmasından meydana gelen sübjektif hayalleri gerçek sanıyordu" (Gürpınar, 1975: 196).

Ulvi Nadir ve Şehamet'in yattığı odaya, Sakıp Cemal adlı karakter baskın yapar ve Ulvi Nadir'le, Sakıp Cemal birbirlerinin ellerinden çıkan kurşunla ölürler. Bu olaydan sonra Şehamet'te gariplikler baş göstermeye başlar. Çeşitli halüsinasyonlar görmeye başlar:

"Bu konuşmayı sessizce dinleyen Abdüllâtif Efendi bir işaretle karısını susturarak: Peki kızım, gördüğüne inanıyoruz. Nasıl gördün, anlat. Şehamet o görüntünün yeniden karşısında canlanmasından korkar bir jestle avuçlarını yüzüne kapayarak: Birbirini öldürdükleri saatteki dehşet ne ise yine öyle göründüler. Nasıl, anlat. Elllerinde revolver, karşı karşıya namluları çevirmişlerdi. Gözleri dönmüş, saçları ürpermiş, saldırmaya hazırlanmış birer canavar kızgınlığında... Peki kızım, bu söylediklerini böyle tıpkı gördüğüne inanıyoruz. Ama insan rüyada gerçeğe uyan ve uymayan ger şeyi görebilir. Ve yine insan uyanıkken

rüyaya benzer ruhsal olaylar geçirebilir. Buna bilim dilinde hallucination derler. Görülen, işitilen, koklanan, tadılan şeyler hep kuruntu olarak vardır. Gerçekte bunlar var değildir. Sen de bizim bu sözlerimize inan. Aklından boş yere korkuları çıkar. Heyecandan kurtul...” (Gürpınar, 1975: 278).

2.1.2. Arteryoksleroz

Hastalığın diğere adı “beyin damar sertliğı”. Fiziki belirtiler olarak baş dönmesi, baş ağrısı, burun kanaması gibi belirtilerle ortaya çıkar. Birdenbire oluşan karakter değışiklikleri de meydana gelebilir:

“Bu hastalık beyin damarlarının sertliğinden olur, veraset dominant vafındadır. Çok defa sekseninden sonra görülür, daha erken olanlar da vardır” (Uzman, 1947: 204).

Mazhar Osman Uzman, arteryoksleroz hastalığının ruhi belirtilerini şöyle anlatmaktadır:

“Her şeyden önce dikkatsizlik. Yeni şeyleri bellemez, daha fazla olursa eski hatıraları, mesela anasının babasının öldüğünü bile unuttur, on sene evvel oturduğu haneyi yeni adresi diye söyler. Çoğu soyadını unuttur. Yavaş yavaş muhakemesi bozular, gençlikte öğrendiklerine kıymet verirler. Konuşmalarında kelime züğürtlüğü göze çarpar, uzun ve lüzumsuz şeyler söylerler. İradeleri zayıftır, kolay inanırlar, çabuk öfkelenirler, gözyaşları dökerler. Bazen meraklanırlar, intihara kalkarlar. Sabahları sıkıntı, geceler, confusion hali... Bazen de gençlik hevesine düşerler, komik giyinirler, dansa kalkarlar... Kolay gülerler, ağlarlar... kıskançlık, korku sıkıntı, paranoid hezeyanlar... günden güne artan unutkanlık” (Uzman, 1947: 205).

Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı? adlı romanda, Rübaioğlu ve Semahat Hanım evlilerdir. Fakat yaş bakımından Rübaioğlu, Semahat

Hanım'dan büyüktür. Bu yaş farkı özellikle Semahat Hanım için büyük problemlerden biri olmaktadır. Yaş bakımından Semahat Hanım'dan daha büyük olan Rûbaioğlu'nun yaşın verdiği etkenden dolayı çeşitli hastalıkları vardır. Romanda en göze çarpanı “arteryoksleroz” adlı hastalıktır. Bu hastalığın diğer adı beyin damar sertliğidir. Ruhi belirtileri arasında dikkatsizlik, irade zayıflığı, çabuk öfkelenme gibi belirtileri vardır. Ayrıca hasta günden güne unutkan olmaya başlar. Bu durum romanda şöyle geçmektedir:

“Kabartmalı ceviz döşeginin her hareketinde esneyen somyası üzerinde ihtiyar adam sağa dönüyor, sola dönüyor, aradığı rahat durumu bulamıyor.

Bu nedir? Her akşam erkenden uykusu gelir, yatar. Üç saat sonra uyanır. Yüreğinde bir sıkıntı... Damarlarında bir gerginlik, mide ağırlığı, baş dönmesi... Arteryoksleroz; damarların kireçlenmesi... Yani diri iken toprak kesilmeye başlamak...” (Gürpınar, 2015a: 175).

2.1.3. Aşk Hastalığı

Romanlarda geçen bir bulgu da aşırı sevme, aşk hastalığı kavramıdır. Romanlarda geçen karakterlerin sevgilerini belli etmesi ve bu sevgilerinin aşırı derece olması, karakterlerin hastalıklı bir yapıda olduğunun göstergesidir:

“Eski araştırmacılar sevgiyi, üzerinde araştırma yapmak için fazla gizemli buluyordu ancak günümüz araştırmacıları sevgiyi çeşitli bileşenlere ayırarak sınıflandırmaya başladı. *Tutkulu sevgi*, sevilen kişinin sürekli düşünülmesini kapsar ve beraberinde güçlü cinsel duygular ve güçlü duygusal tepkiler getirir. *Arkadaşça sevgi*, hayatı kendi hayatına yakından bağlı olan birisine karşı güvenli ve hassas duyguların hissedilmesini içerir. Örneğin, insanlar deli gibi aşık olduklarında bu genellikle tutkulu sevgidir. Olgun insanlar birbirleriyle beraber olmaktan keyif aldıklarını söylüyorsa bu, genellikle arkadaşça sevgidir ve cinsel davranışları

barındırabilir veya barındırmayabilir. Sevgi ile ilgili bilinen teorilerden bir tanesi Robert Sternberg'in sevgi üçgeni teorisidir. Sevgi üçgeni teorisi, üç bileşenden oluşur: Tutku, yakınlık ve bağlılık. *Tutku*, birisine karşı fiziksel olarak uyarılmış hissetmek ve onu çekici bulmaktır. *Yakınlık*, birisine yakın ve bağlanmış hissetmektir; paylaşma ve iletişimle gelişir. *Bağlılık*, sevgi duygularını beslemeye ve ilişkiyi sürdürmeye söz vermektir" (Plotnik, 2009: 419).

Cehennemlik adlı romanda, romanın karakterlerinden biri olan Ferhunde Hanım'ın "genç görünme takıntısı" kadar istediği "aşk" anlayışı da farklıdır. Kocasını Sabri Bey'de aradığı aşkı bulamayan Ferhunde daha arzulu ve istekli bir aşk arayışı içine girer. Bu aşk arayışını genç bir âşığın kollarında bulmak ister. Bunun sebebi de aradığı aşkı kocasında bulamamasıdır. Dolayısıyla aşk arayışını dışarıda, genç âşıklarda bulacağını düşünür. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

"O kadar genç ve ateşli bir âşık arıyordu ki, onun sonsuz bir istekle vücuduna dolanacak kolları arasında kemikleri çatırdasın, onun doymak bilmeyen yakıcı dudaklarının öpüşleri ile her tarafı çürüsün. Gençliğin ilk kuvvet ve iştahlarıyla yanmış bir aşk canavarı onu emerek, kemirerek, yiyerek o zamana kadar ilan sevda yoksulluğunu tatmin etsin. Bütün varlığında bu derece şiddetli bir sevilmeye ihtiyacı vardı" (Gürpınar, 1984a: 74).

Ferruh Efendi'nin kızı Atıf Hanım'ın sevdiği ve evlenmek istediği Şems adlı karakteri gözüne kestiren Ferhunde Hanım aradığı "aşk" ve "zevki" onda bulacağını düşünür:

"Bu kadın, kaç zamandır biriken hırs ve nefis hevesiyle bir sevda bombasına dönmüş, patlamak için bir kıvılcım bekliyordu. İşte bu kıvılcımı Şems'den aldı. Birden kudurdu. Evet, aşkın ideali işte bu vücut idi. Şimdiye kadar göğsünde tüneyen ihtiyar boyalı papağan yerine artık bu bülbülü

öttürecekti. Böyle bir aşk tanrısı yanı başında dururken acaba ne için onu uzaklarda bulmaya uğraşarak boş yere yorulmuş, vakit kaybetmiş, bunun zevkinden tatmakta geç kalmıştı.

Baktıkça daldı, daldıkça baktı. Beyninde volkanlar püskürten bu genç vücudun bütün hayat verici serin sularını son katresine kadar içmeye yeminler etti. Kocasına öyle güzel, zarif ve hemen billurdan denecek bir çift boynuz takacaktı ki zavallı boyalı papağan bunların deyyusluk kafasındaki ağırlıklarını hiç duymayacaktı” (Gürpınar, 1984a: 76).

Kokotlar Mektebi romanında İrfan Yekta adlı karakter, Ulviye Melek adlı karakterin evinde çalıştırdığı kızlardan olan Şefkat’e karşı bir ilgi besler ve onu sever. Kendisini Şefkat’e adayan İrfan Yekta maddi olarak sıkıntı çektiği dönemlerde Şefkat’ten uzak kalmaktadır. Fakat aklı hep ondadır. Ona karşı “tutkulu bir aşkı” vardır. Birlikte oldukları zaman bu durumu Şefkat’e de söyler. Bu durum romanda şöyle geçmektedir:

“Kaç zamandır İrfan Yekta’nın yüreği dayanılmaz bir kıskançlıkla yanıyor. Delikanlı neden bu işkenceye düşüyor? Bunun için görünürde bir büyük sebep yok gibi... Kızı taşkın, pek alevli bir muhabbetle seviyor. Onu bir gün elinden kaçırmak korkusu, işte bu korkunç ihtimal önünde bütün aklını, iradesini kaybediyor.

Sevgilisi ile yatıp kalktıkça hep aralarında tekrar edilen ant ve sözleşme şudur:

İrfan — Şefkat.

Kız — Efendim.

—Ben seni çok seviyorum.

—Bunu tekrara hacet var mı?

—Var. Çünkü bu, gönlümü doldurup taşan, bütün iliklerimi yakan öyle bir ateş ki, bunu içimde tutamıyorum. Daima

etrafıma saçmak istiyorum. Bunu sana tekrarladığım zaman beklediğim karşılığı alamayarak büsbütün üzülüyorum” (Gürpınar, 1968b: 185).

Nimetsinas adlı romanda Talât Hanım ve Nihat Bey evli iki insandır. Birbirlerini severler fakat bu sevgide Talât Hanım’ın daha ağır bastığı görülmektedir. Nihat Bey, sarışın, ince bıyıklı, pembe yanaklı, sarı ela gözlü, yaşı yirmi dokuz, otuz, yakışıklı bir delikanlıdır. Evlerine gelen hizmetli Neriman’a, Nihat Bey bağlanmış, ona aşık olmuştur. Nihat Bey, bu durumu eşi Talât Hanım’a belli etmemek için elinden gelen tüm çabayı gösterir. Bir yandan da Neriman’ın peşinden koşar. Nihat Bey’in “aşkı” şöyle anlatılmaktadır:

“Neriman’ın o evdeki varlığıyla Nihat Bey’de beliren iç açıklığının yavaş yavaş derecesi taşmaya başladı. Bey’de tuhaf bir hal vardı. Gönlü bir şey istiyordu; oysa ne istediğini kendi kendine bile açıkça anlatamıyordu. Neriman, sabah hizmetine ödevini yapmak üzere odasına geldikçe kızı yanında daha çok tutmak için neler bulacağını bilemiyordu. İşleri uzatıyor. Yapılan şeyleri beğenmiyordu. Bunların birçoğunun değişmesini istiyor. Uzun uzadıya tanımlara girişiyor: ‘O, öyle olmaz. Böyle olmak gerekir ve dediğim gibi olmasının nedeni de şudur’ yolunu tutturduğu anlamsızlıklarını uzattıkça uzatıyor; oysa ne yapsa, ne dese yine söz bitiriyor. Konu kesiliyor, ister istemez kızın odasından çıkması gerekiyordu” (Gürpınar, 1973: 62).

Neriman’ı evde zaman zaman sıkıştıran Nihat Bey, eşine karşı tedbirli olmayı da elden bırakmaz. Bazı zamanlar eşine karşı suçluluk duygusu içerisinde olsa bile Neriman’a karşı olan “aşkı” bir türlü sönmemektedir:

“Nihat, üç dört gün pek çarpıntılı bir hayat geçirdi. Neriman’la kendi arasında sevda kapısı açılırsa bu sevişme, o evde geçirmekte olduğu rahat aile hayatını, evlilik mutluluğunu ne kadar bozabilecek? Bundan ne acı sonuçlar doğacaktı?

Nihat bunları enine boyuna düşündü. Eşi Talât'a acıdı. Neriman'ı sevmek, onunla bir aşk ilişkisine girişmek Talât'ı öldürmek gibi bir hareket olacaktı. O melek huylu karısının saflığını, güvenini bu denli kötüye kullanmak hıyanetine vicdanı razı olmadı. Oysa Neriman'a karşı öyle dayanılmaz bir iç çekintisi duyuyordu ki kimi kez sevgisinin şiddeti her türlü sakınma isteklerini ve iyi niyetlerini yenerek zavallıyı elinde olmayan davranışlara sürükleyecek bir çılgınlığa götürüyordu. Yine sevdanın böyle taşkın zamanlarında Neriman'a bir saldırıda bulunabilirdi. Ne yapmalı? Tehlikeden kurtulmanın en sağlam yolu nedir?

Düşündü, düşündü... Hanım'a gerçeği söyleyerek Neriman'ı o evden çıkarmaktan başka mertçe bir hareket bulamadı. Birkaç kez eşini çağırdı. Elleri ayakları buz kesilerek, dudakları titreyerek gerçeği anlatmak istedi; boğazına bir şeyler tıkandı. Bir türlü açılmadı. Neriman'dan ayrılmak kendine bir çeşit intihar gibi geliyor, ondan büsbütün ayrılmaya kalkıştığı dakikada bütün cesareti kırılıyordu. Bu düşünceleri, usa vurmaları, ne yapacağını kestiremeyişleri sırasında Neriman'a olan sevgisi büsbütün şiddetlendi. En sonunda bu sevdası, eşini bir büyük yıkımdan kurtarmak yolundaki iyi niyetleri yendi. Artık aşk havasını sürüyüp götüreceği esiş yönüne kendini bırakarak kolunu kanadını salıverdi. Bütün hayalleri, gece gündüz bütün düşünleri yalnız Neriman'dı. Gece düşlerinde hep onu görüyor, gündüzleri hep onu görmeğe uğraşıyordu. Kalemde, sokakta, hiçbir yerde duramıyor, Neriman'ı görmek için hemen kendini eve atıyor, tatil günleri bile sokağa gezintiye çıkmak istemiyordu" (Gürpınar, 1973: 84-85).

Sevda Peşinde adlı romanda, romanın karakterlerinden Aynınur Hanım'ın arkadaşı Seza Hanım'a yazdığı mektuplardan Aynınur'un, Ali İlhami

Bey adlı kişiye karşı ilgi duyduğu görülür. Evli olan Aynınur kocasını değil Ali İlhami Bey'i sevmektedir. Ona karşı beslediği “tutkulu aşkı” Seza'ya şöyle anlatır:

“Olacağı çare olmuyor. Kaç zamandır aşkımla ettiğim müthiş kavgada gösterdiğim birkaç dakikalık zaaf beni nihayet yendi, yere serdi. Kocamın evinde, o azap çektiren mezarda o kadar gözlerim karardı, o kadar bunaldım ki, bütün vücudumu, vücudumun bütün organlarını vazifelerini yapmaktan kaldı zannettim.

Artık orada burada kendimi yarı kaybederek yatıp kalıyor, etrafımı saran ağır karanlıklar içinde eşyayı seçemeyecek bir hale geliyordum. Yalnız gönlümde o aşk güneşi parlıyor, onunla yaşıyordum. Hep onunla... Gözümde bütün evren bir hiç oldu, yok oldu...

Sonra sonra gönlümde her zaman ışıklar saçan bu sevgili yüzle yaşamak, günlerce böyle hayallerle yetinmek, sevda ihtiyacı ile çırpınan, yorulan ruhumu tatmin edememeğe başladı. Bu yüzün aslına, bu hayalin canlısına kavuşmak hevesine düştüm. Bir görmek... İşte o kadar... Ruhum bu görüşle manevi gıdasını aldıktan sonra tekrar hasret ateşi dayanılmaz bir hale gelinceye kadar birçok acıya göğüs gerebilecek metaneti kazanmış olacaktır” (Gürpınar, 1984f: 118-119).

Son Arzu adlı romanda, Nuriyezdân'ın Rıdvan'a “tutkulu bir aşkla” bağlı olduğu görülmektedir; onsuz hayatı anlamsız gibidir. Nuriyezdân'ın Rıdvan adlı karakterden etkilenmesi onu sevmesi üzerine ele aldığı bir yazı şöyledir:

“Gel tutunayım sana, sarıl bana... Dudak dudağa, gönül gönüle ruhlarımız kaynasın; tek bir varlık olarak uçuruma atalım. Aşk ile uzayın sonu yoktur, derler. Göklerde ikiz

yıldızlar doğarmış... Biz de ikiz varlığımızla, ruh birliğimizle bu yıldız dizelerine karışıp uçalım... Bu kara topraktan kaçalım. O evrenin yaratıklarına uyalım. Biçimden biçime beraber girelim.

Aşk bizi biteviye öldürsün... Aşk bizi durmadan diriltsin... Birbirini öldürüp, diriltme, işte varlığın en büyük sırrı...” (Gürpınar, 1984g: 34).

Romanda Nuriyezdân’ın sevgisinin tanımı “aşk hastalığı” olarak geçmektedir. Bu durum romanda şu şekilde anlatılmaktadır:

“Bu aşk hastalığının yasını, umutsuzluğunu evin içindekilere sezdirmemeye uğraşiyor; bunun işkencesi de zavallıyı, kimi kez, her şeyi ortaya döküvermek deliliğine düşürüyordu” (Gürpınar, 1984g: 132).

Tesadüf adlı romanda, Mail Bey adlı karakter zengin bir ailenin çocuğudur. Devlet dairesinde çalışır. Mail Bey, Şöhret’i gördükten sonra tüm hayatı değişir. Kadına öylesine âşık olur ki bunu anlatacak herhangi bir cümle bulamaz. Mail Bey ile Şöhret Hanım’ın yakınlaşmasını anlayan Saibe Hanım hastalanmaya başlar. Mail Bey, Şöhret’e bir ev tutar ve zamanının yarısını kendi evinde diğer yarısını metresinin evinde geçirir. Şöhret’i göremediği her dakika ona acı verir. Mail ne karısından vazgeçer, ne de Şöhret’e olan tutkulu aşkından vazgeçebilir. Mail ile Saibe Hanım arasında geçen konuşma bunu destekler niteliktedir:

“—Ben acınacak bir derde, söylenmez bir belâya tutuldum. Beni bu tehlikeden ancak senin sevgin ve acıman, kızımız Makbule’nin masum sevgisi kurtarabilir. Karıcığım bana acırsın, kocanın yok olmasına, manevî olarak belki de maddî olarak ölümüne vicdanın razı olmaz değil mi? (İkisinin de gözleri kırılmadan birbirine dikildi.) Of... Hani revolver?... Saibe; bana sen acımazsan bir gün o silahın kurtarmasına başvuracağım. Çünkü... of... çünkü ben bir fahişeyi

seviyorum... çıldırasıya, ölesiye bir şiddetle seviyorum. Benden evvel sevdasının tuzağına çok zavallılar düşürmüş olduğunu, bu gönül ticaretini kendine bir kazanç, bir sanat edindiğini bilerek seviyorum. İstemediğim halde, elimde olmadan seviyorum... neye uğradığımızı anlayamayarak seviyorum. Sözün kısası Saibe’ciğim, işte ben ölüyorum” (Gürpınar, 1984h: 87).

2.1.4. Cinsi Anomaliler

2.1.4.1. Nyphomanie: Şehvet düşkünlüğü olan bu anormal durum romandaki bulgulardandır. “Erkeklerde olursa (priapisme) veya (satiriasis) kadında olursa (nymphomanie) veya (clitorisme) denir. İsteriklerde, manyaklarda, aptallarda, sarahlılarda nymphomanie çok görülür” (Uzman, 1947: 32-33).

2.1.4.2. Necrophilie: Ölü sevicilik diye adlandırılan necrophilie, cinsel ihtiyaçların ölümler üzerinden giderilmesine denir. “Cenazeler üzerinde keyif yapmaktır” (Uzman, 1947: 39).

2.1.4.3. Hemcins Sevgisi: Hemcins sevgisi bir ruhsal bozukluk olmamakla birlikte çalışmaya dâhil edilmesinin sebebi romanlarda zaman zaman anomali olarak sunulmuş olmasıdır. “Kendi cinsinden olanları sevmenin renkli veya şairane tablolarına her çağın ve her cemiyetin hatıralarında rastlanmaktadır. Bu, gerçekten zaman ve çevre işidir. Sokrates, Claudius, Petronius, Michel-Ange, Cambeceres, Louis XVIII, gerçekten mümkün olduğu kadar az marazidirler. Saygı gören ve tamamıyla manasız olan, kendilerini bir nevroz şüphesi altında bulunduracak hiçbir çeşit istidatları olmayan meçhul aile babaları kalabalığını hesaba katmıyoruz. Bunlar hasta mıdır? Öteki sözde sapıklıklarda olduğu gibi, burada da hastalığı

meydana getiren şey, “cinsiyete yabancı bir unsurun işe karışması” değildir. Kendi cinsinden olanı sevmekte marazi olabilen, aynı cinsin cazibesi değildir, bunun zorlu, tatmin edilemez, önüne geçilemez veya bozulmuş olmasıdır. Kulamparalığın tesadüfen bir araz olabilmesi, filan garip temayülün bir intandan sonra meydana çıkabilmesi, mani ile beraber görünebilmesi, bunama habercisi olabilmesi, hastalığın şurada veya burada bu aşkların vasıflarını alabilmesi vakası, filan temayülün, çağ, çevre ve zamana göre nadir veya umum, olan hususi sevme şeklinden ibaret olduğunu unutturmamalıdır” (Frete, 1946: 98).

2.1.4.4.Triolismus: “Eşinin veya sevdiğinin başka erkekle münasebetini seyrederek mütezevvik olmak” (Uzman, 1947: 39).

2.1.4.5.Bestialitê: Hayvanlarla cinsel ilişki kurma hastalığıdır. “Erkekler eşekle, domuzla, keçiyle, kadınlar köpekle, maymunlar çiftleşir” (Uzman, 1947: 39).

Aşk Batağı adlı romanda Naki Bey’le Bedia’nın yaşadığı ilişkinin sağlam bir yapıda olmadığı gözlemlenmektedir. Bedia başka birini sevmektedir. Naki Bey ise Bedia’ya bağlı bir eştir. Onun aldatmalarına, başkasıyla yaşadığı ilişkilere göz yumması karakterin Bedia’ya karşı tutkusunu gösterir. Bedia’nın evden ayrılması daha sonra tekrar eve dönmesiyle gelişen hadiseler de Bedia’da iç sıkıntısı, bunalım, depresyon gibi çeşitli hastalıkların olduğunu ortaya koyar. Kocasının aktardığı bilgilerden bu sonuca varılmaktadır:

“Fırtına başlangıcı Bedia’da bir iç sıkıntısıyla görüldü. Artık eski neşesi kalmadı. Eve gelirim. Kendisini daima mahzun, üzüntülü, derin düşüncelere dalmış bulurum. Kendisine bir soru sorulmayınca söz söylemez. En uzun sorulara en kısa cevaplar verir. Hemen bahsi kapatmak ister. İltifat edilse

hakaret sayar. Hakkında edilen muameleyi kötüye yormak için yol arar. Söylediğim sözlerden maksadına aykırı bin türlü mana çıkarır. Ne yapsam kendisine fena gelir. Yaranmak için göze aldığım fedakârlıkların hiçbiri gözüne görünmez. Kısacası o şen, o neşeli, o konuşkan, nazik karım bambaşka bir kadın oldu” (Gürpınar, 1972: 89-90).

Bedia'nın hastalığını doktorlar bile tam olarak çözemezler. Bu acayip hastalığına bazen bir sakinlik gelir. O zaman yaptıklarından dolayı özür diler. Birkaç gün geçtikten sonra çılgınlığı yeniden artar. Kendisini mazlum, kocasını zalim gösterir:

“Bu çılgınlıkların sebebini ben değil doktorlar bile anlamadılar. Kimi isteri, kimi Nymphomanie dedi” (Gürpınar, 1972: 92).

Doktorlar Bedia'nın hastalığına isteri veya Nymphomanie dedikleri görülür. Nymphomanie, şehvet düşkünlüğü demektir. Doktorların, Bedia için koydukları “Nymphomanie” teşhisi içerisinde karakterde herhangi bir bulgu görülmemektedir. Gürpınar, burada tıbbi terimlerden faydalanmaktadır. Bedia'nın teşhisi konulamayan hastalığının sebebi bir oyundan ibarettir. Bu oyunun sebebi Naki'yi kendisinden uzaklaştırmak istemesidir. Çünkü Bedia Fatin'i sevmektedir.

Ben Deli miyim? romanında Şadan adlı karakter duygusal sapkınlık içerisinde. Cinsiyetinin ilk uyanıklık evrelerinde cansız şeylere merak salan Şadan'ın duygusal sapkınlık içerisinde olduğu görülmektedir. Onun ilk sapıklıklarından birisi romanda anlattığı ipek tüylü zarif bir kadının manşonuna tecavüzle başlamaktadır. Uzun konçlu kadın potinleri, narin iskarpinlerle de maceraları vardır. Şadan'ın karşı cinsle yaşadığı cinsel münasebet diğer canlı veya cansız varlıklardan aldığı zevk kadar tatmin edici değildir. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Duygusal sapıklık içindeydim. Aradığımı tabiat bana yanlış taraflarda göstererek benimle eğleniyordu. Sonunda anam yerine bir kadın beni kendine çekerek doğru yola çıkardı.

Şunu söyleyeyim ki akıl zevki ilk yanlış kucaklaşmalarım kadar tatlı bulmadım. Çünkü huyum sapkındı. Kendi cinsimin dışısına yükselmeden önce insanla cansız şeyler arasında da bocaladım. Pamuk kediye, sarı keçiye sevgilerim erginlik devrimin belli başlı olaylarındandır” (Gürpınar, 1981: 24-25).

Cehennemlik romanında, romanın kahramanlarından olan Nâsıra’da nekrofil hastalığı görülmektedir. Bu hastalık cinsel yönelim bozukluğu çeşididir. Bunun kanıtı da Tayfur’un evinde bulunan iskelete karşı hissettikleridir. İskelet, Nâsıra için fetişdir. Nâsıra, duygulu ve çalışkan bir kızdır, fakat içine kapanıktır, insanlardan kaçır, kuytu yerlerde dalgın dalgın dolaşır, konak halkı da bu kızın durumunun iyi olmadığını düşünür. Romanın karakterlerinden olan Tayfur ile aralarında bir yakınlaşma olur. Fakat daha sonra bu yakınlaşmayı bozacak bir kadın karakter olan Bânu Hanım Tayfur’u etkiler ve Nâsıra yapayalnız kalır. Nâsıra hisleri kuvvetli bir kızdır. Birçok olayı önceden görebilmekte, tahminler yürütebilmektedir. Tayfur’un başına gelecek olayları söyler, onu uyarır:

“Sen cadı tabiatlı iki genç kızın arasındasın. Bu ikiden biri benim. İkincisi de tenisçi matmazeldir. Remil attım. Adında elif be var. Benim burcum yay, onunki akreptir. Çok naz ettikten, çok üzdükten, bin türlü zorluktan sonra bu kız sana varacak. Ama az vakitte üzerine ihanet edecek. O zaman bana gel. Burçlarımız çarpışsın da gör...” (Gürpınar, 1984a: 159).

Nâsıra romanda yazar tarafından üstün kabiliyetleri olan bir karakter olarak şekillendirilir. Fal bakması, ebced hesabıyla yorumlarda bulunması, iskeletle adeta telepati kurarak onunla konuşup fikirlerini söylemesi bu duruma örnek gösterilebilir. Özellikle telepati özel bir yetenek olup, bireyler arasındaki düşüncelerin, duyuların aktarılmasına yarar. Bu durum romandaki diğer karakterlere göre anlamsızdır. Akılcı ve inandırıcı gelmemektedir. Doktor Ferhat’ın konu hakkındaki sözleri şöyledir:

“Çünkü sen ne kadar akıllı ve inandırıcı bir deli olsan iskeletle konuştuğuna bizi kandıramazsın. Çünkü kemik

konuşmaz. Bunun için böyle bir iddiada ancak deliller bulunurlar” (Gürpınar, 1984a: 221).

Nâsıra’da nekrofil hastalığının belirtileri gözlemlenmektedir. Evde bulunan iskelete karşı bir şehvet duyması onun bu durumu destekler niteliktedir:

“İnsanlar daima ölümün koruyuculuğunda ise iseler beni sar. Dirilerin işkencelerinden kurtar. İntikamımı al... Ah şimdi anlıyorum ki, ben ölüyüm. Sen dirisin. Kemik kollarınla sarıl bana... Sarıl bana, namusumun kanına giren ölümlü, hercai aşk ifritinin kirinden beni temizle... Kurtar... Senin kandırıcı olmayan kucağında aşkın sonsuz zevkiyle kendimden geçmiş olarak yatmak isterim.

Yine kulübe sallandı. İskeletin kemikleri çatırdadı. Yine inlemeler, değişik âlemden iki ruhun kaynaştığını hissettirdi” (Gürpınar, 1984a: 195).

Kaderin Cilvesi romanında, Şadi Bey adlı karakter vardır. Romanda yer alan Semiha’nın nikâhsız beraberlik sürdürdüğü kişi olarak romanda tanıtılır. Bu nikâhsız birliktelikten memnun görünmeyen Şadi Bey mutsuzluğunu dile getirmek ve buna bir çözüm üretmek için Salâh Efendi’nin evine gider. Başından geçenleri, mutsuz geçen günlerini anlatır. Salâh Efendi’nin kaynanası Hâlise Hanım, Şadi Bey’i teselli etmeye çalışır. Cinsellik ve cinsiyet üzerine verdiği bilgiler şu yöndedir:

“—İçiniz, içiniz... Afiyetler olsun. Yürekleriniz yanmıştır. Kapının arkasından dinlerken beni ateşler bastı. O ne maceradır? Alimallah hafakanlara tutuldum. Beyefendi, affedersiniz, Semiha dediğiniz yelloza siz çok yüz vermişsiniz de böyle olmuş, huzurunuzdan dışarı, kusuveriniz kaltağın başına. Efendime kadın mı yok? Şimdi cins piyasasında erkek kıtlığı var! Erkeksizlikten dişiler

birbirlerini seviyorlar. Bir savaş daha olursa kadını kadına nikâh edecekler. Bu illet şimdiki moda değil, bizde eskidir. Daha ben mektepte iken kızlar birbiriyle sevişirlerdi. Kıvrıcık saçlı, erkek gibi gür kaşlı bir Ganime vardı. Bana bir gün, “Haydi beraber helaya kapanalım, sevişelim” dedi. Ben bu zifaf odasına girmeyi tabii bütün nefretimle reddettim. Dişi, erkek içindir. Tanrım böyle yazı yazmasın. Başka türlüünü bilmem. Maymunlarda, kedilerde kulamparalık varmış ama hiçbir hayvanın seviciliğini duymadım. Bu insanın dişisine mahsus bir illet” (Gürpınar, 2016: 202).

Gürpınar’ın burada lezbiyenliğe bir tepkisinin olduğu görülmektedir. Bu durum bir hastalık değildir fakat yazar okurlarına böyle yansıtmıştır. Bu durumu, çalışmaya hastalık olarak almamızın sebebi Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın romanda durumu bu şekilde yansıtmışından dolayıdır.

Namıslu Kokotlar adlı romanda, Hüsrev Nizami Bey’de “triolismus” hastalığının belirtilerinin olduğu gözlemlenmektedir. Triolismus, eşinin veya sevdiğinin cinsel münasebetini seyrederek keyif almaktır. Hüsrev Nizami Bey, Şehnaz adlı genç ve güzel bir kızla evlidir. Hüsrev Nizami Bey, ellisini geçkin, huyca zayıf ama vücutça yüz kiloluk bir adamdır. Mali bir müessesenin kurucularındandır. Durumu iyidir. Karısına karşı baskıcı olmayan, eşinin mutluluğu için elinden geleni yapan özgürlüğünü kısıtlamayan birisidir. Eşine söylediği şu söz bunu destekler niteliktedir:

“Yabancıya verdiğin bu ince vücudu ben yalnız karşıdan seyretmekle yetineceğim. Bana bu göz zevki de yetişir” (Gürpınar, 1984e: 65).

Utanmaz Adam, romanında geçen “Yaralı Gönülleri Teselli Yurdu” adlı mekâna gelen üç vaka bu çalışma içerisinde değerlendirilebilir. İlk olayda, yurda gelen Letafet adlı kadın kocasıyla arasının iyi olmadığını, ayrı yataklarda yattıklarını, dolayısıyla kocasını aldattığını inkâr etmeden söyler. Bu aşamaya

kadar her şey normal ilerlerken anlattığı şu olay kendince haklı bir neden ortaya koymaktadır. Kocasının kendisini değil hemcinslerini sevdiğini iddia eder. Bu iddiayı ortaya koyan esasında Hüseyin Rahmi'dir. Yazarın bu yaklaşımından dolayı bu konuya vurgu yapılmaktadır. Hemcins sevgisi bir hastalık değildir. Yazarın yaklaşımından dolayı bu çalışmanın içerisinde değerlendirilebilir:

“Koca değil paçavradır, paçavra... Size karşı duymadığı bir şeyi başkası için duyduğunu nerden biliyorsunuz? Kaç tane, kaç tane... İspatlı şahitli... Her gün gözlerimin önünde neler oluyor. Söyletme bana. Aslında bu herif kadın sevmez ki... Ya ne sever? Kendi cinsini... Her gün çocuk arkasından koşar. Utanmazın biri. En sonunda Tahir adında bir çocuğa musallat oldu” (Gürpınar, 1974: 187).

Utanmaz Adam adlı romanda, romanda geçen “Yaralı Gönülleri Teselli Yurdu” adlı mekândaki ikinci olay ise Letafet Hanım kocasından göremediği ilgiyi başka erkeklerde bulmaya çalışır. Genç erkeklerle birliktelik yaşayan Letafet Hanım durumu şöyle anlatır:

“Bir tanesine Kapalıçarşı'ya giderken rast geldim. Bana baktı içini çekti, ben de bir ezginlik geçirdim. Fidan gibi bir delikanlı. Yirmi iki yaşında. İri kara gözleri, kıvrır kıvrır kirpikleri var. Otomobile bineceğim zaman hep onu ararım. Sonra Yusuf... genç irisi arslan gibi (Gürpınar, 1974: 177).” Sözde doktor Sudurî vakayı dinleyip, kadını gönderdikten sonra arkadaşlarının yanına gelerek kadındaki hastalığın adını söyler: “Bu kocakarı nemfoman, yani erkek düşkünü... kocası memnun edemiyormuş, buraya gelmiş” (Gürpınar, 1974: 179).

2.1.5. Dedoublement

Dedoublement (ikileşme, çift beden) sorunudur. *Ölümler Yaşıyor mu?* romanının kahramanlarından olan Leman'ın kendini iki ayrı biçimde görmesi reel açıdan mümkün değildir. Çünkü şahsiyet bir bütündür. Leman; saf, içine kapanık genç bir kızdır. Kardeşleri gibi kendisi de ruh kitapları okumaktadır. “Ölümden önce, ölüm etrafında, ölümden sonra” bu tarz kitaplar okuması onun bilinçaltına ister istemez girecektir. Dolayısıyla bu okuduklarından etkilenecek ve kendinde de böyle şeyler olduğunu hissedecektir. Leman, okuduklarından etkilendiği için ruhsal bütünlüğü parçalanmış ve kendini iki ayrı bedende görüyormuş gibi hissetmiştir. Talât Bey adlı karakter yaşanan hadiseyi şu şekilde özetler:

“Size çocuklar diyorsak da artık hiçbiriniz bu masumlukta değilsiniz. En küçüğünüz on yedi yaşında... Leman'ın uğradığı bu garip olayı bir bersam, bir görüş yanlışlığı, fevkalade kuruntu sonucu akılda bir şaşırma olarak ele almak zorundayız. Çünkü dünyada bütün isprizizma kitaplıklarını başımdan aşağı yığsanız, Leman'ın varlığı ikiye ayrılıp da birinin ölü, ötekini diri kaldığına ve aynı kişinin, dirisinin kendi ölüsü üzerine ağladığına beni inandıramazsınız” (Gürpınar, 1975: 104).

2.1.6. Delilik

Deli kelimesi sözlüklerde “aklı dengesini kaybetmekten ötürü kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarda bulunan intibâkını yitirmiş, aklını kaçırmış, çıldırmış kimse” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca deli kelimesinin yerine mecnun, meczup gibi kelimeler de kullanılabilir.

“Arapçadan Türkçeye “mecnun” kelimesinin aslı “cinn”dir. Cin, mecnun, cenin, cennet, cinnet, cünûn kelimeleri aynı kökten gelirler. Her biri, farklı bir durumun, varlığın adları olarak kullanılsalar bile görünmemek, gizlenmek, örtünmek ve saklamak anlamlarında buluşurlar. Cin, görünmeyen

varlıkların, cennet bilinmeyen mekânın adıdır. “Mecnun”un delilik anlamı kazanması, insan aklının kaybolması veya diğerlerine örtülü olması ile ilgilidir” (Narlı, 2013: 21-22).

Meczip ise sözlüklerde kelime anlamı olarak “birine veya bir şeye doğru çekilmiş cezb ve cezbolunmuş” olarak tanımlanır.

“Delinin ve deliliğin ne olduğu, deliliğin sebeplerinin neler olduğu, hangi türlerinin veya biçimlerinin bulunduğu ve deliliklerin nasıl sonuçlar doğurduğu konusu hala boşluktadır. Bunun için deliliğin tıbbi sebeplerinin bulunması tanımlanması gerekmektedir” (Narlı, 2013: 29).

Yirminci yüzyılın başından itibaren delilik hem İslam hem de Hristiyan toplumlarında psikiyatrinin konusu içerisinde değerlendirilmeye başlanır. Önceki dönemler içerisinde özellikle Hristiyan toplumlarında Rönesans’tan Hümanizmaya kadar olan süreçte delilerle ilgili daha çok eleştirel düzlemde çalışmaların olduğu yirminci yüzyıla beraber “delilik” kavramının yeni bir kimliğe bürüdüğü ve inceleme alanının değiştiği gözlemlenmektedir. Bu durumu Narlı şöyle açıklar:

“Artık insan, bedeni, ruhu, sosyal çevresi, toplum içiliği ve toplum dışılığı, düşünce ve davranışları ve fiziksel özellikleri de psikiyatrinin inceleme alanıdır. Ve psikiyatri bütün bunları, deney, gözlem ve araştırmalarla bir bütün haline getirme iddiasındadır. Bir tıp dalı olarak, beyin işlevlerinin farklılaşmasını, bozulmasını, düşünce, davranış ve duygu değişikliklerini teşhis etmeyi ve tedavi etmeyi kendi işi olarak belirlemektedir. Psikanalizi, psikoterapiyi de kendi alanı içine alarak deliliği bütünüyle sınırları içine almaktadır. Artık “delilik” diye bir şey yoktur; akıl, ve ruh hastalıkları vardır. Dolayısıyla delilik etrafındaki dini, mistik ve metafizik anlamlar, tedavi yanılışmaları da sona ermiştir. Gerçi Hristiyan ve İslam toplumlarında hâlâ mistik ve tasavvufî yol göstericiler, batıl büyücüler, cinciler, şarlatan yaşam düzenleyicileri görülmektedir ama psikiyatri, hekim,

psikolog, pedagog, sosyal hizmet uzmanları dışındaki bütün sözüm ona şifacıları dışlamış hatta bunların hukuksal yasaklar içine girmesini sağlamıştır” (Narlı, 2013: 48-49).

Acı Gülüş adlı romanda, Gürpınar romanın akışı içerisinde okuyuculara “delilik” meselesi hakkında bilgiler vermektedir. Şaşırtıcı fikirlerin delilerden çıktığını, durgun kafalardan şaşırtıcı fikirlerin çıkmadığını belirtir. Gürpınar, edebiyat dünyasında delilik ile ilgili çalışmaların farkındalığına, edebiyatımızdaki durumu hakkında bilgiler verir:

“Muhakkak ki durgun kafalarda, şaşırtıcı fikirler dalgalanmaz. Muharrir, sosyal ve moral bir özre sığınarak kalemini sövüp saymadan kurtarabilmek için, bir akıllı, bir uslu, bir edipten umulmayacak bu taşkın sözleri kaçıklara söyler. İspanyol muharrirlerinden Cervantes’in Don Kişot adındaki meşhur hikâyesinde, bu isimdeki kahramanın bir zir deli mi, yoksa son derece bir zeki mi olduğuna Avrupa fikir adamları henüz karar verememiştir.

Aklı denk tutmak için gerekli yaratılış vasıflarından bazılarının lüzumunda fazla çokluğu ötekilerinin eksikliği buna yol açıyor. Zekâca bunlar bazı bazı en yüksek bir dereceye varırlar. Pek geniş bir hayalleri, icat fikirleri, anlatma ve tasvir kudretleri vardır. Az çok kendilerinde bulunmaya, ayırt etme kuvveti, fikir doğruluğu ve sebatır. Zihin faaliyetinde ve bunu vereceklerinde doğru yol takip edemezler. Yaşayışlarında kayıtsız, aldırış etmez, renkten renge girer ve beceriksizdirler. Bazıları pek yüksek mertebeye varan zekâlarındaki şiddete karşı bir ev, bir aile, bir iş idaresinden acizdirler.

‘Mutedil olmak için cümle umur – Lâzım a’male terazu-yi şuur — Nabi.’

Deliliklerinin meşalesi ile asırlardan beri insanlığı aydınlatan bu akılları denk olmayanların içinde medeniyetin varlıklarıyla övündüğü en büyük insanlar görürsünüz.

Sonrakiler, yaman ve biraz saygısız tenkit kalemiyle deli insanlar defterine ta Sokrat'lardan başlayarak Shakespeare'leri, Moliere'leri, Voltaire'leri, Rousseau'ları, Descartes'leri, Montesquiou'ları kaydetmekten çekinmeyerek bu aman vermez korkunç hükmünü Musset'lere, Balzac'lara, Tolstoy'lara, Flaubert'lere, Zola'lara, Maupassant'lara ve daha daha benzerlerine kadar genişletmiştir.

Shakespeare'nin deliliğini, Othello'da, Hamlet'te, Macbethte, Moliere'inkini Adamcıl'da, Cimri'de, Hayalî hasta'da, Goethe'ninkini Verter'de görüyorlar. Flaubert'in Madam Bovari'sini, Zola'nın Küresi'ni, Hayvan beşer'ini; Tolstoy'un Kroçer sonatı'nı, Karanlıkların kuvveti'ni ve hep daha böyle eserleri vücuda getirenlerin hastalıklı ruhlarının bir aynası olarak seyrediyorlar.

Bu yarım akılların insanlığa yararlı ve zararlı olanları var: Bu muvazenesiz kafaların hepsi irfan nuru ile parlar halde değil. Birtakımı merhamet, incelik, insanlık, doğruluk, bağlılık, gibi duygulardan uzak, bazıları da yalnız söz ustası olurlar. Salonlarda, cemiyetlerde, güzel sözler harcarlar, tuhafıklar yaparlar. Fakat fikirlerinde, ahlaklarında sağlamlık yoktur. Kalp ve azim sahibi değildirler.

Yazıkları ile kütüphaneler dolduranları metanetsiz ve sebatsız olmakla kabahatli bulmak için uzun düşünmek lazım gelir.

Faydalı kısımdan olan bu zavallılar, hürriyet aşkı ve insanlığı müdafaa deliliğiyle yaşarlar. Batıl bağlardan, idarece olan zulüm ve esirlikten kurtarılmalara çalıştıkları insanlardan gördükleri ise sövüp sayma ve işkencedir.

Bazı bazı delinin o kadar akıllı ve akıllının o kadar deli olduğunu gördükçe insanın çıldıracağı geliyor. Akıllı olmak için çıldırmak lazım geldiğine inanıyorsanız, akıllıların bu hükümlerine karşı, siz de o sınıftan ve onlardan daha terelellisiniz demek insan mazur olmaz mı? Bu iş üzerine cilt

cilt kitap yazarak Schopenhauer'leri, Nietzsche'leri deliler faslının baş sayfasına kaydeden Lombrozo'ları, Crasset'leri ve daha bir sürü meslek arkadaşlarını tam akıllı mı sayacağız? Eğer aydın delilik sahibi için bir onu ise Schopenhauer ile Nietzsche'nin bundaki payları Lombrozo ile Grasset'den nispet edilemeyecek kadar büyük olduğuna şüphe edilmez, bu dâhilerin en büyük kabahatleri, teşekkürlerini bu çalışanlara delidir demekle ödeyen sonra gelenlere eser yazıp bırakmış olmalarıdır.

Yalnız şu var ki eksik şeyde kemal olamayacağından bir insan 'deli' olunca yarım değil tam olmalıdır. O zaman çıldıran da rahat eder, deliliğe derece biçmeye uğraşan kimseler de... Edebiyatımız son zamanlarında boy gösteren bazı edipler ve şairlerimiz bu deha ölçüsünde henüz tam sayıya fırlayamamış olmaları delilik ilerlemesinde de Avrupa'dan geri kaldığımızı gösteriyor. Çünkü insan bunlara ne pek akıllı diyebiliyor, ne tam deli..." (Gürpınar, 1973a: 255-256-257).

Ben Deli miyim? romanında, Şadan adlı karakterin iradesi sakat, tutunacak hiçbir fikri olmayan, her şeyi asılsız ve işe yaramaz gören, öfkelenen, her şeyi bir oyun olarak gören bir karakter olarak romanda görmekteyiz. Karakterin "deli" gibi görünmesine rağmen akıllı bir insan gibi de düşündüğü görülmektedir. Annesi ile olan konuşması bu durumu destekler niteliktedir:

"Eğer dünya yüzünde insanları azaltmak gerekiyorsa niçin cinayet işleyenler cezaya çarptırılıyor? Onları cinayetlerinde serbest bırakmalı, insanları çoğalan memleketlerin halkını ekin gibi biçsinler. En kalabalık memleketler galiba Londra, Paris, Amerika... Açlığa çare bulmak için insanları kırmak gereği fence kesinleştiğine göre birtakım suçsuz gençleri ateşin karşısına dizip iki taraflı birbirine kırdırırmaktansa

toplum içinden en zararlı kimseleri seçip gebertmeli. Milyonerleri idam edip paralarını paylaşmalı. Bak o zaman altın üstüne altın yığmaya kimse kalkışabilir mi? Umumî servet birtakım vurguncu bankerlerin kasalarında mahpus kalkmaktan kurtulur, muhtaç olanların keselerine girer, açların karınları doyar” (Gürpınar, 1981: 18).

Şadan, aklından şüphe ettiği için, bir deli ile akıllının geçinemeyeceğini söyler. Bundan dolayı akıllıların delileri tımarhaneye gönderdiğini söyler. Deliler için her şeyin akıllıca olduğunu, zihin ve fikirlerin engel tanımadığını, akıllıların irkildikleri şeylerin deliler için olağan olduğunu söyler. Şadan’ın sorgulayıcı tavrı romanın içerisinde sık sık tekrarlanmaktadır. Kendisini bir “deli” olarak gören fakat bazen de tam tersini düşünen birisidir:

“Ama ben deli miyim? İki de birde bu soru korkunç bir gecenin karanlık vehmi içinde kurulmuş bir mahya gibi niçin gözlerimin önüne geliyor? Vakit vakit <<evet>> veya <<hayır>> gibi cevaplar, hükümler arasında bocalıyorum. Kendi deliliğine hükümler vermeye uğraşan bir deli. Tuhaf şey, deliler ölümden korkmazlar veya korkmayı bilmezlermiş... Ama benim, onun korkunç adından bile ödüm kopar. Bu yıldırıcı hal benim şuurumun varlığını ispat eder mi? Oh... lâkin akıllılar evlenme için böyle benim gibi mi düşünürler?” (Gürpınar, 1981: 23-24).

Mehmet Narlı, *Edebiyat ve Delilik* adlı kitabında Şadan’ın durumu ile ilgili şunları söyler:

“Şadan, iradesinin sakatlığını da bilmektedir; böyle durumlarda içine öfke dolmakta, kırıp dökmekte görünmeyen düşmanlar için alçaklar, yalancılar diye bağırmaktadır. Belki de bu irade yıkılışı, insanı kuşatan ‘ya o ya bu’ saplantısından gelmektedir” (Narlı, 2013: 127).

Şadan, Revan Hanım adlı bir kadınla evlenir. Kadına “deliliği” hakkında bir şey sezdirmemeye çalışır. Bu aşamada Şadan’ın kendi deliliğinin farkında olduğu görülmektedir:

“Revan Hanım’la olan mutlu konuşmalarımnda sapıklıklarımı sezdirmemek için çok dişimi sıktım. Onun karşısında tıpkı topallığını, çolaklığını, solaklığını belli etmemeye uğraşan bir zavallının ihtiyatlarıyla ağız açıyor, her hareketimi ölçüyle yapmaya çabalıyordum. Bir deli, akıllıları şuuruna inandırabilecek kadar akıllılık gösterebilir mi? Sanırım ki ben gösterdim” (Gürpınar, 1981: 198).

Şadan, eşi Revan Hanım’ı çok sevmektedir. Evliliğe alışmaya çalışan Şadan’ın garip hallerini ev içerisinde rahatça sergileyememesi canını sıkılmaktadır. Revan Hanım, ilk eşi zamanında kullandığı eşyaları değiştirerek yeni eşyalar alır. Bu temizliği gören Şadan’ın ruh hali bir anda değişime uğrar:

“Şimdi bu temizlikten titreyen yatağı görünce benim idrar aletime bir kikişme yapıştı. Sinirlerim gerilmeye, beynim ezilmeye, aç bir insanın çok güzel bir yiyecek karşısında uğradığı gibi gözlerim süzölmeye başladı. Ben, bu bembeyaz döşegin bir tarafına birkaç damla akıtmazsam aşyeren gebe kadınlar gibi imrenme hastalığına, belki de sakatlığa uğrayacağım. Artık gözlerim karımı, hiçbir şeyi görmüyor. Yalnız odanın boş bir zamanını kolluyorum” (Gürpınar, 1981: 201).

Şadan evlendikten sonra benliği ikiye ayrılır. Bunlardan ilki karısı için yarattığı koca profili, ikincisi ise bu hayattan sıkılan bir insanın profilidir. Deliliğini kimseye göstermemek için kendisini zorlayan Şadan, evde yalnız kalacağı vakitleri bekler:

“Karım odadan çıkar çıkmaz bir şey devirmemeye dikkat ederek halının ortasında hemen bir taklak atıyorum. Bütün vücudumun ağırlığı tepemin üzerine yüklenip de bacaklarım havada bir yay çizerek öbür yana devrilince dönme dolaba binmiş çocuklar gibi öyle hoşlanıyor, öyle keyfim geliyor ki bunun zevkine doyamayarak ikinci bir taklak arıyorum. Üçüncüsünde dışarıda ayak sesleri duyuyorum. Yaramazlığını saklayan afacanlar gibi somurtup bir köşeye çekiliyorum.

Sonra yine odayı boş bulunca, rahle gibi açılır kapanır sedefli bir iskemle var. Bacaklarımı ayırıp üzerine binerek onu at yapıyorum. Elimde değnek, onu dah dah, sürüyorum. Altımdaki küheylan sanki dörtнала koşturuyormuş gibi üzerinde kâh sağa, kâh sola eğilerek hop hop hoplatıyorum.

Alayı çok severim. Yiyip içmeden sonra benim ikinci gıdamdır. Eğlenecek hiçbir şey bulamazsam aynanın karşısında kendi kendimi zeklenirim. Gözlerimi, dudaklarımı büzerek dilimi çıkarırım. Karşımdaki de bana aynı şeyi yapar. Yavaş yavaş onu kendimden ayrı bir kişi yerine koyarak yaptıklarına kızmaya başlarım. Artık karşılıklı tu tu tu birbirimize tükürürüz. Bu salya mermileri iki düşmanın suratına yapışmaz, aralarındaki aynanın yüzünde sallanıp kalır. Niçin bana hakaret edenin alayla buruşmuş suratını, tükürüğümle ıslatamıyorum? Öfkem artar, iş yumruğa, bazen de tekmeye biner. Babamın evinde bu öfkeyle birkaç tane ayna kırdım. Karımın konağındaki aynalarla da birkaç kere atıştım. Hele gardrobun kapısındaki endam aynası bütün vücut hareketlerimi çok alaylı bir yolda bana aynıyla yaparak beni çıldırtıyor. Onunla da birkaç tükürük düellosu yaptık, korkutmak için birbirimize yumruklarımızı gösterdik. Fakat döğüşe başlamadan önce odaya girdiler. Hele bir defasında aynadaki görüntümle birbirimizi tahkir ederken karım üzerimize geliverdi. Henüz birkaç kere tükürükleşmiştik. Bu iğrenç sular aynanın yüzünden bol bol akıyordu. Mendilimle silmeye vakit bulamamıştım” (Gürpınar, 1981: 204-205).

Ayna karşısında kendi yansımasını ve oradaki insanın kendi benliğinden farklı hareket ettiğini gören Şadan’ın ayna karşısında yaptığı hareketler onun ruhsal açıdan sağlıklı olmadığını göstergesidir. Bu esnada karısının odaya gelmesiyle ona verdiği kıvrak cevaplar ise aslında onun zihninin çok hızlı hareket ettiğinin, çok hızlı kararlar verdiğinin de göstergesidir. Romanın içerisinde zaten kendisini “deli” olduğu kadar, deliliğin daha “sempatik” şekli olan “akıllı deli” tabiri ile ilişkilendirir:

“Ben ne kadar akıllı bir deliyim. Karımın bu sorusu karşısında hemen zekâm imdadına yetişti. Şu cevapla her şeyi düzelttim:

—Karıcığım, nezle olmuşum, nöbetten titriyorum. Aynada benzimin uçukluğuna bakarken birdenbire kuvvetle aksırdım. Salyalarım sıçradı. Mendilimle silmeye hazırlanırken sen içeriye giriverdin. Ben de kabahatli bir çocuk gibi buraya büzüldüm” (Gürpınar, 1981: 205).

Karakter, evin içerisinde rahat davranabileceği tek yer olarak tuvaleti göstermektedir. Burada kendisini özgür hisseder, özgürlüğünü burada yaşayabileceğini düşünür. Tuvaletin içerisinde yaptığı hareketler romanda şöyle geçmektedir:

“Apteshaneye girdim. Dış kapıyı kilitledim. Oh, yalnızlık. Bir ben, bir musluk, bir kubur... ağızları pek şahitledir. Konak halkının en gizli özelliklerini bilirler, ama kimseye sezdirmezler.

Apteshanenin giriş yerinde tepemi yere vurdum. Bacaklarım havada beş altı dakika kadar kabak durdum. Oh, oh, oh... muşambanın soğukluğu beynimin bütün ateşini sanki yakı gibi çekip aldı. O neşe ile kalktım. Ayaklarımın parmakları üzerinde zıp zıp taşı gibi beş on kere sıçradım. Yer dar. Hareketlerim ister istemez böyle dikine oluyor.

Sonra helânın içine girdim. Aptes bozar vaziyetinin tersi bir biçimde yüzümü etek taşına dönerek, hayvana ters biner gibi oturdum. Eğildim, kuburun içerisine, kaptan borusu gibi hicazdan hazin hazin gazel okumaya başladım” (Gürpınar, 1981: 207).

Hasan Ferruh Efendi, *Cehennemlik* adlı romandaki karakterlerden birisidir. Karakter yapı bakımından mutsuz, huzursuz, en ufak şeyi kendine dert eden, “hastalık hastası” olan birisidir. Gürpınar, romanda karakter üzerinden çeşitli meseleler üzerinden yorumlar yapar. Evlilikler, hayal ve hakikat, edebiyatla ilgili meseleler, delilik üzerine yorumlar gibi meseleleri

karakterler üzerinden vermeye çalışır. “Delilik” hakkındaki görüşlerini Hasan Ferruh Efendi üzerinden şöyle aktarır:

“Deliliği, daha doğrusu deliliğimi anlatacaktım. Fakat fizyoloji, psikoloji âlimlerinin anlattıkları gibi fennî bir yolda değil. Deliliğin en büyük faydası kanun mesuliyeti berzahından öteye atlamış olmak imtiyazındadır. Tımarhaneciye deliyi teslim ettikten sonra kanun akıllılar ile uğraşır. Zabita kendini kanuna bağlayarak fazla ucu ile ahaliyi sarsar. ‘Pek akıllık’ deliliğin başka bir çeşididir. Birine sansür koyarlar, ötekine bukağı... Akıllılık da, delilik gibi bulaşıcıdır. İnsanlığı en ziyade üzen bu ikisinin de bulaşıcılığını önlemek gürültüsüdür. Bir yandan aklın filizlerini budamak, aklın gözlerini tıkamak için çareler arar. Çıldırırım demedikçe beyindeki düşüncelerini, göğsünde kabaran vicdan dalgalarını ortaya dökemezsin. Akıl bağları ile ağızdan çıkacak her söz evvelâ edebiyat ve mantık kaidelerine, sonra dine, siyasete, halk ve okumuşların zevkine ve son zamanlarda başımıza çıkan yeni belâ ‘güzellik sanatları’ na uygun olacak. Bu kadar zincirler altında inleyen lakırdının hayrını gör. Suya sabuna dokunmayan söz köpürmez, ne akıllandırır, ne çıldırtır.

İlerlemenin usu ve kaideleri kırıp geçirmekten doğduğunu görmüyor muyuz? Bu hakikate evet de. Korkma bağlamazlar. En akıllılar, deliler kadar kayıtsız kuyutsuz lakırdı söylemezler. Kendini akıllı sanıyorsun, değil mi? İşte her deli de böyledir. Akıllı, başkasının deliliğini değil kendi deliliğini görebilendir. Aynı kimsede ‘delilik’ ve ‘zekâ’ birleşebilir mi? Zaten bu ikisinin de ayrı ayrı şeyler olduklarını bilen var mı?

Benim gözümde tımarhaneler, akademyalar kadar ehemmiyetlidir. Çünkü delilerin ikbale uğramışları akademiye, talihsizleri tımarhaneye girerler. En büyük

makamlarda ne bağlanacak deliler, tımarhanelerde ne unutulmuş, ne salıverilecek deliler vardır.

Bu dünyada her şey talihledir. Tımarhaneler de, meşhur kimselerin vücutlarıyla şereflelendirmekte akademilerden geri kalmaz. Çünkü içeride hekimi, âlimi, şairi, edibi, ressamı, siyasîsi, din adamı, iktisatçısı, âşığı maşuğu hepsi vardır.

Bazı delilerin insanlık kitabesine yadigâr bıraktıkları basılı sahifelerden bugün bilgi ve hikmet öğrenen, akılcı seçkin ne kadar insan var. ‘Ben söylediklerimde kelime değil yıldırım kullanırım. Beni yakan kendi düşüncemin ateşidir’ diyen meşhur Alman feylesofu Nietzsche’nin fikir yıldırımını yine kendi beynine rastlayarak âlemi çıldırtmaya uğraşırken, kendi şuuru daha evvel ateş aldı. Zavallı üniversite kürsüsünden tımarhane köşesine taşındı. Kavruk beyniyle on bir yıl deli yaşadı.

Cemiyet manzaralarını bir mikroskop ve insan objektifi açıklığıyla romanlarının sayfalarına aktaran Fransız hikâye yazarı Maupassan, bütün ömrünü içyüzlerini tasvir etmeye harcadığı insanlardan kaç kaç nihayet bu kaçı içinde çıldırdı. Muhafazaları altına aldıkları büyükler ile tımarhanelerin akademyalardan çok iftihar hakları vardır. Birincilerin iyi idareleri ikincilerden çok bilgi ve anlayışa muhtaçtır. Çünkü bir deliyi akıllandırmak, bir akıllıyı çıldırtmaktan daha zordur.

Biz akıllıların söylediklerine kulak asmadığımız gibi deli sözlerinde de saçmadan başka bir şey göremeyiz. Avrupa’da öyle değildir. Orada, deli lakırdıları da yabana atılmaz, dinlenir. Bu zavallıların dediklerini tartıp ölçüye mahsus ayırıcılar vardır. Bazı defa deli lakırdısını ne akıllılar taklit edemezler.

Delilerin nesir, şiir, resim ve notalarından meydana getirilmiş albümler gördüm. Bunlar en âlâ kâğıtlar üzerine büyük bir

güzellik ve incelikle basılmış. Bizim en yüksek dereceli mütefekkirlerimizin eserleri bu olgunlukta bir güzel baskı ve ciltlenmeye ermekten henüz pek uzaktır.

Siyasî delilerden birtakımı insanlığa bir muvazene ve iyileşme kanunu aramakla bozmuşlar, birtakımı adı var kendi yok hürriyet güzeline sevgisini ilân cinayeti ile hapisaneleri, pırangaları boyladıktan sonra nihayet bu fikirlerindeki sevgilileri tımarhane köşelerinde kucaklayabilmişlerdir. Din delileri arasında peygamberlik iddiasında olanlardan tutunuz da kürsülerde halka cehennem korkusu aşılama için bağırarak nutukçuklar, vaizler, papalar, Luther'ler var. Bu bir âlem ki, topluluğun içinde, insanıyeti kurtarmaya kendini memur bilen dâhiler çeşidinden hiçbiri eksik değil” (Gürpınar, 1984a: 202-203).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, Gürpınar'ın anlatıcı aracılığıyla deliliğin tanımını, romanın ana karakteri olan Doktor Nusret'e gönderilen bir hastanın mektubu üzerinden anlatmaya çalışır. Deliliği bir ayrıcalık olarak tanımlar. Delilerin her türlü sorumluluklardan uzak özgür bir hayat sürdürdüklerini anlatır. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Bu dünyada sözüm ona akıllı çok, deli azdır. Değer çoğunluğa değil, azınlığa verilir. Bunun için şeref deliliğidir. Delilik büyük bir ayrıcalıktır. Çünkü tımarhanenin gömleğini, takkesini, terliğini giydikten sonra ahmak insanlığın, dünyanın ve öteki dünyanın bütün geleneksel sorumluluklarından soyunmuş bir cihan şahı olursun. Giyilmesi gerekli bu sade forma, dünyanın akıllılara mahsus boş düzenlerinden, resmîliklerinden, iğrenç ikiyüzlülüklerinden, insafsız yargı ve cezalarından kurtarır. Kanun, demir parmaklıklı, kâğıt pencerenin önüne kadar gelir, seni dinler, öfkelerini, suçlamalarını görür, işitir, homurdanarak gider. Çünkü sen onun yüzüne hiçbir akıllının

söylemeye cesaret edemeyeceği şiddetli sitemleri haykırabilirsin. Çünkü sen ondan her şeyden daha kuvvetli ve mantıklısın. Yine çünkü sen insanca budalalıklardan doğma ve istibdadın akıllıları kısıvrak bağlamak için yarattığı bütün geleneksel zincirler, kelepçeleri kırmış, akıllıca denilen bütün tuhaflikların üstüne çıkmış bir divanesin. Her sorumluluk ve bağlantılardan uzaksın, bağışıklık kazanmışsın. Günahlılara karşı ateş püsküren dinler bile seni cehenneme sokabilmekten acizdirler. Sen iki cihanda özgür, bağımsız mutlu ve kutsalsın. Yalnız kurallara değil, Allah'a bile itaatle bağı değilsin” (Gürpınar, 2002b: 126-127).

2.1.7. Depresyon/Bunalım

İnsanlar bazı dönemlerde yaşadığı şeylerden dolayı kendilerini mutsuz hisseder. Bu üzüntülü durumun uzamasından dolayı kişi kendini iyice mutsuz ve huzursuz hissedebilir. Sonuç olarak depresyon/bunalım denilen olay ortaya çıkar.

“Depresyon, genel anlamında bir mutsuzluk ifade eder. Bununla birlikte, psikiyatrideki anlamı bu değildir, psikiyatride depresyon, yalnızca tıbbi anlamında kullanılır ve insanın faaliyetten düşüşünü ve tepkisizleşmesini ifade eder. Depresyon halinde, duygusal alanda kişi, genellikle, bir mutsuzluk içindedir; ama bozukluğun göze çarpan özelliği bu mutsuzluk değildir, bütün duygusal yaradılışının vurdumduymazlaşması ve körlenmesidir. Hiçbir şeye karşı ilgi duymaz, çoğu zaman da bu ilgisizliğinin ve duygularının körleştiğinin farkındadır” (Yellowlees, 1966: 51-52).

Acı Gülüş adlı romanda, Kenan Bey'in karısı Ragıbe Hanım kocasının eve geç geldiği veya hiç gelmediği dönemlerde üzüntüye kapılır. Hiçbir şeye ilgi duymamakta veya tepki vermemektedir. Bu durum onun depresyona girmesine neden olur:

“Kenan Bey’in karısı Ragıbe Hanım, Heybeli’deki evinde sinirli bir gece geçiriyordu. Beyi gelmediği akşamlar odasındaki yalnızlık, sessizlik, tek kalma sinirlerini geriyor, nereye baksa yorgunluk duyuyor. Etrafını çeviren bütün eşya, böyle eve gelmediği gecelerde Kenan’ın bir sevda hıyanetiyle uğraştığını sanki hatırlatıyormuş gibi ağırlık veren dayanılmaz gamlı bir hal alıyordu.

Evde herkes uyudu. Ragıbe Hanım odasına çekildi. Tavandan sarkan gülkurusu atlas örtüler arasında acı bir görünüşü olan karyolaya garip bir ürkeklikle bakıyor, içine giremiyordu. Boş kalan döşek kısmına yatacak olan insanın, o gece başka bir sevda yatağında başka bir kadını sıkıp okşayarak memnun etmeye uğraştığını, kendini rahatsız eden bir seziş kuvveti sanki kendisine duyuruyordu.

Yatak odasında ne kadar kanepeler, sandalyeler varsa, hepsinin üzerine birer parça oturup düşündükten sonra balkon kapısını açtı. Hasır koltuğa kendini bıraktı. Derin derin düşünmek için kollarını küpeşteye dayadı. İnce muslinler içindeki narin ince yapılı vücudu gecenin serin rutubetini duymuyordu” (Gürpınar, 1973a: 98).

Aşk Batağı adlı romanda, Naki adlı karakter karısının tüm eziyetlerine, kaprisli davranışlarına, katlanır ancak kendisini evli bir adam olan Fatin Bey’le aldatmasını, onların mektuplaşmasını öğrendikten sonra “depresyona” girer. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Keyifsizliğim sırasında karımın sahte muhabbet gösterilerinden meydana gelen üzüntülere cehennem ateşleri içinde yandım. Şimdi bir ruh hastalığına benzeyen bu iyileşme zamanımda o nöbetlerden daha müthiş bir hayat acılığına, dayanamaz bir ıstıraba düştüm.

Karım yine odasına kapandı. Bu kendi isteğiyle olan mahpusluğuna acaba ne düşünüyor? Ne dolaplar kuruyor? Ben de odama kapandım. Ağlamaktan başka bir şey yaptığım yok. Bir şeye karar veremiyorum. Müthiş bir sinirlilik, ruhumu yayan bir azap beni yok ediyor, yıkıyor” (Gürpınar, 1972: 138).

Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç romanında, İrfan Galip Bey adlı karaktere gönderilen mektup onu derinden etkiler. Mektubun kimden geldiği, mektubu gönderen kişinin kim olduğunu, konuşmaları, düşünceleri İrfan Galip Bey’i etkiler. İrfan Galip Bey’in ve mektubu gönderen Feriha Davut’un toplumsal yalnızlıklarından kaynaklanan depresif halleri de bu aşamada dikkat çekmektedir. İrfan Galip Bey’in kadınlara bakış açısı Feriha Davut’un hayatına girmesiyle değişir. Feriha Davut’tan önce İrfan Galip Bey, kadınları bir düşman olarak görür. Feriha Davut’a ulaşamamanın verdiği buhran ile bunalıma girer. Bu durum romanda şöyle geçer:

“Şimdi delikanlı olanca düşünceme gücüyle bu noktayı bulmaya uğraşıyordu. Yazdığı son cevaptan kızın kardeşçe bir ilişki istemesine karşılık İrfan kendisinin hâlâ sevda telinden çalmakta ısrar etmesinden başka bu sessizliğe bir sebep bulamıyordu. Delikanlı şimdi bu bilinmeyen sevgilinin kardeşçe dostluğuna da razı idi. Buna razı olduğunu ona işittirmek için hangi araca başvuracaktı? Belki yalvara yakara kızın gönlünü alabilirdi. Ama kime yalvarsın? Karşısında bir hayalde başka kimse yoktu.

Böylece meçhul bir hüviyete, böyle hayali bir puta gönül verilir mi? Bu derece saflığına kendi kendine hem güldü hem ağladı... Ne yapsa boştu. İş işten geçmişti... Seviyordu... Bu hayale tapmak istiyordu... Bu sonu gelmez düşünceler sırasında aklına tuhaf şeyler de geldi. Arkadaşlarından şakacının biri İrfan’la eğlenmek için bir kız ağzından o mektupları uydurmuş olmasın? Böyle de olsa... Bu hakikat

karşısında kesin olarak belirse bile, bu bilinmeyen sevgili adına, hayalinde yarattığı o kıza kalbini şiddetle bağlamıştı. Bundan artık vazgeçmeyecekti... Bu hatıraya ömrü oldukça bağlı kalacağını düşünüyordu.

İrfan, ertesi günü de aynı bekleyiş üzüntüsüyle geçirdi. Kendini bir düşünce yorgunluğuna düşüren acı bir ümitsizlik başladı. Delikanlı ne kazanmış ya da ne kaybetmişti? Düşüncelerini süsleyen o gönül alıcı hayal yine gönlünde idi. Onu hiçbir kuvvet oradan sökemecek, artık onunla yaşayacaktı.

Zavallının aşktan şansı yoktu. Şimdiye kadar hakikat şeklinde beliren bir sevgiliden yüzü gülmemişti... Artık bu hayalle, bu hayalinde kurduğu sevgiliye yetinmeye, bununla mutlu olmaya uğraşacaktı..." (Gürpınar, 2011: 106-107).

Mezarından Kalkan Şehit adlı romanda, romanın ana karakterlerinden biri olan Şevki Nurullah Bey'in romanın başlarında bunalımda olduğu görülmektedir. Bunun sebebi de İstanbul'un gündelik hayatından sıkılmasıdır. Yeni arayışlar içerisinde olan karakter, bu duruma çözüm bulamaz ve bunalıma girer. Bu durum romanda şöyle geçmektedir:

"Sıhhatçe düşkünüm. Maddiyetim, maneviyatım günden güne bozuluyor. Lakin ne'm var, ben de bilmiyorum. Galiba pek çok gençlerin uğradıkları adsız hastalığa ben de tutuldum. Şiddetle bir şey arzu ediyorum, ama ne istediğimi anlayamıyorum.

Bütün hayalâtımda müphem bir kadın şekli dolaşiyor. Hayatta tesadüf ettiğim bir tip değil. Muhayyilemin icada uğraştığı fakat daima mevhum kalan bir suret ve daima bir boşluk içinde debeleniyorum. Gönlümde İstanbul'un velveleleriyle dolmayan bu pek müziç boşluğa köy hayatı, kır inzivası bilmem ki iyi gelecek mi?" (Gürpınar, 2012: 9-10).

Sevda Peşinde adlı romanda, Aynınur Hanım'ın evliyken Ali İlhami Bey adlı karakterle aşk yaşar. Ali İlhami Bey ile mutlu geçen günlerinin ardından Aynınur bu ilişkiden vazgeçmeleri gerektiğini bildiren bir mektubu İlhami Bey'e gönderir. Kendisine cevap gelmeyen Aynınur günden güne mutsuzlaşır ve depresyona girer:

“Günler geçtikçe işte bu sessizlik beni çıldırtıyor, öldürüyordu. Bir ayrılık karanlığı içinde kaldım. Gözüm artık dünyayı görmüyordu. İlhami ile çamlar arasında gezindiğim mutlu günlerimi hatırlayarak ağlıyordum” (Gürpınar, 1984f: 155).

Son Arzu adlı romanda Nuriyezdandan, Rıdvan'dan haber alamayınca bunalıma girer. Rıdvan'ın başka biriyle evleneceği haberi bu bunalımın şiddetini artırır:

“Nuriyezdandan, evine dönünce hemen odasına kapandı. İçeriden kapıyı sıkı sıkıya sürmeledi. Uğradığı karamsarlığın darbesiyle sarhoş gibiydi. Bütün dünya beyninin üzerinde fırıl fırıl dönüyordu. Zihni bütün uyuşturan uyutan uyku ilaçlarından; öldüren ağılardan bulsaydı içecekti.

Kuru yere yattı. Nazik vücudu katılığı duymuyordu. Acıların, sıkıntıların sonsuz derinliklerine daldı. Beyni karıncalanıyor... Çevresinde umutsuzluğun karanlık uzayları açılıyor... Acıların bu sınırsızlığı içinde kendini zayıf, güçsüz ve sonsuz küçük buluyordu” (Gürpınar, 1984g: 103-104).

Son Arzu adlı romanda, Nuriyezdandan adlı karakter, sevdiği insan Rıdvan'a ulaşamamanın ve ona kavuşamamanın verdiği üzüntü ile depresyona girer. Yemek yemez, gülmez, konuşmaz, insanlardan kaçır, tek başına odalara kapanarak kendi kendine düşünür:

“Nereye otursa orada kalıyor, neye baksa ona dalıyordu. İnceden inceye durumu gözden geçirilirse şu anlaşılırdı: Zavallı kızın dış evrenle bir duygu bağı kalmamış... Yalnız

gönlüne, içine sinmiş özel bir cihanda yaşıyor... Dünyada sevinç, üzüntü getiren olayların hepsine aldırışı kalmamıştı. Yer yuvarlağı, depremden dümdüz olsa; memleket, baştan başa yanıp yıkılsa üzüntü duymayacaktı. Çünkü kendisinde bu felaketi göreceğ göz, anlayacak beyin kalmamıştı. Gözleri, oraya buraya dalıyor; fakat gerçekte baktığı şeyi görmüyor zihnini korkunç bir bilmecenin ezici, öldürücü, çözülmöz düğümünden kurtaramıyordu” (Gürpınar, 1984g: 154).

Tesadüf adlı romanda, Mail adlı karakter Saibe Hanım ile evlidir. Mail Bey’ in evlilik sırasında başka bir kadına tutulması ve kadını ölesiye sevmesi, Mail’i zor durumda bırakır. Bunu karısına anlatır. Mail Bey arada kalmış bir karakterdir. Ne Saibe’den vazgeçebilir ne de Şöhret Hanım’dan vazgeçebilir. Bunalıma girer. Onun bu durumu romanda şöyle anlatılır:

“Ben şimdi zorlu bir sevda humması geçiriyorum. Öyle bir maraz ki, gözlerimi perdelemiş, her duygumu örtmüş, hiçbir şey göstermeden beni saçları sarı bir karıya çekip götürüyor. O saçların alevleri içinde yanıyorum. Bazı hastalıklar vardır ki, onların nöbetlerini hiçbir ilaç azaltamaz. Hükümleri, gidişleri, her neden ibaretse tamamıyla icra ederler. Ben de bu hastalığımın bütün gidişlerini geçireceğim. Bağıra çağıra, evet gönül yakıcı feryatlarla geçireceğim. Buna ne senin itirazların, ne anamın ne babamın azarları, ne de kendi metanetim para eder. Bu dehşetli hakikati anla, beni bu yoldan o karının sevdasının yolundan çevirmek mümkün olamayacağını bil... Bunun için nafîle uğraşma, yorulma. Beni, yine benim sana göstereceğim yolda kurtarmaya çalış. Çünkü Saibe, aman nasıl anlatayım, beni affet meleğim, beni affet, bir zevceye senin gibi iffetin, şefkatin örneği bir zevceye söylenmesi cinayet demek olan şeyleri işte ben çekinmeden söylüyorum” (Gürpınar, 1984h: 89).

Utanmaz Adam adlı romanda, “Yaralı Gönülleri Teselli Yurdu” adlı mekâna gelen üçüncü vaka yine karı-koca arasında geçmektedir. Sahire Hanım ile Saffet Bey mutlu bir evlilikten sonra çocuk sahibi olmuşlardır. Zar zor geçiren bu aile bebekte olduktan sonra geçim darlığına düşerler. Karı koca bebekten önce çalışmaktadırlar fakat bebek doğduktan sonra zor günler geçirmişler, kadın işten ayrılmış evin tüm yükü Saffet Bey’e kalmıştır. Feminist düşünceye yatkın olan Sahire Hanım kendisinin de çalışması gerektiğini koca eline bakmaktan rahatsız olduğunu söylese bile istediği sonuçları alamaz. Saffet Bey vazifeli olarak işinden ötürü Bursa’ya gidince kadın iyiden iyiye kendini kaybetmeye başlar. Kendisine bakmaz, çocuğuyla ilgilenmez. Bebeği aç susuz bırakır. Evin içinde kapıları kitli tek başına kalan bebek çok vakit geçmeden ölür. Sahire Hanım’da “postpartum depresyon” özellikleri gözlemlenmektedir. Doğum sonrası depresyon diğer adı postpartum depresyon doğumdan sonra bir kadında gerçekleşen duygusal, fiziksel ve davranışsal değişimlerin görüldüğü bir olaydır. Doğum sonrası depresyon, doğumdan sonra gerçekleşen ve belli bir dönem içerisinde görülen kaygılı, takıntılı, umutsuz, yalnız hissetme gibi durumlar sonucunda ortaya çıkan bir duygu durum bozukluğudur. Kadın nöbet geçirmiştir. Romanda bu durumu Avnussalâh şöyle özetlemektedir:

“Hanginiz daha suçlu, bunu ayırt etmek zor... Bey vazifeli olarak Bursa’ya gidiyor. Gidişinden sonra evde olan faciadan haberli değil. Siz, hanım, bir isteri nöbeti ile kocanızı davranışından dolayı pişman etmek için çocuğu apartmana kilitleyip sokağa fırlıyorsunuz. Üç dört gün aklınızı kaybediyorsunuz. Bu hastalık halinde bulunmamış olsaydınız, büyük bir pişmanlıkla elbette eve döner; Hilkat’çiği birkaç saatten fazla yalnız bırakmazdınız” (Gürpınar, 1974: 228).

2.1.8. Gençlik Takıntısı

Romanlarda geçen bulgulardan birisi de gençlik takıntısıdır. Kişinin yaşı itibariyle vücudundaki değişimler onu ister istemez rahatsız edebilir ve kendini genç gösterme eğilimine yönlendirebilir. Yaşlılık belirtileri olan lekeler, saçlarda beyazlama veya dökülmeler, kırışıklıklar, sarkmalar vs. örnek olarak verilebilir. Kişi eğer bu problemleri kendinde dert ediyorsa ruhsal açıdan bir bunalıma girebilir ve kendini iyi hissetmek için genç görünmek ister.

Cehennemlik adlı romanda, romanın karakterlerinden olan Hasan Ferruh Efendi'nin hastalıklı biri olduğu romanda çeşitli verilerle okuyuculara sunulmaktadır. Hasan Ferruh Efendi'nin hastalıklı yapısı, kız kardeşi olan Ferhunde Hanım'da da vardır. Bu da yazarın hastalığın aktarımında genetik faktörlerinde etkisini dikkate aldığını gösterir. Kırk iki yaşında olan Ferhunde Hanım, gençliğini koruyabilmiş güzel bir kadındır. Yediği, içtiği şeylere dikkat eder. Kendisine bakar. Sıkıntı veya üzüntü veren olaylardan kaçan bir kadındır. Muzaffer ve Mahmure adında iki çocuğu vardır. Eşinin adı Sabri Bey'dir. Eşinin yaşı altmışı geçmiştir. Hasan Ferruh Efendi gibi vaktinden önce çökmüş bir ihtiyar olarak romanda yer alır. Ferhunde Hanım'da genç görünme takıntısı Onun bu durumu romanda şöyle anlatılır:

“Her vakit ki işi yılların yüzünde meydana getirdiği çöküntüleri tamir etmek olduğundan gerçek yaşından yedi-sekiz yaş küçük görünür. Saçlarının ilk aklarını kimseye fark ettirmemekte gerçekten ustalık göstermiştir. Boyalarının cilde zararları olmayan çeşitlerini tanır. Bunların hazırlanmasını ve kullanımını evin içinde hiçbir kimseye sezdirmez. Yaşlılığın hazımsızlıktan ileri gelen bir çeşit hastalık olduğunu bilir. Midesine dikkat eder, hazmı ağır şeyleri ağzına koymaz, fazla yemez. Vücudu yıprandıran şeylerin başlıcası gam, keder, üzüntü olduğunu da bilir. Hiç keder tutmaz, sıkıntı verecek her şeyden kaçır, üzüntülü bir iş görmez. Elinden geldiği kadar hayatı sürekli bir sefa halinde geçirmeye bakar. Dünya yıkılsa vazife edinmez.

Orta boylu, saçlarının asıl rengi olan koyu lepiskaya boyalı, sarı ela gözlü, değirmi kırmızı yüzlü ve yüz azaları düzgün, dişlerinde de birkaçı belirsiz olarak eğretidir. Yüzüne iyice bakılırsa bundan mevsiminden uzun zaman sonralar için pamuklar içinde saklanmaya uğraşılan yemişleri andırır bir bayatlık görülür. Dikkatli bir bakış bu tazeliği, gerçek tazelikten ayırabilirse de Ferhunde Hanım, kendisi bunun hiç farkında değildi. O kendini genç saymakta iyileşmez aşırı bir zayıflıkla hasta idi. Yirmi sekizden yukarı çıkmaz istemez ve yılların bu tersine geçmesine sahiden inanmış gibiydi. Her yıl geçtikte bir yaş daha küçülürdü. Ve öyle gençlik edaları peydahlamıştı ki, hemen kendiyile yaşıt olan kadınların ‘Valide hanım!’ diye saygılı bir sözle ellerinden öpmekten çekinmezdi. Bazı da on sekiz yaşlarındaki kızların mizaçlarına, huylarına tam uyararak densizlikler, somurkanlıklar yapar, etrafına nazlı nazlı eğri kıpık şımarık bakışlar fırlatırdı. Hoppa bir kızcağız tavrı ile ara sıra kollarını kaldırıp gerdan kırma ve göz süzmeleriyle saçlarını bir düzeltişi vardı, o edayı görenler, gençlik rolünü oynamaktaki bu sanatkârlığa gülmek mi, şaşmak mı lazım geleceğini bilemezdi.

Bu gençlik budalası kadın, biri oğlan öteki kız iki yetişkin evlat anası idi. Muzaffer yirmi bire başmış, Mahmure on yediyi dolduruyordu. Kendi gerçek yaşının gizlenmez, örtülemez canlı vesikası olan bu iki çocuğu vaktiyle doğurmuş olduğuna ne kadar pişmandı. Türkü mantık ustalığı ve hesap karışıklığı ile oğlanı on altıya, kızınınkini on üçe kadar indirebilmişti. Ne kadar lazım olursa olsun bunların ‘tezkere-i Osmaniye’ lerini meydana çıkaramazdı. Çocukların doğdukları zaman nüfus tezkerelerine yaşları yanlış yazılmış olduğu iddiasını öne sürerek bunların kendi hesabına göre tahsislerini yaptıracaktı:

—Hanım, maşallah çocukların ikisi de senin tependen bakıyorlar. İddia ettiğin kadar küçük görünmüyorlar, diyenlerin bu sözlerini:

—Büyük babalarına çekmişler. İkisi de genç irisi: Vücutları yaşlarına göre değil. Siz onların yaşlarını doğurandan daha iyi mi bilirsiniz? karşılığıyla susturmaya uğraşırdı.

Bu aile insanları baban geçme birer çeşit delilikle hasta idi. Ağabeyi Hasan Ferruh Efendi'nin, hastalık merakı kız kardeşi Ferhunde Hanımda böyle aşırı bir sürekli gençlik deliliği suretinde gözükmekte idi” (Gürpınar, 1984a: 63-64).

Oğlu Muzaffer'in evlenmesini Ferhunde Hanım istememektedir. Bunun sebebi ise kendisinin kaynana hatta büyükanne olacağı düşüncesidir. Kendisini genç hisseden Ferhunde Hanım'ın oğlu hakkındaki görüşleri bu yöndedir. Anlatıcı durumu şöyle açıklar:

“Oğlu bir kızı sevip de evlenmeye kalkarsa, kendisi ilkin kaynana ve sonra – Allah saklasın – büyükanne olmak tehlikesiyle karşılaşacaktı. O, şimdi iki çocuğunun analığı üzerinde taşımak gibi dayanılmaz bir yük altında ezilirken kocakarılığına açık birer alamet olacak bu korkunç katmerli ‘analık’ları yüklenmeye nasıl dayanabilecekti?” (Gürpınar, 1984a: 67).

Ferhunde Hanım'ın kızı hakkındaki görüşlerine de romanda yer verilir. Kızının “anne” kelimesini kullanmasından rahatsızdır. Bunun sebebi ise kendisinin yaşlı sıfatıyla anılmasıdır. Aralarında geçen bir konuşma bunu destekler niteliktedir:

“Kız, ‘Anneciğim!’ diye coşkun bir sevgi ile boynuna sarılmak istedikçe ‘anne’ sözünden son derece gücenerek: ‘Aman çekil densiz...’ Diye takdir edip bu okşanmalardan ürüyor, kızına bu ‘anne’ sözünü dedirtmemek için çareler düşünüyordu. Onu, bu hakkı olan sözünden nasıl vazgeçirebilecekti? Sonunda bir gün dayanamadı kızın bir

sevgi coşkunluğu ile boynuna atılmak istediği bir anda onu iterek: ‘Mahmure, aygır kadar bir kız oldun. Yetişip beni geçti. Ben mi seni doğurdum? Sen mi beni doğurdun? Artık bundan bana şüphe gelmeye başladı. ‘Anne’ diye üzerime saldırdıkça kendimi üç otuzunda zannediyorum. Senin gibi koca kızın ağzına ‘anne’ sözü yakışmıyor. Pek genç iken çocuk doğurması ne bela imiş. Biz, ana kız değil iki kardeş gibi duruyoruz. Senin bana ‘anne’ demeni duyanlar şaşkınlıktan gülüyorlar. Bundan sonra bana ‘anne’ deme, istemem; ‘abla’ de. Bu daha iyi. İkimiz de gülünç olmaktan kurtuluruz” (Gürpınar, 1984a: 69-70).

Ferhunde Hanım’da görülen “gençlik takıntısı” kocası Sabri Bey’de de vardır. Fakat Sabri Bey’in bu davranışları kendisini karısına beğendirmekten ibarettir. Ferhunde Hanım’ın kendisini bakımlı olarak gördüğü zaman beğeneceğini, ilgisini çekebileceğini düşünmektedir. Ferhunde Hanım ise aralarındaki yaş farkından dolayı Sabri Bey’de aradığı mutluluğu, duygusal açıdan yaşadığı mutluluğu bir türlü bulamaz. Sabri Bey’in “genç görünme arzusu” ise şöyle anlatılır:

“Sabri Bey, karısına karşı genç görünmek için sakal salıvermemiştir. Vaktiyle kırmızımtırak sarı olan saçı, bıyığı şimdi tamamıyla ağarmıştır. Öyle akbaba görünüşüyle karısının alaylı bakışları önünde büsbütün utanılacak bir halde kalmamak için boya kullanmaya uğraşır” (Gürpınar, 1984a: 64-65).

Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğüttür romanında Didar Bey’in yaşı ilerlemiş olması rağmen kendini genç görmektedir. Saçını, sakalını boyaması bu duruma örnek olarak verilebilir. Gençlikten hevesini alamayan bu karakterin tutkusu romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Sonra kayınpederim Didar Bey’in psikolojisi de tetkike sayan. Yaşı altmışı geçkin. Fakat henüz kanlı canlı, birçok hususta gençlikten hevesini alamamış gibi görünüyor.

Sakalını, bıyığını o kadar itina ile boyar ki ben o ailenin içine girdim gireli bir tek kılının akını seçtirmek gibi küçük bir ihmaline tesadüf edemedim. O yaşta bir adam senelerden beri boya kullanıyorsa buna bir itiyat manası verilebilir. Hayatın o merhalesine varmış bir ihtiyarın beyaz kıllarını birdenbire karattığını görürseniz onun gönlünde bir taze kadına genç görünmek hevesi uyanmış olduğunu anlayınız” (Gürpınar, 2009: 123-124).

Kaynanam Nasıl Kudurdu? romanında “gençlik takıntısı” yer yer dillendirilir. Makbule Hanım adlı karakter resmi kayıtlara göre elli beşini geçkindir. Fakat kendi yaşını daha küçük gösterme derdindedir. Yaşlılığı kabullenmeyen Makbule Hanım’da “gençlik takıntısı” vardır. Yaşlılığı kabul etmeyen, yaşlandıkça giyimine daha da özen gösteren Makbule Hanım’ın bu durumu takıntı düzeyindedir:

“Delilik türlü türlü değil mi? Bu zavallı da gençlikle bozmuş. Her kadın az çok bu delilikle hastadır. Ama kaynanamın bu merakı her ölçüden taşkındır. Ben ona damat olalı on yılı geçti; şimdiye kadar bu kadının yanaklarını pudrasız, dudaklarını boyasız, gözlerini sürmesiz görmedim. Yaşlandıkça bu tuvalet hastalığını gülünecek bir dikkatle arttırıyor. Birtakım şarlatanların ilan ettikleri gençlik sularını, buruşuk kaybetmekteki kaliteleri garip cümlelerle övülen iksirleri hep birer birer denemeden duramaz. Aslında yılların sütleçlaştırmış olduğu cildini bu azdırıcı ilaçlarla bütün bütün harap eder. Taze ve berrak suyun her devadan çok derilerimizi tazelandireceğini bilmeyenler ne kadar yaşlansalar çocuk sayılırlar” (Gürpınar, 1984c:11).

Genç görünme, genç kalma, kendini genç hissetme gibi kavramlar Makbule Hanım için oldukça önemlidir. Dolayısıyla elli beşini geçkin bu kadının kendi yaşlıları erkeklerle sohbet etmesi elbette düşünülemez. O, genç

ve dinamik kendinden yaşça küçük olan erkeklerle birlikteliğini sürdürmek ister. Hatta mahallede bununla ilgili dedikodular bile döner:

“Hanım, duydunuz mu? Konağa yine bir genç avukat dadanmış. Makbule Hanımefendi yine al sevda, ver sevda gönül eğlendiriyor. Üç otuzundaki karı telli bebek gibi giyinir, boyacı finosu gibi boyanır. Aman ya Rabbi ne günlere kaldık!.. Torunu yerindeki çocuklarla... Kırkıktan sonra azanın kızgınlığı teneşire kadar sürermiş... Mal var, konak var, her şey tamam. Koca eksik. Karı yiyip içip kuduruyor” (Gürpınar, 1984c:15).

Makbule Hanım’ın eşi yaş bakımından ondan büyüktür. Evlendikten sonra Makbule Hanım’ın eşi vefat eder. Genç yaşlarda dul kalması ve bir daha evlenmemesi ister istemez onun yaşantısını ve düşüncelerini etkileyecektir. Yazar bu duruma hastalık olarak bakmaktadır:

“Ama kaynanam yüreğinde sönmeyen evlenme ateşiyle yaşlandıkça çocuklaşarak hoppa bir bunak olmuş” (Gürpınar, 1984c: 11).

Metres adlı romanda, Firuze Hanım adlı karakterin “gençlik takıntısı” vardır. Genç yaşlarda kendisinden yaşça büyük olan Şadi Efendi ile evlenmesi onun için büyük bir problem olur. Şadi Efendi’nin ölümü, Hami’nin dünyaya gelişi, aradan yılların geçmesine rağmen kendisini genç bir kız olarak görmesi onda bir “genç kalma tutkusu” meydana getirecektir:

“Firuze Hanımefendi’nin yüzüne bakan yüzdeki çizgilerden mana çıkarabilenlerden ise, yıllardan ziyade düzgün pudra, allık, saç, kaş, göz, kirpik boyalarının, tuvalet sularının, sabunlarının aşındırmasına uğramış o yüzde derin bir bencillik, elli yıllık hayatla çekişen şiddetli bir gençlik isteği görür. Yıllar geçişlerin izini derin çizgilerle göz önüne koyarken birkaç paralık boyanın yalancı şahitliği ile herkesi gençliğine inandırmaya uğraşan, bu boyalı yüzde elli yılın

bıkkınlık veren alayına karşı koyan yalnız iki uzuv kalmıştı ki onlar da gözler idi. Gerçekten de birer firuze gibi parlayan, sahibinin bütün kadınlık ihtirasını dışarı vuran bu bir çift mavi gözün uçlarında pençe pençe peyda olmuş çizgiler ile burun kanatlarının üzerinden başlayarak dudakların birleştiği noktalara ulaşan çizgilerin ve göz kapaklarını çeviren buruşuklukların gezdirilmiş kaşların, kirpiklerini kat kat sürülmüş pembe pudranın renk oyunlarına rağmen Firuze Hanımefendi'nin yüzüne acıklı bir kocakarılık hali getirmişti.

Eskiden, belki yirmi beş yıl evvel çok güzel bir yapıda olduğu hâlâ dikkatli bir gözden gizli kalmayan bu yüz zayıflıktan şimdi biraz uzamış, elmacık kemikleri dışarı fırlamış, eski güzelliğini hatırlatacak meydanda yalnız o iri parlak mavi gözlerle buruşuk, uzunca bir gerdan kalmıştı. Pörsümüş bir cilt üzerindeki kavisliliği hemen yarı yarıya boya ile tutturabilmiş olan kumral kaşların tatlılığı altında parlayan, yapma tahrillerle çevrili o ateşten gözleri, etleri çekilmiş iri sarı dişleri kapamaktan artık yorulmuş gibi biraz pörsük, aralık duran kıpkırmızı ince dudaklar, hâlâ düzgünlüğünü koruyan çekme güzel bir burun, sağ yanak ile çene arasına kondurulmuş yapma bir ben, pudranın kat kat aşırı kullanılmasından daha buruşmuş, daha kırçılanmış görünen o cilt üzerindeki bütün bu yüz azaları, yün gibi kabartılmış lepiska saçlardan meydana gelen bir çerçeve içinde kalan bu yüz, umumî duruşu ile Firuze Hanımefendiye bir moda karikatürü yahut şöhret sahnesinden artık çekilme zamanı gelmiş kart bir artist şekli vermiştir” (Gürpınar, 1971b: 18-19).

Romanın gençlik takıntısına sahip bir başka kişisi Meryem Dudu'dur. Bu karakter hizmetli görevindedir. Tıpkı Firuze Hanım'ın yaşadığı “gençlik takıntısı” Meryem Dudu da yaşamaktadır:

“Meryem Dudu, kırk beşini geçkindir. Fakat dört beş yıldır yaşını soranlara hep otuz dokuz cevabını verir. Mükün değil kırka atlamaz. Saçlarını boyar, başına bağladığı kendi renginde oyalı yemenin katmerlerine özentili bir düzen vermek için aynanın karşısında geçirdiği dakikalara bakılırsa Revai'nin saldırgan dişlerinden hem kaçtığı hem davul çaldığı anlaşılır” (Gürpınar, 1971b: 48).

Muhabbet Tılsımı romanında, Mebrure Hanım adlı karakter, Paşa'ya göre daha erken çökmüştür. Mızımız, huysuz bir yapısı vardır. Mebrure Hanım'ın hastalığı ise gençlik takıntısı, genç görünme isteğidir:

“Mebrure Hanımefendi ömür değirmeninin elli yıllık dönüşü altında bütün kasları erimiş, bir deri, bir kemik kalmış, uzun boylu bir kadındı. Fakat kendi kaknemliğini bilmezdi. Şeytan aynada yüzünü bütün güzelliklerin üstünde bir şirinlikte cilalayarak onu aldatır, zavallı kadını genç odalıklarla güzellik yarışmasına kalkışmak gülünçlüğüne düşürürdü. Çukura kaçmış gözlerini, fırlak elmacık kemiklerini, çil basmış porsuk derisini onarmak için badanaların her rengini, sürmelerin en koyusunu kullanmaktan çekinmezdi. Kendinin böyle ince, uçucu, nazlı, tatlı güzelliğini görmeyip de gözleri kırmızı kor ateşi gibi yanan, yanaklarından kan damlayan tıkız, topuz kızlara düşkünlüğünden dolayı Paşa'yı zevksizlikle suçlardı” (Gürpınar, 1984d: 156).

Gürpınar, romanda Mebrure Hanım ve Adnan Şem'î Paşa'nın durumları hakkında şunu söyler:

“Biri mevsimsiz cinsel istekleriyle, öteki onarım kabul etmeyen yüzünün tuvaletiyle uğraşan ana babanın bu halleri arasında tümen tümen yetişen çocukların, torunların aldıkları aile terbiyesi, gördükleri kötü örnekler, peyda ettikleri zihniyet incelenmeden ziyade ders alınacak nitelikteydi” (Gürpınar, 1984d: 156).

Mutallakâ adlı romanda, romanın kahramanlarından olan Mâil Bey'in annesinin gençlik takıntısı içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Mâil Bey ve Âkile Hanım arasında geçen sohbette Mâil'in annesinin evlendirilmesi gerektiği ile ilgili birbirleriyle konuşan bu ikilinin arasındaki konuşmada, Mâil Bey'in annesinin gençlik takıntısı içerisinde olduğu görülür. Bu durum romanda şöyle geçmektedir:

“Aman Âkile! Küçük dilimi yutacağım. Kendine ‘kırk beş’ yaşında diyor. O kırk beşin yanına ‘kocakarı’ sıfatını da adeta bir iftira, bir büyültme gibi getiriyor. Ben annemin üçüncü çocuğuyum. Ötekiler benden önce doğmuş, ama hiçbiri yaşamamış. Annem beni dünyaya getirdiği zaman bol bol otuz beşinde varmış. Ben şimdi otuzuna geliyorum. Mesele gittikçe kolaylaşıyor” (Gürpınar, 2002a: 380).

Toraman adlı romanda, Şuayip Efendi'nin cinsellik eğilimi kadar, gençlik takıntısı da romanda göze çarpan diğer bir unsurdur. Kendisini Binnaz'ın yanında biraz bakımsız görür ve bu sorunu ortadan kaldırmak için uğraşır. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Öyle genç ve bir içim su denecek kadar güzel bir kızın sevdasını çekecek niteliklere, sevimliliğe sahip oluşuna biraz şaşmakla beraber bu güzelliklerini incelemek için komisyoncu cep aynasını çıkardı. Yüzüne dikkatle baktı, baktı. Kendini henüz genç, şirin ve pek alımlı buldu. Yirmi yaşında bir eşsiz güzele denk bir koca olabilmeğe engel hiçbir düşkünlüğün, eksikliğini görmüyordu. Yalnız boya süresi biraz geçmiş, saç ve sakalının kıl dipleri genç olmak için her türlü özen ve çabalara karşı koyan bir alayla beyaz beyaz sürmüştü. Bu akları hemen kapatmak gerekti. Derhal Sirkeci'deki berberine koştu” (Gürpınar, 1973d: 55).

Saçına, başına verdiği önem kadar kılık kıyafetinde de bir yenilik yapmaya çalışan Şuayip Efendi'nin gençlik takıntısı romanda zaman zaman vurgulanmaktadır. Aşağıdaki alıntı bunu destekler niteliktedir:

“Efendi berbere bir tutam kayme vererek vaadini fazlasıyla yerine getirdikten sonra dükkândan fırladı. Çeviklik gerekti. Âlemi gençliğine inandırmak için bastonunu kaldırım taşları üzerinde zıplatarak bir ‘Dandini Beyim’ yürüyüşüdür tutturdu. Yolda çipil gözlü bir dilenci kocakarı arkasından: ‘Allah gençliğini bağışlasın Beyim! On para sadakacık ihsan et.’ dileğiyle haykırdı. Gençliğinin dilenci tarafından doğrulanması pek hoşuna gitti” (Gürpınar, 1973d: 56).

2.1.9. Hastalık Hastalığı

Romanlarda geçen bir hastalık ise “hastalık hastalığı”dır. Bu hastalık türünde kişi sağlıklı olmasına rağmen kendini sürekli hasta görür, mutsuzdur ve sürekli hasta olduğunu iddia eder:

“Bazı kimseler sürekli sağlıklarından şikayet eder ve her fırsatta doktora giderler. Her gün bir başka yerleri ağrır, çeşitli hastalıklara yakalanır, bedeninde değişik yerlerinden çeşitli şikayetleri vardır. Bütün ilaçların isimlerini bilir ve sürekli değişik haplar içerler. Bu kişiler hipokondriyasis (hypochondriasis) hastalığının belirtilerini gösterirler ve bunlara hipokondriyak adı verilir” (Cüceloğlu, 2005: 446).

Tanımlamaya uygun olarak yazarın ele aldığı romanlarında bazı karakterlerin ruhi durumları bire bir bu durumu temsil etmektedir. Psikoloji alanında çalışmalar yapan bilim insanları bu hastalık türünü iki grupta incelemişlerdir:

“Frued’cu psikologlar, hipokondriyasisi yer değiştirme adı verilen savunma mekanizmasına bir örnek olarak alırlar. Onlara göre, bilinçaltındaki çözülmemiş çelişkiden doğan

kaygıyla doğrudan uğraşamayan kişi, bu kaygıdan kurtulmak için bedensel hastalıklar icat eder. Davranışçı psikologlar ise, bireyin küçüklükten itibaren ancak hastalık bahanesiyle kendi üzerine dikkati çekebildiğini ve bu nedenle hipokondriyak olduklarını ileri sürerler. Öte yandan varoluşçu psikologlar, davranışçıların dediklerine benzer bir tarzda düşünürler. Onlara göre, bu kişilerin düşük benlik değerleri vardır ve bundan kaçınmak için başkalarının dikkatini aralar, ilgiyi ancak hastalık bahanesiyle elde edebileceklerine inanırlar” (Cüceloğlu, 2005: 446).

Cehennemlik adlı romanda, romanın kahramanlarından olan Hasan Ferruh Efendi'nin “hastalık hastalığı” diye bilinen bir hastalığı vardır. Hastalık hastalığı; hipokondri, sağlık anksiyetesi veya sağlık fobisi olarak da bilinen, kişinin ciddi sağlık sorunları olduğuna inandığı bir çeşit psikozdur. Romanda, Hasan Ferruh Efendi'nin geçmişi hakkında bilgilere yer verilir. Resmi kitabette ilerlediği, Babîâli'de adı anılır katipler arasında yer aldığı, büyük sıfatlı bir amir olduğu, saray ve Babîâli entrikalarına karıştığı, içki ve sefahat âlemlerine daldığı, adi kadınların kolları arasında gençlik ateşini yatıştırmaya çalıştığı, babasının ölümünden sonra nazır olarak kabineye girdiği, devrin padişahına yaranmak için fazla gayretli olduğu fakat dışardaki insanlarca farklı algılandığı için kötü manaların ortaya çıkması, sonrasında Şam'a sürülmesi romanda anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Hasan Ferruh Efendi, Şam'da bir iki yıl kaldıktan sonra Mabeyin'de kendisini tutanların yardımıyla padişaha birçok mektup takdim ederek İstanbul'daki yalısında oturmasına izin verilir. Eş dost ziyaretinden uzak yalısında ailesiyle yaşamını sürdürür. Karakterin ipokondriye tutulmasını yani “hastalık hastalığına” yakalanmasını yazar şöyle anlatır:

“Eski hovardaca hayatının yorgunluğu ve gözden düşmüş olması, işi becerememesi vücudunu yıprattı, sinirlerini bozdu. Yalısında ve hemen bir odada uzun zaman kapalı kalmak, bu hareketsizlik sonunda evvela mide hastalıklarına ve sonra hafif karaciğer hastalığına uğradı. Hareketli zekâsı bir

çalışma zemini bulamıyordu. Hep vücudunu dinlemeye koyuldu, bunun sonunda da ipokondriye tutuldu” (Gürpınar, 1984a: 13).

Kendisini muayene eden doktorlar herhangi bir problemi olmadığını bilseler bile ona plasebo etkisi yapan ilaçlar vererek hastalığının önemli olmadığını dile getirirler. Hasan Ferruh Efendi'nin bu durumu adeta bir “takıntı” haline gelir. Sürekli bir yerlerinin ağrıdığını, rahatsız olduğunu söyler. Kütüphanesinde hastalıklarla ilgili bilgiler veren çeşitli kitapları vardır. Zaman zaman onları okur, kendisinde hissettiği şikâyetleri bulmaya çalışır. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Yalı sahibi, korkunç bir ipokondriye, yani merak hastalığına uğrayalıdan beri okumaktan bir tat alamaz olmuş, koca kütüphanesini boşaltıp rafları baştanbaşa ecza şişeleri, kavanozları, kutuları ile doldurmuştu. Bundan başka, oturduğu sedirin yanlarındaki iki büyük etajer de yine öyle birer ilaç sergisi halinde idi. Yalnız yanı başında çeşitli hastalıklara ait Türkçede bulabilmiş olduğu sekiz on kitap dizili dururdu. Ara sıra bunlardan beş on satırını okur. Rastladığı hastalık belirtilerini tek mil kendi vücudunda duyup merak helecanlarına düşerek kitabı elinden atar, baygınlık geçirir.

Gazetelerde bulduğu hastalığa ait hekimlik makalelerini ezberlercesine birer dikkatle tekrar tekrar okur, bunlardan çıkarabildiği akıl almaz birtakım hükümleri vücudunda tatbik ve mukayeseye girer, biraz düzeldiği zamanlarda bile bu yüzden yeniden hasta düşer.

Hele, gazetelerdeki, en iyi olmaz illetleri bir günde bıçak gibi kökünden kesmek iddiasıyla iyileşmek vaat eden, şarlatanlık ağız doluluğu ve kandırıcılığı ile övülen ilaç ilanlarında her ne görülürse ertesi günü o şişe yahut kutu odadaki rafların birinde mutlaka yerini alırdı.

Hasan Ferruh Efendinin asıl hastalığı ne idi? Yıllardan beri bunu adamakıllı keşfe ne kendi, ne de bir hekim muvaffak olabilmşti. Kendine bakılırsa, vücudu bir hastalık topluluğu idi. Yanında birkaç sayfalık bir hastalık listesi okunsa bunların hepsinin kendinde varlığını iddia eder; sinir, kalp, ciğer, böbrek, bağırsak, sidik yolu, romatizma, şeker hastalığı ve daha başkalarını sayabilecek hastalıkların kendinde olduğunu söylemekten usanmaz” (Gürpınar, 1984a: 7-8).

2.1.10. İntihar

Birçok vakada belli olaylar, durum veya duygular olduğu gibi intihar olaylarını da hızlandırıcı sebepler bulunabilir:

“Örneğin, en sık rastlanan hızlandırıcılar arasında ilişkiler, depresyon nöbetleri, içki problemleri ve biriyle çıkma, anne babayla veya okulda yaşanan zorluklar gibi nispeten sıradan sıkıntı faktörleri bulunuyor” (Plotnik, 2009: 426).

İntihar vakalarında eşyalarında etkisi oldukça büyüktür. İntihar vakalarında eşyalar bazen tetikleyici unsur olarak görülmektedir:

“Kötülük aleti görmek, çokluk, kötü şeyler yaptırır insana gerçeği, intihara eğilimli hastalarda da sık sık görülüyor. Başka ilginç bir özellik, intihara eğilimli hastanın kendini öldürmeden belli bir psikolojik anı beklemesidir. Tay ırmağının ağzında intihar eden bir hastanın, ancak bütün gün vapurla gidip geldikten sonra kendini attığı ortaya çıkmıştır. Daha da ilginç yanı, bu işe on üçüncü yolculuğundan sonra cesaret edebilmiş olmasıdır” (Yellowlees, 1966: 59-60).

İntihar etmeyi düşünen kişi, dünyadan artık bir beklentisi olmayandır. Son çareyi intihar ederek arar. İntihar bir çıkış yolu değil, yıkımdır. Önemli olan, yıkım gerçekleşmeden tedavi olabilmektir:

“Birçok intihar olgusunun büyük afektif bozukluklarla ilintili olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bu tür intiharların

belirleyici etmenlerinin psikolojik olduğu kadar biyolojik olduğu da söylenebilir. Çünkü depresif hastalarla yapılan psikoterapi çalışmalarında, intihar eğiliminin önemli ölçüde biyokimyasal değişikliklere ikincil bir tepki olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, ciddi intihar eğilimleri gösteren kişilerin çoğunda psikoterapinin tek başına yeterli olamayacağı ve psikoterapinin yanı sıra somatik tedavilerin de uygulanması gereği birçok çalışmacı tarafından vurgulanmıştır” (Geçtan, 2013: 158).

Acı Gülüş adlı romanda, Kenan’ın yaşadığı olumsuzluklardan ötürü bir çıkış yolu aradığı görülür. Çıkış yolu olarak “intiharı” seçen Kenan’ın hayattan artık bir beklentisi yoktur. Bunun sebebi de elindeki her şeyi yitirmesidir. Sevdiği kadının kaçması, eşinin başkasıyla olan ilişkisi, annesinin ölümü onu adeta bitirir:

“Zavallı genç ıstıraptan ruhları burkulanların yüzlerinde nasıl ağrı eserleri görüşürse öyle görünüyordu. Hayatın iğrençlikleri içinde boğulan yüzlerinde nasıl bir tikslenme görünürse öyle sırtıyordu. Kendi yaptıkları işlerin ve ahmaklıkların sonu olarak uğrayıp da tahammül edemedikleri ıstıraplardan kurtulmak için ahrete kaçmak isteyenler, ölümle karşı karşıya geldikleri zaman nasıl titreyerek yüzleri gevşerse öyle elemle tebessüm ediyordu. Acıda kahkaha, sevinçte ağlama... İşte birleşen iki uç... Ağlama, yahut elemnin son haddine salıverilen ve ağlamanın daha acı bir şekli olan kahkaha, Kenan’ın çok acınacak halini anlatmakta kudretsiz kalıyordu. Çünkü kahkaha için nefesinde kuvvet olmak lazımdır. Bu, bir şikâyet gücü idi. İstırap çekende ise laf söylemek kuvveti bile hemen kalmamıştı

Gözleri, o korkun. İntikam vaziyetinde karşısında duran ölü anasını görmekten titrerken Vuslat’ın, kendini kabahatsiz göstermek için söyledikleri hâlâ kulaklarında çınlıyordu.

Evet, suçlu kimse değil, kendisiydi. Bu olan şeylerin içindeki insanlar arasında en ahmak, en zararlı, en acınacak kendisi idi. Hayattaki bu acemiliğine, bönlüğüne kafasını yumruklayarak güldü.

Ana ile oğul karşı karşıya sırttılar, sırttılar. Ölünün göz çukurları daha büyüdü. Karanlık ağız daha açıldı. Gülüşü, hayattan gıda bekleyen mezarların karanlıkları kadar bir korkunçluk aldı.

Kenan, baygın baygın bağırdı:

— Yetişir anacağım... Beni mezarına götüreceksen aç koynunu gidelim...

Ölü gitmiyor. İntikamcı bir inatla iskelet göğsünü açarak daha orada ne kinleri bulunduğunu göstermek için kaçalı kemik elleriyle yumrukluyordu. Arkasından ahret sırlarının korkunçlukları saçılan çukur gözlerini oğluna yaklaştırdı, yaklaştırdı. Dişleri takırdar iken nihayet Kenan donmuş bir cisim gibi kayaların üzerine serildi” (Gürpınar, 1973a: 343-344).

Acı Gülüş adlı romanda, anlatıcı intiharın yani kendini öldürmenin bir hastalık olduğunu belirtir:

“Dünyaya gelmek insanın iradesine bağlı değilse, kendini öldürerek gitmek elindedir gibi görünür. İnsanların hep bir hastalık sonunda öldükleri görülüyor. Kendini öldürmeye kalkışmakta bir çeşit hastalıktır. Ölüm yine de hastalık sonu olarak meydana geliyor. İnsan, kendini kendini değil, onu yine tabiat öldürüyor demektir. Yoksa akli tam yerinde olan bir adam hiçbir vakit kendini öldürmez” (Gürpınar, 1973a: 260).

Cehennemlik romanında, Şems adlı karakter Hasan Ferruh Efendi'nin evlatlığıdır. Şems, Ferhunde Hanım'ın kızı Mahmure ile aşk yaşar.

Mahmure'ye kavuşamayınca çareyi savaşmak yerine intiharda arar. Şems'in ölümüne dayanamayan Mahmure'nin de intihar ettiği görülür. Şems, yaşadığı şeylerden ötürü psikolojik olarak çöküş içerisinde. Ferhunde Hanım'ın sıcak tavırları, Atıfet Hanım'ı sevmemesi zoraki yaşadığı aşk, sadece Ferruh Efendi'ye karşı saygısından dolayı Atıfet ile birlikte olmaya göz yuman Şems psikolojik olarak çöküş içerisinde. Mahmure'yi sevmesi ama ona bir türlü kavuşamaması karakteri intihara sürükler. Burada intihar bir "hastalık" olarak değil çıkış yolu olarak görülmektedir. İntihar etmeyi düşünen kişi, dünyadan artık bir beklentisi olmayandır. İntihar bir çıkış yolu değil, aslında bir yıkımdır. Şems'in Mahmure'ye intihar etmeden önce yazdığı mektup şöyledir:

"Ah, canım Mahmure;

Sen bu kâğıdı eline aldığın zaman ben bu denî dünya denilen yerin oturanları arasından azat olmuş bulunacağım.

Ah, meleğim ah... Belki ölmesi o kadar güç değildir, bunu henüz bilemiyorum. Fakat ölmeye karar vermesi çok zor. Kendi idamımın ilanını imzalamak için bir hafta kendimle boğuştum. Ne dehşetli anlar yaşadım, ne kara dakikalar geçirdim, anlatabilmesi imkânsız ne azaplar çektim.

Pek hakir gördüğüm hayattan ayrılmak benim için zor değildi. Bu uğursuz dünyayı değil, seni bırakamıyordum. Fakat mutlaka bırakmak icap etti. Çünkü evlenmemiz olmayacak hükmüne girdi. Çünkü bir canı ile bir melek birleşemezdi. Cinayetimi bilmiyorum. Allah hatırlattı: Çekil, dedi, sen temiz bir kızın aşkına lâayık değilsin, sen pisliksin, o temizliktir.

Beni cehenneme çağırdı, gidiyorum. Ah, beni bu cinayete sürükleyen mahlûk ah... Ama ne yapıyorum, susayım. Sen bu cinayet macerasını bilme. Hiçbir zaman için bilme. Beynim yanıyor. Bu ateşlerimi söndürecek, bu acılarımı susturacak olan kurşunun oraya gömülmesi sızılarından bin kat daha acı ile yanıyor.

Bir an evvel öleyim. Cinayetimin cesedimle beraber kara topraklara gömülsün. Onun kokusu senin melekliliğini zehirlemesin.

Elveda Mahmure... Fakat nasıl... Ah... Şey... Hiç... Hiç... Hiçbir şey... Sen onu bilme. Bildiğin günü ruhum bütün cezaların üstünde ıstırap çeker” (Gürpınar, 1984a: 302-303).

Mürebbiye adlı romanda, Anjel adlı karakteri, Şemi sevmektedir. Anjel’in başkalarıyla olan ilişkisini öğrenen Şemi, önce Anjel’i öldürmek sonra da intihar etmek istemektedir. Şemi, Anjel’i kıskanmaktadır. Anjel’in kendisine ihanet ettiğini düşünür. Burada intiharın bir çıkış yolu olduğu ancak bunun gerçekleştirilemediği görülmektedir:

“İlkin suların vücuduna nasıl soğuk soğuk dokunacağını, sonra ağızından içeriye girmesini, daha sonra nefes alamayacağını aklına getirdi. Sahiden denize düşmüş de ecel şeklindeki o su ile güreşiyormuş gibi bir korku ile pencereden çekildi. Kendini odanın ortasına atıp çırpınmaya başladı. Gerçekten de dalgalar etrafından hücum ediyor, sular ağızına doluyor, nefesi kesiliyor sandı. Kendinin odada mı, yoksa deniz dibinde mi bulunduğunu anlamayacak bir hale geldi. Bir zaman debelendi. Vücudu ter içinde kaldı. Korkulu bir kâbustan uyanır gibi yavaş yavaş o hal üzerinden kalktı. Başını iki eli arasında sıktı: ‘Ben divane mi oldum? Beni bu hale koyanlardan intikam almadan niçin intihar edeyim? Evvelâ intikam, sonra intihar’ sözleri ağızından korkunç bir şekilde çıktı” (Gürpınar, 1973b: 102).

Namuslu Kokotlar adlı romanda, Şoför Seyfettin adlı karakter Şehnaz’ı sevmektedir. Evli, iki çocuklu bir adamdır. Ruhsal açıdan çöküşte olan Seyfettin’de bir öfke ve öç alma duygusu oraya çıkar. Bu durumun sebebi Şehnaz’ın ona uzak, soğuk durmasıdır. Şehnaz’ın Seyfettin’e karşı soğuk

durması, Seyfettin'i ruhsal açıdan zayıflatır. Seyfettin çıkış yolu olarak çareyi intihar etmekte arar. Şehnaz'ı da yanına alarak bu dünyadan göçüp gitmek ister. Böylelikle Şehnaz'dan intikamını da almış olur:

“Yokuşu çıktılar. Otomobil yolun kıvrıntıları içinde bir kasırga gibi dönem, kıvrıla akıyordu. Telli Tabya'yı geçtiler. Bir uçurumun üzerinde şoför vitesi sonuna kadar açtı. Direksiyonu çevirdi. Ruhunun bütün ateşiyle bir hamlede sevgilisine sarıldı. Otomobil bir uçak gibi havada bir eğri çizgi çektikten sonra büyük ağırlığıyla akşamın esmer sularına düştü. Deniz fişkırda, köpürdü. Açıldı. Onu bir lokma gibi yuttu. Boşluğa uçarken Şehnaz'ın bir iki saniye süren feryadı dağları inletti. Geçti. Her şey bitti.

Şoför, herkesten, kendi ruhundan bile kıskandığı kadını kolları arasında çözülmez bir sarılışla ebediyete götürdü. İkisinin de günahlarıyla birlikte ateşleri de denizin dilsiz derinliğinde örtüldü” (Gürpınar, 1984e: 296).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, Gürpınar konu hakkında söylemek istediklerini romandaki anlatıcı aracılığıyla ifade eder. Ağız, kulak, burun, göz, akıl hastalıklarının uzmanlarının olduğunu neden “intihar salgınına” karşı bir uzmanlık şubesinin kurulmadığını okuyuculara sorgular. Anlatıcı, intiharın ne olduğunu, tarihteki yerini şu cümlelerle belirtir:

“Bu konunun tarihte, ahlak kitaplarında, edebiyatta, sanatta, tıpta, hukukta, dinde, ilahiyatta önemli yerleri vardır. İntihar en çok acıma ile merakla izlenecek bir olaydır. Bizi dünyaya gönderenin geriye çağırmasını beklemeden yapılan bir baş kaldırma hareketidir. Yaratılışa darılıp da ona veremediğimiz cezayı nefsimize uygulamaya kalkışmak sapıklığı...” (Gürpınar, 2002b: 115).

Anlatıcı, romanın içerisinde intiharı tanımladığı kadar onun sebeplerini de yer yer belirtmeye çalışmaktadır. Gürpınar, konu hakkında söylemek

istediklerini romandaki anlatıcı aracılığıyla ifade eder. İntihar edenleri “zavallı yaratıklar” olarak nitelendirir. Yarattığı doktor karakteri üzerinden okuyucuları bilgilendirmeyi amaçlayan yazar, intiharın sebeplerini şu şekilde açıklar:

“Bazen intihar gerektiren, ortada bir neden yokken kendilerini öldürenlerin serüvenlerini işitiyoruz. O halde bu nedenin görünür bir varlıkta değil, gizli bir şeyde, manevilikte aranılması gerekir. Her bakımdan akıllıca bir sapıtmanın kabulü zorunda kalıyoruz. Bunun için hasta kendisini tedavi ihtiyacından kurtulmuş görebilse bile hekim, şiddetle bu gereğe inanmıştır. Böyleleri için her türlü konsültasyona hazırım.

Bazı nedenleri sonucu olan intiharlara gelince, bunlarda da incelenmeye değer önemli noktalar vardır. İçinde debelendiğiniz sosyal ve çözümlenmesi mümkün olmayan zorlukları kendinize özgü işkencelerden sanmayınız. Hayatta bu zorluklara uğrayanlar çoktur. Ama kuvvetli bir iradeye sahip olanlar bu felaketlerle göğüs göğüse güreşirler, her zorluğu yenerek üstün gelmeye çalışırlar. Zorluklardan kaçma için yalnız zayıfların yüzleri öteki âleme döner. Bu zavallılar, kurtuluşu, rahatı mezarın karanlığında ararlar” (Gürpınar, 2002b: 116).

Ahmet Sami Bey adındaki bir hasta ile Doktorun intihar hakkında tartışması da önemlidir. Aralarında geçen konuşma içerisinde intiharın bir “hastalık” olarak adlandırılması Gürpınar’ın yarattığı bir kurgudur. İntiharı bir tür hastalık olarak vermeye çalışmaktadır:

“—İnsan ölmekle hiç olabilir mi?

—Her halde bu, yeryüzündeki hayatı, kimliği büsbütün kaybeder. Ondan öteye, ruha yükleyerek söylenen fende, bilimde tutamamak yeri yoktur.

—Ben intihar sevdasını bir çeşit delilik saymakta ısrar ediyorum.

—Herhangi bir hastalıktan acı çeken hastalar hemen genellikle bu acılardan kurtulmak için doktorlara, ilaçlara sarılırlar. Yani çareyi ölümden aramazlar. Mümkün olduğu kadar ondan kaçmak isterler. Bunun için bu genel kuraldan ayrılmakla doğaya aykırı bir duruma düşünceleri ben kendi hesabıma akılcı hasta buluyorum” (Gürpınar, 2002b: 132-133).

Doktor Nusret Hulki Bey’e gelen Saffet Avni Bey adlı bir hastanın “intihar etme düşüncesinin” nelerden kaynaklandığını anlatması da önemlidir. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Doktor bey, rica ederim beni hem bir hasta, hem de bir konsültan gibi kabul ediniz. Bu istek bana nasıl geldi? Galiba ilk defa can sıkıntısından... ‘Kendini öldür, kendini öldür!’ diye kulağıma bilinmeyen yerlerden bir ses gelir gibi oldu. Ölmek nasıldır, bilmiyorum. Tatlı mı, acı mı? Ama bir önseziyle ben ölümden şehvetli, büyük bir zevk ve son baygınlığa varacak ölçüde bir tat seziyorum. Ağzı kıvrık, ucu sivri bir kama, dolu bir tabanca gördüğüm zaman adeta büyülenip titrerim. Bir uçurum kenarında aynı tatlı yürek çarpıntısıyla sarsılırım. Bir ufak el veya beden hareketiyle hiçbir kimsenin daha sırlarına eremediği bir büyük olay olup bitirilecek. Bir vapur bordasından pervanenin köpürttüğü sulara bakarken, raylarda yerleri sarsarak bir katar geçerken ölüm beni şehvetiyle çeker. Yine bilemem nasıl, kurtarıcı bir el beni çeker, geriye iter” (Gürpınar, 2002b: 217).

İntihar eden bir adamı gören Saffet Avni Bey bu durumdan etkilenir. Bunun sebebi ailesinde intihar eden birisinin olmasıdır. Bu durumu kendince, intiharın kalıtım yoluyla ailenin diğer fertlerine de bulaşacağı düşüncesini zihnine yerleştirir. “takıntılı” olan bu hasta intiharın genetik yollardan geçerek kendisine de bulaşacağını düşünür:

“Bu korkunç düşüncelerle o hale geldim ki, adeta kendi kendimden kaçmak istiyordum. Ama ne yazık, bu mümkün

mü? Bu korku zihnimi sara sara beni çıldırttı. Ben neden korkuyordum? Ölüme o biçimi veren intihardan... Ama kendimi öldürmemek elimde değil miydi? Bu soru önünde beynim çatlayıncaya kadar düşündüm. Ve sonunda kendi kendime şu cevabı verdim: ‘Hayır, değildir. Büyükbabam intihar etmiş. Bu kalıtıma ben de kurban gideceğim.’ Bu korkunç düşünceler sıkıntıdan ıstıraba ve sonra inatçı sinirsel bir hastalığa döndü. Bu azap içinde yaşayamayacağımı anlıyorum. Beni bu işkenceden ancak korktuğum ölüm kurtarabilir. Ama onu bekliyorum, gelmiyor. Mademki, alnımın yazısı budur. Ölüme ben kendim gitmeli, onu kendim bulmalıyım. Olacak şey bir ayak önce olup bitsin... Şimdi ölümü vuslat şeklinde görmemin nedeni budur” (Gürpınar, 2002b: 219-220).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, romanın ana karakteri olan Doktor Nusret’in açtığı küçük derneğin açılış konuşmasında yaptığı konuşmalar içerisinde “intihar ve delilik” arasındaki bağlantı üzerinde durması dikkate değerdir. Aralarındaki bu bağlantının bir diğer hastalık türü olarak değerlendirilebilecek olan “monomani” ile bir bağlantısının olup olmadığını irdeleyen yazar, hem monomaninin tanımını yapar, hem de intihar ve delilik arasındaki ilişki üzerinde durur. Monomani hakkında Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman (1947) “Monomanie’ler obsessiondan başka bir şey değildir” (27) der.

Gürpınar’ın, romandaki anlatıcı aracılığıyla aktardığı intihar, delilik ve monomani hakkındaki yorumları ise romanda şöyle geçmektedir:

“İntihar eğilimi delilik türlerinden birini oluşturuyorsa, bunun yalnız bir fiile bağlı kalan sınırlı ve kısmi bir delilik olması gerekir. Bu deliliğin bir sapıtma, saçmalama karakteri alması için yalnız bir tek amacı olması gerekmektedir. Eğilimler çok yönlü, yani çeşitli olsaydı, bunun böyle intihar deliliği adıyla tek bir nitelikte tanımlanmasına bir sebep gösterilemezdi.

Bilirsiniz ki, geleneksel akıl hastalıkları terimlerine bu belli saçma sapan söylemelere monomani derler. Monoman,

saplanmış olduğu bir nokta dışındaki bilinci tamamıyla yerinde bir hastadır. Yalnız açıkça bir yere mahsus bir kötülük gösterir. Mesela monoman, zaman zaman hiç düşünmeden içki, hırsızlık, küfrediş gibi kötülüklere atılır. Ama bunların dışında ki hareketleri ve düşünüşleri dosdoğrudur. Eğer bir intihar deliliği varsa, bu olsa olsa bir monomani ile olabilir. Ve yine eğer monomani diye adlandırılan özel türden hastalıklar varsa, intiharın da kolayca bunlar arasına alınması mümkün olur.

Bu hastaların zihinsel çalışmalarında esaslı bir bozukluğu yoktur. Bir monomanla sağlam akıllı bir adam esasta ikisi de bir gibidirler. Yalnız, monoman öfkelerine kapılmakta aşırılığa kaçar, şiddete kapılır. Düşünüşlerinde yanlış bir fikre saplanır. O derecede ki, bu haller hızıyla iradesini kaybeder. Normal öfkeden hastalıklı bir hale döner. Monomaniye dönüşür. Üzerinde bütün yetkilerini topladığı şey dimağının öteki faaliyetlerini felce uğratacak ölçüde büyür, kabına sığmaz olur. İşte o zaman denge bozularak ufak bir sebep, büyük bir afet korkunçluğunu alabilir. Bunun için intiharların genellikle anormal bir öfkenin etkisi altında meydana geldiğini kabul etmek gerekir. Bu etki ya birdenbire olur veyahut yavaş yavaş kendini ortaya çıkarır. Böylece ya birdenbire yahut ağır ağır enerji zayıflar, hastamız büsbütün asthenique bir hale gelir. İşte o zaman beyin bütün canlılara özgü en esaslı bir kural olan hayatı koruma içgüdüsunü kaybeder. Hasta canına kıyar.

Bütün intiharların böyle bir monomani çerçevesine sokulmayacağı belli bir şeydir. Bu ayrıntılar üzerinde durup geniş bir bilgi vermek isteyişim, monomani dolayısıyla intiharı nasıl akıl hastalığı sırasına geçirmek istediklerini göstermektir. Uzun uzadıya görüş ve düşünüşleri ileriye sürdükten sonra bazıları bir intihar deliliği diye bir şey bulunmadığı sonucuna varıyorlar.

Delilik uzmanları, tanımış oldukları intihar edenlerden çoğunun delilik belirtileri göstermediklerini kabul etmekteyseler de, bu tanıklık ve durumu doğrulamaları meselenin çözümlenebilmesi için yeterli görülememektedir. Çünkü bu izlenimleri çok kısa tutulmuş araştırmalardan başka bir şey değildir. Böylece eksik denemelerden genel bir kural çıkarılamaz. Bu uzmanların tanıdıkları intihar etmiş kişilerin deli oldukları doğaldır. İnceleme yoluyla tanımadıkları kimselerin elbette tanıdıklarından çok daha fazla olacağı bir gerçektir. Bir azınlık üzerinde yapılmış etüde dayanarak genel bir hükme varılamayacağı kesindir” (Gürpınar, 2002b: 163-164-165).

Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla intiharın delilik sonucu meydana gelip gelmediği hakkında da yorumlamalarda bulunur:

“İntiharın anormallik gösterenlere özgü bir hal olduğu, orta derecedeki insanların kendilerini öldürmedikleri gerçeği kabul edilmiş olsa bile, deliliği intihar için gerekli bir şart gibi göstermeye hakkımız olamaz” (Gürpınar, 2002b: 170).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla intiharın sebeplerini ve bunun türlerini romanın içerisinde okuyucuya vermeye çalışmaktadır. Bu türler romanda şöyle geçmektedir:

“*Manyak intihar* (Suicide maniaque): Bu, bir işitme veyahut tasarlama hezeyanı etkisiyle meydana gelir. Hasta, hayali bir tehlike veya ayıplanacak şeylerden kaçmak için veyahut gökten aldığı sırlı bir emre uymak üzere kendini öldürür. Ama bu intiharın nedenleri ve gelişme biçimi hastalığın genel karakterlerini yansıtır ki, bu yana (manya)dır. Bu hastalığı ayırt ettiren belirtilerden birincisi kolaylıkla harekete gelme çabukluğu ve hızlı bir değişme halidir. Manyaların zihinlerinde pek değişik, çok çeşitli ve hatta birbirine benzemez, birbirine karşıt, birbirini çürüten düşünceler olağanüstü bir hızla birbirini izler. Bu hal sürekli kasırğa

gibidir. Hastada herhangi bir bilinç hali doğar doğmaz hemen ardından bunun yerini başka bir düşünce alır. Manyakların intiharlarına karar verdiren nedenler işte bu türdendir. Bu karar doğar, kaybolur, veyahut şaşılacak bir hızla başka bir şekle döner. Hastayı intihara sürükleyen bir işitme veya saçma sapan söylenme hali birdenbire görünür. Kendini öldürmek girişimi bundan meydana gelir. Bir anda sahne değişir. Eğer girişim gerçekleşmemişse artık bu iş hiç olmazsa o an içinde tekrarlanmaz. Eğer bir süre sonra aynı hareket tekrarlanırsa bu sefer intiharı gerektiren sebep başkadır. Çok çok önemsiz bir olay, işte bu hızlı değişimleri meydana getirebilir” (Gürpınar, 2002b: 165-166).

İlk sırada “Manyak intihar” türünü anlatan romandaki anlatıcı, ikinci sırada “Karasevdalı intihar” türünü anlatır:

“*Karasevdalı intihar* (Suicide melancholique): Bu, son derece bir baskı, sıkıntı, aşırı bir umutsuzluk ve üzüntünün genel haliyle ilişkisi olan bir intihar türüdür. Artık hasta yanındakileri, çevresini, kişiler ve eşya ile olan bağlantısını ve ilişkileri akla uygun ve sağlıklı biçimde değerlendirmekten, bunları kavramaktan aciz kalır. Artık onun için hiçbir zevk ve eğlencenin çekiciliği yoktur. Her şey simsiyah karanlıktır. Artık hayat onun için can sıkıcı ve ıstıraplıdır. Hastada bu hal sürekli olduğundan intihar düşüncesi de böyle değişmez bir haldedir. Bu düşünceler saplantı halindedir. Bu düşünceleri meydana getiren genel sebeplerse, hemen daima hissedilir surette aynı şeyledir” (Gürpınar, 2002b: 166).

İkinci sırada “Karasevdalı intihar” türünü anlatan romandaki anlatıcı, üçüncü sırada “Zihine ölüm isteğinin musallat olması” türünü anlatır:

“*Zihine ölüm isteğinin musallat olması* (Suicide obsessif): Bu türde, intihar ne gerçek ne de hayale ait hiçbir neden yokken hastanın zihnini şiddetle kaplamıştır. O zavallı, ortada akla

yatkın hiçbir neden bulunmadığını kendisi de bilmekle birlikte bu ölüm isteğinin saplantısından zihnini bir türlü kurtaramaz. Monomaniler sırasında geçirilmiş çalmak, öldürmek, yangın yapmak türünden bazı delilikler gibi intihar düşüncesi de hastada hiçbir düşünce ve muhakemenin engelleyemeyeceği içgüdüye bağlı bir ihtiyaç halini alır. Hasta bu isteğinin pek boş karakterde bir merak olduğunu anlayarak önce kendisiyle savaşmaya kalkarsa da bu direnişinin sürdüğü sürece kendisi umutsuz, üzüntülü, içten bir ağırlığın baskısı altında yorgun düşer. Bu nedenle bu türe bazen melali intihar (suicide anxieux – Bıkkınlık – usanç) adını verirler” (Gürpınar, 2002b: 167).

Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla sınıflandırmanın son sırasında ise “Zorla, coşkunlukla yahut irade dışı intihar” türünü anlatır:

“Zorla, coşkunlukla yahut irade dışı intihar (Suicide impulsif ou automatique): Bu da önceki gibi bir nedene bağlı değil gibidir. Bunda da ne gerçekte ve ne de hastanın hayalinde hiçbir neden yoktur. Yalnız bunun ötekilerden farkı birdenbire olmasındadır. Mesela bu tür intihar, iradeyi yavaş yavaş sarıp kısa veya uzun süre devam eden bir değişmez düşünce, saplantı sonucu meydana gelmez. Bu birdenbire çıkan, dayanılmaz ani bir parlamayla olur. Bu hemen göz açıp kapayana kadar kısa bir süre içinde belirip hastayı intihara veya intihar girişimine sürükler. Bu birdenbire oluş yukarıda anlattığımız manya hakkındaki gözlemlerimizi hatırlatır. Şu farkla ki, manyak intiharda akıldışı bir davranışta bulunmakla birlikte yine de daima ortada bir neden vardır. Bu, hastanın saçma sapan düşünce ve tasarılarından ileri gelmiştir. Zorla, elde olmadan parlamaya ilgili intiharlarda ise intihar eğilimi, tersine, önce geçmiş hiçbir zorlayıcı olay, akıl ve muhakemeden doğmuş hiçbir neden olmadığı halde birdenbire patlak vererek gerçek bir otomatizm (automatisme) yoluyla etkilerini gösterir. Bir

bıçak görmek, bir uçurum kenarında gezinmek ve benzeri türlerden şeyler ani olarak intihar düşüncesini doğurur ve bu ani olarak intihar düşüncesini doğurur ve bu ani düşünceyi hemen intihar fiili izler. O derecede bilinçsiz bir çabuklukla ki, genellikle hastalar kendileri de neye uğradıklarını anlayamazlar. Bir adam dostlarıyla sakin, yumuşak, güzel güzel konuşup dururken birdenbire yerinden fırlayarak korkuluğu atlar, kendini suya atar. Hemen yardımına koşulup kurtarılır. Kendisinden bu davranışının nedeni sorulunca, ‘Ne yaptığımı kendim de bilmiyorum. Beni bu harekete iten bir kuvvete elimde olmadan, istek dışı sürüklendim,’ karşılığını verir” (Gürpınar, 2002b: 168-169).

Hüseyin Rahmi Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla intihar türlerini sınıflandırdıktan sonra, bu sınıflandırmanın genel bir özetini verir. Bu tür ölümleri sınıf veya kategoriye almanın doğru olmadığını belirtir. Bu dört tür intihardan en zor ayırt edilebileninin “karasevdalı intihar” türü olduğunu söyler:

“Kıyası bütün intiharlar ya nedensiz yahut büsbütün hayale bağlı nedenlerle meydana gelir. Bunun için bu tür ölümlerin çoğunu filan sınıf veya kategoriye almak mümkün olamaz. Bu intiharlardan birçoğunun gerçekte esassız olmayan nedenleri de vardır. Her intiharda bir deli görmek kelimeyi kötüye kullanmak demektir.

Karakterlendirdiğimiz dört tür intiharlardan en zor ayırt edilebileni akılca sağlıklı insanlar arasında meydana gelen (melancolique) karasevdalı intihardır. Çünkü normal halde kendini öldüren insan da çoğunlukla deliler gibi bir bezginlik, sıkıntı ve yaşama yorgunluğu içinde bulunmaktadır. Ama aralarında şu esaslı fark vardır ki, birincisinin hali ve bu halin yarattığı fiil objektif (nesnel) sebeplerden kurtulmuş değildir. İkincisinin ise dış olaylarla hiçbir ilişkisi yoktur. Hayal ve birsamla normal bilincin ve zorunlu otomatik düşünüş

taşınılarak yapılan fiilerin aralarındaki fark ne ise marazi intiharla öteki tür intiharların aralarındaki farklar da odur.

Her ne olursa olsun, bu araştırma ve incelemelerden anlaşılan gerçek şudur: Bu intiharların bir türünden ötekine devamlı bir hal ve bağlantı ile geçilmiyor. Yani bir tür, tamamıyla çözümlendikten sonra ötekinin incelenmesine girişilmiyor. Bu hal, ikisini bir saymak için bir sebep sayılabilirse genellikle sağlıkla hastalığın bir değişikliğidir. Biri ötekinden çıkar” (Gürpınar, 2002b: 169-170).

Sevda Peşinde adlı romanda, Aynınur adlı kadının evliliğinden memnun olmadığı görülür. Aynınur, eşi Nezihi Bey’i sevmeyen, Ali İlhami Bey adlı kişiyi seven ona ilgi duyan ve onun olmak isteyen bir kadın olarak romanda karşımıza çıkar. Ali İlhami Bey’le aralarındaki bu yasak aşkın korkusu Aynınur’u zor durumda bırakır ve çareyi intihar etmekte arar. Bu durum romanda Aynınur’un dilinden şöyle aktarılır:

“Hayatım süresince kocam gönlümden başka her şeyime hâkimdi. Fakat ölümüm onun dilediği biçimde olmayacak. Ben istediğim gibi öleceğim. Onu beklediği intikam alma zevkinden yoksun bırakacağım.” (Gürpınar, 1984f: 232).

Son Arzu adlı romanda, Nuriyezdan adlı karakter, sevdiği insan olan Rıdvan’a ulaşamaz; ona kavuşamaz. Onsuz bir hayat yaşamak istemez. Çıkış yolu arar fakat bulamaz. Çıkış yolu bulamayan karakter çareyi intihar etmekte bulur.

“Bu büyük yolculuğa çıkışında kendini uğurlamaya gelen kimse yoktu. Bu, kimsesizce bir ölümdü. Bütün serüveninin özeti kısaldı. Kısaldı. Pek korkunç bir çırpıntı saniyesine indi. Başı döndü. Gözleri karardı. Alın yazısı bu masum ve talihsizi idama mahkûm etmişti. Ruhunu kendi eliyle Azrail’e

sunacaktı. Bu anın o en büyük, en acı, en feci, en ıstıraplı ve sırlarla dolu saniyesinin geldiğine hükmetti. Parmaklarının bütün gücüyle tetiği çekti. Gözlerinin önünde allı, morlu şimşekler çaktı. Yıldırımın bir ucu göğsünü deldi. Ateşten ince bir yılan, göğsünün içinde gezindi. Oradaki dermanı bulunmaz büyük yarayı dağladı. O yanık bağı, büsbütün kavurdu. Başını devrildi. Elinden tabanca kaydı” (Gürpınar, 1984g: 179).

2.1.11. İntikam Duygusu

İntikam duygusu, kişide var olan yaraların veya üzüntülerin giderilmesi için seçtiği bir yoldur. Kişi bu duygu ile yaşadığı her vakit daha çok hırslanmakta ve bu duygusunu gerçekleştirmek için uygun bir pozisyon beklemektedir. İntikam alma denildiğinde akıllara gelen ilk şey aşk ve ihanet olmaktadır. İntikam hırsını oluşturan şey insanların uğradıkları haksızlıklardır.

Acı Gülüş adlı romanda, Kenan Bey’le Ragıbe Hanım evlilerdir. Fakat evliliklerinin ilk dönemlerindeki mutluluğu bulamayan Kenan Bey’in gözü evin dışına kayar ve hayat kadını olan Vuslat’a gönlünü kaptırır. Bazı günler eve geç gelir ya da hiç gelmez. Eşinin kendisini aldattığını öğrenen Ragıbe Hanım Kenan Bey’i elinde tutmak için çok çabalar. Fakat Kenan Bey ne eşinden boşanmak ister ne de Vuslat’tan vazgeçer. Karısı Ragıbe’nin Ömer Numan adındaki bir gençle yakınlaşmasını öğrenen Kenan Bey karısını paylaşmak istemez ama Vuslat’tan da vazgeçmez. Ragıbe ise Kenan’ın evi terk etmesi halinde bir daha eve giremeyeceğini Kenan’a bildirmesine rağmen Kenan’ın gitmesi, Ragıbe’yi “İntikam arzusuna” sevk eder:

“İntikam... İntikam... Ragıbe şimdi dişlerini gıcırdatarak bu kelimenin verdiği şifalı lezzetle yaşıyor, bütün yıkıntı acılarını bununla yatıştırmaya uğraşıyordu. Kenan’dan zorla boşanmakla ondan öğ almış olacaktı. Fakat bu kolay bir iş değildir. Şeriata, kanuna uygun birçok boşanma sebebi

bularak bir dava açabilirdi. Ama o kestirme bir yoldan gitmek istiyor, kocasını birden bire şaşırtarak, ezerek amansız zor bir duruma düşürerek bu nikâh boyunduruğundan zaferle, intikam alarak kurtulmanın çaresini arıyordu” (Gürpınar, 1973a: 192).

Can Pazarı adlı romanda, romanın karakterlerinden biri olan Nasıh Bey’in karısının İrfan Bey adlı karakterle kaçması sonucunda bunu kabullenemeyen Nasıh Bey’in intikam ateşiyle yandığı görülmektedir. Karısını geri getirmek isteyen Nasıh Bey, İrfan Bey adlı karakteri öldürerek öç almak istemektedir. Çünkü karısının kaçmasında İrfan Bey’in payının olduğunu düşünmektedir. Böyle bir intikama yönelmesinin nedeni ise eşi Nafia Hanım’a kavuşma isteğidir:

“Kafasının içi bir tohum gibi şişen bu fikri Nasıh her gün bir parça filizlendirerek genişletiyordu. İrfan’ın saat kaçta apartmana geldiğini, kaçta çıktığını, nerelerde dolaştığını, ne yaptığını gizlice anlamayı, gözetlemeyi iş güç edindi. Onun Nafia ile olan kanunsuz hayatı üzerine epeyce şey öğrendi.

Öyle ustaca öldürmeler oluyordu ki, sokakta, hendekte, kuyuda bir ceset... Etrafındaki bütün izleri silinmiş... Tahkik, tahkik... Otopsi, ölünün kim olduğu anlaşılıyor, fakat öldüreninki hiçbir zaman...

Şüphesiz katiller de sınıf sınıftı. Bunlardan kendi hesaplarına iş gören sanatkârlar, dışarıdan sipariş alanlar, pazarlıkla adam öldürenler vardı. İnsan topluluğu hekimin yanı başında cellât da yetiştiriyordu. Topluluk, hayat kurtaran kadar can alana da ihtiyaç duymak hastalığından kurtulamamıştı.

Sultan Hamit devrinde ne karışık öldürmeler olmuş, asıl öldürenin meydana çıkarılmaması amir ve dikkatiyle ne muhakemeler yapılmıştı.

Bu fikir, Nasih'in beynine delice bir düşünce gibi saplandı. Ondan başka bir şey düşünmüyordu" (Gürpınar, 1982a: 176).

Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı? adlı romanda eserin içindeki karakterlerden olan Mahir Hüsnü Bey, Semahat Hanım adlı kadının sevgililerinden biridir. Mahir Hüsnü Bey, Semahat Hanım'ı diğer sevgilisi olan Mithat Şekip'den kıskanmaktadır. Bu kıskançlık zamanla hastalıklı bir intikam duygusuna dönüşür. Romanda bu durum şöyle geçer:

"Mahir Hüsnü Bey'in kendine gelince ağır, ıstıraplı bir olayın buhranları içinde kıvrılırken doluya koydum olmadı, boşa koydum dolmadı diyerek saatte birkaç türlü karar değiştiren kimseler vardır ya, bu umutsuz âşık işte biraz onlara dönmüştü. İçinde yanan büyük bir hırs ve intikam ateşini etrafa nasıl boşaltılabilecektir? Gönlünü, akıtacağı kanla mı soğutacaktır?

Kimi öldürecek? Mithat Şekip'i mi? Semahat'i mi? İkisini birden mi? Yoksa gidip ihtiyar kocanın olay üzerine kulağını bükerek rakibinin ayağını konağa girip çıkmaktan kesmek daha mı uygun olacaktır? Eğer Semahat'in doğru yola dönme, düzelme konusundaki kararı ciddi olsaydı, kendisi de bu büyük acıya katlanmaya çalışacak, o kadından elini çekmeye uğraşacaktı. Fakat yerine bir başkası geçirilmek için kendisi apaçık dubaralarla atlatıyordu. Buna dayanamayacaktı. Mithat Şekip'e karşı yüreğinde büyük bir tiksinti, düşmanlık uyandı" (Gürpınar, 2015a: 199).

Anlatıcı, romanın içerisinde intikam duygusuna dair yorumlar yapar. İntikam duygusunun artışının bir nedenini şöyle açıklar:

"Aşktaki şiddet umutsuzluğa dönünce intikam duygusu o oranda aşırı oluyor. Bu hastalığa bir deva bulunsa cinayetler yüzde doksan azalır" (Gürpınar, 2015a: 222).

Mürebbiye adlı romanda, Şemi'nin "intikam duygusu" romandaki bulgulardan birisidir. Amca Bey ve Sadri'den intikam alma peşine düşer. Çünkü rakipleri olarak gördüğü bu ikiliyi sevdiği kadın konumunda olan Anjel'den kıskanmaktadır. Sevdiği kadın Anjel'i paylaşmak istememektedir. Ayrıca karakterin, Anjel hakkında ikilemde kalması, onun hakkında net kararlar verememesi karakterin zihinsel olarak iyi durumda olmadığını göstermektedir:

"Amca Bey'in, Anjel meselesinde kendisiyle bir aşk rekabetine girişmiş olmasına pek o kadar kızmıyordu. Çünkü amcasının vücutça sakatlığını Anjel tarafından sevmeye bir engel sayıyordu. Şemi'nin olanca düşmanlığı ve intikam alma hırsı Sadri'ye karşı coşup duruyordu. Mürebbiyenin her şekilde dikkatini çekebilirdi. Çekebilir değil, çekmiş olduğuna da hiç şüphesi yoktu.

Sadri'yi karısı Melâhat'a hıyanet etmek, Anjel'i de kendini aldatmış olmakla kabahatlı buluyor, her ikisini cezaya lâayık görüyordu.

Şemi, kendi için caiz gördüğü ve Sadri için âdeta cinayet saydığı bu aşk meselesinde eniştesiyle Anjel'den hangisinin suçunun daha büyük olduğunu düşündü. Sadri, mürebbiyeyi sevmiş, besbelli mürebbiye de bu sevgiyi kabul etmiş görünmüş. Sadri'nin evvelce mürebbiyeye sevdasının şiddetine kapılarak gece mürebbiyenin kapısına gelebilir, istediği sözü de söyleyebilir. Fakat bunda mürebbiyenin ne kabahati var sayılabilir? Anjel, o gece gelene kapıyı açmadıktan başka o muhabbet dilencisinin yalvarmalarına bir tek karşılık bile vermemişti. Ne için bu kadar acele ederek, belki de hiç kabahati olmayan o zavallıyı suçlu görmeli?

Şemi deminden beri yürüttüğü muhakemenin tastamam tersi olmak üzere mürebbiyeye karşı olan fikrini birdenbire değiştirdi. Çünkü onu masum görmeye, onu affetmeye, gene evvelki gibi sevmeye şiddetli ihtiyacı vardı. Gönül, sevgi

binasının temelinden yıkılmış görmedense bazı gerçekleri çiğnemekten çekinmez. (Gürpınar, 1973b: 103)”

Utanmaz Adam adlı romanda, Roman kahramanı Avnussalâh (Utanmaz Adam)’dır. Avnussalâh işi gücü olmayan, kafasına göre hareket eden, ailesine faydası olmayan biri olarak romanda yer almaktadır. Avnussalâh esasında çok zeki, kıvrak ve olayları kendi lehine çevirmekteki ustalığıyla bilinir. Avnussalâh’ın bu durumda olmasının bir sebebi babasıdır. Hayrullah Efendi romanda içki içen, ailesiyle geçinemeyen, Avnussalâh’ı döven biri olarak anlatılmaktadır. Bu şartlar altında yaşamaya çalışan Avnussalâh da öç alma tutkusu belirginleşecektir:

“Avnussalâh, daha yumurcak iken onu babası döver, anası severdi. Bu dövüş ve seviş terbiyesi arasında çocuk bütün bütün arsız oldu. Kabahat işlediği zaman anasının vücudunu kendine siper yaparak çok defa dayaktan kurtulurdu. Bir gün daha erken yumurtlamak için tavuğun gerisine koca bir çivi soktu. İçini kurcalaya kurcalaya hayvanı öldürdü. Babası onu eşek sudan gelinceye kadar patakladı. Yumurcak birkaç saat pestil gibi yerde serili kaldı. Öfkesinin şiddetinden hep kendi kendini didikledi. Yumruklarını ısırды. Üstünü başını paraladı. Babasına büyük kin bağladı. Gücü yetse boğazına atılıp onu boğacaktı. Ama insanın kuvveti yetmediği zamanlarda bir fırsat çıkmasını bekleyerek kinini saklamak gerektiğini daha o vakitten anladı” (Gürpınar, 1974: 8).

Avnussalâh’ın bu durumda olmasının sebebi ise aile yapısının bozukluğudur. Avnussalâh, çocukken ailesinden gereken ilgiyi görmez. Azarlama, hor görülme, dayak çevresinde yetişen Avnussalâh ister istemez ruhsal veya psikolojik açıdan bir bozulma yaşayacaktır. İnsanlara karşı bakış açısı, düşüncesi değişecektir. Öç almayı Avnussalâh’a tattıran babası olmuştur:

“Avnussalâh alacağı öcün tadıyla güldü, güldü. Babasının rakı şişesine işemeye karar verdi. Çok değil, yüz dirhemliğe bir kadeh karıştırdı. Zavallı adam o akşam: - Artık rakılar da

sidiğe döndü. Renk, koku tıpkı o... Meretten şimdiye kadar hiç tattığımı bilmiyorum ama galiba tadı da böyle olmalıdır, şikâyetleriyle bağıra çağıra gıdasını aldı. Fakat bu boş suçlamaları dinleyen asıl suçlu bir köşede kıs kıs gülüyordu. İhtiyar sarhoş o gece çok su içti. Ertesi günü midesi bozuldu. Beri yanda Yumurcak'ın öcü alındı, yüreği ferahladı” (Gürpınar, 1974: 9).

2.1.12. İspazmoz

İspazmoz, aşırı kasılma veya titremedir. Romanlarda geçen bulgulardan birisi de ıspazmozdur. İspazmoz, akıl ve ruh hastalıkları başlığı altında değerlendirmemizin sebebi, Gürpınar'ın tıp terimleri hakkında bilgisini göstermektedir.

Cehennemlik romanının yazarı olan Gürpınar'ın romanlarında geçen tıbbi terimlerden birisi de ıspazmozdur. İspazmoz, çırpınmak veya titreyerek kasılmaktır. Yazarın tıbbi terimlerden faydalanarak karakterlerin ruh hallerini anlatması onları nasıl bir yapıya sahip olduklarını çözüme işimize yarar sağlamaktadır. Ayrıca tıbbi terimleri kullanması anlatıcının bu konularda bilgi birikiminin olduğunu göstermektedir. Romanın kahramanlarından olan Hasan Ferruh Efendi, uzunca boylu, çelimsiz, cildi ince, solgun iri siyah gözlü, görünüşü hazin, elli beş yaşında bir karakter olarak romanda tanıtılır. Karakterin yaşı itibarıyla değerlendirme yapılırsa onda “ölme korkusu” veya “ölme duygusu” hâkimdir. Hasan Ferruh Efendi'yi bu durum “paranoyak” yapmaktadır. Ayrıca karakterde “hastalık hastalığı” bulunmaktadır. Bu iki unsur onun duygu ve düşüncelerini derinden etkileyerek karakterin ruhsal açıdan kendisini mutsuz ve huzursuz hissetmesine neden olur. Yanında ölümle ilgili bir söz edilmeye çekinilir. Bunun nedeni ise Hasan Ferruh Efendi'nin ölümle ilgili bir şey duyduğu zaman fenalaşmasıdır. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Yanında hiçbir vakit ölüm lakırdısı edilmez. Akrafa ve ahbablarından biri öldüğü zaman ölüm haberi gizlenir. Kazara tabut, cenaze göreceksin olsa ispazmozlara tutulur. Kör dilenci ilahisi, baykuş sedası, köpek uluması işitirse saatlerce hasta düşer. ‘Allah iman selameti versin’, ‘Son nefeste ölümümüzü âsan eylesin’ gibi dualar karşısında beti benzi atar, kireç kesilir. Ev halkından biri nezleden hastalansa hemen herkesten ayrı bir yere yatırılarak karantina altına alınır. Ölüm bulaşmasından korkarak evinden kimseyi baş sağlığına göndermez.

Yerli gazetelerden bir tanesi dezenfekte edildikten sonra her sabah önüne konular uğursuz havadise, hele bir ölüm haberine rastlamaktan çekinerek bir müddet elini uzatamayarak gazeteye şüpheli gözlerle yan bakar. Ölüm, yahut ‘Esefli bir kayıp’ başlığı gözüne ilişirse elleri titrer, bir hayli zaman okumak cesaretini göstermez. Anlamak merakını da yenemez. Sonunda titremeler içinde kekeleyerek okur” (Gürpınar, 1984a: 10).

Kokotlar Mektebi romanında İrfan Yekta adlı karakter sevdiği kadın Şefkat’in başka erkeklerle beraber olmasını istememektedir. Şefkat, Ulviye Melek adlı kadının yanında çalışmaktadır. İrfan Yekta da bu evde Şefkat’i görür ve beğenir. Onun başkalarıyla beraber olmasına tahammül edemez. Kıskançlığı artan İrfan Yekta’nın sinirsel anlamda zayıflığına romanda vurgu yapılmaktadır. Gürpınar’ın romanlarında ispazmoz, letarji, takıntı vb. terimleri kullanması karakterlerin ruhi hallerinin de anlaşılmasına fayda sağlar. İspazmoz; çırpınma, kasılma, titreme demektir. Şefkat ile aralarında geçen konuşmada İrfan Yekta’nın ispazmoza tutuluşu romanda şöyle geçmektedir:

“—Kokot nağmeleri... Esir değilsin. Zorla seni bir yere götüremezler.

—Bütün masumluğumla tehlikeyi sana haber veriyorum.

—Bütün masumluğunla!... Oh gülünecek şey...

—Bunun ne kadar ağlanacak şey olduğunu sonra anlarsın.

—Beni o kadar mankafa yerine koyma. Anladım, gideceksin. Kurnazlık ederek şimdiden kapı yapıyorsun.

—İçtenliğime mademki inanmıyorsun. Ben doğru söyleyeyim de sen eğri anla. Lakırdılarına istediğin manayı ver. Peki öyle olsun.

İrfan Yekta tutulduğu ispazmosun şiddetiyle çeneleri takırdaya takırdaya bir dakızın üstüne yürüyerek:

—Ha şöyle, çıkar yüzünden maskeyi... Tamamıyla zamane orospuları serbestliği ile, utanmazlığı ile çırılçıplak görün” (Gürpınar, 1968b: 195).

Tesadüf adlı romanda, Mail ile Saibe evli bir çifttir. Bu evlilikten olan çocukları Makbule bir gün babasının cebinde bir tutam sarı saç bulur ve annesine gösterir. Annesi bu durum karşısında vücudunda kasılma (ispazmoz) geçirir. Ispazmoz, burada bir hastalık olarak görülmemektedir. Fiziksel belirtiler olarak kasılma, titreme oluşur. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Çocuğun elindeki o lepiska saçın görünüşü Saibe'nin vücuduna ispazmoz getirdi. Zavallı kadın göstermeye uğraştığı tahammül, dayanıklılığa karşı yürekte kopan ve elinde olmadan şiddetli bir güceniklikle sarsıla sarsıla dedi ki:

—O saçı pek mi beğendin yavrum? Yabancıнын değil, o da senin öteki annenın saçı... Beybaban onu tılsım gibi üstünde taşıyor. Çabuk götür, yine ona ver. O tılsımı üzerinden ayırırsa belki kendine fenalık gelir” (Gürpınar, 1984h: 213).

2.1.13. İsteri

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında geçen bir bulgu da isteri hastalığıdır. İsteri duygu bozukluğu, türlü ruh karışıklıkları, sinir bozukluğu olarak tanımlanabilir:

“Birçoğu bu hastalığın tamamen kadınlara özgü bir hastalık olduğuna inanıyordu. Hastalığın ismi de dölyatağı bozukluğuyla ilgili eski bir inançtan kaynaklanmıştı. Huster, dölyatağı anlamına geliyordu. İlk şunları bilmek gerek.

- İsteri kadınlara özgü bir hastalık olduğu kadar erkeklere özgü bir hastalık da olabilir.
- Bir isteri görüntüsü söz konusu olmayıp bir dize isterik belirtiler söz konusudur. Bu belirtiler zararsız, sonradan kazanılmış ve geçici olabilecekleri gibi doğuştan ve sürekli de olabilir” (Daco, 1989: 125-126).

Deli Filozof adlı romanda, Ali Senaver’in eşi İclal bu çalışmaya konu olacak karakterlerden birisidir. Ali Senaver ile İclal evlilerdir. Bu evlilik içerisinde Ali Senaver’in eşi İclal’de değişimler meydana gelir. Eski canlılığını artık yoktur. Bunun bir sebebi de İclal adlı karakterin yaş bakımından Ali Senaver’e denk olmamasıdır. İclal daha genç, daha hareketli bir yapıdadır. İclal’in hastalığı yazarın aktardıklarından yola çıkılırsa “isteri”dir. İsteri, duygu bozukluğu, türlü ruh karışıklıkları, sinir bozukluğu türüdür. Gürpınar, isteriyi romanda bir hastalık olarak ele almaktadır. Romanda geçen Bekir adlı karakterle Senaver’in arasındaki konuşma şöyledir:

“Birkaç zamandır karımın halinde bazı değişiklikler görüyordum, fakat her nedense bende bunlardan bir kuşkuya düşmek merakı uyanmamıştır.

—Ne gibi değişiklikler?

—Eskiden kendisinde hiç görmemiş olduğum densizlikler... Fakat ben hep bunları genç bir kadının hiçbir mana verilemeyecek kadar havai olan kaprislerine veriyordum.

—Bu densizliklerden birkaçını anlatmaz mısın?

—Hay hay... mesela karılık kocalığımızda eski sıcaklık kalmamıştı.

—Bu, birçok evlenmelerden sonra olağan bir haldir.

—Vara yoğa kızarak sinirlenmeyi âdet edindi.

—Demek isterik bir hal aldı.

—Tamamıyla...

—Ey... sonra?...

—Saatlerde yalnız kalarak kapanmaktan hoşlanır oldu. Bütün misafirlerden, hatta ara sıra benden bile kaçmaya başladı” (Gürpınar, 1999: 92-93).

Hikmetullah Efendi'nin oğlu Çelebi, Ali Senaver'in karısı İclal'i sevmektedir. Ona bağlanır ve onsuz yapamayacağını düşünür. Çelebi ve İclal evlenirler. Evlendikten bir süre sonra aralarındaki iletişim zayıflar. İclal'de ruhsal açıdan bir keyifsizlik görülmeye başlanır. Çelebi ve Filozof Hikmetullah Efendi'nin arasında geçen konuşma bu olayı destekler niteliktedir:

“Çelebi:

—Babacığım, çok sevdiğim bir kadına her zaman sert bir tutum nasıl gösterebilirim?

Filozof:

—O kadar sertleşmesen de her dakika cicim bicimle tepene çıkartman da iyi sonuç vermez. Hekime gösterdin, ne dedi?

Çelebi:

—İsteri dedi.

Filozof:

—Bir kere bir kadının üzerine bu hastalık kondu mu çekiver kuyruğundan... Ben başka şey merak ediyorum.

Çelebi:

—Nedir babacığım?

Filozof:

—Bu kadının isteriye uğramasının bir nedeni var, onu anlamak istiyorum.

Çelebi:

—Beni büyük bir merakla düşürüyorsunuz. Böyle bir neden ne olabilir?

Filozof:

—Düşün.

Çelebi:

—Düşünüyorum. En önce aklıma gelen neden şu oluyor...

Filozof:

—Hangisi?

Çelebi:

—Bu durumu, tutuklu zamanındaki işkenceyle geçen hayatının bir tepkisi olacak.

Filozof:

—Belki... Doktorlar daha ne dedi?

Çelebi:

—Bazı ilaçlar verdi, ferah tutunuz, sıkmayınız, iyi havalı yerde oturunuz...

Filozof:

—Buradan daha iyi havalı yer nerede olur?

Çelebi:

—Bir rejim tarif etti: Ters davranmayınız, olmaz dediği işlerde üzerine varmayınız. Size karşı olan davranışlarında da birçok huysuzluklarını bağışlayınız. Yani şimdi onu pek tam adam yerine koymayınız. İsteri, her şeyden önce bir ruh hastalığıdır. Kendisinde ciddi bir hastalık olmadığına onu

inandırmaya çalışınız. Bu hastalık dıştan gelen kötü etkilerle ve ara sıra da hastanın kendi kendine fena düşünmelere dalmasıyla artar” (Gürpınar, 1999: 266-267).

İclal kendisini mutlu, huzurlu edebilecek birini arar. Aradığı mutluluğu ne Ali Senaver’de ne de Çelebi’de bulabilir. Bu mutsuzluğun, huzursuzluğun sebebini doktorlar “isteri” olarak tanımlasa bile İclal’in durumu tamamen bir rolden ibarettir. Evin damadı konumundaki Caize’nin eşi olan Umrani ile yakınlaşan İclal’in ruh hali romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Karısıyla konuşmak için dört lakırdı bulamayan Umrani şimdi bülbül kesilmişti. Ya İclal, kocasının yanında ağzından dirhemle söz çıkan bu isterik kadın, şimdi gürül gürül konuşuyordu. İkisinde de öyle coşkun bir sevgi ve lakırdı iştahı vardı ki, Caize onlarda birbirlerine kaynayan ruh fıkırtısını duyuyor gibiydi. Ama istediklerini değil, Caize’nin yanında konuşabileceklerini görüşüyorlardı” (Gürpınar, 1999: 270).

Filozofun karısı Fahime Hanım’da bu durumu destekler nitelikte konuşmalar yapar. Kadının rol yaptığını ve inanmadığını söyler:

“Ah efendi, gelin hanıma gelince, o da bu damadın dişisi, tamamıyla bir eşi. Ben bu kadının hastalığına inanmıyorum. Hep nazlanma, hep yapma, hep düzenbazlık... Şimdi bakıyorsunuz iyice gibi, fakat kocası sokaktan gelir gelmez hanımın suratı değişiyor. İnlmeler, puflamalar... Oğlanın güler bir karı yüzü gördüğü yok ki... Nesini seviyor, nesine bayılıyor, anlamıyorum” (Gürpınar, 1999: 280).

Mezarından Kalkan Şehit adlı romanda, Şevki Nurullah Bey adlı karakter Şahika Hanım’la evlenir. Şahika Hanım’ın evinde yaşayan büyük validenin ruhsal açıdan durumu iyi değildir. Bunun sebebi de genç yaşlarda şehit düşen torunun ölüm haberini duymasıdır. Bu haberdan sonra büyük valide ruhsal açıdan dengesini kaybeder. Bu durumu fark eden Şevki Nurullah Bey

hasta kadının durumunu eşi Şahika'ya sorar. Aralarında geçen muhabbetle hasta kadının durumu okuyuculara sunulur:

“Peki... Şimdi geçelim büyük validenize... Bu hanımın suret-i tecennününü bana anlatınız. Sırf cinlere, perilere, atfolunan bu akıl hastalığı bazı tabii sebeplerden neşet etmiş olacak.

Büyük validem zaten gençliğinden beri vahim bir “isteri” ile maluldü. Bu marazın vakit vakit pek şiddetlendiğini ben de bilirim. Zavallı kadın, Şevket Ağabey’imi pek çok severdi. Onun şahadetini öğrendiği gün akli zıvanasından bütün bütün çıktı. Fakat kimseye bir zararı yoktur. Kendi kendine söylenir gezer. Perilerle görüşüğünü iddia eder. Bazen karanlıklarda etraftan sesler alır. Onlara cevap verir.

Bu sesleri siz de işitir misiniz?

Hayır, ben işitmem... Dadı kalfalar, güya onlar da ara sıra duyarlarmış. Bu ihtiyar emektarların nazarlarında büyükannem bir veliyyedir. Onun bazı esrarına karışmakla kendilerini de biraz ermiş gibi sayarlar.

Büyükhanım daha neler yapar?

Guruplardan sonra, ufuklar kızardığı vakit ezan okur. Şehit hafidine hitabelerde bulunur. Büsbütün manasız ve acınacak halleri, hareketleri de vardır.

Ne gibi?

Mesela hasta zannıyla erik ağacının hatırını sorar. Su kovalarını akşam yemeğine davet eder. Bahçedeki bazı ufak tefek fidanları çocuk sanarak öper, sever, onlara para dağıtır” (Gürpınar, 2012: 65).

Anlatıcı, hasta kadını “mecnun” olarak tanımlar. Mecnun, kelime kökü bakımından incelendiği zaman sözlüklerde çıldırmış, deli, dîvâne olarak tanımlanır. İkinci anlamı ise aşk yüzünden akli başından gitmiş kimse, delice

sevmiş, kara sevdaya tutulmuş olarak tanımlanır. Hasta kadının “mecnun” sıfatı ilk anlamına daha uygundur:

“Ben, zevcem, Nüzhet, bahçede geziniyoruz. Perşembe akşamındayız. Büyük ana, torunu şehidi bekliyor, böyle münevver akşamlar onun vasl geceleridir. Lakin takip olduğundan beri şehit gelmiyor. Zavallı mecnun, matem feryatlarıyla bağları, dağları inletiyor. İşitmeye yürek dayanmıyor. Teselliyle avutup susturmak mümkün değil. Hep kulaklarımızı tıkıyoruz. Kaçacak yer arıyoruz. Büyük ana bahçenin şark tarafında sine döverek dolaşiyor” (Gürpınar, 2012: 171).

Muhabbet Tilsımı romanında, Ali Bekir adlı karakter, romanın karakterlerinden olan Pervin’e âşık olduktan sonra onu görmek için hareme girmenin bir yolunu arar. Haremde kızların gözcülüğünü yapan Kalfa Hanım’ı tilsimin etkisiyle kendine âşık eder. Kendinden yaşça küçük olan Ali Bekir’e âşık olan Kalfa Hanım, Ali Bekir’e bağlanır onu sever. Ali Bekir ise Pervin’e ulaşmak için Kalfa Hanım’ın bu yakınlığına katlanır onu seviyormuş gibi yapar. Çalışmaya konu olacak Kalfa Hanım’ın hastalığı yazar tarafından bir “sinir hastalığı” şeklinde sunulur:

“Nice söylenmez kadın günahları vardır ki, sinir hastalığı deyimiyle örtülür. Kalfa Hanım’ın üzerine gelen fenalığı âleme karşı açıklamak için bu deyim kullanıyordu. Buna hekim ağzıyla isteri denilir ve bu Frenkçe sözü merak hastalığı, rahim boğuntusu gibi teknik tamlamalarla dilimize çevirenler vardı... Ne ilaç, ne püf, ne banyo, ne duş, bu garip hastalığa hiçbir şey iyi gelmiyordu. Onun gönlünde ter bıyıklı, kırmızı dudaklı, ateş gözlü, dokunduğu yeri yakar sıcak bir şeytan vardır ki, onu dayanılmaz bir azapla her an kemiriyor, yakıyor, bitiriyordu” (Gürpınar, 1984d: 254).

Toramana adlı romanda Hasnâ Hanım, Şuayip Efendi'nin karısıdır. Romanda yazar, Hasnâ Hanım'ın rahim boğulması hastalığına değinmektedir. Bu hastalığın bir diğeri adı "isteri" olarak tanımlanabilir. "Birçoğu bu hastalığın tamamen kadınlara özgü bir hastalık olduğuna inanıyordu. Hastalığın ismi de dölyatağı bozukluğuyla ilgili eski bir inançtan kaynaklanmıştı. Husterâ, dölyatağı anlamına geliyordu." (Daco, 1989: 125-126) İsteri'nin bilimsel bir dayanağı yoktur. Bu Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bir iddiasıdır. Daco'nun da dediği gibi birçoğu bu hastalığın tamamen kadınlara özgü olduğuna inanmaktadır. Kadınlık ve isteri arasındaki bağ, Hüseyin Rahmi tarafından böyle anlatılmaktadır. Hasnâ Hanım'ın rahim boğulması hastalığına yakalanması onu ve evdekileri zaman zaman huzursuz etmektedir. Hastalığı yaşayan Hasnâ'nın durumu romanda şöyle geçmektedir:

"Evlendikleri zaman Şuayip Efendi yirmi beş yaşında gürbüz delikanlı, Hasnâ Hanım güzel fakat delişmen bir kızdı. Evleneli şimdi otuz beş yıl olmuştu. Bu uzun karılık kocalık süresinde birbirini çok gücendirmişlerdi. Aile hayatları hemen devamlı bir hırgürle geçti. Hasnâ Hanım ilk çocuğu Sabire'yi dünyaya getirdikten sonra rahim boğulması hastalığına tutuldu. Kadınlara deyimince henüz kırkı çıkmadan loğusayı döşesinde yalnız bırakmışlar da al basmıştı. Kadının yaratılışı zaten delişmen iken bu al baskınından sonra zirdeli oldu. Hekim, hoca, tedavisine çok uğraşıldı. Pek işe yaramadı. Ara sıra kendisine biraz sakinlik gelir. Fakat ay başlarında şiddetli nöbeti tutar. Yalnız kendi evini kasıp kavurmak değil, bütün mahalleyi alt üst eder. Kapısının önünden gelip geçenlerle kavgaya tutuşur. Bu nöbet zamanlarında yüzü kasılır, bir tuhaf gerginlik olur. Kaşları çatılır. Gözleri büyür. Salyaları akar. Bir lakırdı tufanı, bir halinden yakınma saçmalaması başlar. Uyumaz, söylenir. Yemez, söylenir. Evladına, kocasına, bütün dünyaya düşman olur. Ve elâlemi de kendisine düşman görür. Diline dolamadığı, tenkit etmediği, hor görmediği, küçümsemediği şey bırakmaz. Tımarhanenin azıllara ayrılmış bir hücrelerinde

zincire vurulacak kadar deli değil. Fakat akıllı da hiç değil. İnsanlar arasında hiç kadroya sokulması mümkün olmayan bu kadını nereye koyacağını, nasıl tutacağını bilmeyen Şuayip Efendi şaşırılmıştı. Çünkü nöbet zamanları dışında kadın yumuşak, iyi sessiz işiyle gücü ile uğraşan kadın kadıncık halleri de olur. O zaman insan zavallıya acır. Bu sakin zamanlarında herkes için iyilikçidir. Bir ay, bazen daha fazla süren ve hemen uykusuz, besinsiz geçen azgınlığı sırasında çok arttığı sanılan bütün gücünü elâlemlerle dalaşmağa harcadığı için nöbetin sonunda yorgun düşer. Sanki bu düşkünlüğünü ödemek için tabiat ona büyük bir iştah verir. Yer içer, uzun uzun uyur. Artık söylemez. En gerekli sözler için bile ağzını kıpırdatmağa üşenir. Dudakları buruşup birbirine yapışmış gibi durur” (Gürpınar, 1973d: 28-29).

Yazar hastalığın belirtileri ve bu belirtiler sonrasında Hasnâ Hanım’da meydana gelen değişimleri romanda etraflıca anlatır. Gürpınar’ın bu ve buna benzer terimlere romanlarında yer vermesi, yarattığı karakterleri psikolojik olarak tanımakta fayda sağlar. Hasnâ’nın romanda rahim boğulması adıyla anıldığı hastalığını detaylıca anlatan yazar durumun belirtilerini ve hastalığın sonucunda ortaya çıkan durumu şöyle özetler:

“Hasnâ Hanım’ın sakinlik döneminde iki dudağı birbirine yapışıkmiş gibi bir hal alınca arkasından hastalık da yavaş yavaş ortaya çıkar. Önce esnemeler, sonra hafif bir çarpıntı, uykusuzluk başlar. Hastalığın gidişi başlangıçta adi bir yürüyüş gibidir. Sonra tırıs, daha sonra dörtnala kalkar. İşte o zaman etrafında tozu dumana katar. Yedi mahalleyi susta durdurur. İlk hastalık işaretleri belirdi mi, ev halkını büyük bir korku ve telaştır alır. Sakinlik verici, yumuşatıcı, uyutucu ilaçlar verilir. Fakat bunlar pek bir işe yaramaz. Bazen iki üç ay sürdüğü de olur. Hasta, şiddetli yürek çarpıntısından, uykusuzluktan, boğazına yuvarlak bir şey tıkanığında yakınır durur” (Gürpınar, 1973d: 30).

2.1.14. Kıskançlık

Kıskançlık çok basit olabileceği kadar oldukça hastalıklı bir yapıda da olabilir. Aşırı kıskançlık duygusal bir dengesizlik belirtisidir:

“Kıskançlık her zaman ahlaki bir zayıflık ve duygusal bir fakirlik belirtisidir. Kıskanç kişi çoğu kez içindeki boşluğu, bu boşluktaki aşağılık duygusunu örtmeye çalışmaktadır. Kıskanç kişi sevdiğini zanneder. Oysa yaptığı kendi iç güvenliğini aramaktan başka bir şey değildir. Yetişkin kişinin kıskançlığı her zaman psikolojik bir zayıflık işaretidir. Öyle ki, kıskanç kişilerde zihinsel güvensizlik o denli güçlü ve o denli belirgindir ki, ufacık bir fiske onlarda duygusal bir uçurumun açılmasına neden olabilir. Kıskançlık, buyurganlığın çok belirgin bir biçimi olup sırasında yeni dengesizliklere neden olabilir. Bu dengesizlikler arasında saplantıları, tepisel boşalmaları, kuruntuları vb. sayabiliriz. (Daco, 1989: 120-121)”

Cehennemlik adlı romanın bir diğer karakteri Hasan Ferruh Efendi'nin kızı Atıf Hanım'dır. Atıf Hanım, zayıf, kısa ve ufak tefektir. Yirmi yaşını geçmesine rağmen ufak bir çocuk gibi durur. Çirkinliğini süsle, kılık kıyafetle kapatmaya çalışır. Kendine baksa bile yine o çekiciliği yakalayamaz. Hasan Ferruh Efendi'nin evlat edindiği Çerkez çocuğu Şems adlı karakteri seven Atıf Hanım, onunla evlenmek ister. Atıf Hanım, evdeki kadınlardan olan Cazibe ve Mahmure Hanım'ın güzelliklerine hayran kalır. Fakat onları içten içe kıskanır. Kıskançlığı aşırı seviyelerde olan Atıf Hanım'ın hastalık olarak tanımlamaya müsait bu durumu romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Evdeki öteki kadınların parlak güzellikleri kendini bütün bütün kederlendirir. Onlarla yan yana geldiği zaman ortaya çıkan çitlik levhası onda can yakıcı işkenceler doğurur. Soluk bir kordelâ parçası, en çulpa kıyafet, Cazibe ve Mahmure

Hanımların güzelliklerine başka bir parlaklık verir, hiç zahmet çekmeden ne yapsalar onlara yaraşır. Atıfet onların güzelliklerine gizli olduğu kadar büyük ve öyle can kemirici bir ekememezlikle yanıp durur ki bu ikisinin iek çıkarmak gibi bir cilt hastalığı ile güzelliklerinin yok olmasını adeta bekler durur. Bütün bu içindeki azapların Őiddetlenmesi sebebi Şems'e olan namzetliğidir" (G rpnar, 1984a: 73).

Hakka Sığındık adlı romanda, Hacı Ferhat Efendi adlı karakterin Nermin adında bir kızı vardır. Nermin'in eşi Methi Bey'dir. Nermin, Methi Bey'i seven, ona bağlı bir eş olarak romanda karşımıza çıkar. Fakat Methi Bey'in eşini başka kadınlara aldatması Nermin'in ona karşı olan sevgisini azaltmaktadır. Nermin'in, romanda eşini kıskandığını ve öfkelenip, üzüldüğünü romanın Şu kısmı destekler niteliktedir:

"Nermin, kaç zamandır kocası Methi Beyi kıskanmak işkencesiyle harap oluyor. Derdini açamıyor. Gizli gizli kendini yiyip bitiriyor. Methi'de para pul, pek bol olduğunu biliyor. Kocasını kimi geceler geç dönüyor; kimi geceler de hiç gelmiyor. Nerelerde kalıyor? Sorularına birtakım martavallar okuyor... Her gelişinde üzeri yabancı lavantalar kokuyor. Ara sıra elbiselerinde lepiska, uzun kadın saçları buluyor... İki gece önce soyunurken koynundan gayet Şık bir kadın mendili düşürmüş... Nermin bunu hemen yakalayarak:

—abuk söyle Bey, bu nedir?

Methi Bey, utançla mendile bakara:

—Bilmem!..

—Bilmediğin Şey koynuna nasıl giriyor?

—Seninle kava ettirmek için Őakacı arkadaşlardan biri bunu oraya sokmuş olacak...

—Bir el koynuna kadar girer de nasıl haberin olmaz?..

—Nasrettin Hoca'nın Őalgam hik yesi...

Karı koca arasında böyle bir soru cevap geçmiş... O günden beri Nermin, beyiyle lakırdıyı kesmiş ve bit yeniği hâlâ onarılmamıştı. Zavallı kadın, üzüntüsünden kan kusuyor, etrafındakilere de kusturuyordu” (Gürpınar, 1968a: 31-32).

Kokotlar Mektebi romanında, romanın âşık karakteri diyebileceğimiz İrfan Yekta adlı karakter Kokotlar Mektebi’nde çalışan Şefkat adlı genç bir kıza tutulur. İrfan Yekta, Şefkat’i her şeyden kıskanır. Özellikle onun bir metres hayatı yaşadığını ve Ulviye Melek adlı kadının emirlerine uyması gerektiğini unutarak Şefkat’i eşiymiş gibi kabullenen İrfan Yekta’nın romanda görülen özelliklerinden biri de onun kıskançlığıdır:

“Kızı son şiddetiyle kıskanıyordu. Bu kıskançlığın deliliğiyle ne yaptığını bilmemişti. Kıskançlık çok korkunç bir ruh acısı, fakat bunun tedavi çaresi nedir? Bu acıları çektiren sevgiliyi bırakıp kaçmak mı? İrfan işte böyle yapmıştı. Fakat üzüntüsü kat kat artmıştı. Şefkat’i yeni amanının kolları arasında dudak dudağa düşündükçe aklı çileden çıkıyor, bütün damarlarında varlığını yakan bir alev dolaşıyordu” (Gürpınar, 1968b: 199).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, Adil Cevri Bey’in oğlu Fahir evlerinde yaşayan Gülfem adlı karakteri sevmektedir. Romanın karakterlerinden olan Veysi de Gülfem’i sevmektedir. Gülfem ve Veysi birbirlerini sevmektedirler. Gülfem’in gönlü Veysi’den yanadır. Çareyi evden kaçmakla aralar. Evden kaçan bu ikili hakkındaki düşünceler Adil Cevri Bey ve oğlu Fahir arasında geçen konuşmada görülür. Bu konuşmada kıskançlık hâli gözlemlenmektedir:

“Bu iki cesedi bulana bütün servetimi bağışlayacağım. Gülfem’le Veysi’nin deniz altında birbirleriyle sarmaş dolaş yatışlarına dayanamayacağım. Kıskançlık beni yıkıyor. Konağın bahçesinde iki mezar kazdırıp onları görmeyeceğim. Aralarına da ben yatacağım. Vasiyetim budur.

Bu baba oğulun aşklarından suların altına kaçan mutsuz Gülfem hâlâ bu ikisinin yarışmasından kurtulamamıştı. Adil Cevri Bey böyle sayıklayıp dururken oğlu Fahir karşısına geçerek:

—Hayır baba, seni onların arasında yatırmam. Orası benim döşeğimdir. Sularda boğulan Veysi’yi parmaklarımla bir daha boğduktan sonra Gülfem’e sarılacağım. Kıyamet koptuğu zaman da sevgilimi kollarımın arasından alamayacaktır.

Bir ölünün paylaşılmayan hayali yüzünden ikisi arasında çıkan kavga büyüye büyüye sonunda bir akşam oğulun babayı tabancayla yaralaması sonucuna vardı. Olay zabıtaya, gazetelere yansıdı. Macerayı işitenlerden kimi babaya, kimi oğula hak verdi. Ama çocukları ikisine de lanet okudu” (Gürpınar, 2002b: 211).

Toraman adlı romanda Hasnâ’da görülen en belirgin hastalık “rahim boğulması hastalığı” diğer adı isteridir. İsteri kadınlara özgü bir hastalık olarak gösterilse bile bu tamamen geçmişten gelen bir inançtan kaynaklanmaktadır. İsteri ile kadın arasındaki bu bağı, Gürpınar romanda kullanmaktadır. Hastalığının artmasındaki sebeplerden biriside aşkın verdiği “kıskançlık” olarak gösterilebilir. Bu hastalık onu yıpratmış ve zayıflatmıştır. Kocasını çok seven Hasnâ Hanım onu kaybetmek istemez. Şuayip Efendi’yi hemen her şeyden kıskanır:

“Efendisini kendi gözünden, kurttan, kuştan bile kıskanırdı. Hastalığının artmasına bu her türlü ölçülerden aşkın kıskançlığı sebep olurdu. Kocası hakkındaki aşırı sevgisini ona dayanılmaz işkenceler çektirmek suretiyle belli ederdi. Son yıllarda Hasnâ Hanım zayıfladı. Buruştu. Yüzüne tamamiyle kocakarılık görünüşü, bir yıpranma çirkinliği çöktü. Her yanı pörsüdü. Sarktı. Cildi esmerleşti, çillendi. Kocası şişmanlığını ve oldukça yüzünün tazeliğini koruduğundan ona bakınca şimdi genç görünüyordu. Hasnâ Hanımına ‘Ben saçlarımı boyamıyayım da kocamın yanında

anası gibi mi durayım?’ endişesi işte bundan ileri geliyordu”
(Gürpınar, 1973d: 31).

2.1.15. Korku

Psikolojik olarak korkunun altında yatan temel problemlerden birisi kişinin bilinçaltındaki nedenlerden olabilir. Kişi, karanlıktan veya sesten, yalnız kalmaktan korkabilir. Kişilerin aşırı korkusu ise daha farklı bulguların oluşmasına sebep olabilir. Ölme veya öldürülme korkusu gibi bu da kişinin paranoyak olmasına neden olur. Korku, Gürpınar’ın romanlarında geçen bulgulardan birisidir. Karakterlerin bazılarında “korku hissi” gözlemlenmiştir.

Cadı adlı romanın kilit karakterlerinden biri Şükriye Hanım’dır. Romanın büyük bir kısmında onun başından geçen olaylara yer verilmektedir. Şükriye Hanım, Naşit Nefi Efendi’nin karısıdır. Evlerine Naşit Nefi Efendi’nin ilk eşi olan Binnaz’ın ruhunun gelmesiyle korkan ve kendilerini rahat bırakmayan “Cadı” diye tabir ettikleri varlığın yarattığı korkunun psikolojik etkisi Şükriye Hanım’da şöyle gözlemlenmektedir:

“Cadı’nın varlığındaki olasılık; hayır, gerçekten varoluşu düşüncesi basbayağı zihnimde kuvvet buldu. Gece odadan dışarı yalnız çıkamaz oldum. Gittikçe korku bastırıyor, ürküntüm ve çarpıntım artıyordu.

Yalının geniş loş sofaları, karanlık koridorları; hele geniş bir ayazmaya benzeyen taşlığı; ortaçağın kanlı, perili kalelerini andıran arkada yalçın kaya üzerindeki o koru... Hep bu sıkıntılı (dekor), bu cadı faciasına ne kadar uygun bir sahne oluyordu” (Gürpınar, 1971a: 45-46).

İffet adlı romanda, romanın içerisindeki anlatıcının mezarlıkta görüp yaşadığı hadiselerden etkilenmesinden dolayı onda bir “korku” meydana gelir. Yaşanan ölümler ve ölümün doğurduğu ayrılıkların acısını çeken insanları

mezarlıkta gören anlatıcı, bu durumdan etkilenir. Gece evde rahat uyuyamaz, içinde bir sıkıntı, bir “korcu” vardır. Bu korku takıntı düzeyindedir.

“Lambaları söndürdüm, gece kandilini yaktım. Her akşam üstüne geçirdiğim baykuş kafasını koydum. Yok! Bu gece o bakışa dayanamayacağım.

Veyyöz bana yassı çehresi, değirmi gagası, durgunluk içinde mezar dinler gibi kalkık ufacık kulakları, kırmızı mercan gibi parlayan tekerlek tekerlek iri gözleriyle pek korkunç bakıyordu. Gece başucumda bana ninni söyleyecek sandım. Onu da kaldırıp oda kapısından dışarı fırlattım. Kandilin ışığı aynaya, oradan duvara yansiyarak birleşik merkezli titreşim birtakım çemberler oluşturuyordu. Sürahinin gölgesi bir servi gibi büyümüş, lambaların karpuzları mezar kavuklarına dönmüştü. Gözlerimi yumdum. Döşeğe sıçradım... Döşek mi ya? Demir parmaklık içinde bir mezar. Gözlerimi yumduğum zaman kendimi mezarlıkta buluyordum. O korkunç şekiller gözbebeklerimde canlanıyor. Açınca da gözüme çarpan her şeyi gene onlara benzetiyordum” (Gürpınar, 1998: 101-102).

2.1.16. Kuduz

Kuduz kavramını çalışmamız içerisinde yer almasının nedeni *Kaynanam Nasıl Kudurdu?* adlı romandaki Makbule Hanım’ın ısırıldığını düşündükten sonra yaşadığı hadiseler ve bunun psikolojik yarattığı etkiyi göstermektedir. Kuduz; köpek, kedi, fare, deve, kurt gibi hayvanların ısırılmalarıyla oluşan bir hastalıktır. Isırma ile hastalık dönemi arasında belli bir zaman bulunmaktadır:

“Kuduz (Zoonosen) 3 devrede seyrediyor. İlk devresinde hasta düşük ve neşesizdir. İkinci devrede bilhassa boğazda çok şiddetli yutkunma krampları oluyor. Sudan korkar (Hydrophobie), nihayet devrede sahneye hâkim olan felçtir. İlk araz ısırıldıktan birkaç hafta sonra başlar. Kendisinde bir

değişiklik, bir hastalık duyar, kalbi çarpar, anlaşılmaz bir sıkıntıdan mustarip olur. Halinde bir düşkünlük, sünepelik fark edilir, akli eren adam yaklaşan facianın korkusu ile büsbütün mustarip olur, (hastalanacağım, kimseye fenalığım dokunmasın, beni şimdiden bağlayınız) diyenlerin hali cidden pek acıklıdır. Birçokları bol bol kuran okurlar, tövbe ederler, hastalıklarının iyileşemeyeceğini kurarak öleceğini düşünen ve bilen bir adamın psikojen bir sıkıntı ve korkuya uğraması kadar tabii bir şey olamaz” (Uzman, 1947: 220-221).

Kaynanam Nasıl Kudurdu? romanında Ali Harun adlı karakter aklına koyduğu şeyleri yapmaktan vazgeçmeyen cinayet teşebbüsünden başarılı sonuç alamasa bile farklı bir yol izlemeyi tercih edecektir. Bu yeni düşüncesi aslında daha profesyonel, daha akılcıdır. “Kuduz vakası” ile düşüncelerini gerçekleştirmek isteyen Ali Harun, Doktor Cafer Bey’den de yardım alarak planının ilk adımlarını atar. Olmayan bir vakayı olmuş gibi göstermesi, çeşitli rollere bürünerek hasta olmuş gibi davranması, evdekileri bu oyuna inandırmış olması, annesi Makbule Hanım’ı ısırarak onu etkisi altına almayı başarması esasında onun çok zeki olduğunu göstermektedir. Romanın en saldırgan, en atak ve kararlarından vazgeçmeyen karakteri olarak Ali Harun gösterilebilir. Kuduz vakası ile düşüncelerini gerçekleştirmek isteyen Ali Harun annesini psikolojik olarak etkileyecektir. Kuduz sonucunda oluşan durumları kendince yaşatmaya çalışan Ali Harun rolünü iyi yapmaktadır:

“Odaya kapandığının üçüncü günü Harun’un yanına girdim; evvelkinden fena buldum. Üzerinde pek ağır bir ümitsizlik çökmüştü. Gece hiç uyumadığını, başı ağrıdan çatladığını, gözlerine hayalet görüldüğü, nefesine tutkunluk geldiğini, tarif olunmaz bir sıkıntıyla göğsünden mustarip olduğunu söylüyordu. Doktor getirmedimize çok pişman olduk. Fakat artık çare var mıydı? Olan olmuştu. Vakayı hiç açmayarak tanıdığım doktorlardan kuduzun ilk tedavisi hakkında malumat soruyordum. Bana tamamiyle Harun’un halini tarif ediyorlardı. Çok geçmedi. Bu müthiş maraz ikinci devreye girdi. Hasta sudan korkmaya, parlak şeyleri görmeye

dayanamamaya başladı. Nöbetten, ateşten yanıyordu. Fakat bir damla su içiremiyorduk. Her çeşit sıvı önünde ispazmozlar geçiriyor, tıkanıyor, boğuluyor, sonunda içmekten vazgeçiyor, salyalarını bile yutamayıp çıkarıyordu. Artık lamı cimi kalmadı. Harun kudurmuştu, onun iddiasına göre birkaç güne kadar anası da bu korkunç hale gelecekti” (Gürpınar, 1984c: 112).

Ali Harun, kuduz hastalığını kendince benimsemiş ona göre roller yapmaktadır. Sudan korkmalar, parlak şeyleri görmeye dayanamamalar, ateşler içinde yanmalar, tıkanmalar, boğulmalar, salya çıkarma gibi hemen her türlü belirtileri gösteriyor ve bu duruma herkesi inandırmaktadır:

“Hastanın gözleri yuvalarından dışarı fırlamış, inip çıkan iki omzunun arasındaki göğsü bozuk bir körük gibi sarsıla sarsıla işliyor, havayı derin bir kuyudan çekiyor sanılacak bir zorlukla nefes alıyor. Sigara tabağı, bardak, sürahi, eline ne geçerse duvarlara fırlatıyor... Sonra gözlerini sabit bir noktaya diyor, titreye titreye salyaları akarak kafasındaki mevhum bir umacıdan ürküyor” (Gürpınar, 1984c: 114).

2.1.17. Kuruntu

Kişi zihninde oluşturduğu şeylerle kendisine veya çevresindeki insanlara zarar gelebileceğini veya kötü şeylerin olacağını düşünmesi kişinin ruhsal olarak kendini iyi hissetmediğinin göstergelerinden birisidir.

“Yaygın anksiyeteli insanlar geleceklerine, yaşamakta oldukları ana, parasal durumlarına, yakınlarının başlarına gelebilecek olası felaketlere ve yaşamın diğer yönlerine ilişkin sürekli kaygılar yaşarlar. Yaygın anksiyeteli kişi, işleri yolunda gitse de kaygılıdır. Belirsiz kaygılar ve genel duyarlılık sürekli sıkıntılı ve tedirgin olmasına, umudunu kolayca yitirmesine yol açar. Büyük güçlükle bir karar verebilse bile bu kararın sonuçları, yapmış olabileceği yanlışlar ve bunların doğuracağı olumsuz etkiler üzerinde

aşırı bir kaygı sürdürülür. Bu insanların üzüntü konusu yaratmadaki hayal güçleri sonsuzdur; bir üzüntü konusu ortadan kalktığı an yeni bir sorun bulunur ve sonunda çevresindeki kişiler de sabırlarını yitirirler. Üzüntüler gece yatağa girdikten sonra da bitmez. Günlük olaylarla ilgili kaygılara, geçmişte yapılmış yanlışlar ve gelecekte ortaya çıkabilecek güçlükler eklenir. Bu düşünceler sona erip de uykuya dalındığında, silahlı adamlar tarafından kovalanma, yüksek yerlerden düşme, düşmanlardan kaçarken bacakların yavaş hareket etmesi gibi anksiyete rüyaları görülür. Eğer kişi bu duygulardan kurtulabilmek amacıyla aşırı ölçüde uyku ilacı ya da alkol kullanıyorsa durum daha da karmakarışıktır” (Geçtan, 2013: 189-190).

Cehennemlik romanında, Hasan Ferruh Efendi adlı karakterde “hastalık hastalığı”, “paranoya” gibi temel problemlerin yanında karakterin kendince yarattığı bir “kuruntu” da vardır. Bazı zamanlar gözlerini bir noktaya dikerek yarı uykulu halde saatlerce düşünür, onu bir sessizlik içerisinde görenler uyukluyor zanneder. Karakter zihninde tasarladığı şeylerle kendince kuruntular üretir. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Böyle zamanlarda en karanlık düşüncelere dalar, dünya, ahiret, hayat, ölüm, hastalık, sağlık hakkında acı acı düşünür. Dünyaya geldiğinden hiç hoşnut olmadığı halde gitmekten de ondan çok ürker. Ölüm olduğu için doğmayı acı ve manasız bir zulüm bulur. Ölümden korktuğu kadar zihni onun akla gelebilecek en korkunç şekilleriyle hep temastadır. Geniş hayali zavallının kuruntu sahnesinde ölümün yürek titretici her türlü manzaralarını icat eder. Kuruntudan kaçmak istedikçe hayallerinin içine daha ziyade gömülür. Etrafını ölüm döşegine uzanmış, canı dudağının ucunda, ölümün ilk uykusundan dalmaya uğraşan balmumu sarılığında hastalar, önleri peştemalli, kolları sıvalı, elleri lifli ölü yıkayıcılar,

köpüklü teneşirler, siyah servilerin sıkıntılı gölgeleri altına kazılan karanlık çukurlar kaplar. Oralara indirilen tabutların gacırtısını, ölünün ağırlığı altında gerilen iplerin kulakları zedeleyen hırıltısını işitir. Çukura atılan kürek kürek toprakları görür, okunan aşırıları edilen duaları dinler. Telkin verilir, cenazenin cemaati dağılır. Hasan Ferruh Efendi'nin aklı, fikri hâlâ oradadır, bir yere gitmez” (Gürpınar, 1984a: 11).

Nimetsinas adlı yapıtta, romanın ana karakterlerinden olan Nihat Bey'in evine gelmemesi eşi Talât Hanım'ı kuşkuya düşürür. Talât Hanım, eşinin evlerindeki hizmetli olan Neriman adlı karaktere tutulduğu, ona âşık olduğu haberini duyduktan sonra Nihat Bey'e karşı olan güveni sarsılmış olsa bile onu çok sevmektedir. Nihat Bey'in eve gelmemesi üzerine şüpheleri iyice artmaya başlar:

“O gece Talât'ın gözlerine hiç uyku girmede. Talihsiz kadın korkunç bir sıkıntı gecesi geçirdi. Zihnini ürkütücü bin türlü kuruntu kaplıyordu. Kocasının o akşamki gelmeyişi hakkında düşünmediği garip nedenler kalmadı. En sonunda o gecenin perşembe akşamı yani cuma gecesi olduğunu düşününce bütün varlığını bir ateş kapladı. Kendi kendine:

— Tamam, işte bu cuma gecesi... Bey gitti Neriman'ı buldu bu gece güvey giriyor, diyordu.

Birden parlayan bir yangın hızıyla zihnini saran bu düşünce gide gide bir ihtimal, bir faraziye şeklinden çıktı. Bir kesin gerçek halini aldı. Çenesini avucuna dayayarak gözlerini boşluğa diyor; odayı, kendini, bütün eşyanın maddîliğini kaybederek yalnız hayal âleminde, düşüncenin yarattığı gözleri yakan hayaller içinde yaşıyordu” (Gürpınar, 1973: 138).

2.1.18. Madde Bağımlılığı

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında geçen alkol, uyuşturucu gibi keyif verici maddelerin insanların üzerindeki yan etkilerini de çalışmamız içerisinde yer ayırdık. Bu maddelerin kullanımıyla insanın ruhsal ve bedensel olarak tahrip oluşunu, kendi benliğini geçici bir süre kaybettiğini kişi maddeyi kullandığı andan itibaren anlamaya başlar. Kişi keyif verici maddeleri kullandığı zaman geçici bir süre bile olsa, kendinde canlılık ve neşe duyar.

2.1.18.1. Alkolikler: Kendine olan güveni ve cesareti artar, üzüntüsü varsa ortadan kalkar, şehvet oranında bir artış olur, kendi benliğini kaybedip başka bir kimliğe bürünür, ayakta durmakta zorlanabilir, sallanarak yürür, gözleri bulanır, etrafındaki nesnelere döndüğünü görür.

2.1.18.2. Esrarkeşler: “Esrarkeş munis ve sessizdir, rakı sarhoşluğu gibi taşkın, coşkulu, azgın değildir. İçlerinde biraz coşanlar da olsa çabuk yola gelirler. Nefes çeke çeke bir rüya alemine dalar ve uyuşuk yaşar. Başlarında bir boşluk, vücutlarında tatlı bir uyuşukluk duyarlar. Bir gürültü, yüksek bir hitap birkaç dakika kendilerini uyandırır. Fakat yine gözü açık rüya görür, dalga başlar” (Uzman, 1947: 143).

2.1.18.3. Kokain: “Kokain de zindelik hissi verir, fakat yanı sıra bir hoppalık bir gevezelik, yürümek, sıçramak, koşmak için bir istek olur. Her keyif verici gibi kıskançlık, şehvet hislerini gıcıklar. Bu devir iki saat sürer, hastada arkası sıra bir neşesizlik, bir kırgınlık ve en ziyade bir boğaz kuruluğu kalır. Kokain sarhoşları içinde hallucine'ler vardır. Bazısı kendisini bir tabutta götürüyorlarmış sanarak bağırır. Kimi korkunç hayaller karşısında şaşırır. Kokain tiryakisi günden güne eski çevikliğini kaybeder. Bir işe yaramaz olur. Tembel ve keyifsiz kokainman hiç eskisi değildir, hatırası tembelleşir, yeniden bir şey öğrenmez, eskileri yavaş yavaş unuttur, gamlı ve kötümser bir adam olur” (Uzman, 1947: 140).

Acı Gülüş adlı romanda, her şeyini kaybeden Kenan adeta kapalı bir odada kendini sıkışmış gibi hissetmektedir. Vuslat'a ulaşmanın acısı, annesinin ölümü, Ragıbe'den ayrılması onu zor durumda bırakır. Kendini alkole verir. Yaşadığı duygu durumu şöyledir:

“İçki tesiriyle akılca hafiflemiş, bir hiç için gülen, ağlayan, neşelenen, öfkelenen bu sarhoş yığını içinde Kenan'ın yine sinirleri gerilmeye, can çekişir gibi gözleri süzölmeye başladı. Acılı bakışını oradan oraya ağır ağır dolaştırırken duvarda bir helva gördü. Bu, kolları arasında beyaz bir güvercin tutan acılı bir kadın resmiydi. Yüzünün bütün görünüşü, hele iri, kara durgun gözleri Ragıbe'ye o kadar benziyordu ki, Kenan kendini o can çekişircesine acısını, bulunduğu pis meyhanedeki sefilliğini, boşadığı karısı duvardan seyrediyormuş gibi birden bire ürkerek mırıldandı: ‘Oh, işte bu eksikti. Annemin mezardan, nereye gitsem beni gözetleyen o lanet eden gözlerine, kız kardeşimin beynimde fotoğrafı basılmış o sitemli dokunaklı bakışlarına şimdi bir de bunlar katıldı. Ben bu gözlerden nereye kaçayım? Bana öbür dünyadan da bakıyorlar, bu dünyadan da... Bu iki âlemin dışında bir üçüncü kurtuluş cihanı var mı?’

Kadehini doldurdu. Duvardan kendine bakan bu bir çift yüzü canlı gibi içe işleyen dikkati karşısında içti. Şimdi uğraşması bu oldu. Gözlerini levhadan ayıramıyor, aralarındaki ayrılıktan sonra Ragıbe'de ne gibi bir duygu değişikliği olduğu, hasret acısının zavallı kadında meydana getirdiği haraplığı, onun benzeri olan bu cansız çehrede tetkike uğraşıyordu. Baktı, baktı: ‘Of, dedi bu garip bir tesadüf... O kolundaki güvercin masumluğuna, mazlûm olduğuna işaret... Bu akşam şu tesadüfte benim için ya büyük bir saadet veya uğursuzluk var... Ragıbe, bana karşı gözlerinde lanet, fazla bir öfke eseri yok, yalnız derin derin hüznün ve melâl var. Bilirim: beni hâlâ seversin... ilâç bulmaz bir aşk ile seversin.

O son bulduğun delice hareket bana olan fazla sevginin eseriymi, mazursun.’

Bir kadeh daha yuvarladı: ‘Gözlerindeki acı, bendeki ümitsizliği çekiyor, parçalıyor, emiyor. O sonsuz şefkatin gönlümü bir ümit ve kurtuluş nuru gibi kaplıyor. Beni mezardan bakan gözlerden, Mısır’dan yağın ateşlerden kurtaracaksın, değil mi? Heybeli’deki balkonunda gece her tarafın kırlarla bir renk, bir sessizlikte olduğunu, bütün hayatın, siyah bir uçurumun ıssız kucağında susup bayılmış görüldüğü saatlerde sen karanlıklara dikili hasretli gözlerinle hep beni arar, hayalimle konuşursun. Bekle geliyorum. İşte bu gece sen hayalimi beklerken beni, sevgili Kenan’ımı kollarının arasında bulacaksın.’

Determinist feylesofun hasta kafasında, işret birdenbire garip bir tesir yaptı. Sanki evvelki aşkları, ürkmeleri, elemeleri, endişeleri hemen kaybolarak karşısındaki büyülü levhanın tesiri ile hayalinde birdenbire Ragıbe parladı. Göğsümde nurdan ümit, kurtuluş, saadet çağlayanları kaynaşmaya başladı. İçi içine sığmaz gibi oldu. Kendinde o kadar bir geniş duyuyordu” (Gürpınar, 1973a: 318-319).

Deli Filozof adlı romanda, romanın ana karakteri olan Hikmetullah Efendi’nin, Çelebi adında bir oğlu vardır. Çelebi, Ali Senaver adlı karakterin eşi olan İclal adındaki kadını sever. Ona bağlanır ve onsuz yapamayacağını düşünür. Aile fertlerinden tepki alır. İclal’in evli Çelebi’ye hatırlatılır. Çelebi inatçı ve kararlı olduğu için ailesini dinlemek istemez. Kendisini rahatlatmak adına keyif verici madde kullanan Çelebi’nin “madde kullanımı” sonrasında yaşadığı hadise şu şekilde anlatılır:

“Olay üzerinden dört gün geçti. Çelebi eve her akşam, önceki geceden daha geç ve daha tütsülü olarak geliyordu. Kendi kendine söyleniyor, bağırıyor, birisiyle kavga ediyormuş gibi

sabaha kadar odasını seslerle dolduruyordu” (Gürpınar, 1999: 111).

Eşkîya İninde adlı romanda eşkıyalar tarafından tutsak edilen ve para karşılığında canları bağışlanan insanlar, kadınların kaçırılıp onlara tecavüz edilmesi gibi problemlere değinen yazar “alkol” kullanımının yan etkilerine romanda yer vermektedir. Eşkîyalar tarafından kaçırılan Ayşe ve Keziban adlı köylü kızlarına zorla cinsel birliktelikte bulunmaları ve bunu da kızlara zorla alkolü dayatarak yapmaları göze çarpmaktadır. Kızlara zorla içki içirmeleri ve onları sarhoş ederek tecavüz ettikleri romanda gözlemlenmektedir. Kızlara içirilen içkinin, kızlarda yarattığı etki şu yöndedir:

“Kızlar, midelerine düşen ateşin acısıyla kayranı birkaç kez, masumca yakınmalarla, sızlaşıp bağışarak harmanladılar. Sonra seslerini kestiler. Şimdi el ele suskun, üzgün gözyaşlarıyla dolaşıyorlardı. Birinci ateşe dayançları denedikten sonra zavallıların üzerinde, bir ikinci akıtma işlemi yapılmak için yine gırtlaklarına sarıldılar. İki kız bu defa daha yorgun, daha bitkin; bununla birlikte daha dayanıksız idiler. Bu sefer boğazlarına akıtılan ateşin damlası boşa gitmedi. Onu bir ağı gibi iri yudumla içtiler. Haydutların ellerinden kurtuldukları zaman ikisi de birer yana yuvarlandılar. Başları dönüyor, ayakta duramıyorlardı. İspirto, o ana değin hiç ziyaret etmediği bu iki körpe mideyi bütün ağılı etkisiyle kavramış, sinirlerini sarmış, beyinlerini kaplamıştı” (Gürpınar, 1982b: 207-208).

Kaynanam Nasıl Kudurdu? adlı romanda Makbule Hanım’ın oğlu Ali Harun yirmi beş yaşındadır. Girdiği işlerde bir türlü tutunamamış bir gençtir. Onun bütün umudu annesinin mirasındadır. Görünüş itibariyle sessiz, yumuşak başlıdır. Ancak içten pazarlıklı, sinsi bir gençtir. Keyif verici maddeleri denemiştir. İçki, esrar, morfin gibi maddeleri kullanınca kendi benliğini kaybetmekte, saldırganlığı ve cinayete teşebbüs düşüncesi artmaktadır.

Romanın anlatıcısı olan Osman Zihni ve eşi arasında geçen Şu konuşma bu durumu destekler niteliktedir:

“Biz teselli saatinde değil, kopacak felakete bir çare dűŐnmek zamanındayız. Hakikati niçin saklayalım, Őimdiye kadar tavuk boğazlayamayan Harun efkâr edip de esrarla karıŐık birkaç kadeh çekince, anasını da pekâlâ temizleyebilir” (Gürpınar, 1984c: 27).

Keyif verici maddeleri kullanmadığı vakit normal bir halde olan Ali Harun, ne zaman kötü alışkanlıklara yönelirse o zaman kendi benliğinden çıkmaktadır. Bağımlılık baŐlı başına bir hastalıktır. İkincisi de altta yatan bir akli hastalığı açığa çıkarmaktadır. Karakterde saldırganlık eğilimi ve cinayete teşebbűs vardır:

“Kayınım rakısını, esrarını her tűrlű ikisini çekmiŐ korkunç faciaya hazırlanmıŐtı. Gűzlerinde parıldayan cinayet ataklıęından yűreklerimize űrkűntű geldi. Harun korkunç ve ancak bir űlű yűzűndeki sırtmaya benzeyen bir gűlűmsemeyle bakıŐlarını bize dikerek: - Bu akŐam babamın ruhunu Őad edeceęim! Biz bu sűzden birdenbire bir Őey anlamayarak karı koca soruŐturur bakıŐlarla birbirimize bakıŐtık. Kayınım Őu ikinci cűmle ile merakımızı halletti: - Anamın yanında zampara var. İkisinin de canlarını cehenneme gűndereceęim” (Gürpınar, 1984c: 40).

Muhabbet Tılsımı romanında, aradıęı tılsımı bulmak için semt semt dolaŐan Ali Bekir’in karŐısına DervıŐ Okyanus adlı karakter çıkar, kendisine yardım edeceęini sűyler. Tılsım için belirli bir űcret isteyen DervıŐ Okyanus, bűylelikle tılsımı verebileceęini sűyler. Gerekli miktarı veren Ali Bekir’i bir maęaraya gűtűren DervıŐ Okyanus, Ali Bekir’e orada keyif verici maddeler içirerek hayallere daldırır. Maddenin etkisiyle hayallere dalan Ali Bekir etrafını bambaŐka gűrmektedir:

“Ali Bekir karşısındaki Okyanus’a baktı. Onu tek bacağı üzerinde duran koca bir leylek şeklinde gördü. Başında yeşil sarığı, çenesinde mor sakalı, elinde uzun çubuğu vardı. Her nefes çekişinde altın lülesinden anadan doğma çıplak kızlar, oğlanlar fırlıyorlar, gülerek, eğlenerek etrafa işaretler ederek kıvrıla kıvrıla duman olup dağılıyorlardı” (Gürpınar, 1984d: 190).

Ölümler Yaşıyor mu? adlı romanda Turhan adlı karakterin iki aile arasında yalnızlığı, tek kalması onu bunalıma sürükler. Aradığı mutluluğu keyif verici maddelerde arar:

“Turhan’da da gayet mistik bir hal var. Bu çocuğun ayakları toprakta geziyor, ama kafası hep başka evrenlerin düşleri içinde uyuşuk yaşıyor. O da gizli bir derdin acısını çekiyor, amma kimseye açılmıyor” (Gürpınar, 1975: 207).

Dilaver, Turhan’da olan garip halleri yanına gidince çözer. Turhan enfiye denilen keyif verici bir madde kullanmaktadır. Eski muhabbeti, keyfi, yeme veya içme arzusu bu maddeyi kullandığından beri değişime uğrar. Hatta kendi kendine olmayan bir sevgilinin izini bile sürme arzusu içerisinde. Dilaverle aralarında geçen şu diyalog önemlidir:

“Bu halin beni çok üzdü Turhan. O beyaz zehirden çekmediğin bir günde seninle uzun boylu görüşmek isterim. Benimle sevgilimi aramaya gitmeyecek misin? Gideceğim. Bana haber vermeden gizli hiçbir iş görme. Dilaver düşünme düşünme bu kokainmanın yanından ayrıldı” (Gürpınar: 212).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla madde kullanımı ve etkileri üzerinde yorumlamalar yapar. Romanlarının içerisindeki karakterler üzerinden psikolojik rahatsızlıklardan, aile geçimsizliğine kadar hemen her konuya değinen yazar, madde bağımlılığı üzerinde de durmaktadır. Romanın içerisinde yer alan Halikoğlu Halik (Adil

Cevri Bey) adlı karakter ruhsal açıdan bir çöküş içerisindedir. Bunun sebeplerinden biri onun kullandığı kokaindir. Halikoğlu Halik'in eşinin, Doktor Nusret Hulki Bey'le konuşmasında söylediği şu sözler bunu destekler niteliktedir:

“Ruhça hırpalanmış. İdrar azalmış. Kalp fena işliyormuş. Bazen renkleri birbirinden ayırt edemez. Bazen teki çift görür. Lakırdı ederken bazen dili dolaşır, bekler. Ne söyleyeceğini unutur, sözün alt tarafını getiremez. Bazen en yakın şeyleri hatırlayamaz. Gülünmeyecek lakırdıya sırtır, kahkaha koparır. Doğru söze öfkelenir. Mosmor burnu üfürür, şişer. Çıbanlar çıkarır. Vücudunda egzamanın her türlü vardır. İyi kokular kendisine bazen fena gelir. Çok defa hiçbir koku olmadığı halde kokulardan şikâyet eder. Bilmem nerelerden kulaklarına acayip sesler gelir. Gözlerine olmadık hayaller görünür. Gerçeği hayal, hayali gerçek sanır. Hangi birini anlatayım beyefendi? Kocam günden güne vücutça ve ruhça çökmektedir. Ciddi bir işle uğraşmak yeteneği kalmadı. Ev idaresi, aile ihtiyaçları, hiçbir şey umurunda değil. O yolunu tutturdu, gidiyor. Ne yazık ki, biz de hiçbir şey yapamıyoruz” (Gürpınar, 2002b: 186).

Kokainin vücuda yansıttığı etkileri Gürpınar, romanda karakter üzerinden vermeye çalışmaktadır. Kokain, kullanan kişinin halüsinasyon görmektedir:

“Büyük kokainmanın uyuşuk bir günüydü. Besinini çekmiş, odasında bir köşeye büzülmüş, zehirin etkisiyle hasta beynini yarattığı bilinç sınırının öte yanındaki doğüstü âlemlerin hayallerine dalmıştı” (Gürpınar, 2002b: 199).

Toraman adlı romanda Şuayip Efendi'nin oğlu Aziz'in, romanın kötü karakterlerinden Binnaz'la olan ilişkisi önemlidir. Şuayip Efendi ile birlikte olan Binnaz'ın geçmiş yıllarda bir umumhanede Aziz'le yaşadığı cinsel münasebetle tanışıyor olmaları ve daha sonra Binnaz'ı babası Şuayip Efendi ile

beraber görmesi Aziz'in, Binnaz'a olan aşkını alevlendirir. Gizli gizli babasından habersiz Binnaz'la görüşürler. Fakat bu durumu babasına bir türlü izah edemez. Aziz'in Binnaz'a olan sevgisi büyüdükçe içindeki özlemi artmaktadır. Kendisini içkiye veren Aziz'in alkol kullanımı sonrasında davranışlarındaki atılganlık, duygu ve düşüncelerindeki değişim romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Günler geçtikçe özlemi artarak aşkı büyüdükçe Binnaz'ın billur gerdanı hatırası ayrılık ateşiyle misk gibi burnunda tütüyordu. Bir akşam birkaç arkadaş Galata meyhanelerinden birinde içtiler. Toraman Aziz iyice kafayı tuttu. Arkadaşlarına bu korkunç derdinden bir şey açamıyor, lakin içinden uğursuz sevdasının dalgaları dayanılmaz bir taşkınlıkla kabardıkça ‘Yanıyorum ah, Allah...’ naraları ile yumruklarını duvara, masaya bazan arkadaşlarının omuzlarına indiriyordu.

Rakı beynini sardıkça aklı azaldı. Atılganlığı arttı. Sarhoşluk dimağından şöyle hükmetti: ‘Hemen şimdi kalk. İlk rastlayacağın vapura bin, trene atla. Kendini Erenköyü’ne at. Kimseye görünmeden تنها yerlerde gezin. Gece karanlığı basınca babanın yazlığına gir. Bağı bir köşesine gizlen. Köşkün içini iyiden iyiye gözle. Oradaki varlığını gayet ustalıkla bir aracı ile sevgiline bildir. Kadını bahçeye getirt. Göğsüne çek...’

Bu aşk manyatizmasının telkinleri sarhoşluk cilasası ile kendine pek parlak bir buluş gibi göründü. Hemen kafasına koyduğu bu şeyi yapmak için arkadaşlarına bile veda etmeden meyhaneden fırladı. Vapur, tren, araba kendini istediği semte attı” (Gürpınar, 1973d: 123).

2.1.19. Megalomani

Kelime anlamı büyüklük çılgınlığı olarak bilinen megalomani paranoyanın abartılmış bir şeklidir. “Fakat büyüklük sabuklamalarına yalnızca paranoyada rastlanmıyor. Genel felçte (paralizi jeneral) maninin ya da şizofreninin şekillerine de rastlanıyor” (Daco, 1989: 255). Megalomani hastalığı hakkında psikolojik kaynaklar şu bilgiyi verir:

“Hasta, farklı fizikî bir güce ve görülmemiş bir güzelliğe sahip olduğuna inanmıştır; en ünlü ailelerden gelmektedir; dünyadaki tüm krallarla akrabalığı vardır; zengindir, milyarderdendir, birçok işlerde itici bir güç oluşturup milyonlarca insana emretmektedir. Bir üstün insan, peygamber, gelmiş geçmiş en büyük mucit olduğundan kuşkusu yoktur. Bütün kadınlar ayaklarına düşmektedir; tüm değerler ona bağlı olup tüm unvanlara, üst düzeydeki ilişkilere sahiptir.

Çoğu kez hasta, beyninde yarattığı kişiyi temsil ettiğine inandığı altın rengi giysiler, zevksiz kostümler giyer, başına garip bir şapka, göğsüne de takılar, ipekli sırmalı şeritler takar” (Daco, 1989: 255).

Mezarından Kalkan Şehit adlı romanda, Gürpınar’ın Enver Paşa’ya karşı ele aldığı eleştirel tavrı romanda dikkat çekicidir. Paşa’yı megalomani yani büyüklük hastası olarak görmektedir. Megalomani, kişinin kendisinde olmayan üstün özelliklerini kendisine yakıştırmasıdır. Paşa’ya karşı tavır alan Gürpınar, bunu çok sert bir dille romanında belli etmektedir. Sarıkamış olayının ardından ölen yüzlerce askerin sorumlusu olarak romanda Enver Paşa’yı göstermektedir. Romanda, Enver Paşa’yı kumandan değil, bir çete reisi olarak görür. Kahramanlığının nevini, maharetini Bâbîâli vurgununda gösterdiğini söyler. Bu baskından aldığı cüretle, kudretle Sarıkamış harbini

idareye yeltendiğini romanın içerisinde anlatır. Paşa'yı "hastalıklı" biri olarak gösteren Gürpınar'ın tavrı şöyledir:

"Enver, hâşâ kumandan değil, bir çete reisiydi. Kahramanlığının nevini, maharetini Bâbîâli vurgununda gösterdi. Bu baskından aldığı cüret ve kendinde varlığına iman getirdiği kudretle Sarıkamış harbini idareye yeltendi.

Muharebe meydanlarında heyecanına mağlup, ne yaptığını bilmez, acemi bir kumarbaz gibi hep cüretkârâne talif zarı fırlatarak daima mars oldu. Milletin kanıyla, canıyla, malıyla kendi iştiharı nefine dav dedi. Dav dedi. Nihayet bitirdi ve bitti.

Bu adamın kendini Napolyon Bonapart sandığını söylerler. Kendi marizinden ziyade etrafına felaket, şemet saçan bu "megalomani" hastalığı, zavallı Türklere pek pahalıya oturdu. Odasının en büyük ziyneti bu harp dâhisinin yarım heykeliymiş... Onu daima yanı başında bulundurmuş.

Bu masnu' kafadan vakit vakit ilham dilenir ve Türk, Latin harfleri arasındaki şekli büyük ihtilafa bakmayarak imzasını Napolyon'un o meşhur N'sine takliden atarmış. Napolyon harp ilahını sindirmiş, mucizeden mucizeye, harikadan harikaya koşan büyük bir genie değil mi? Demek cüret, cesaret ve inatla bu imkân âleminde her şey olabiliyor, velvelesiyle asırları dolduran bu dâhiye benzemek için onun nesi eksik? Bir şeyi, binaenaleyh her şeyi... Aklı eksik... Aklı kıratında olaydı onun tanımlamak için kendini Napolyon'a benzetmeye uğraşmazdı.

Kendini mazinin en büyük, müstesna dâhilerine benzetmekte dehaet aramak hamakatin en bariz nişanesidir" (Gürpınar, 2012: 142).

Namuslu Kokotlar adlı romanda, Sakıp Cemal adlı karakterin kokainman olduğu görölmektedir. İtiği kokainlerin etkisiyle kendisinde bir büyüklük, bir ilahilik gören bu karakterin ruhsal açıdan sorunlu olduğu gözlemlenmektedir. Romanın karakterlerinden olan Perran Mazlum ile yakınlaşan Sakıp Cemal'in düşünceleri sağlam bir olgunlukta değildir. Kendisinin peygamber olduğunu iddia eder. Sakıp Cemal'in bu hali onun "megalomani" olduğunu gösterir. Megalomani, kendini çok büyük gören kimse demektir. Perran Mazlum ile aralarında geçen konuşma bunu destekler niteliktedir:

"Sakıp Cemal:

—Hanım, ben kutsal bir adamım...

Perran Mazlum şaşırarak:

—Kutsal adam ne demektir, anlamıyorum...

—Hangi insanlar kutsaldır? Bir kez düşün, işte ben o mübarek kişilerden biriyim...

—Evliya mısın?

—Daha yüksek...

—Peygamber misin?

—Şimdi bildin! Ama bu önemli gerçeği sormadan anlamayı çok isterdim...

—Niçin?

—Çünkü çağımızda akılı başında hiçbir kimse bu iddiada bulunmaz...

—Hiçbir peygamber ilk çıkışında peygamberliğine kimseyi kolayca inandıramamıştır. Bu güvensizlik benden önceki peygamberlerin de başlarına gelen üzücü bir haldir...

—Ne söylüyorsun Sakıp? Ben bir peygamberle seviştiğimi bilmiyordum...

—İşte bu gerçeği sana bildirmek isterim. Benim kutsallığımda bir peygamberle yatan kadın, artık asla başka erkeğin olamaz!

—Oh Sakıp, bugün kokaini fazla aldın...

—Tersine, eksik çektim... Mucize tozunu bugün ikimizi göklere uçuracak miktarda almadık. Birlikte uçmak, peygamberliğime seni inandırmak isterim... Bir peygamber metresi olduğunu bilmelisin! Allah bana âşıktır. Bu sözlerimi asılsız bir iddia gibi dinleme. Şimdi sana her gerçeği ispat edeceğim. Ben Allahın sevgilisiyim, sen de benim sevgilimsin. Yüksek mertebeni anla artık..." (Gürpınar, 1984e: 237).

2.1.20. Mitomani

Mitomani, yalancılık hastalığıdır. Mitomani hakkında psikoloji kitaplarında şu bilgiler yer almaktadır:

“Kişinin zekâsı ne olursa olsun yetişkinde mitomani ruhsal bir dengesizlik sonucudur. En basit mitomani övünmede, aşağılık duygularında vb. bulunur. Kişi, düşsel ilişkilerinden ve marifetlerinden övünçle söz eder. Başkalarının gözünde kendisini büyütecek olan şu ya da bu şeyi ustalıkla inandırıcı bir biçime sokar” (Daco, 1989: 426).

Acı Gülüş adlı romanda, Kenan Bey adlı karakter psikolojik olarak bir çöküş içerisinde. Her şeyini kaybeden ve bir arayış içerisinde olan Kenan'ın bir cemaatin arasına girdiği ve onlarla konuştuğu görülür. Ruhsal olarak çöküşte olan Kenan Bey'in durumu roman boyunca kötüye doğru gitmektedir. Zihin bulanıklığı, halüsinasyon, paranoya, depresyon gibi çeşitli bozukluklar yaşayan karakterin bir diğer problemi ise mitomani'dir. Kenan Bey bulunduğu cemaate öyle değişik sözler söyler ki insanlar onu hayretler içerisinde dinler:

“Kenan’ın etrafında kalabalık biriktikçe birikti. Ahali böyle bir va’zı hiçbir coşkun hocanın kürsüsünden dinlememişti. Bu çılgın aşığı cami ile tımarhaneden hangisine götürmek lazım geleceğinde şaşırıp kaldılar. Sözlerinin içinde dikkat edilecek içtimaî hakikatler ile saçmalar karmakarışıktı. Fikrinin coşan nehri rastladığı eğriyi de doğruyu da sürüyüp götürüyordu. Bunlardan çoğunun söz kalıpları aldatıcı ve oldukça parlaktı” (Gürpınar, 1973a: 255).

Onun yaptığı ibadet şekli halk tarafından iyi karşılanmasa bile cemaatten birisi Kenan’ın bu ibadet şeklini destekler. Onun bir veli olduğu kanısına varırlar:

“Cemaatin bir kışı Kenan’ın başına üşüşür. İbadete aykırı bir coşkunlukla inatçı kafasını secdeden kaldırmayarak, etrafına namaz usullerine uymaz taşkın felsefe fikirleri savuran bu akıl serserisini iterek, çekerek, tartaklayarak yerinden kaldırmaya uğraşırlar.

Cemaatte birisi:

—Dokunmayınız zavallıya... Bu bir meczup... Meczuplar Allah yanında her şeyden muaftırlar. Bunların Halık’a nazları geçer. Söylediklerinden mesul değildirler. Savurduğu saçmaların içinde derin sözler de var. O ezeli aşka erişmiş, fakat haberi yok. Hâlâ onu arıyor. Meczupların namazı, niyazı usule uymaz. Bizimkine benzemez. Böylelerine fena muamele etmek günaha girmek demektir. Bırakınız söylenerek gitsin.

Bu hatırlatma üzerine cemaatin Kenan’a olan bakışı birdenbire değişir. Etrafına dikilenlerden birkaçı:

—Aman sultanım himmet, yalvarışı ile elini eteğini öpmeye kalkışırlar. O kadar hürmet gösterirler ki, veli olduğuna Kenan bile inanır gibi olur. O anda kalıbı dinlendirirse

cesedi üzerine bir türbe çatısı alınarak, etrafına kandiller yakılacağından şüphesi kalmaz.

Halkı kandırmak için sokak ortasında: ‘Acaba ben deli miyim? Veli mi? Mehdi mi? Peygamber mi?’ diye bağırmanın yeteceğini anlar. ‘Kurtuluş sancağı’ adında bir sıriğin ucuna bir bez parçası sallandırsa, ahalinin ahre yardımını dileğiyle sürü sürü ardından geleceğine inanır” (Gürpınar, 1973a: 262).

Kenan’ın bu kozu ailesinin üzerinde de kullanması ve söylediklerinde gerçekmiş hissi yaratması mitomani’ye girmektedir. Mitomani, kişinin kendi söylediği yalana inanma hastalığıdır. Kenan’ın bu durumu romanda şöyle geçmektedir:

“Kenan, camide ahalide yarattığı velilik kanaatinden cesaretlenerek annesine karşı kerametler savurmaya, kadar varır. Saf insanlar üzerinde bu inandırma usulünün pek büyük tesiri olduğunu anlayarak rüyasında Cebrail aleyhisselâmı gördüğünü, bankaya faize para yatırmanın büyük günahlarından olduğunu kendine bildirdiğini ateşli ateşli anlatır” (Gürpınar, 1973a: 264).

2.1.21. Narsistik Kişilik Bozukluğu

Narsist kişi, benliğine olan hayranlığından dolayı kendisini bir sınırsızlığın içinde hissedebilir:

“Narcisisme demek, kendi yüzüne aşık olmak, şehvetini bizzat kendi üzerinde tatmin etmektir. Herkes kendini beğenir, yakışıklı bulur, ayna karşısında yüzünü endamını seyretmekten zevk duyar. Bazılarında bu pek ziyadedir. Ellerinden ayna düşmez. Birçok kadın banyodan çıktıktan sonra, çıplak vücutlarını saatlerce ayna karşısında seyretmekten şehvetlenir; mest olur, tombul kollarını öpenler, hatta aynadaki hayali ile dudak dudağa gelenler pek çoktur.

Sevdiği erkekle yatmış bir kadın kadar şehvetlenir. Erkekler arasında kadın gibi süslenerek, boyanarak aynadaki hayalini seyrederken şehvetlenenler, kendi fotoğrafına baka baka yatak içinde masturbation yapanlar vardır” (Uzman, 1947: 34).

Metres adlı romanda, Firuze Hanım adlı karakterin “genç görünme takıntısı” olduğu kadar kendini beğenme eğiliminin de olduğu görülmektedir. Bu durum Firuze Hanım da kişilik bozukluğuna dönüşür:

“Gençliğine, güzelliğine gelince o bildiğimiz yolda ömür sürmüş, vaktiyle eşsiz güzelliği ağızlara düşmüş Firuze Hanım gibi bir kadın için bu hususta kendi kendine yapılacak itirafta, zorluk çekilecek hakikatlerin acılığını da hatırdan çıkarmamalıdır. Firuze Hanım bazı bazı geçkinliğini, güzelliğinin kaybını kendi kendine söyler, ama bu sözleri talihine karşı nazlanır gibi bir sızlanmadan başka bir şey değildir. Hep laftadır, pek de içten değildir. Bu işteki asıl kanaati sözlerine tamam olarak uymaz. Güzelliğini incelemek için bin çarpıntı ile ayna önüne koştığı zaman yılların aman vermez fırtınalı geçişi ile solmuş, buruşmuş yüzünde gene beğenilecek esaslı güzellikler bulur. Fakat bu güzellikler o yıpranmış yüzü kaplayan çizgiler arasında gizlidir. Bunları, âdeta güzelliğin antika kısmını bilenler keşfedebilir, yoksa öyle dıştan bakışla pek fark edilmez” (Gürpınar, 1971b: 124-125).

Mürebbiye adlı romanda, romanın karakterlerinden biri olan Sadri Bey’in “narsist” tavırları eser içerisinde görülmektedir. Romandaki kadın karakterlerden mürebbiye sıfatıyla yer alan Anjel adlı karaktere tutulan Sadri Bey’in yalısındaki iki önemli rakibi Amca Bey ve Şemi’dir. Bu iki karakterden de kendini daha iyi konumda gören Sadri Bey’in düşünceleri onun narsistik kişilik bozukluğu olduğunun göstergesidir. Kendi güzelliğinin, kadının gönlünü

kazanmada yeterli bir sebep olarak gördüğü romanda gözlemlenmektedir. Romandaki şu kısım bunu destekler niteliktedir:

“Enişte beye gelince, mürebbiyenin o yalıda kendinden başkasını sevebilmesine ihtimal vermiyor, kendi güzelliğini kızın gönlünü, yalnız kendisine mahsus saymaya bir hak görüyor” (Gürpınar, 1973b: 104).

Şık adlı romanda, Şöhret Bey’in arkadaşı Maşuk Bey’in misafirlerinden olan Raik Bey’in “narsist” tavırları romanda göze çarpan unsurdur. Kendi güzelliğinin en büyük tutkunu, hayranı kendisidir. Boş zamanlarını ayna karşısında geçirir. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Üçüncü konuğun adı Raik Bey’dir. Raik’in adı kendisine pek uygundur. Çünkü fikir bakımından pek sade ve bayağı bir adamdır. Bilgi ve şıklık yönündense o kadar güzel olmadığı halde kendini son derece güzel bir insan sanır. Kendi güzelliğinin en büyük tutkunu, hayranı yine kendisidir. Çünkü boş zamanlarını ayna karşısında geçirir. Hatta sokaktaki parlak dükkân camlarının hepsi Raik Beyefendi’nin aynalarıdır. Çünkü her rastladığı camda boyunu bosunu gözden geçirmeden yapamaz. Evde ayna karşısından ayrılmadığı halde, sokakta da herkesten fazla kendine bakan yine kendisidir” (Gürpınar, 2002c: 70).

2.1.22. Nevrasteni

Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın romanlarında psikolojik terimlerin yoğunluğu görülmektedir. Bu aşamada yazarın tıp alanında da bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Prof. Dr. Mazhar Osman Uzman, Nevrasteni hakkında şunları söyler:

“Pratikte bu hastalığın iki şekline tesadüf eder. Biri beden ve fikrin fevkalâde yorgunluğu neticesi görülen asabi arızalardır. Asıl nevrastenia budur. Öteki de sinirli şahıslarda yorgunluk

o kadar olmadığı halde pek fazla yorgun hali görülüşüdür. Buna da psychasthenia deniliyor. Nevrasthenique ızdıraplarını uzuvlarda, kalpte, midede duyar; psichasthenique zafî ruhunda hisseder. Nevrastenia daha ziyade orta yaşlarda görülen ve bilhassa ruhî ve hikemî fevkalâde yorgunluk suretinde kendini gösteren bir hastalıktır” (Uzman, 1947: 287-288).

Can Pazarı romanında, romanın karakterlerinden olan İrfan Bey’le Nafia Hanım eşlerinden kaçarlar. Birlikte yaşamaya başlarlar. Bu aşk ile gözleri kararır, etraflarını görmezler. İrfan ve Nafia’da çabuk parlayan bu aşk ateşi bir o kadar da hızlı söner. Nafia Hanım’ın gazete okuduğu bir haber onu derinden sarsar. Gazetede kendi eşlerinin birbiriyle evlendiği haberini okuyan Nafia Hanım fenalaşır. Nafia adlı karakterde “nevrasteni” başlangıçları görülür. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Nafia Hanımın elinden küçük bir çığlıkla gazete düştü. Bet beniz limon kesildi. Baygın, süzgün başı koltuklunun arkasına devrildi. Ne oldu? Hanıma inme mi geldi?

İrfan, metresinin nabzını tuttu. Sahiden de ağırlaşmıştı. Yüzüne su serpti. Kolonya, eter, genç kadın biraz kendini buldu. O, şimdi ara sıra böyle sinir krizleri geçiriyor, fakat çok defa görünürlerde bir sebep bulunuyordu. Bu güzel havada, balkonda cennet gibi bir manzara içinde sessiz, dalgın otururken birdenbire bu fenalık neden geldi?

Şimdi hastada sebebin sorulması uygun değildi. Doktor çağrıldı, muayene etti, reçete yazdı. Güler yüzle rahatsızlığın küçük bir sinir krizinden başka bir şey olmadığını söyledi. Şezlonga başını arkalığa dayayarak bir zaman istirahat etmesi, yorulmaması, üzülmemesi gerektiğini söyledi.

Ve hastanın yanından çıkıp merdivenden inerken İrfan’ın kulağına:

— Helecan, heyecan istemez... Hanımın yanında hep Gülüyüz gösteriniz. Bazı huysuzluklarda bulunursa hoş görünüz. Zıddına basmayınız... Dünya halidir bu. Pek ziyade kederlenecek vakalar olursa kendisinden saklayınız. Yanına patavatsız misafirler koymayınız. Geçer, bir şey yok.

Şimdi İrfan Bey'in mevki, vazifesi daha nazikleşti. Evvelden o, bir huysuz kadınla didinirken şimdi bir hasta ile uğraşacaktı. Evde candan, samimi bir kadın yoktu. Hiçbir hallerine güvenilmeyecek hizmetçiler elinde idiler. Şimdi hastayı idare ve bütün evin işine bakmak İrfan'ın başına kaldı. Bir ikinci kriz gelişinde sinirli kadını öldürmemek için hasta ferah tutulacak, ondan bu kederli şeyler saklanacak, her ne taşkınlıkta, huysuzlukta, şımarıklıkta, deliliklerde bulunursa dayanılacak, eyvallah denecekti.

İyi niyetliliğin, dayanıklı olmanın da bir sınırı vardır. Nevrasteni başlangıçları çoktan İrfan'da da kendini gösterdi. Metresini iyileştirmeye çalışırken belki kendisi de krizler geçirecek... Hallerinde durmadan artan tehlike, görülen düşüş gizlenebilir, inkâr olunur belalardan değil..." (Gürpınar, 1982a: 196).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla nörasteni (nevrasteni) hastalığı hakkında bilgiler vermektedir. Birçok mutsuzların intihara sürüklenmesindeki nedenlerden biri olarak "nörasteni" hastalığını göstermektedir. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

"Birçok mutsuzları intihara sürükleyen neden arasında topluma bu yüzden en çok kurban veren nörasteni (neurasthenie) hastalığıdır. Delilik, sinir gerginliğinin, sinir sistemini bozukluğunun ilerlemiş şeklidir. Gerçekten bir karasevdalığı, bir nörasteniği (neurasthenique) göz önüne getirelim. Hasta, ruhça, bedence yorgunluklar, ıstıraplarla

bitiktir. Hep kendini dinleyerek acılarını, üzüntülerini kuruntularla dolu korkulu bir büyütmenin pertavsızı altında görür. Zekâda, cinsel duygularda güçsüzlük, hazımsızlık, uykusuzluk, sancılar... İyi olamamak korkusu. Son umutsuzluk, sonunda intihar girişimi...

Devamlı bir ölüm tehlikelisinin sarsıntıları içinde yaşayan bu hastalar, aşırı karşı koyuşlarıyla kaçtıkları şeye büsbütün yaklaşmış olurlar. Ve nihayet gelmeyen ölümün kucağına atılırlar. O korku, o kaçış ve sonra geciken ölümü çabuklaştırma hareketi...

Bu zavallılar yalnız doktorların değil, bütün insanlığın merhametine muhtaçtırlar. Hem maddi hem manevi bakım isterler. Sıkıntılar altında ezilen ruhları geçimsizdir. Hastalıklarının hemen yarı azabını da içinde yaşadıkları aile kişilerine çektirirler. Kıldan nem kaparlar. Her söz onlar için acı sistemler, dokundurmalarda doludur. En hoş lakırdı, onlara diken gibi batar. Bir şeyi beğendirmek mümkün değil gibidir. Tekrarlıyorum, bu tip hastalara kızmamalı. Onlara acımalı. Ama her aile insanları bir hekim anlayışında olamaz. Bazen bu nörasteniklerin sözleri ciddiye alınır. Damarına basılan hasta büsbütün harap olur” (Gürpınar, 2002b: 170-171).

2.1.23. Nevrotik

Nevrotik, duygu durum bozukluğu nedeniyle aşırı sevgi isteme, odaklanamama, plan yapamama, güvensizlik, aşırı nefret, anormal cinsel davranışlar içerisinde olan insanların davranışlarına verilen addır:

“En yakın, en kolay bulunan ve en kolay anlaşılır nevroitik rahatsızlık sebebi, genel olarak *mahrum bırakılma* olarak tasvir edilen dış etmende saklıdır. Kişi, sevgiye olan ihtiyacı dış dünyadan bir obje tarafından karşılandığı müddetçe sağlıklıdır; yerine yenisi getirilmeden bu objeden mahrum

bırakıldığı anda nevrotik olur. Mutluluk burada sağlıklı, mutsuzluk ise nevroz ile bağlantılıdır” (Freud, 2013: 127).

Sevda Peşinde adlı romanda adı geçen Nezihi Bey’le Aynınur Hanım evlidir. Aynınur Hanım’ın arkadaşı Seza Hanım’la Sermet Bey’de diğer evli karakterlerdir. Romanda Nezihi Bey’le, Sermet Bey’in bir gazinoda sohbet ettikleri bölümde eşlerinin ruhsal durumları hakkında fikir alışverişi ettikleri görülür. Bu fikir alışverişinde Nezihi’nin Aynınur hakkında söylediği sözler, Aynınur’un ruhsal durumunun iyi olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Nezihi’nin söylediği şeylerden yola çıkılarak Aynınur’un nevrotik bozukluk içerisinde yer aldığı gözlemlenmektedir. Nevrotik, duygu durum bozukluğu nedeniyle aşırı sevgi isteme, odaklanamama, plan yapamama, güvensizlik, aşırı nefret, anormal cinsel davranışlar içerisinde olan insanların davranışlarına verilen addır:

“Aynınur’da sinir rahatsızlıkları görüldü. Bununla birlikte son derece pesimist (Pessimiste) bir felsefe başladı. Kadının filozofu özellikle dünyayı kapkara bir işkence evi biçiminde gören böyle pesimisti, sinirlisi hiç çekilmiyor. Yavaş yavaş benden yüz çevirdi. Benden uzaklaşmasına, ilgisizliğine en büyük sebep benim neşem, yaşama sevincim oldu. Güldüğüme, ümitsizlik veren teorilerini sayıp dökerek: ‘Neşe, ahmaklara özgüdür. Gerçekçi olanlar bu dünyada gülecek, sevinecek bir şey bulamazlar. Beşikler gül ağacından yapılabilse de mezarlar hep toprağa kazılır. Hayat bir zalim avcıdır ki, avlarını korkunç sonuca kadar avutmak için ceset yiyen çukurlarının yüzünü çimenler, yaseminlerle süsler.

Yaşamak uzun bir gafletten, aldanmaktan başka bir şey değildir. Bunun için onun türlü türlü hilelerine, kandırıcılığına karşı aldanmamakta sebat edenler insanlık sınırlarına ermiş büyük kişiler sayılırlar.’ gibilerden çekilmez ve uyulmaz bir takım vaazlara kalkıştı. [...A]ynınur’un

üzüntüden ağlayıp sızlamalarına aylarca aptal aptal yordaklık ettikten sonra artık bıktım. Dram repertuarımı kapadım. Ne oradan buradan gözyaşı döktüren havadis toplamağa ne de artık acıklı hikayeler uydurmaya bende takat kalmadı.

Dram yaratmaktaki bu acıklı iflasımdan sonra akşamları eve geldikçe karım ağlamaya hazır, hüznü gözlerini bana diker, beklerdi. Ben bu tuhafliğe gülmek için başka bir odaya gider, mendili ağzıma tutarak yüreğimden kaynayan kahkahaları sessizce boşaltır, gelirdim.

Bende ağlatmak takati bitti. Fakat onda ağlamak sermayesi tükenmedi. O şimdi bir güvercin sesine, bir kumru ötüşüne ağlıyordu. Bu çok çabuk üzülop etkilenme hali kapı gıcirtısına ağlayacak kadar tuhafıladı. O zaman anladım ki keramet benim havadis verişimde, hikâyeler anlatışım da değilmiş. Ben şarkı söylesem karım yine ağlayacakmış.

Böylece Aynınur'da olağanüstü bir sinirlilik, bir marazlı hal olduğunu anladım. Şaka derken ben de neşemi yavaş yavaş gerçekten kaybediyordum. Çünkü karım gide gide bana açıktan açığa düşmanlık göstermeğe başladı. Bizim birbirimize ne ahlakça ne de bünye ve mizaç bakımından uygun karı koca olmadığımızı söylüyor, böyle nefret edilir bir hayat içinde yaşamak işkencesinden kurtulmak çaresine ne kadar erken başvurursak o kadar kârlı çıkacağımızı anlatıyordu. Ben hasta bir dimağın bu saçmalıklarına önem vermeyerek her söze tahammül gösteriyordum. Bazen halinde bir sükûnet peyda oluyor, taşkınlıklarına pişman oluyor, benden özürler diliyordu. [...B]azan haftalarla, aylarla beni yanına, döşegine kabul etmez. Üzerine varsam adeta kudurup çıldıracağını bildiğimden ısrar etmem. Uygun bir zamanı beklerim. Uzun süre iki yabancı gibi yaşarız. Böyle küskün zamanlarında o, benim gözlerimde ufak bir arzu, bir istek eseri gördüğü anda derhal hastalandığından, ıstırabından söz

eder. İstedığım şeyin imkânsızlığını her haliyle anlatarak beni her türlü cesaret ve ataklıktan alıkoyar, engeller.

Giderek bu konuda aramızda öyle bir taktik meydana geldi ki, mahir bir komutan gibi beni kesin davranışlar ve işaretlerle yönetmeğe başladı. Bazen da hava büyük bütün değişir. Hiç beklemediğim bir saatte bir gözyaşı tufanı gelir, boynuma sarılır. Beni ateşli öpücüklerine boğarak göğsüne bastırır. Ezip yiyecek gibi bir muhabbet gösterisinde bulunur. En büyük yeminlerle sevdasının büyüklüğünden söz eder. Beni nasıl ve ne ölçüde sevdiğini anlatmağa çalışır. ‘Tanrı bana senden başka erkek yüzü görmeyi kısmet etmesin’ dileğiyle ayaklarıma kapanır” (Gürpınar, 1984f: 53-54-55-56).

2.1.24. Obsesif – Kompulsif Bozukluklar

Obsesif halk arasında “takıntı” hastalığı olarak da adlandırılır. Takıntılar, insanın aklına istenmeden gelen rahatsız edici düşüncelerdir. Bu düşünceler insanın aklına geldiği vakitlerde insanda büyük sıkıntılar meydana gelebilir. Kişi bu hareketlerinin farkında olsa bile elinde olmadan tekrar edebilir:

“Obsessif-kompulsif (obsessive-compulsive) bozukluklar düşünme ve davranma saplantılarını ifade ederler. Obsessif bir kişi kafasına takılan bir fikirden kurtulamaz, fikir kafasında sürekli tekrar eder, bir nevi düşünce saplantısı oluşur. Obsessif-kompulsif bozukluklar genellikle şu üç türde kendini gösterir. Bireyin kendine ya da başkalarına zarar vereceğiyle ilgili düşünceler. Pislik ve bulaşıcı hastalıkla ilgili düşünceler. Sürekli olarak tekrar tekrar şüphe etme.

Birinci türden obsessif düşünceye ilk defa anne olan kimselerin bazılarında rastlanır. Anne küçük bebeğini öldürüreceğini düşünür ve bu düşüncesinden dolayı kendini suçlu hisseder. Pislik ve bulaşıcı hastalık düşüncesine

saplanıp kalmış kişiler ellerini günde elli, bazen yüz defa yıkarlar. Bu kimselerin bazılarının yıkamaktan ellerinin derileri soyulmuş, yara olmuştur. Sürekli ve tekrar tekrar şüphe etme değişik kimselerde, değişik konularda kendisini gösterir. Örneğin, eve hırsız gireceğinden kuşkulanan kişi eve yeni kilitler vurdurur, pencerelere yeniden demir parmaklıklar koydurur, bununla da yetinmez, akşamları uyumaz, her yarım saatte bir kalkarak kapıyı ve pencereleri yeniden kontrol eder” (Cüceloğlu, 2005: 443-444).

Cehennemlik romanında Hasan Ferruh Efendi adlı karakterin, romanın içeriği boyunca sağlıklı bir yapıya sahip olmadığı görülmektedir. Karakterin başını ağrıtan en büyük sorunlardan biri olarak onun “hastalık hastası” olması gösterilebilir. Karakterin sürekli kendini rahatsız hissetmesi, onda ister istemez en ufak bir şeyde bile kendinde bir problemin olduğunu veya olabileceğini düşünmesine neden olabilir. Bu durum onda “obsesyon” haline gelir. Obsesyon, halk arasında takıntı hastalığı olarak da adlandırılır. Obsesyon, insanın aklına istenmeden gelen rahatsız edici düşüncelerdir. Bu hastalıklar obsesif kişilerde görülür. Romanda Hasan Ferruh Efendi’nin gazetede okuduğu yazılarda ölüm haberi dikkatini çeker. Hasan Muhsin Paşa adlı birinin ölüm haberini okuyan Ferruh Efendi okuduğu yazıdan etkilenir. Onun isminin de Hasan olması, Ferruh Efendi’nin dikkatinden kaçmaz. Aynı yaşlarda olması, kendi doktoru Gebers’in Hasan Muhsin Paşa’yı iyileştirememesi onda bir kuruntuya neden olur. Karakter tüm bu ince detaylara takılan, “takıntılı” bir yapıya sahip olarak romanda karşımıza çıkar. Bu durum romanda şöyle anlatılır:

“Hasan Ferruh Efendi rahmetli Hasan Muhsin Paşadaki ‘Hasan’ adının kendiyile uygun olmasından, hastalığının karaciğerden başlamış olmasından, yaşıt bulunmalarından ve hele kendinin hususî doktoru Doktor Gebers’in rahmetliyi de iyi edemeyişinden fena halde uğursuzluklar hatırına gelerek limon gibi sarardı, bitti. Bu benzeyişlerin verdiği kuruntularla kendini de yarı ölmüş sayıyordu. Kendinin dünyada mı, ahrette mi olduğunu anlamak için davranmaya uğraştı. Çünkü

hareketsizlik ölüm işareti idi. Etrafını bir sis kaplamış gibiydi. Her şeyi bulanık görüyordu” (Gürpınar, 1984a: 17).

Efsuncu Baba romanında, Efsuncu Baba batıl inançları olan, büyüdü şeylere inanan biri olarak romanda anlatılır. Karakterde dini bir takıntı olduğunu söylemek mümkündür. Takıntı veya obsesyon tekrarlanan düşünce veya davranışların adıdır. Efsuncu Baba’da obsesyon bulgularına şu verilerden yola çıkılarak varılmıştır:

“Enverî, yatakta gözlerini açınca sabaha özgü duayı okur. Sağ tarafından kalkar. Önce sağ adımını atar... Her eşyanın herhangi bir yere konuluşunda gözetilecek uğurlar, uğursuzluklar vardır. Kulplu, köşeli şeyler hep Kibleye çevrilecek, maşa hiçbir vakit dikliğine konmayacak; tencereler, leğenler yüzüstü kapatılmayacak; odalarda, mutfakta eşyanın yerleştirilmesi öyle özel bir düzen ve kanuna bağlıdır ki her ne zaman buna aykırı davranılsa evin efendisi, bunu hoş görenin başına kıymetler koparır... Her işin dakika ve saniyesiyle günü, saati gözetilir. Kimi kez en gerekli işler uğurlu saate rastlamamasından dolayı haftalarca, aylarca ertelenir. Enverî, sabahleyin merdivenin sağ yanından ve her adımını İlm-üt- Tayretü ve’z-Zecr’in kurallarına uygun olarak iner. Sokak kapısından çıkarken Taleb-i yümün duasını okur. Sağına soluna üfler... İlk bakışta köre, topala, çolağa, sözün kısası sakat bir yaratığa rastlarsa uğursuz sayarak titrer. O gün en ivedi işlerini bırakır...” (Gürpınar, 1970: 31-32).

Ölümler Yaşıyor mu? adlı romanda, eserin karakterlerinden olan Orhan’la Şehamet, Keramet ise Leman’la sıkı bir dostluk kurmuştur. Aileler bu dostlukların ilerlemesinden rahatsızlık duyarlar. Romanda, Sakıp Cemal ve Ulvi Nadir Şehamet’e ilgi duyan karakterler olarak yer almaktadır. Şehamet, Ulvi Nadir’e gönlünü kaptırmış ve onunla evlenmek istemektedir. Sakıp Cemal

ise gönlünü Şehamet'e kaptırmış ondan başkasını istememektedir. Sakıp Cemal, saldırganlıklarından ve insanlara zarar vermesinden ötürü hapse atılmıştır. Şehamet'in babası Abdüllâtif ise bu iki insandan hoşlanmamaktadır. Ulvi Nadir, Şehamet ile evlenmesine rağmen sabıkalı Sakıp Cemal'den korktuğunu belli etmese bile bir korkusu vardır:

“Bundan dolayı güveylik elbisesinin ceplerine iki dolu revolver yerleştirdi. Sakıp Cemal'in taş duvarlardan sızan, örtülü kapılardan geçen hayaliyle daima karşılaşır gibi oluyordu. Son zamanlarda bu merak kendinde bir obsesyon halini aldı” (Gürpınar, 1975: 272).

Ulvi Nadir'de obsesyon hâli vardır. Obsessif bir kişi kafasına takılan bir fikirden kurtulamaz, fikir kafasında sürekli tekrar eder, bir nevi düşünce saplantısı oluşur.

“Sokakta giderken önden, arkadan rüzgârla bir ağaç gölgesi sallansa onu sanarak hemen revolverine el atıyor. Her yerde rakibinin şeklini görür gibi oluyordu. Rüyalarında kaç defa onunla boğaz boğaza geldi. Kaç defa kendini karyoladan aşağı attı. Düş evrenini gerçek sanarak kara bir düşman gördüğü soba borusunu boğmak için parmaklarının arasında sıkı. Ezdi. Yüzü gözü kurumlara bulandı. Ve o kirli kılığıyla tekrar döşeğine yattı, çarşafı, yorganı kapkara kesildi” (Gürpınar, 1975: 272, 273).

Son Arzu adlı romanda, Nuriyezdân'ın Rıdvân adlı karaktere olan aşırı sevgisi ve bu sevgisine ulaşma onda bir saplantı haline gelir. Rıdvân'ın annesi Ziba Hanım'a ulaşarak onunla konuşmak ister. Rıdvân ile olan ilişkisini onaylatmak peşine düşer. Nuriyezdân'ın bu durumu saplantı halindedir:

“Hayallerinin bütün yıldızlarını bir nokta etrafına topladı: Gidip Ziba Hanım'ı görmek... Birkaç gün içinde bu tasarısı idee fixe (saplantı) dedikleri tek delilik biçimini aldı. Fakat

kararından vazgeçirmeye kalkarlar, korkusuyla bu düşüncesini kimseye açmadı” (Gürpınar, 1984g 135).

2.1.25. Paranoya

Bazı romanlarında geçen bir bulgu da paranoyadır. Paranoya her şeyden önce bir karakter bozukluğudur. Bu yapıya sahip insanların akıllarında kendilerine bir kötülük yapılacağı düşüncesi vardır:

“Paranoia’nın esas arazi şudur: sarsılmaz insiyaki hezeyanlar. Bu hezeyanlar yavaş yavaş başlar, gittikçe artar, eskiden Lasegue’nin kabul ettiği gibi paranoide, paraphrenique ve paranoique hezeyanlar üç dört devre geçirir.

- 1- Analyse ve Şüphe
- 2- İğtisafi fikirler ve hallucination’lar
- 3- Azamet fikirleri
- 4- Bunaklık...

Bu devreler sıra ile seyretmediği, birbirine karıştığı gibi üçüncü, dördüncü devreye çıkmayanlar da vardır. Zaten asıl paranoia diye kabul edilen de bu ilk devredir, ikinci ve üçüncü devre praphrenia, dördüncü şizofreniadır” (Uzman, 1947: 116-117).

Bu hastalık türünde kişi şüphe duymaya meyillidir. Kimseye güven duymaz, sürekli şüphe içerisinde yaşantısını sürdürür. Kendisine, dışarıdan birilerinin zarar vereceğini düşünür:

“Paranoia orta yaş hastalığıdır. İlerlemiş yaşlara doğru çok görülür. Genç yaşta görülenler hakiki paranoiadan ziyade paranoid şekilde şizofrenya veya parafrenyadır. Asıl paranoiada uzun bir tahlil devri olur. Herkesten şüphelenir. Aleyhinde bulunulduğunu zanneder, herkesin bakışından, gülüşünden, iki kişinin birbiriyle konuşuşundan huylanır, kendisine söz atılıyor, hakaret ediliyor sanır. Ondan sonra işi daha arttırır. Aleyhinde suikast tertip edildiğine, mefruz

düşmanlarının komplo manyetizma, radyo, ne vasıta mümkünse tatbik ettiklerine kani olur” (Uzman, 1947: 117).

Acı Gülüş adlı romanda, Kenan’ın Vuslat ve Didar’a ateş edip kaçmasından sonraki yaşadığı süreç onda bir korku ve kuruntuya neden olur. Bu korku ve kuruntu onda bir zaman sonra paranoyaya dönüşür. Yakalanma korkusu, takip edilme korkusu gibi zihninde çeşitli şeyler kurgular:

“Zihnini kasırgalı bir deniz gibi kaynatan bu korkunç düşüncelerin tesiri ile o günkü yıpratıcı yorgunluğuna karşı kendini uyku tutmuyordu. Döşesinde durmadan sağa sola dönerek yatışını değiştiriyor, fakat aradığı rahatı bulamıyordu. Bu rahatsız edici halde birkaç saat geçirdi. Otelin geciken müşterileri merdivenlerden çıkarken ayak seslerini duydukça, polis memurları kendini yakalamaya geliyorlar sanarak döşegi içinde irkiliyor, yüreği çarparak etrafı dinliyor, gizlenecek, kaçacak bir yer arıyordu. Sonunda baygınlığa benzer bir halsizliğe düştü. Bu, o günkü tehlikeli vakaları rüya şeklindeki acı manzaralarıyla dolu, kısa bir kendinden geçiş hali idi. Hemen her yarım saatte bir uyanarak çırpınıyor, yine daralıyordu.

Böyle krizler içinde sabahı etti. Bu, dünkünden daha ziyade yürek oynatacağı benzer uğursuz bir günün sabahı idi. Başına gelecek şeylerin o günküleri acaba neler olacaktı? Nelere uğrayacaktı? Nereye gideceğini, ne yapacağını bilmiyor, bir karar veremiyordu” (Gürpınar, 1973a: 287).

Ben Deli miyim? adlı romanda, Şadan, arkadaşı Kalender’i kuyunun dibine bırakıp oradan uzaklaşmasından sonra yaşadığı o korku dolu anlar “paranoya”ya dönüşür. Karısının söylediği şu sözler bunu destekler niteliktedir:

“Kapı gıcirtısı, horoz ötmesi ezan, otomobil homurtusu, kısaca, dışarıdan içeriden şehir hayatının alıp verdiği nefeslerden gelme ne kadar sesler varsa Şadan onlara hep bir anlam veriyor, bütün kâinatı kendine karşı tertipler kurmakla uğraşiyor sanıyor.

Sokağın bozuk kaldırımlarını tekerleklerinin demir çemberiyle tırmalayarak ağır bir yük arabası geçiriyor. Hemen perde arkasına kaçarak haykırmaya başladı:

—Sakla, beni görmesinler. Beni almaya hapishane arabası geliyor. Öldürdüm, elbette beni de öldürecekler.

Biraz sonra bu söylediğinin tersi bir iddia ile çırpınıyor. Kalender’in ölmediğini, kendi canına kıymak için gelip konağa gizlendiğini söylüyor” (Gürpınar, 1981: 312).

Cehennemlik adlı romanda, Hasan Ferruh Efendi adlı karakterde çeşitli problemler vardır. Bunlardan en önemlisi karakterin “hastalık hastası” olmasıdır. Diğer bir mesele ise karakterde “paranoya” belirtilerinin görülmesidir. Bu yapıya sahip insanların akıllarında kendilerine bir kötülük yapılacağı düşüncesi vardır. Ölme veya öldürülme korkusu karakterin “paranoyak” olmasına neden olmaktadır. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Bu zavallı adam, maddi ve gerçek bir hayatta değil her vakit bir kuruntu âleminde yaşar. Herkesi, hatta akrabalarından olan kimseleri bile kendine karşı gizli bir ölüm hazırlamak ile uğraşiyor sanır.

Her gece bir yatak yeri seçerek döşeğe girebilmesi mühim bir iş şeklini alır. Yangını, zelzeleyi, hırsızlı düşünür. Birdendire bir yangın çıkacak olduğu zaman kolayca kaçmak planları hazırlar. Çatının, zelzele felaketine karşı en dayanabilecek tarafının altına sığınmak ister. Hırsız korkusundan oda kapısının bayağı kilidinden başka sürgüleri de vardır. Tehlike çıktığı zaman imdat istemek için odanın duvarı birçok

elektrik düğmeleriyle donanmıştır. Akrep, yılan ve başka türlü böceklerin gizlenebilmesi korkusu ile içine girilmezden evvel döşeğin şilte, yastık, yorgan ve örtülerinin her katı, her aralığı, her bükümü ayrı ayrı araştırılır, gözden geçirilir.

Bir gün Hasan Ferruh Efendiyi ziyarete gelen kimselerden biri her nasılsa boş bulunarak astronomiden söz açarak her gün havadan dünya üzerine türlü hacimde binlerce gök taşının döküldüğünden ve bunlardan bazılarının koca bir köyü tezek gibi yamyassı ezerek içinde canlı bir tek insan bırakmayacak irilikte bulunduğunu söyleyerek zavallı adamı büsbütün çıldırtacak korku helecana düşürmüştü.

O günden sonra Ferruh Efendi her birine karşı korunma tedbirleri ile uğraştığı bir sürü musibetlere eklenen bu yeni beladan nasıl kendini kurtaracağını bilmeyerek en son sistem istihkâmlara benzer çelikli, betonlu kat kat kubbeler yaptırıp bunların altında yaşamayı düşünecek kadar korunma hallerini genişletmişti.

Bu ölmez hastanın ödü koptuğu her tehlikelerden biri de mikroplar idi. Hayatının bu görünmez düşmanlarına karşı şimdiki tıbbın korunma tedbirlerini kafi bulmuyor, bütün mikropları hayat çevresinden adını yok edecek çarelerin hâlâ niçin keşfedilmediğine pek hiddet ediyor: ‘Mikropsuz hayat olmaz’ diyenlere karşı ümitsizlikten ter ter tepiniyordu.

İstanbul’da kolera çıktığı zamanlar kızın divaneye döner. Odasına kimseyi sokmaz. Aile insanlarına sokağa çıkmayı, misafir kabul eylemeyi yasak eder. Odasındaki bütün eşya her saat süblime ile pülverize edilir, saatlerce kaynatılmadıktan sonra ağzına bir şey koymaz, etüvden geçmedikten sonra sigarasını bile içmez” (Gürpınar, 1984a: 9-10).

Kaynanam Nasıl Kudurdu? adlı romanda, romanın karakterlerinden olan Ali Harun sözde kuduz vakası ile evdekileri telaşa düşürür. Yaşanan bu “kuduz” olayından sonra Makbule Hanım’ın akli dengesi bozulmaya başlayacak ve oğlunun dediklerini düşünecektir:

“Yarın öbür gün bu alametler daha belli surette her ikimizde de meydana çıkacaktır. Benden günah gitsin. Şimdi açıkça söylüyorum. Şu anda annem kimi ısırsırsa onun da kudurması muhakkaktır. İlkin ben kuduracağım, arkamdan annem. Bende nasıl kuduz alametleri görülecekse, birkaç gün sonra annemde zuhur edecektir. Bizim için tedavi müddeti tamamen geçmiştir” (Gürpınar, 1984c: 107).

Makbule Hanım, psikolojik olarak hasta olduğunu kabullenerek kendisinin de kuduz hastası olduğunu düşünmeye başlar. Makbule Hanım’ın korktuğu şeylerden birisi de kuduz vakası haberinin genç sevgilisinin kulağına gitmesidir. Bundan dolayı tedavi olmayı reddeder. Karakterde bir paranoya hâkimdir:

“Kaynananın hekimden ürkmekteki bu telaşının sebebini anlamak müşkül bir şey değildi. Makbule Hanımefendi kudurmuş haberi Vassaf’ın kulağına gider de nikâhları ölesiye kadar geri kalır korkusuyla böyle söylüyordu” (Gürpınar, 1984c: 113).

Kaynananın kendisinin hasta olduğunu düşünmesi, kendini bu durumda hissetmesi psikolojik olarak kaynanayı yıpratmaktadır. Romanın anlatıcısı olan Osman Zihni’nin gözlemlerinden kaçmayan bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Kaynananın kuduzluğu da herkesinkinden büsbütün başka... Kuduzlar kalabalıktan, güneşten, ışıktan, kaçar, kuytu, loş yerlere sokulur, kara sevdalara dalarlarmış... Bu bizimki ilk günde pazarlara çıktı, güneşlere kapandı, kimseyi görmek istemedi. Anasına bakınız, oğluna bakınız, kudurması bile elâleminkine benzemiyor, büsbütün ilmin, fennin dışında...” (Gürpınar, 1984c: 119).

Şeytan İşi adlı romanda Hayriye Hanım adlı karakter, Muammer Efendi'nin kapı komşusudur. Duldur ve evinde yalnız oturur. Şirin adlı bir kedisi vardır. Komşuluk ilişkileri zayıftır. Sadece Muammer Efendi'nin ailesiyle görüşür. Hayriye Hanım romanda cimri bir karakter olarak karşımıza çıkar. Ekonomik durumu iyidir. Bu durum Muammer Efendi'nin ailesi tarafından kıskanılmaktadır. Muammer Efendi'nin karısı Ayşe Hanım, oğlu Hüsnü'ye yazdırdığı mektupları komşusu Hayriye Hanım'a göndermesini söyler. Mektuplarda Hayriye Hanım'ın sakladığı paraların yerlerini bilen doğüstü güçlerin varlıklarından bahsedilir. Hayriye Hanım ise bu durumdan korkmaya başlar. Muammer Efendi'nin ailesi durumu Hayriye Hanım'a belli etmek istemez. Onun güvenini kazanmak isterler. Sözde yardımcı dokunur diye evlerindeki ahretlik Muhsine'yi Hayriye Hanım'ın evine geceleri yatıya gönderirler. Muhsine gece vakitleri Hayriye Hanım'ın nelerle uğraştığını takip ederek Ayşe Hanım ve ailesine eve döndüğü vakitlerde anlatır. Hayriye Hanım, evin içerisinde sakladığı paraların yerlerini sık sık değiştirir. Bazen yerinde olup olmadığını kontrol eder. Eve gelen mektuplar Hayriye Hanım'ı tedirgin etmeye başlar:

“Muhsine'nin ilk uykuya daldığında aklı kestikten sonra usulcacık, yatağından kalkar ve Kelam-ı Kadim kesesini götürür, şeytanların yaklaşmalarına engel olması için hazinenin yanbaşındaki duvar çivisine asar, bildiği namaz surelerini teker teker okuyup maltalığın etrafına üfler. Gerçekte var olmayan perileri, cinleri, şeytanları o, kendi kuruntusunda yaratır. Onlara ruh, cisim, şekil verir. Bu kuruntularla güreşir, didinir, boğuşur. Gece ona karanlık ağzıyla, “Geliyorlar, geliyorlar... Hazineni daha derinliklere göm,” tehlikelerini fısıldar. Kan terler içinde sabahı güç eder. Ertesi gece yine böyle.

Daha ertesi gün Muhsine kız evine gider. Hayriye Hanım öğleye kadar bütün vaktini hazinesini cinlerin şerlerinden kurtarmak için maltalıkta salavatlarla devam ederek geçirir.

Fakat birden bire sokak kapısı kuvvetli bir elin vuruşu altında feryada benzer titreme ile çırpınır: Hemen Hayriye'nin yüreği de aynı şiddetle hoplar. Hemen “Posta” sesi işitilir. Hayriye Hanım düşmemek için duvarlara tutunur. Ah posta, posta... Hain ses, korkunç söz. Yine şeytanlardan mektup var.

Yine korkutmaları, bildirmeleri nedir? Hayriye bitti, tükendi, onlar bu zalim rahatsızlıklarından usanmadılar mı? Bu sefer derin bir tevekkülle, fakat titreye titreye kapıyı açar. Bir şey söylemeden mektubu alır. Yine uğursuzluklar aklına gelerek zarfın altına üstüne bakar. Kendine hiçbir şey söylemeyen eğri büğrü çizgiler. Birçok noktacıklar. Yine bu bilmeceyi kime çözdürsün? Önüne çıkan her mektep çocuğuna, her kavukluya bu ecinli mektuplarını okutursa en ehemmiyetli esrarını kendi eliyle ortalığa yaymış olacak” (Gürpınar, 2015b: 72-73).

Gelen son mektupları da okutan Hayriye Hanım'ın durumu artık dönülmez bir hale gelmeye başlar. Hayriye Hanım'ın çaresiz tavırları romanda şöyle geçer:

“Rezil kepezeler, bu sefer paralarımı öyle bir yere saklayayım ki bulabilirlerse aşk olsun. Bakalım onlar mı kurnaz ben mi? Anlasınlar” (Gürpınar, 2015b: 83).

Tedirginliği ve korkusu artmaya başlayan Hayriye Hanım'ın ruhsal açıdan dengesi bozulmaya başlar. Karakterde “paranoya” oluşmaya başlar. En sonunda akli dengesini kaybederek evini yakar:

“Hayriye Hanım'ın evinden çılgılık, feryat ayyuka çıkar, kıyamet kopar. Yangın korkusuyla herkes pencereler koşar, sokaklara dökülür.

Muhsine kız gözleri yuvalarından fırlamış, surat mosmor bir halde kendisini alt kat penceresinden sokağa atar. Halk işi anlamak için ahretliğin başına üşüşür. Kızcağız yana yakıla şöyle ifade eder:

— Deli kan beni boğuyordu... Döşekte uykumun arasında boğazıma sarıldı. Elinden zor kurtularak kendimi pencereden aşağı atabildim.

Kızdan soruyorlardı:

— Deli içeride şimdi ne yapıyor?
— Birtakım kağıt, bez parçaları üzerine gaz döktü, kibritle ateşledi. Galiba evi tutuşturuyor. Ben elinden kurtulduktan sonra yüke, döşeklerin altına saklandım. O da mutfakta bu işi görmeye başladı. Sokak kapısını açamadım, pencereden atladım.

Ahali şiddetle kapıyı çalmaya başlar. İçerinden hiçbir cevap gelmez. Yangının önünü almak için kapıyı kırmaya mecbur olurlar. Bir kısım halk içeri dolar.

Hayriye Hanım'ı mutfakta alevler yükselen ocağın önünde bulurlar. Kadın gözleri, lokma gibi fırlar, kaşlar gazaplı birer çatkinlikle bir trajedi cadısı korkunçluğu ile görünerek tın tın kahkahalarla ahaliye haykırır:

— Nafile gelmeyiniz... gelmeyiniz... Hazinemi bulamazsınız. Ben onu ateşlerin içine sakladım. Cin, şeytan, hiçbir mahluk artık eli yanmadan paralarımı uzanamaz.

Sahiden de Hayriye Hanım deliliğın son coşkunluğu nöbetinde yedi bin küsur liralık kâğıt paralarını çıkın bezleriyle, muşambalarıyla gazlayıp tutuşturarak bir avuç kül haline sokmuş, altın liralarının hepsini de kubura dökmüştü. Hazinesini bu suretle cin, şeytan şerrinden hiçbir daha ellerine geçmeyecek halde kurtardığına seviniyordu.

Ertesi günü kadın muayene edilerek şifa evine götürüldü. Şimdi yapıyoruz kalan evde kaç zamandır saklı hazineye musallat olan periler dolaşarak yanlış paranın ocaktaki külünü pişmanlıkla karıştırırken, delinin koparmış olduğu son

kahkahaların çınlamasını duvarlar işitiyor gibiydiler”
(Gürpınar, 2015b: 85-86).

2.1.26. Psikolojik ve Toplumsal Anomali

Norm, ilkeye veya yasaya uygun durum demektir. Bir toplumun belirli olaylar karşısında nasıl davranması gerektiğini belirleyen kuralların adıdır. Ben Deli miyim? romanında, Şadan adlı karakterde ruhsal bozukluklar, duygusal sapıklıklar vardır. Misafirlikte veya kendi evinde temiz bir döşneğin içerisinde yatamaz, muhakkak yatacağı yere birkaç damla idrarından damlatmak ister, dolayısıyla normlara uygun hareket etmez. Kendi kendine bulunduğu vakitlerde içerisinde bardaktaki suyu şakır şukur diliyle içer. Tabaktaki yiyeceği çatal, kaşık kullanmadan bir köpek gibi ağızıyla yer:

“Herkesin uydukları âdetlerden, terbiye kurallarından kaçamaklar yapmak çok hoşuma gider” (Gürpınar, 1981: 25-26).

Mehmet Narlı, Edebiyat ve Delilik adlı eserinde Şadan’ın durumu hakkında şöyle yorumlama yapar:

“Şadan, kendi deliliğini problem edinen, deliliğinin belirtilerini kavramaya, genetik, ruhsal, toplumsal hatta siyasal etkenlerini bilmeye çalışan; toplumun deli etrafındaki kabullerini ve deli algısını eleştiren; hatta akıllılık ile ilgili genel kabulleri de tartışan oldukça entelektüel bir delidir”
(Narlı, 2013: 126).

Şadan adlı karakterin “saldırganlık eğilimi” de vardır. Karakter kendisine hiçbir zararı dokunmayan suçsuz kimseler hakkında kötü şeyler düşünür. Bunu daha çok toplumsal normlara sıkı sıkıya bağlı olan kişilere yapma eğilimindedir:

“Bana hiçbir zararı dokunmayan ve dokunmak ihtimali olmayan suçsuz kimseler hakkında pek kötü şeyler

düşünmekten kendimi alamam. Meselâ pek sayılacak bir insanla karşı karşıya güzel güzel konuşurken ve gücenmeye ortada zerre kadar bir sebep yokken birdenbire o adamın kafasını yumruklamak veya boğazını sıkmak isteğiyle beynim burkular, karıncalanır, yerimde kaynamaya başlayarak kendimi zor tutarım. Beni bu saldırıdan önlemek için isterim ki hemen ellerimi kelepçesinler.

Bu sebepsiz, manasız saldırma duygusu bana nereden geliyor? Bunu anlamaya çok çalıştım. Bunu en çok da yanlarında bir kusur işlemekten veya bir saygısızlıkta bulunmaktan korktuğum, sıkıldığım, titrediğim kimselere yapmak istiyorum” (Gürpınar, 1981: 27).

Mehmet Narlı, Edebiyat ve Delilik adlı kitabında Ben Deli miyim? romanının ana karakteri olan Şadan için şunları söyler:

“Şadan’a göre toplumun tamamına yakını, kendini düşündüğü için akıllı, kendisi halkı düşündüğü için delidir” (Narlı, 2013: 129).

Şadan’ın, Kalender Nuri adında bir arkadaşı vardır. Geçimsizlik yüzünden karısını bırakmış, beş altı yaşlarında bir oğlanının babası olarak romanda karşımıza çıkar. Romanda Şadan gibi Kalender’in de “delilik” bağlamında değerlendirilebilir hareketleri vardır. Fakat Kalender Nuri’nin deliliği biraz da toplumsal ahlaka uymayanlar üzerine yaptığı girişimlerdir. Romanda bu duruma örnek olarak giyiniş bakımından açık olan bir kadının makatına sigara ağızlığını batırması olur. Böyle bir girişimi yapmasının sebebini şöyle açıklar:

“—Elbise mi? Adam sen de, sinek konmasın diye çıplak bir resmi örten tüller gibi iki incecik perdeden başka bir şey değil. Alt tarafı cascavlak. Turnikenin durduğu sırada perdeyi sıyırdım, hartucu sürdüm. Bakalım hararetle ne vakit patlayacak? Sokaklarda donsuz gezen karıları hep bu cezaya çarpmalı ki akıllansınlar. Talihli ağızlığım sıcacık kılıfını şimdi buldu” (Gürpınar, 1981: 58).

Romanın olay örgüsü incelendiğinde Şadan ve Kalander'in aşk maceraları, ahlaksızlıkları, amaçlarına ulaşmak için yaptıkları akıl dışı oyunların işlendiği görülür:

“Hüseyin Rahmi, Şadan ve Kalander ile deliliğin nasıl olumlu bir eyleme, yaratıma ulaştıracağını göstermeyi değil, deliliğin, bütün moral değerler açısından sınır tanımayan doğasını göstermeyi tercih etmiştir. Yalnız ikisinin yapıp ettikleri şeyler, geleneğin delilik karşısındaki kabullerini ve hoşgörüsünü ifade eden “delidir, ne yapsa yeridir” algısı içinde gösterilmemiştir. Hatta tam tersi çok zekice planlanan kötülükler ve asla iyileşmez kötücüllükler sergilenir. Yazar sanki şöyle demektedir: “Delilik, vahşi hazlardır, engellenemez kötülük düşünceleridir; sınırsız ve düzensiz bencile arzular ve bunlar gizlenmiş, örtülmüş olarak bütün insanların içinde vardır” (Narlı, 2013: 134).

2.1.27. Saldırganlık Eğilimi

İnsanlar zaman zaman bazı olaylar karşısında kızıp sinirlenebilmektedir. Ancak bunun aşırısı kişiyi dönülmez bir yola sokabilir. Kişi, saldırganlaşabilir:

“Karşısındakini kendisinden aşağı gördüğü zaman saldırgan kişi gürlür, kuru bir dille ona ders verir gibi konuşur, onu küçümser ve yüksekte atıp tutar. Sonradan kazanılmış saldırganlıklar, rastlantısal olan ve psikolojik bir durumun sonucu olarak ortaya çıkan rastlantısal saldırganlıklardır. Örneğin, büyük bir alınganlıkta, özsaygı zedelenmesinde ve tutkusallıkta ortaya çıkar. Sonradan kazanılmış saldırganlığa şizofrenide, sanrılarla seyreden psikozlarda, ezilenlerde, ezenlerde, kıskançlık çılgınlıklarında vb. rastlanır.” (Daco, 1989: 77,79,80).

Ölüm Bir Kurtuluş mudur? adlı romanda, Saffet Avni Bey adlı karakterde irade zayıflığı, saldırganlık eğilimi, cinayette teşebbüs gibi eğilimlerin zihnini kurcaladığı görülmektedir. Romanın ana karakteri olan Doktor Nusret Hulki Bey’le aralarında geçen konuşma şöyledir:

“Kama, tabanca, uçurum gibi şeyler. Bu türden ölüm araçları yılanın kuşu büyülemesi gibi nasıl beni çekiyorsa seremoni içinde de buna benzer hallere uğruyorum. Çok yüksek tabakadan saygıdeğer biriyle konuşurken içimden pek tuhaf bir kuruntuya kapılıyorum. Şimdi ben bu adamın üzerine atılarak kafasını yumruklar, suratını didiklersem kaygısı beni fena halde sarıyor. Böyle yapmak için de o kişiye karşı duyduğum aşırı saygıdan geliyor. Beynimi dolduran, sinirlerimi sarsan, irademi yakan bu davranıştan kendimi alıkoymak için ellerimi yakan bu davranıştan kendimi alıkoymak için ellerimi ceplerime sokuyorum. Kızarıyorum, bozarıyorum, terliyorum, geri geri çekiliyorum. O muhterem kimse yüzümün geçirdiği bu değişikliklerden bir şey anlayamayarak soruyor: “Beyefendi, rahatsız mısınız? Bir ağrı, bir acı mı geçiriyorsunuz? Bu soru beni bütün bütün bitiriyor. Terleyerek ağızımdan ‘Hayır!’ cevabı çıkarken içimden: ‘Ahi seni iyice bir pataklasam, bir şeyim kalmayacak’ diyorum... Mesela bir gazinoda ya da özenle düzenlenmiş bir salondayım. Yerden tavana kadar duvarı kaplayan bir ayna var. Ona bir tekme atarak yere indirmek isteği, hayır, korkusu içimi yakıp kavuruyor. Ve yine mesela vapurda veya trendeyim. Bir çocuk pencereden bakıyor. Onu bacaklarından yakalayıp dışarıya atıvermek isteği yüreğimde bir yılan gibi kıvranıp duruyor. Niçin böyle bir cinayet işlemek isteği önce aklıma geliyor ve sonra bu işi yapmaktan kendimi alıkoymama korkusuyla terleyip titriyordum. Evet doktor, bu korkunç harekette bulunmamak elimde değil mi?... Bir kalantor bakkal dükkânına girdiğim zaman açık gaz tenekelerinden birine yanar bir kibrit fırlatmak zevki aklımı

gıcıklar durur. Alevlerin birdenbire dükkânı sarması, bakkalın, çırakların telaşlı çığlıkları, dışarıdan koşuşmalar... Çevreyi dolduran gürültü. İtfaiye boruları, şangur şungur otomobilleri..." (Gürpınar, 2002b: 223-224).

2.1.28. Unutma-Unutkanlık

"Unutmak, uzun süreli bellekte depolanmış olan bilgilerin geri getirilmemesi, hatırlanmaması ya da tanınamamasını tanımlar" (Plotnik, 2009: 265).

Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı? adlı romanın ikinci bölümünde Rübaioğlu adlı karakterin "arteryoksleroz" isimli hastalığının olduğunu yazar romanın içeriğinde belirtir. Bu hastalığın verdiği etkiyle birlikte karakterde bir de "unutkanlık" oluşmaya başlar. Bu durum romanda şöyle tanımlanmaktadır:

"İhtiyara öyle de bir unutkanlık musallat olmuştur ki, çok defa bu hastalığın çetin adını unuttur. Ar, mar, filan der, bir türlü ötesini nulamaz. Bazen çocuklarının adlarını kaybettiği de olur. Birdenbire sorulan hiçbir şeyi hatırlayamaz. Düşünür, taşınır, bir ikisinin yakalasa bile çoğunu kaçıırır. Lakırdıyı ters anlar. Vara yoğa kızar. İki satırlık bir şey yazmak gerekse alt satırı yazarken üstte ne dediği aklından silinir" (Gürpınar, 2015a: 175).

2.1.29. Uyku Hastalığı

Kişinin sağlıklı ve dengede kalabilmesi için yeme içme alışkanlığı kadar uykusuna da önem vermesi gerekmektedir. Romanda geçen bazı bulgular karakterlerin uyku problemleri olduğu yönündedir. *Cehennemlik* romanında "letarji", *Nimetşinas* romanında "katelepsi" buna örnek olarak verilebilir.

Letarjik: Romanlarda geçen bir terimdir. Letarji, derin bir uyku durumuna denir. Yaşam fonksiyonları zayıflar:

“Fazla uyku ansefalit letarjikte, Afrika uyku hastalığında görüldüğü gibi, tümörlerde, üremide, şıryan kıtlığında, şeker hastalığında, şişmanlıkta da durduğu yerde uyuklama olur” (Uzman, 1947: 23).

Katalepsi: Kaslarda istence bağlı kasılma durumunun geçici olarak yitirilmesi sendromudur:

“Katalepsi nöbetleri denilen bir çeşit uyku nöbetleri daha vardır, bunlar çok defa kuvvetli bir heyecandan sonra olur: baş düşer, ağız açılır, dil dışarı sarkar, ayağa kaldırıncı dizleri kıvrılır, hasta yere devrilir. İhtiyarlar, şişmanlar, damarı katılaşımlar, uyuşmak için bahane ararlar, fırsat buldukça uyku kestirirler, oturdukları yerde hatta ayakta uyuyanlar da vardır. Bazıları gece uyumaz, gündüzleri uyuklar, ihtiyar bunaklığında bu hal çok görülür. Sinir hastalarının çoğunda uyku azalar. Bazısı hiç uyumaz, senelerce gecede bir iki saat olsun uyumayan hastalar vardır” (Uzman, 1947: 23).

Cehennemlik romanında, romanın karakterlerinden olan Hasan Ferruh Efendi sağlığına dikkat eden biri olarak karşımıza çıkar. Bu dikkat onda büyük bir “takıntı” haline geldiği için sürekli hasta olduğunu veya olabileceğini düşünmesine neden olmaktadır. Doktor kontrollerini ihmal etmez. Fakat ondaki rahatsızlıktan çok bir takıntıdır. Ferruh Efendi’nin en bilinen hastalığı “hastalık hastası” olmasıdır. Doktorlar ara sıra onu muayene ederek son durumu hakkında bilgi verirler. Romanda geçen Doktor Senai Efendi, Hasan Ferruh Efendi’nin doktorlarından birisidir. Ferruh Efendi bazen ufak baygınlıklar geçirir sonra kendine gelir. Romandaki bu kavramın adı “letarji” olarak geçmektedir. Letarji, derin ve sürekli uyku durumu demektir. Senai Efendi’nin olduğu bir gün baygınlık geçiren Hasan Ferruh Efendi’nin durumu hakkında Doktor Senai şunları söyler:

“Zavallı, baygın değil, yorgun... Merak illeti bu adamı bitiriyor. Kuvvetli bir uyku ilacı verilse bu kadar derin

uyumaz. Beniz solgun, nefes alma zayıf, ama muntazam. Kısa bir ‘lisagors’ (letarji) geçiriyor. Uyusun. Kendini düşünme açısından kurtulup biraz rahat etsin” (Gürpınar, 1984a: 48).

Nimetsinas adlı romanda Talât Hanım’ın, eşi Nihat Bey tarafından aldatılmasını duyması üzerine üzüntüye girer. Eşinin, evin hizmetçisi Neriman’a bağlanması ve onu sevmesini hayretler içerisinde dinler. Tüm bu yaşanan şeylere daha fazla dayanamayan ve Nihat Bey’den hamile olan Talât Hanım baygınlık geçirir. Eve doktor getirilir. Doktor, Talât Hanım’ın hastalığıyla ilgili pek çok ihtimal söylemektedir. Katalepsi de bunlardan birisidir. Katalepsi, kaslarda istence bağlı kasılma durumunun geçici olarak yitilmesi sendromudur. Gürpınar, romanlarının içerisinde tıp bilgileri, psikolojik terimler koyarak eserlerindeki karakterlerin alt yapısını sağlamlaştırmak ister. Romanlarının içerisinde karakter tahlillerini yaparken veya bir olayı anlatırken kullandığı bu tıbbi terimler bizlere onun bu alanlarda bilgili olduğunu verilerini sunar.

“ — Efendim üzülmeiniz. Gebe hanımlarda bu baş dönmesi, bu baygınlık kimi kez plêthore’dan ileri gelir. Bu pletor Fransızcaya lakırdı. Ben Türkçe tıp sözlüğüne baktım. Bunun için ‘imtilâ-i dem’ adını veriyor. Daha Türkçesi dolgunluk demektir. Kanın içinde bulunan blobüller çoğalıyor. Kimi kez gebelerde böyle olur. Ama çok defa bunun aksisi oluyor, zayıflıktan baygınlık geliyor. Eğer pletordan baygınlık gelirse hastanın kolundan kan alıyoruz. Eğer aksisinden olursa acı, yahut çelikli ilaçlar veriyoruz. Bir daha Hanım’a baygınlık gelirse bugünkü gibi korkmayınız. Hemen yüzüne soğuk su atınız. Burun deliklerinin altına sirke yahut alkali sürünüz. Kendisini uzun olarak yatırınız. Telaş etmeyiniz. Geçer. Efendim, bu gebelik tuhaf şeydir belli olmaz. Gebe kadınlar arabaya binmemeli, vücudunu sarsacak surette atlamamalı, sıçramamalı, kimi kez en ufak bir sarsıntı çocuğun düşmesine

sebepe olur. Kimi de bakarsınız vücudu zayıf, nazik görünür bir kadın, merdivenden yuvarlanır; çocuğuna bir şey olmaz. Dikkat etmeli, ‘akuşör’ usta hekimler daha bunun nedenini anlayamadılar... Her natür bir olmaz. Dikkat etmeli, sarsılmamalıdır. Gebe hanımların gönülleri tasasız olmalı. Bunları öfkelenmemeli. Tasa, üzüntü yaramaz. Sonra ‘ihtinak-ı rahm’ e benzer sinir hastalıkları gelir. Yahut (kataleptik) olur. Aşırı çarpıntı yapar. Aman dikkat ediniz. Hanımefendi’yi üzmeiniz” (Gürpınar, 1973: 106-107).

2.1.30. Yalancılık – Dolandırıcılık

Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın romanlarının barındırdığı unsurlar geniş açıdan incelendiğinde yalancılığın veya dolandırıcılığın bu çalışmanın konularından biri olabileceği görülmüştür. Yalancılık veya dolandırıcılık, ahlaken ayıp karşılanmaktadır. Kişinin gerçekleri söylemek yerine yalana başvurması onun bilinçaltından yatan nedenlerden birine işaret edebilir.

Araştırmasını yaptığımız bu başlık tıp kitaplarında şöyle tanımlanmaktadır:

“Hayalleri fevkalade parlak, iradeleri kararsız birtakım psikopatlardır. Her telden saz çalarlar, edebiyattan, tarihten, coğrafyadan, tıptan bahsederler. Oradan buradan belledikleri birkaç şeyi pek beceriklilikle söz arasına karıştırırlar. İçlerinde dört beş lisan bilen vardır. Konuşurken ana dillerini bir ecnebi şivesiyle söylemek zevkleridir. Dinletmeyi, traş etmeyi çok severler. Yazıları da seve seve okunur. Karihaları, hayalleri çok geniştir, insan bunların düzgün ve güzel konuşmalarına, bilgilerine hayran olur. Güç ve mesuliyetli işlerden kaçarlar, yalancılığa çocukluktan alışır. Uydurdukları yalanlara kendileri de inanırlar. Yalanı zevk için, hatta bilmeyerek söylerler. Çok cesur, alaycı ve şakacıdırlar. Hafif yalanları yutulur fakat çok defa bununla kanaat etmezler, öteye beriye

kendilerinin yanlış isimle tanıtırlar” (Uzman, 1947: 315-316-317).

Acı Gülüş adlı romanda, Kenan Bey karısı Ragıbe Hanım’dan ayrıldıktan sonra maddi açıdan zor günler geçirir. Vuslat adlı kadına gönlünü kaptıran Kenan Bey hem kendini geçindirmek hem de Vuslat’la beraber olmak adına ekonomik anlamda bir desteğe ihtiyacı vardır. Bunu da annesi Zehra Hanım ve kız kardeşi Namiye’den temin etmeye çalışır. Yalancılığın bu aşama içerisinde devrede olduğu görülmektedir. Kenan’ın ailesini bilerek kandırması veya onları dolandırması bilinçli bir şekilde yapılmaktadır:

“Kenan’ın Namiye adında bir kız kardeşi vardı. Ufak tefek, sıskan kamburca, şaşı, gelinlik bir kızdı. Bu zavallının baba mirasından bankada faize yatırılmış yedi yüz lirası duruyordu. Namiye’nin vücutça olan sakatlığına karşı bu para geleceğinin bir garantisi idi. Bu küçük paraya tamah edecek bir evlenme isteklisi çıkabilirdi. Kenan bayağı ihtiyaçlarını bir zaman daha sürdürebilmek için Namiye’nin hayat sermayesinin bu paradan en ufak bir şey bile harcamamak hususundaki inatçı kararını biliyordu. Parayı tamamıyla bankadan çekmenin imkânı yoktu. Fakat her gün bir guguk icat ederek parça parça eline geçirerek Namiye’nin geleceğini, Vuslat’ın cümbüşüne feda etmek mümkündür. İstedikini yapabilmek için annesine ilk defa yüz lirayı bir senede birkaç misline çıkaracak çok kârlı bir yol bulduğundan bahsetti. Kadın şüpheli bakışlarıyla oğlunu derin derin süzdü. Fakat Kenan, annesinin inadının düğümünü her gün bir parça gevşetebilecek kandırıcı, aldatıcı sözler bularak Namiye’nin parasını beş altı yıl içinde yedi sekiz bin liraya çıkaracağını en büyük yeminlerle inandırmaya çalışıyordu” (Gürpınar, 1973a: 220-221).

2.1.31. Yaşlılıkta Cinsellik Takıntısı

Romanlarda geçen bir problem ise yaşlılardaki cinsellik takıntısıdır. İnsan doğar, büyür ve ergenliğe girer. Ergenlikten sonra hormonal değişimler olduğundan bir cinsel içgüdü meydana gelir. Belli bir yaşa geldikten sonra bu istekte bir azalma meydana gelebilir. Kişi kendini mutsuz veya huzursuz hissedebilir. Kendi varlığını kanıtlamak, kendini mutlu hissetmek ister dolayısıyla yeni bir cinsel kimlik oluşturabilir. Devam etmekte olan cinsel gereksinimlerini doyumak ister, duygusal yakınlığını korumak ister:

“Araştırmacılar 400’ün üstünde sağlıklı kadını menopoz boyunca izledi ve birçok fiziksel değişimini gözlemledi. Kadınların huysuzluk, depresyon, kaygı ve kızgınlık gibi psikolojik semptomlar bildirdiğini tespit ettiler. Ancak bu semptomlar menopozla ilgili fiziksel semptomlardan ziyade, genç olmayı yücelten bir toplumda yaşlanmak gibi farklı stresli durumlarla bağdaştırılıyordu. Buna ek olarak, kadınların beklentileri menopoz esnasındaki psikolojik görüşlerini büyük ölçüde etkilemiştir. Yapmanı umdukları şeylerle ilgili olumlu beklentileri olan kadınlar, daha az psikolojik semptom yaşarken hayatlarının biteceğini düşünen kadınlar, menopoz esnasında depresif ve kızgın hissediyordu” (Plotnik, 2009: 425).

Erkeklerde ise bu durum şöyle tanımlanmaktadır:

“Yaşlı erkekler genel olarak kadınlara göre cinsel olarak daha faal olmasına rağmen, bazı erkekler azalan cinsel becerilerini kendilik değerlerine bir tehdit olarak algılayabiliyor” (Plotnik, 2009: 425).

Kaderin Cilvesi romanında, Şemi Bey adlı karakterin Salâh Efendi’nin evinin bir bölümünü kiraladığı ve orayı kendine göre yeniden düzenlediği romanda anlatılır. Kiraladığı bölümü kumarhaneye, bir umumhaneye çeviren Şemi Bey’i ziyarete gelenler vardır. Bunlardan birisi de Nâlık Bey’dir. Nâlık Bey, yaşlı biri olarak romanda anlatılır. Yaşı bakımından değerlendirildiğinde

onda cinsellik eğiliminin olduğunu söylemek mümkündür. Nâlık Bey Salâh Efendi ile Şemi Bey'in gelmesini beklerken aralarında geçen şu konuşma bunu destekler niteliktedir:

“—Kahve içmez misiniz efendim?

—İçerim. Büsbütün içmem değil ama bilir misiniz bu kara su insanın uykusu ile beraber şehvetini de keser. Oysaki, bu evde besleyici şeyler yemelidir. Bilirsiniz, hi, hi, hi...

Fincanı iskemlenin üzerine bırakarak ben suratı astım. Aman Allahım, ilk ağızda bu kadar münasebetsizleşen bu ihtiyar züppe ile ben ne yapacağım? Beş lirayı götürüp Şemi'nin suratına fırlatarak bu altmışlık zirzopu da bir tekme ile odadan dışarı def etmeyi gözüme aldirmaya kadar varıyorum.

O buruşuk yüzüne hiç uymayan çılgınca bir neşe ile yaşadığı hayat komedyasındaki tabii rolüne devam ederek:

—Efendi, bir şey dikkatimi çekti.

—Nedir o?

—Bir hanım kendisini göstermeden kapı aralığından kahveyi verdi, gitti.

—Peki, bunda dikkati çekecek ne var?

—Oooo, çok şey...

—Ben hiçbir şey göremiyorum.

—Bu evde hanımlar erkeklerden kaçarlarmı? Kendi kendime bu soruyu sordum. Ve sonra şu cevabı verdim. Belki henüz tuvaletini tamamlayamamıştır da... Ah bilmezler ki, ben tuvaletsiz kadını daha çok severim. Ben meyveyi bile yıkamadan dumanı üstünde iken yemek isterim. Ohh kadının kırı, kadının teri, kadının kokusu kadar burnum bu dünyada hiçbir nefis levanta tanımamıştır” (Gürpınar, 2016: 106).

Nâtık Bey'in, karısı ile arasının da iyi olmadığı gözlemlenmektedir. Karısında yaşayamadığı zevkleri genç kadınlarda aramaya çalışan Nâtık Bey'in yediği kuvvet macunlarının da etkisiyle durdurulmaz bir hale sürüklendiği görülür:

“Bilmem ki nasıl anlatayım? Ben genç kadım, o anam yerinde bir kadın oldu.

Kelimeleri alaylarım boyayarak:

—Maşallahınız var. Mademki aranızda karılık kocalık kalmamıştır...

Nâtık Bey sözümü bitirmeye vakit bırakmadan atıldı:

—Bende kalmadı. Fakat karımda gençliğine oranla on kat fazlasıyla var. İşte felaket buradan çıkıyor. Çünkü bende ihtiyar eşime karşı hiçbir şeyler yok. Ama yabancı genç, güzel Havva kızlar için vapur kazanı gibi fıkır fıkır kaynıyorum.

—Bir kâse dolusu macun yedikten sonra mı?

—İşte orasını karıştırmayınız. Bakınız tuhaflığı dinleyiniz. Karım macunların türlüünü salık alır. Tertipleri kendi eliyle yapar. Tecrübe için bana yedirir. Ben damarlarımda peyda olan uyanmayı karıma anlatmamaya uğraşarak iksirin etkisini kesinlikle inkâr ederim. Bir kere evden savuşabilirsem böyle bir yere düşerim. Fakat şimdi bizim hanım da kurnazlaştı. İnanmıyor. Gizlice peşime takılıyor. Beni sokak sokak izliyor. Bir iki defa beni böyle dernek evlerinde yakaladı. Kıyametler koptu” (Gürpınar, 2016: 112-113).

Kokotlar Mektebi adlı romanda Ulviye Melek adlı karakterin işlettiği eve Ragıp Şeyda Bey adında bir adam gelir. Kısa, tıknaz, kırk sekiz elli yaşlarında, zengin bir adamdır. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen cinsel

içgüdüleri genç delikanlılar gibi olan Şeyda Bey'in takıntısı cinselliktir. Şeyda Bey ile Ulviye Melek arasında geçen sohbet şöyledir:

“Karımın yaşı için Tanrı daha ziyade etsin dileğinde bulunuyorsunuz. Etsin... Fakat yaşlandıkça akıllanması şartıyla... Ne yapayım ki, işin tersi oluyor. Kırk beş yaş eşlerin cinsel isteklere veda mevsimidir. Halbuki onlar bu yaşta daha istekli, daha kıskanç, ah evet, daha dırdırcı, daha hoppa oluyorlar. Kendilerini daha gençleşmiş sanıyorlar. Kısırlaşmış bir kadına karşı henüz verimli, canlı bir erkeğin isteği kesilir. Bunda kimsenin kabahati yok. Bu da tabiatın kesin bir kanunu. Bir nikahlı kadınla yaşayarak evliliğin bu dönemine geldiniz mi, bir kanun yapımcısına, bir doktora, bir avukata başvurarak derdinize bir deva bulamazsınız. Kanun, eşiniz menopoza girerse üzerine bir daha evleniniz demiyor. Sorunuza karşı doktor ellerini uğuşturuyor. Avukat kem küm ediyor. Siz tabiatın yasağa yenilmez zorlaması ile sağa, sola dönüyor, nihayet yasağa sapıtıyorsunuz. Bin bela baş gösteriyor. Kimsenin deşmeğe yanaşmadığı, dil uzatamadığı bu sosyal en önemli meseleye en önce siz bir çare düşünmeğe başladınız. Allah razı olsun” (Gürpınar, 1968b: 125-126).

Bu durumun tıbbi bir gerçekçiliği yoktur. Yazar bu durumu böyle yansıtmaktadır. Gençlere veya yaşlılara özgü bir durum diye ayırmak doğru değildir. Gürpınar'ın bakış açısı böyledir.

Ulviye Melek'in evinde Nevvare adlı kızı beğenen ve onunla birlikte yaşamaya başlayan Ragıp Şeyda, karısı Fahire Hanım'ı aldatır. Ragıp Şeyda Bey'in karısı Fahire Hanım, kocasının kendisini aldatmasından sonra kendisi de Ulviye Melek'in tanıştırdığı Cevherioğlu Baha Bey'le birlikte olur. Bir bakıma kocasının yaptığı bu harekete karşı intikamını alan Fahire Hanım'la Ragıp Şeyda Bey'in durumunu anlatıcı şu şekilde özetler:

“Kırkıktan sonra kızan gönüllerin ateşi teneşirde sönermiş, sözün en doğru hükmü Ragıp Şeyda Beyle karısında, bu karı kocada göründü. Gencin gençle sevişmesi tabî bir haldir.

Fakat ihtiyarın gençle sevişmesi acıklı bir dengesizliktir. İhtiyar her an uğradığı ağır yüz vermemelerin acılığına rağmen o körpe vücuttan aldığı tadı bütün dünya mutluluklarına üstün tutar. O güne kadar toz kondurmadığı onurunu çiğnetir. Bu en nazik damarından çiğnetmek bile belki onun için bir zevktir” (Gürpınar, 1968b: 155).

Yaşlılıkta cinsellik arzusunun toplum zihninde “hastalık”, “tuhaflik” olarak adlandırıldığı, yazarın da bu görüşe yakın durduğu görülmektedir.

Muhabbet Tilsımı adlı romanda, Adnan Şem’î Paşa adındaki karakter vaktini ellilik bir kadın ile en yaşlısı otuz beşinde birkaç genç odalığın arasında geçirmektedir. Birkaç ciltlik bir kitaplığı varsa da hiç elini uzatmaz, bilimden fenden, edebiyattan anlamaz tat almaz. Paşa, çeşitli yerlerden getirilen Çerkez kızlarını konağa getirerek kendine odalık seçer. Adnan Şem’î Paşa romanda üzerinde durulması gereken karakterlerden birisidir. Paşa’nın yaşı geçmiş olsa bile kendini genç hisseder. Paşa bir heves içerisindedir. Bu heves “madde takıntısıdır”. Paşa, bir insana değil bir maddeye heves duyar. Bu maddenin ana kaynağı olarak da genç bir kızın elinden şerbet içme sevdasıdır:

“Bu ihtiyar horoz pek körpe bir pilice karşı mevsimsiz kabarmak istemesinin tehlikesini bu seferlik böyle geçirir. Lakin koca Paşa, cinsel istekleri yolunda kurban gitmeğe hayatını adamış gibi, doktorların sözlerinden aklını başına almaz. Belki ikinci defada başarırım ümidiyle kızın elinden bir şerbet daha içmek sevdasına düşer” (Gürpınar, 1984d: 265).

Pervin’in geri planda durmasına rağmen paşanın ısrarcı tavırları romanda yazar tarafından vurgulanmaktadır:

“Pervin’in bu ardı arası gelmeyen karşı durmaları, iğrenmeleri karşısında Paşa’nın ona olan hevesi, ateşi bir türlü sönmüyordu. Toy bir delikanlı gibi Pervin’i isterim de isterim makamını tutturmuş gidiyordu. Kıza karşı rica, öğüt

dönemi geçti. Şimdi baskılar, korkutmalar başladı. Fakat onun inadını hiçbir şeyler kıramadılar. Artık terbiyeni verme ve ceza zamanı geldi. Yine başa çıkamıyorlardı. O ince vücuduyla her baskı ve belaya karşı koyuyor, bütün bulantısıyla Paşa'nın kokmuş kucağına karşılık mezara girmeyi üstün tuttuğunu bar bar bağıyordu” (Gürpınar, 1984d: 267).

Toraman adlı romanda Şuayip Efendi, karısı Hasnâ Hanım'ın yakınlığına ilgi göstermemesi kadını rahatsız etmektedir. Kocasının bu ilgisizliğini gören Hasnâ Hanım, hocalara, doktorlara giderek yardım ister. Karısının yedirdiği kuvvet verici şeylerin etkisi Şuayip Efendi'nin bünyesinde etkisiz kalmaz. Bu durumu karısına belli etmese bile içten içe onda bir ateş oluşur:

“Kanında ve sinirlerindeki cinsel yeteneği vakit vakit coşup kabarma nöbetleri gösterdi. Fakat yalnız turfanda ve taze meyvalar için iştahları depreşen uyuşuk mideler gibi ihtiyarlara vergi gençlere düşkünlük merakı ile dolu idi. Kokusu pek koklanmamış, renk ve çekiciliği ile pırıl pırıl, yeni açılmış taze çiçeklere, gençlik ve güzelliğinin henüz dumanı üstünde, güvercin palazı körpe kızlara düşküdü” (Gürpınar, 1973d: 33).

Şuayip Efendi genç ve güzel kızlardan hoşlanmaktadır. Bu aşamada romanda adı geçen Servinaz ve onun kızı olan Binnaz, Şuayip Efendi için önemlidir. Servinaz, yaş bakımından Şuayip Efendi'ye yakın sayabileceğimiz bir karakterdir. Binnaz ise Servinaz'ın kızıdır. Daha genç, dikkat çekicidir. Bu iki kadın karakter romanda kötü insanlar olarak tanımlanır. Şuayip Efendi'yi kullanarak onun elindeki paraları sömürmeye çalışırlar. Şuayip Efendi, Servinaz'ın kızı Binnaz'a karşı ilgi duyması ve onu arzulaması romanda önem taşımaktadır:

“Şuayip Efendi de yaşlı sinirlerinde sevda halleri depreşmeleri, iliklerinde bir sonbahar şiiri uyanıklığı, kanında

mevsimsiz bir yükselip kabaran aşk dalgası duyuyordu. İşte bu aralık karşısına Servinaz çıktı. Lakin kadın adındaki naz ile adamın kalbinde bir ateş uyandıramadı. Adamcağız bu kadının düzgün altında derinleşen buruşukluklara baktıkça Hasnâ'nın istek uyandırmak için süslendiği zamanlardaki yorgun yüzünü hatırlayarak onu görmüş gibi oluyor, kanı, iliği, siniri buz gibi donuyordu” (Gürpınar, 1973d: 34).

Servinaz, Şuayip Efendi'yi etkilemeyince kızı Binnaz'ı devreye sokar. Amaç ise Şuayip Efendi'nin paralarını sömürmektedir. “Genç kızlara düşkünlüğü” ile bilinen Şuayip Efendi ise bu tuzağa düşer:

“Öyle ki Şuayip Efendi bu eşsiz güzelliği görünce gökte Huri kardeşlerinden ayrılmış bir gökyüzü sürgünü sandı. Bu çekicilikte bir kadının bir erkeği ne gibi kaza ve belalara sürükleyebilecek büyüleme gücünde olduğunu düşünerek o zamana kadar yerdiği, tenkit ettiği bazı adamlara şimdi hak verdi. Kendisi de böyle bir günah için cennetten koğulmayı göze alacak bir ahlak sarsıntısına düştü. Kendi cinsel hayatının hayallerini dolduran, dumanı üstünde aşk sofrası işte bu idi. Ağzının salgısı çoğaldı. Yutkunuyor, yutkunuyordu. Zavallı adamcağız şair değildi. Kendi kendine küçük dilini yutarcasına: ‘Heyyyyy! Bu nasıl mahluk böyle be?? Bir lenger kaymak, kaymak, kaymak...’ (Gürpınar, 1973d: 35-36).

2.1.32. Zihin Bulanıklığı

Karakterlerin bazılarında görülen bir bulgu da yaşadıkları zihin bulanıklığıdır. Bunun çeşitli sebepleri olabilir. Aile ortamı, kadın-erkek ilişkileri, meslek hayatı, parasal sorunlar gibi. Kişinin beklemediği bir şeyi duyması veya görmesi onda bir şok etkisi yaratabilir:

“Bulanıklığa uğramış kimseyi en iyi vasıflandıran şey, “şaşırmış” kelimesidir. Kıyafeti perişandır, hareketleri

kararsızdır, yüz ifadesi karmakarışıktır. Tereddütlü, mırıldanan, kesik, bazen anlaşılmaz olan sözleri, daha ilk kelimedede zihin açıklığının derinden derine bulandığını gösterir. Bu şaşkınlık hali bir andan bir ana oldukça değişir. İyi zamanlarında hasta, zihnindeki karışıklığın farkındadır. Düşüncesini artık idare edemediğini, hafızasına sahip olmadığını, dikkatinin durmadan dağıldığını, saçma vehimlerin oynacağı olduğunu sıkılarak görür. Arar, çabalar. Fakat hemen yeniden şaşkınlığının esiri olur. Nerede olduğunu bilmez, zamanı bilmez. Etrafında olup biten şeylere ait bilgisi bulanıktır. Yabancıları, tanıdığı insanlara benzetir” (Frete, 1946: 68).

Acı Gülüş adlı romandaki Kenan Bey, yaşadığı travmadan dolayı zihin bulanıklığına uğrar. Karısı Ragibe’den ayrılır. Sevdiği kadın olan Vuslat’ı ekonomik yetersizlikten dolayı göremez. Kenan Bey, elindeki paraları Vuslat’ın başka sevgilisi olan Didar adındaki bir adam kaptırır ve çaresizce ortada kalır. Didar, Kenan’ı hem döver hem de parasını elinden alır. Kendisini bir boşlukta hisseden Kenan Bey çaresizce dışarıda yürümektedir. Bu yürüme esnasında zihni bulanıktır. Bu durum romanda şöyle anlatılmaktadır:

“Gözlerini yumdu. Dünyayı görmemek, kendini unutmak, hiçbir şey hatırlamamak istiyor, kendi kendinden utanıyor, iğreniyordu. Fakat o dakikaya kadar adi benliğini kendisine bu derece acı bir açlıkla hiçbir vakit görünmemiştir. Bu kuvvetli unutma isteğine karşı bu hayat sapıklığının birçok safhaları sinema şeridi gibi gözlerinin önünden geçiyor, o saatteki ümitsizliğinin acılığını azaltmak için, eski hatıralarından avundurucu şeyler arıyor, bunlara sarılarak yaşamak cesaretini bulmak istiyordu.

Hiç düşünmeden bilinmez bir tarafa doğru yürümeye başladı. Fakat yürüdüğünü bilmiyordu. Beyninin çalışması ve emirleriyle vücudunun hareketleri arasında bir bağ kalmamış

gibiymi. Kafa ile beden ayrı ayrı yaşıyorlardı. Vücutuna ağrıtıcı bir ameliyat yapılısa duymayacak kadar cismi uyuşmuştu.

Bazı bazı insan, acı bir dalgınlıkla derin, pek derin düşündüğü zaman sigaranın ateşli tarafını ağzına götürür duymaz. Su diye hokkanın mürekkeğini içer; çorabını eline, eldivenini ayağına geçirmeye uğraşır; kitap sanarak terliğini kütüphanesine koyar. İşte öyle olmuştu. Bütün zihin çalışması beyninde parlayan bir ateş, sanki hep oraya toplayarak erimiş bir hale gelmişti.

Bastığı yer neresidir bilmiyor, arzda mı, havada mı gittiğini ayıramıyor, etrafını göremiyor, seçemiyor, bir boşluk içinde, maksatsız, sonu gelmez, belirsiz bir gidişle yürüyordu. Gitti, gitti, gitti. Kendini Fenerbahçe taraflarında kıyıda buldu. Etrafını tanımaya uğraşıyor, burası kendine hiç görmediği bir çöl gibi geliyordu. Ayakları artık gitmiyordu. Hemen suların içinde bir kayanın üzerine kendini salıverdi. Yığılakaldı. Yorgunluğunu, dermansızlığını biraz anladı. Dayağı yerken acısını pek o kadar duymamıştı. Şimdi omuzlarında, belinde, kalçasında ağrılar duyuyordu. Sol şakağı gözüne doğru sızlıyordu. Ceketinin yan iç cebinden ufak fırçalı taraklı tuvalet aynasını çıkardı. Yüzüne baktı. Gözünün içine kadar sol şakağının mosmor çürümüş olduğunu gördü. Orada Didar Bey'in nasırlı koskoca yumruğunun izi koyu, iri leke halinde yer etmişti. Yüzünün sarılığında korktu. Deniz suyu ile yüzünü yıkadı. Mendiliyle çürüğü ovuşturdu. Vuslat'ın sevginin yadigârı olan bu leke çıkmıyordu. Oğuşturdukça daha morarıyordu” (Gürpınar, 1973a: 233-234).

Yaşadığı şeylerden ötürü çaresiz olan Kenan Bey bir bulanıklık içerisinde. Bu durum onu sorgulamaya götürür. Evreni, evrenin yaratıcısını sorgulamaya çalışır:

“Vuslat’tan ayrılamıyorum, çünkü onu aman vermez bir sevgi ile seviyorum. Kalbimin eksilen tarafında Ragıbe, çoğalan tarafında metresim var. Şimdi bu azalma ile çoğalmanın yerlerini değiştirmek benim elimde mi? Bu benim iradem içinde bir hal mi? benim az veya bütün iradem nerede? Tabiatta böyle kurtarıcı bir kuvvet varsa şimdi yardımına niçin koşmuyor? Yaşama, baştan sonra kadar birtakım isteklerin art arda gelişen başka bir şey midir? Bu istekleri oradan kalır, başka ne kalır? O zaman ne için yaşamalı? Ahlakçılar, bu isteklerin içinde herkes gibi kendileri de bocaladıkları halde âleme bunlardan çekinme öğütleri vermeye uğraşırlar. İnsan bütün isteklerine nasıl hâkim olabilir?” (Gürpınar, 1973a: 239).

Karakterin yaşadığı olaylar onu öylesine derinden etkiler ki yaşadığı, duyduğu veya gördüğü şeyler onun zihninde farklı şekilde tasarlanır. Oturduğu bir mekânda garsona kahve ve nargile siparişi veren Kenan Bey’in yaşadığı hadise bunu destekler:

“Çıracak oradaki müşterilere çarçabuk baktıktan sonra içeriye bağırdı:

—Taflan dibine iki orta, çeşme önü sakallıya bir okkalı, çınar altında bir nazlı ile horultu gel.

Kenan ‘horultu’yu duyunca çınar altından, karyola altını hatırlayarak yukarıdan aşağıya bir ürperme geçirdi. Bu sarsıntı sert bir uyandırıcı yerine geçti. Cefakâr Vuslat’ın hayali acı tatlı aşk hatıralarıyla önüne dikildi. Unutmak, kaçmak istediği bu acıklı safhalar kayıtsız çıkan bir kelime ile birdenbire yine bütün şiddetiyle canlanıp, parlayıvermişti. Duygularını bir acizlik, bir zayıflık, bir incelik sardı. Gözleri yaşardı. Yer uygun olsaydı, hüngür hüngür ağlayacaktı” (Gürpınar, 1973a: 249).

Bu zihin bulanıklığı içerisinde abdest alan insanları görerek yanlarına gider. Zihni karışıktır. Bu bulanıklılık içerisinde kendisine bir yer edinmek

ister. Kenan Bey bir arayış, bir çıkış kapısı arar bunu dinde bulmaya çalışır. Determinist anlayışı benimseyen Kenan Bey, bu arayışı din ile sorgulamaya çalışır. Determinist anlayışına göre insanın özgürlüğünü kısıtlayan birtakım unsurlar vardır. Bu kurallar içten ve dıştan gelen nedenlere göre belirlenir. Bu anlayışı benimseyen insanlara göre toplumsal, ahlaksal, psikolojik veya hukuk yönünden insan tam anlamıyla özgür değildir. Kenan'ın durumu romanda şöyle anlatılır:

“Ben, bizim cahil mahalle imamının inandığı şeylere tamamıyla inanmak zorunda değilim. O, başını sarıkla sarmış sarmalamış, benim kafam açık, serbest fennin hürriyetinin dört taraftan savurduğu rüzgârlar, boralar içinde yetişmiştir. Biz şimdiye kadar böyle imamlara uyduk. Bundan sonra da lütfen biraz onlar bize uysunlar. Kafamın içinde birçok terakki tohumları var. Bırakınız, bunları ilim ekininden nasipsiz kalmış çorak beyinlere serpelim. Onlar bizi uyuşturacaklarına biz onları uyandıralım. Bizi susturmayınız, dinleyiniz. Kafa içinde hapsedilmiş fikirler orada durmaz, doğurur. Hürriyet ve terakki sabahının doğmasına, teşvikten ziyade sıkıştırma sebep olmuştur. İnsan cismi zindanlarda mahpus kalır, fakat fikir dışarı sızacak kaçış delikleri bulur; dünyaları, uzaklıkları dolaşır. Sıkıştırma onun yayılma kuvvetini birkaç yüz katına çıkartan bir yay hükmündedir. Buharın, makinelere olan tazyiki gibi insana şaşkınlık veren hizmetlerinden nasıl fayda görüyoruz? Onu bir kazana kapayıp kızdırarak değil mi? Bir havuzda tazyik edilmeden açık duran sakit sudan nasıl bir hareket tesiri beklenebilir? Birbirimizi kızdıralım. Beyinlerimizdeki birbirine karşı olan fikir buharları ortaya saçılsın. Hangi tarafın mantığı zamanın istediği terakkiye uygunsu o üstün gelsin. Batıl sussun; halk öylesin. Layık olduğunu saygı ve dinlenmek mevkiini bulsun. Ne olduğumu bilemiyorum. Zihnimde sanki bir düşünce baharının açılmış, genişlemiş hali var. Salkım salkım fikir gülleri, şebboyları, zambakları açılıyor. Ben ne oldum. Tanrı

iradelerini size bildirmeye memur mu? Mehdi mi? Veli mi? Deli mi? Hep bu söylediklerim yüreğe doğan şeylerin ışıklı çiçekleridir. Söyleyene değil, söyletene bakınız. Sebepsiz kuş uçmaz, bir karınca kıvıldamaz. Determinizm, determinizm, determinizm...” (Gürpınar, 1973a: 254).

Gürpınar, Kenan’ın durumunu “yarı deli” olarak romanda okurlarına belirtir. Bu durum romanda şöyle geçmektedir:

“Avrupa fen dilinde bu Kenan gibilerine Demifous yani ‘yarı deli’ denir ki bunları ‘yarım akıllı’ sözümüzle de sıfatlandırabiliriz. Zekâ, bazı bazı, deliliğe varacak derecede fırlar. Bu akıllı delilerin edebiyata iki surette hizmet ve yerleri vardır. Böylelerinin kâğıt üzerindeki fikirlerinin görünüşü çok kere kendilerine benzer (şu anda bunları okuyanların dudaklarında gezinen gülümsemenin nüktesini anlıyorum.) yarım akıllılar yaratacağından böyle beyinlerinin düzeni akıl dairesinin dışında olanlar romanda hem yazar, hem kahraman olarak yaşarlar. Bunlardan çoğunun veli mi, deli mi olduğu pek anlaşılmamıştır” (Gürpınar, 1973a: 255).

Kokotlar Mektebi romanında İrfan Yekta adlı karakter, sevdiği kız olan Şefkat’in yanında olmadığı her an kendini dalgın, boşlukta ve mutsuz hisseder. Ona ulaşamadığı, ondan haber alamadığı zamanlar “zihin bulanıklığı” geçirir:

“İrfan Yekta küpeşteye tutunarak apartmanın mermer merdivenlerinden aşağı su gibi aktı. Niçin böyle hızla kaçtığını, bu koşmadan amacı ne olduğunu, bu kadar acele nereye gitmek istediğini bilmiyordu. Sokağa çıktı. Beyni ağır bir korkulu rüyanın altında eziliyordu. Etrafını sisler içinde görüyor, hiçbir şeyin biçimini seçemiyor. Rüyadaki gibi bilinmez bir varlığın içinde attığı adımların yere dokunuşunu hissedemeyerek gidiyordu” (Gürpınar, 1968b: 198).

Romanın ilerleyen bölümlerinde Şefkat'ten hiç haber alamaması ve artık ona ulaşamayacağını düşünmesinden dolayı durumu daha da kötüleşir. Bir zihinsel hastalık seviyesine varır:

“Çocuk zihince, fikirce perişandı. Gözleri daldığı yerde kalıyor, bazı cümleleri iki üç defa tekrar etmedikçe anlamıyordu. Bütün duygularına bir tembellik gelmiş, dimağı durmuş gibi idi. Üzüntülü yüzünde ara sıra ağlama ile gülümseme arasında garip titremeler ürpermeler belirliyordu” (Gürpınar, 1968b: 263).

Metres adlı romanda, Müştak ve Reyhan'ı maddi anlamda sömüren Parnas adlı karakter hem Müştak'ı hem Reyhan'ı zor durumda bırakır. Reyhan Süleymaniye'ye, Müştak Aksaray'a evlerine çekilirler. Evde kaldığı müddet içerisinde Müştak adlı karakterde bir “zihin bulanıklığı” olur:

“Zavallı Müştak o kadar kasvetli, o kadar dayanılmaz bir ıstırap haftası geçirdi ki guguklu saatin vuruşu ile karışık, baykuşun usanç verici çığlıklarını işittikçe kendini pencereden sokağa atacağı geliyordu” (Gürpınar, 1971b: 114).

Muhabbet Tılsımı adlı romanda, Ali Bekir adlı karakter çıkmaz bir yola doğru sürüklenmektedir. Karakterde bir zihin bulanıklığı vardır. Tılsımın etkisiyle kendine bağladığı Kalfa'dan kurtulamamakta, Pervin'e ulaşamamaktadır. Abdullah Neyir adlı karakterle aralarında geçen şu konuşma Ali Bekir'in psikolojik açıdan iyi olmadığını gösterir:

“Abdullah Efendi, şu suyun bir nokta etrafındaki kaynayışına dikkat ediniz. İşte içimde tıpkı buna benzer bir anafor var. Beni daima bilinmeyen bir uçuruma çekiyor” (Gürpınar, 1984d: 243).

SONUÇ

Akıl ve ruh hastalıkları bağlamında Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarının değerlendirildiği bu çalışma, kırk bir roman incelenerek hazırlanmıştır. Kırk bir romandan otuz dört tanesinde çalışmaya konu olabilecek bulgulara rastlanmıştır. Çalışmada amaç, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki akıl ve ruh hastalıklarına dair bulguları analiz etmek, bu bulguların karakterizasyondan olay örgüsüne, yazarın hayatından bağlı olduğu akıma çeşitli unsurlarla arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaktır. Yazarın romanlarında akıl ve ruh hastalıklarına dair birçok psikolojik terimi yerinde kullanması onun bu alanda bilgi sahibi olduğunun göstergesidir. Romanlarında geçen bulgular şöyledir:

Algı bozukluğu: *Acı Gülüş* romanında Kenan Bey'in yaşadığı olumsuz durumlar. *Ölüler Yaşıyor mu?* adlı romanda Leman ve Şehamet'in durumları.

Arteryoksleroz: *Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?* adlı romanda Rübaiioğlu'nun durumu.

Aşk hastalığının: *Cehennemlik* romanında Ferhunde Hanım, *Kokotlar Mektebi* romanında İrfan Yekta, *Nimetsinas* romanında Nihat Bey, *Sevda Peşinde* adlı romanda Aynınur Hanım, *Son Arzu* adlı romanda Nuriyezdan, *Tesadüf* romanında Mail Bey'in durumları.

Cinsi Anomaliler: *Aşk Batağı* adlı romanda Bedia, *Ben Deli miyim?* romanında Şadan, *Cehennemlik* romanında Nâsıra, *Kaderin Cilvesi* romanında Hâlise Hanım, *Namuslu Kokotlar* romanında Hüsrev Nizami Bey, *Utanmaz Adam* romanında Letafet'in kocası hakkında anlattıkları ve yine aynı romanda Letafet'in durumu.

Dedoublement: *Ölüler Yaşıyor mu?* romanında Leman'ın durumu.

Delilik: *Acı Gülüş*, *Ben Deli miyim?* *Cehennemlik*, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Bunalım / Depresyon: *Acı Gülüş* romanında Ragibe Hanım, *Aşk Batağı* adlı romanda Naki, *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* romanında İrfan Galip Bey, *Mezarından Kalkan Şehit* adlı romanda Şevki Nurullah Bey, *Sevda*

Peşinde adlı romanda Aynınur, *Son Arzu* adlı romanda Nurizyezdan, *Tesadüf* adlı romanda Mail, *Utanmaz Adam* adlı romanda Sahire Hanım.

Gençlik Takıntısı: *Cehennemlik* adlı romanda Ferhunde Hanım, *Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğüttür* romanında Didar Bey, *Kaynanam Nasıl Kudurdu?* romanında Makbule Hanım, *Metres* adlı romanda Firuze Hanım ve Meryem Dudu, *Muhabbet Tilsımı* romanında Mebrure Hanım, *Mutallakâ* adlı romanda romanın kahramanlarından olan Mâil Bey'in annesi, *Toraman* adlı romanda Şuayip Efendi.

Hastalık Hastalığı: *Cehennemlik* adlı romanda Hasan Ferruh Efendi.

İntihar: *Acı Gülüş* adlı romanda Kenan, *Cehennemlik* romanında Şems, *Mürebbiye* adlı romanda Şemi, *Namuslu Kokotlar* adlı romanda Şoför Seyfettin, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* adlı romanda, Gürpınar konu hakkında söylemek istediklerini romandaki anlatıcı aracılığıyla ifade eder. *Sevda Peşinde* adlı romanda Aynınur, *Son Arzu* adlı romanda, Nuriyezdan.

İntikam Duygusu: *Acı Gülüş* adlı romanda Ragibe, *Can Pazarı* adlı romanda Nasih Bey, *Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?* adlı romanda Mahir Hüsnü Bey, *Mürebbiye* adlı romanda Şemi, *Utanmaz Adam* adlı romanda Avnussalâh.

Ispazmoz: *Cehennemlik* romanında Hasan Ferruh Efendi, *Kokotlar Mektebi* romanında İrfan Yekta, *Tesadüf* adlı romanda Saibe.

İsteri: *Deli Filozof* adlı romanda İclal, *Mezarından Kalkan Şehit* adlı romanda Şahika Hanım'ın evinde yaşayan büyük validenin durumu, *Muhabbet Tilsımı* romanında Kalfa Hanım, *Toraman* adlı romanda Hasnâ Hanım.

Kıskançlık: *Cehennemlik* adlı romanda Atıfet Hanım, *Hakka Sığındık* adlı romanda Nermin, *Kokotlar Mektebi* romanında İrfan Yekta, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* adlı romanda Adil Cevri Bey ve oğlu Fahir, *Toraman* adlı romanda Hasnâ Hanım.

Korku: *Cadı* adlı romanda Şükriye Hanım, *İffet* adlı romandaki anlatıcının durumu.

Kuduz: *Kaynanam Nasıl Kudurdu?* adlı romanda Makbule Hanım.

Kuruntu: *Cehennemlik* romanında Hasan Ferruh Efendi, *Nimetşinas* adlı romanda Talât Hanım.

Madde Bağımlılığı: *Acı Gülüş* adlı romanda Kenan, *Deli Filozof* adlı romanda Çelebi, *Eşkiya İninde* adlı romanda Ayşe ve Keziban, *Kaynanam Nasıl Kudurdu?* adlı romanda Ali Harun, *Muhabbet Tilsımı* romanında Ali Bekir, *Ölüler Yaşıyor mu?* adlı romanda Turhan, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* adlı romanda Adil Cevri Bey, *Toraman* adlı romanda Aziz.

Megalomani: *Mezarından Kalkan Şehit* adlı romanda, Gürpınar'ın Enver Paşa'ya bakışı, *Namuslu Kokotlar* adlı romanda Sakıp Cemal.

Mitomani: *Acı Gülüş* adlı romanda Kenan Bey.

Narsistik Kişilik Bozukluğu: *Metres* adlı romanda Firuze Hanım, *Mürebbiye* adlı romanda Sadri Bey, *Şık* adlı romanda Raik Bey.

Nevrasteni: *Can Pazarı* romanında Nafia Hanım, *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* adlı romanda, Gürpınar, romandaki anlatıcı aracılığıyla nörasteni (nevrasteni) hastalığı hakkında bilgiler vermektedir.

Nevrotik: *Sevda Peşinde* adlı romanda Aynınur.

Obsesif – Kompulsif Bozukluklar: *Cehennemlik* romanında Hasan Ferruh Efendi, *Efsuncu Baba* romanında, Enverî (Efsuncu Baba), *Ölüler Yaşıyor mu?* adlı romanda Ulvi Nadir, *Son Arzu* adlı romanda, Nuriyezdan.

Paranoya: *Acı Gülüş* adlı romanda Kenan, *Ben Deli miyim?* romanında Şadan, *Cehennemlik* adlı romanda Hasan Ferruh Efendi, *Kaynanam Nasıl Kudurdu?* adlı romanda Makbule Hanım, *Şeytan İşi* adlı romanda Hayriye Hanım.

Saldırganlık Eğilimi: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* adlı romanda Saffet Avni Bey.

Unutma-Unutkanlık: *Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?* adlı romanda Rübaioğlu.

Uyku Hastalığı: *Cehennemlik* romanında Hasan Ferruh Efendi, *Nimetşinas* adlı romanda Talât Hanım.

Yalancılık – Dolandırıcılık: *Acı Gülüş* adlı romanda Kenan Bey.

Yaşlılıkta Cinsellik Takıntısı: *Kaderin Cilvesi* romanında Nâtik Bey, *Kokotlar Mektebi* adlı romanda Ragıp Şeyda Bey, *Muhabbet Tilsımı* adlı romanda Adnan Şem’î Paşa, *Toraman* adlı romanda Şuayip Efendi.

Zihin Bulanıklığı: *Acı Gülüş* adlı romanda Kenan Bey, *Kokotlar Mektebi* romanında İrfan Yekta, *Metres* adlı romanda Müştak, *Muhabbet Tilsımı* adlı romanda Ali Bekir.

Yukarıda sıralanan bulgulardan hareketle yazarın akıl ve ruh hastalıkları ve psikoloji bilimi hakkında araştırmalara dayanan bilimsel bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Gürpınar’ın, romanlarında karakterlere bu bağlamda çeşitli vasıflar yüklemiştir. Karakterlerde cinsi sapıklık, aptallık, delilik, takıntı, duygu durum bozuklukları gibi sorunlar bulunduğu tespit edilmiştir. Bu tespitlerin bazılarını roman içerisinde yazar okuyucuya direkt vermekteyken, bazı romanlarında ise okuyucuya karakterin durumunu direkt olarak vermemektedir.

Romanların içeriğindeki hastalıklar ve bu hastalıkların belirtilerini karakterlerin gerçekten taşıması da önemlidir. Örneğin *Cehennemlik* romanındaki Hasan Ferruh Efendi’nin “hastalık hastalığı, ıspazmoz, kuruntu, takıntı, paranoya, uyku hastalığı” gibi çeşitli problemler içerisinde olması ve her bir hastalığın belirtilerini üzerinde taşıması romandaki dikkat çekici özelliklerden birisidir. Bu aşamada yazarın romandaki hastalıklar ile karakterler arasındaki bağlantıyı kurmaya çalıştığı görülmektedir. Yani taşıdığı akıl veya ruh hastalığı karakterin psikolojik derinliğinin sağlanmasında, biçimlendirilmesinde belirleyici unsur olarak kullanılmıştır. Romanlarda dikkat çeken bir başka özellik, yazarın hastalıklarla ilgili kurgusal aşamaları bilinçli ve araştırmalara dayanan bilimsel bir bilgi ile işlediğini gösterir şekilde psikolojik terimlerin adıyla verilmesidir. Örneğin Nevrasteni (nörasteni) hastalığının adı *Can Pazarı* adlı romanda Nafia Hanım’ın durumu anlatılırken direkt olarak verilmektedir. Başka bir örnek verilecek olursa *Son Arzu*

romanında yazar, Nuriye'dan'ın durumunu anlatılırken ide fixe (saplantı) terimini direkt olarak kullanıldığı görülür. Bu aşamada yazarın romanlarında birçok psikolojik terimi kullanması onun bu alanda bilgi sahibi olduğunun göstergesidir.

Bu çalışma hazırlanırken akıl ve ruh hastalıkları ile ilgili, psikoloji ve tıp bilimlerine ait pek çok kaynaktan faydalanılmıştır. Hastalıklar hakkında gereken bilgiler, kitaplardan alıntılar yapılarak verilmiştir. “Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Akıl ve Ruh Hastalıkları” adlı çalışmada, romanlar tek tek incelenmiş, mevcut akıl ve ruh hastalıkları tespit edilerek çalışma içerisinde değerlendirilmiştir. Bu çalışmada romanlardaki karakterlerin ruhsal veya zihinsel durumları “hastalık” olarak sunulup sunulmadığı esasına göre incelenmiştir. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın kırk bir romanı incelenip, otuz dört romanında çalışmaya konu olacak bölümler tespit edilmiştir. Bu romanlar şunlardır: *Acı Gülüş, Aşk Batağı, Ben Deli miyim?, Cadı, Can Pazarı, Cehennemlik, Deli Filozof, Dirilen İskelet, Dünyanın Mihveri Kadın mı, Paramı?, Efsuncu Baba, Eşkuya İninde, Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür, Hakka Sığındık, İffet, Kaderin Cilvesi, Kaynanam Nasıl Kudurdu?, Kokotlar Mektebi, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Metres, Mezarından Kalkan Şehit, Muhabbet Tılsımı, Mutallaka, Mürebbiye, Namuslu Kokotlar, Nimetşinas, Ölümler Yaşıyor mu?, Ölüm Bir Kurtuluş mudur?, Sevda Peşinde, Son Arzu, Şeytan İşi, Şık, Tesadüf, Toraman, Utanmaz Adam.*

Halka bir şeyler anlatmanın derdinde olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserlerinde akıl ve ruh hastalıkları haricinde de tematik çalışmalara imkân veren malzemenin bol olduğu görülmektedir. Batıl inançlar, kadın-erkek ilişkileri, din-bilim çatışması, cahillik vb. konuları hemen her romanda işlenmektedir. Bu çalışmada batıl inançlar, kadın-erkek ilişkileri, din-bilim çatışması, cahillik vb. konuların incelenmesi değil, akıl ve ruh hastalıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda incelenen romanlarda toplan otuz bir adet hastalık adı ve tanımı ile karşılaşılmıştır. Hastalıkların ve anomalilerin hastalık ve anomali olarak değerlendirilmesinde yazarın kabulü, semptomları hastalık olarak tasarlayıp tasarlamadığı, yansıtip yansıtmadığı dikkate alınmıştır. Bu çalışmanın sonucunda Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki tematik malzeme bolluğunun yazarla ilgili yapılacak pek çok

çalışma için elverişli olduğu, romanlardaki bulguların ise Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın araştırmaları ve gözlemleri sonucunda oluşturulduğu tespit edilmiştir. Akıl ve ruh hastalıkları ile ilgili bulgular, psikoloji biliminden yararlanılarak çözümlenmiştir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında akıl ve ruh hastalıkları konusunun çalışılması yazarın romanlarının ve romancılığının aydınlatılması açısından önemli bir yere sahiptir. Gürpınar'ın romanlarında malzeme bolluğunun nedeni yazarın gözlemci yönünün olmasıdır. Romanlarında akıl ve ruh hastalıklarına ait terimlerin sıkça geçmesi ise onun çevresini iyi gözlemlemesinin yanı sıra materyalist dünya görüşü ile kurduğu bağ ve bilimsel bilgiye dolayısıyla psikoloji bilimine duyduğu inanç ve güven ile ilgilidir. Etrafındaki insanları iyi analiz eden Gürpınar yaratacağı akıl ve ruh hastalığına sahip kişileri zaman zaman bilimsel verilerle ortaya çıkarır. Yarattığı kişi depresyondaysa depresyonun özelliklerine uygun bir çizgide hareket ettirir. Yarattığı karakter madde bağımlıysa madde bağımlılığının nedenlerini veya sonuçlarını romanında anlatır. Gürpınar'ın bu aşamada gözlemci olduğu görülmektedir.

Gürpınar'ın romanlarında akıl ve ruh hastalıklarıyla ilgili çalışılmasının nedeni bu alanda yapılan çalışmaların azlığı ve romanlarda geçen akıl ve ruh hastalıklarının etraflıca incelenmesinin yazarın romancılığının aydınlatılması için gerekli görülmesidir. Bu hastalıklara dair terimlerin incelenip çalışma içerisine alınması hem yazarın gözlemci yönünü hem de psikoloji alanında bilgi sahibi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gürpınar, hem dünya görüşünün hem de edebi anlayışının etkisi ile karakterlerin ruh ve zihin dünyalarını şekillendirmede bilimsel bilgiye başvurmuş ve hemen her romanında özgün bir tutum olarak akıl ve ruh hastalıklarından mustarip karakterler yaratmıştır. Onun bu çabası, insanı ve gerçeği açıklamada, rasyonel, akılcı, bilimsel yöntemlere güvenmesinin neticesi olarak değerlendirilmeye müsaittir.

KAYNAKÇA

1. İNCELENEN ROMANLAR

- Gürpınar, H.R. (1973a). *Acı Gülüş*. 3. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1972). *Aşk Batağı*. 3. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1981). *Ben Deli miyim?*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1971a). *Cadı*. 3. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1982a). *Can Pazarı*. 3. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1984a). *Cehennemlik*. 4. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1999). *Deli Filozof*. 4.Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1984b). *Dirilen İskelet*. 4. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2015a). *Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?*. 1.Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1970). *Efsuncu Baba*. 4. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1982b). *Eşkıya İnde*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2009). *Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür*. 1. Baskı. İstanbul: Everest Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1968a). *Hakka Sığındık*. 3. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1998). *İffet*. 8. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (2016). *Kaderin Cilvesi*. 1. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1984c). *Kaynanam Nasıl Kudurdu?*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1968b). *Kokotlar Mektebi*. 2. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2011). *Kuyruklyıldız Altında Bir İzdivaç*. 6. Baskı. İstanbul: Everest Yayınları.

- Gürpınar, H.R. (1971b). *Metres*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2012). *Mezarından Kalkan Şehit*. 1.Baskı. İstanbul: Everest Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1984d). *Muhabbet Tilsımı*. 4. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2002a). *Mutallâka*. 7. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1973b). *Mürebbiye*. 7. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1984e). *Namuslu Kokotlar*. 2. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1973c). *Nimetşinas*. 6. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1975). *Ölüler Yaşıyor mu?*. 2. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2002b). *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*. 5.Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1984f). *Sevda Peşinde*. 4. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1984g). *Son Arzu*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (2015b). *Şeytan İşi*. 1. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (2002c). *Şık*. 8. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Gürpınar, H.R. (1984h). *Tesadüf*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1973d). *Toraman*. 4. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Gürpınar, H.R. (1974). *Utanmaz Adam*. 5. Baskı. İstanbul: Atlas Kitabevi.

2.YARARLANILAN KAYNAKLAR

Arkun, Nezahat. (1979). *Kişilikte Çatışma*. İstanbul.

Aslan, P. (2011). Spiritüalizim, Materyalizim ve Fantastik Üzerine Farklı Bir Hüseyin Rahmi Gürpınar Anlatısı: Ölüler Yaşıyor mu?. *Turkish Studies*. 6.1, 620-627.

Bakırcıoğlu, N.Z. (2013). *Türk Romanı*. 11. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Cebeci, O. (2004). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı*. 14. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Daco, P. (1989). *Çağdaş Psikolojinin Olağanüstü Başarıları*. O. A. Gürün (çev.). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Dıclaudio, D. (2011). *Hastalık Hastası*. A. Pardo (çev.). İstanbul: NTV Yayınları.

Dino, G. (1978). *Türk Romanının Doğuşu*. İstanbul.

Eagleton, T. (2011). *Edebiyat Kuramı*. T. Birkan (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Enginün, İ. (2015). *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*. 10. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Frete, J. (1946). *Delilik*. H. V. Eralp (çev.). İstanbul: Üniversite Kitabevi.

Freud, S. (2013). *Psikanalitik Hastalık Öğretisi Hakkında Yazılar*. L. Yarbaş (çev.). 7. Baskı. İzmir: İlya İzmir Yayınevi.

Geçtan, E. (2013). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*. 21. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.

Göçgün, Ö. (1987). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Göçgün, Ö. (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gürpınar, H.R. (2006). *Gazetecilikte Son Yazularım 4*. 1. Baskı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Karadeniz, M. (2013). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Utanmaz Adam Romanında İnsan-Toplum Tahayyülü ve Şahıs Kadrosunun Niteliği. *Turkish Studies*. 8.9, 1751-1767.

Köknel, Ö. (1992). *Depresyon, Ruhsal Çöküntü*. 3. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar.

Köknel, Ö. (1998). *Korkular, Takıntılar, Saplantılar*. 4. Baskı. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kurdakul, Ş. (1986). *Çağdaş Türk Edebiyatı Meşrutiyet Dönemi*. İstanbul: Broy Yayınları.

Levend, A.S. (1964). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. Ankara: TDK Yayınları.

Moran, B. (2014). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. 25. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Narlı, M. (2013). *Edebiyat ve Delilik*. 1. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.

Okay, M.O (2014). *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*. 4. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Özön, M.N. (1945). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütâlaalar*. İstanbul: Hilmi Kitabevi.

Parla, Jale. (2013). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*. 12. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Plotnik, R. (2009). *Psikoloji'ye giriş*. T. Geniş. (çev.). 1. Baskı. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Sayar, K. Dinç, M. (2008). *Psikolojiye Giriş*. 1. Baskı. İstanbul: Dem Yayınları.

Sevengil, R.A. (1944). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. İstanbul: Hilmi Kitabevi.

- Sevinçli, E. (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. İstanbul: Arba Yayınları.
- Tanrikulu, A. (1974). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Tekin, M. (2015). *Roman Sanatı*. 13. Baskı. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Uzman, M.O. (1947). *Psychiatria*. 4. Baskı. İstanbul: Kader Basımevi.
- Yavuz, H. (1977). *Roman Kavramı ve Türk Romanı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Yellowlees, H. (1966). *Ruh ve Akıl Bozuklukları*. E. Gürol (çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Yücebaş, H. (1964). *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*. İstanbul: İnkilâp ve Aka Kitabevleri.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI ve SOYADI: Cem İRAZ

DOĞUM YERİ ve TARİHİ: Fatih/ İstanbul, 13.06.1992

MEDENİ DURUMU: Bekâr

E-MAIL: cemirazz@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

2011-2015: Lisans; İstanbul Arel Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

2006-2010: Ortaöğretim; Beylikdüzü Cahit Zarifoğlu Lisesi.

İŞ DENEYİMİ

Final Etüt Eğitim Merkezi Çapa, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği: 2016-
Hâlen.